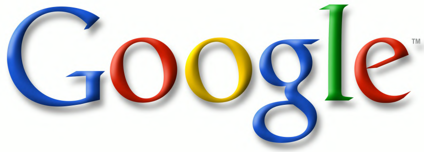
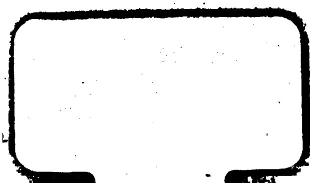
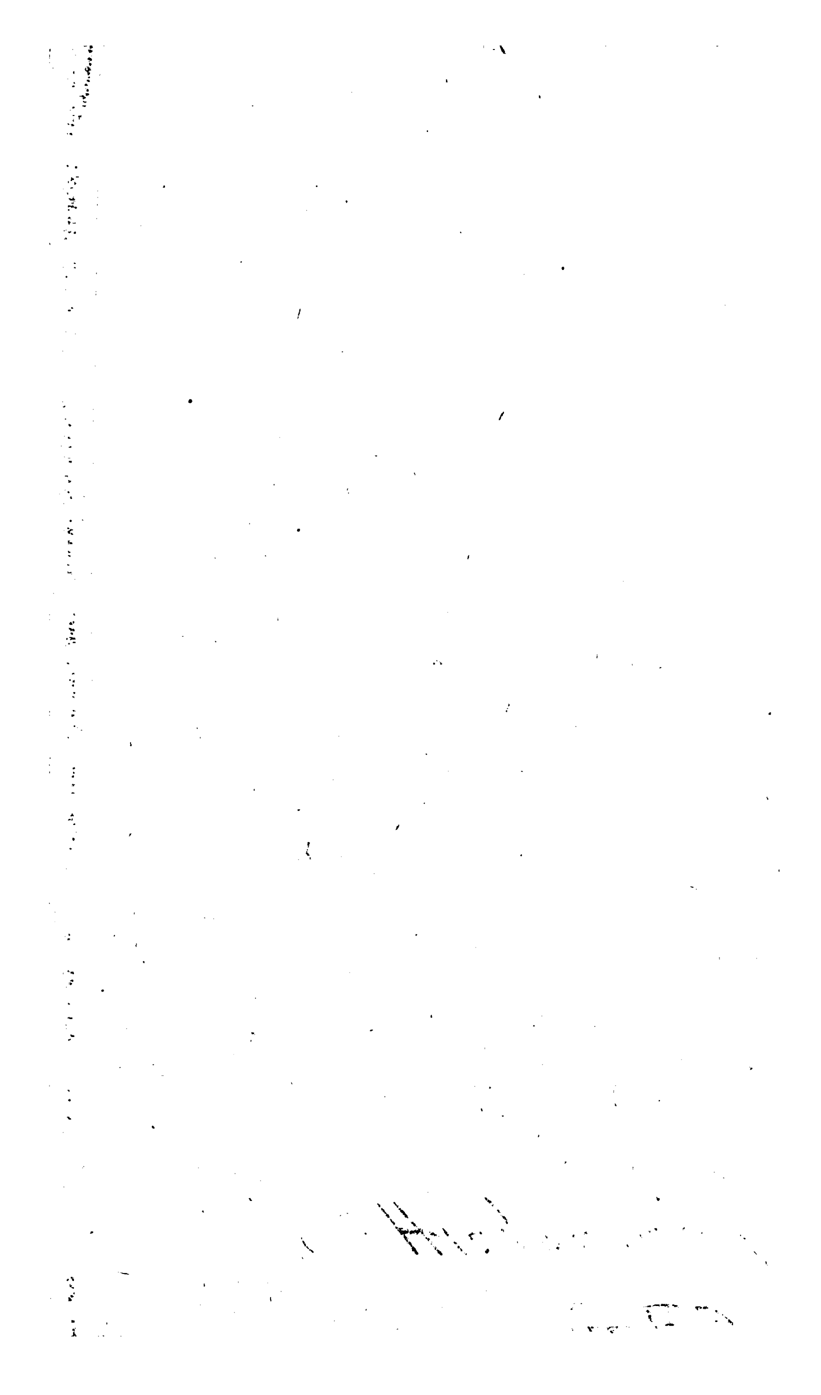

Historiska Märkwärdigheter,

Till

Uplysning

Af

Swenska Häfder.

Tredje Delen.

Utile Dulci.

STOCKHOLM,
Tryckt hos Direct. LARS SALVIUS,
1767.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 1

I.

Om Regements-förändringen i Swerige år 1719. (*)

De Ryske Ministrerne betygade på det högsta, at utan Baron Mardefeldts admitterande, Czaren ej wille sluta Fred, eller sig ifrån Konungen i Preussen, deß Principal på något sätt skilja, förmodandes, at sedan Hännes Maj:t låtit sit Notifications-Bref til bemälte Konung afgå, så worde han ock detta ärende hos Hännes Maj:t anmälandes. I slutet af Maji månad, kom ändteligen Ombuds-Rådet Baron Lillienstedt öfwer til Åland, då, hwad som tilförene å Ryska sidan, så an-

(*) Början läses i Andra Delen Num. 18 och följande, til den Delens slut.

gående Mardefeldts admitterande, som o
sielfwa Freds-sluter blifwit andragit, å ny
blef på det högsta påyrkat, samt Hänne
Maj:t i anledning däraf underhållt; me
fann nu mindre ingress, sedan de andr
Magternes Ministrer kommit til Stock-
holm, samt genom fagra löften om hjäl
emot Ryßland, fått råderum, at göra Drot
ningen windre hugad för Freds-slutet me
bemälte Nation; men mera högd, at förs
försona sig med deß fiender.

Gref Gyllenborg, som hade warit p
Åland, alt sedan Maji månad 1718, ut
swåra och olägliga rum; fick på deß
anhållan låf, at komma en liten tid öfwer,
til at se litet efter sin Familie, som han
hade lemnat i Stockholm, samt at sköta
sin hälsa. Och som Czaren märkte, at
denne Freds-handel wille draga ut på ti-
den, til deß man wore klar med de öfrige
Rikets fiender; så skickade han Cancellie-
Rådet Osterman directe til Stockholm med
Freds-förslagen. Osterman sattes på Hus-
wudstad, en gård icke långt ifrån Carl-
berg, under arrest, och fick ingen lås, at
gå til honom, mera än de som skulle med
honom Negotiera, hwaribland war vice Hof-
Cancelleren Gref Gyllenborg och Stats-Se-
creteraren Bar. v. Höpken. Ehuru fördelak-
tige, i anseende til då warande Rikets wid-
unseende tilstånd, de projecterade willkoren

kun

kunde wara, så blef dock med honom intet slutéligt afgjordt, utan reste han bort med oafgjordt ärende; dock hade hans ankomst den werkan, at General-Majoren Coyet, blef utnämd til tredje Plenipotentiairen wid Congressen, och Gref Gyllenborg fick befallning, at förfoga sig öfwer til Åland igen, försedd med nya Instructioner. Bemälte Grefwe reste ock werkeligen med hela sin Familie härifrån Staden; men när han kom til Wäxholm och spisade där hos Ammiralen Taube, färdig at gå därifrån, undfick bemälte Ammiral Hans Kongl. Högheits ordres, at ej släppa honom fram, hwarjämte war ock befallning för Gref Gyllenborg, at wända om och komma til Stockholm, hwilket han ock strax hörsammade: och när han kom tilbaka fann han, at pluraliteten i Rådet hade ändrat sina tankar om Frids-Negotiationens fullföljande på Åland. Ombuds-Rådet Liljenstedt, som imedlertid war blifwen Riks-Råd, blef dock något qwar, til innemot Hösten. Imedlertid och som Czaren såg sig såledés wara bedragen, genom de löften man å Swenska sidan gjordt om Freds-handelens fullföljande; så låt han genom dess Galerer på slutet af Junii samt Julii och Augusti månader föröfwa et grufweligt härjande och brännande, i hela Rikets Skärgård, upp ifrån Westerbotten, neder förbi

Norrköping: och til at så mycket mer upwäcka sinnen i Riket til oroligheet och mißtroende, låt han äfwen i Riket, järdeles wid sjökanterna, kringsprida och anslå Patenter, hwari han omtalar deß högelse til Fred, samt at han tilbudit för Riket och undersåtarena fördelaktiga wilkor, hwilka man dock icke i anseende til särskilda afsigter, welat emottaga. Hännes Maj:t lått genom en Förswars-skrift wisa Czarens ofog härutinnan, samt at deß anbud warit för Riket föga fördelaktige, så wida som de allenast gått ut på Finlands återställande. Emot slutet af Augusti månad, då nätterne begynte blifwa långe och mörke, samt Ängelska Flottan förspordes skola komma upp til Skärgården, drogo Ryßarne sig tilbaka härifrån, hwarefter Congressen blef aldeles uphäfwen; och kom Riks-Rådet Baron Lilljenstedt strax tilbaka, och sedan i October månad Marskalken Grefwe Joh. Gyllenborg med hela Suiten, samt commenderingen af Manskapet, som warit wid Congressen; dock lått han förut med en Chaloupe och en Trumslagare öfwersända en ifrån Norrige kommen Fändrik, som jämte den förut öfwersände Capitain-Lieutenanten Smitt, skulle utbytas emot Secreteraren von Düben, hwilket ock gick för sig, och kom bemälte Secretair öfwer til Swerige Julafton, då han blef förordnad til

til Stats-Secreterare wid Krigs-Expeditionen. Således åndades i Salig Konungens tid påbegynte Freds-handlingen, om hwilkens fortgång til Rikets fördel, i anseende til Rikets då warande omständigheter, man hade orsak at hysa godt hopp, fruchtlöst, genom Ångelske Ministrarnes och deras medhållares intriguer här i Riket; hwaraf Riket ej allena haft, utan ock widare lärer hafwa at förwänta en obotelig skada och affaknad.

Man nämde at Fredshandlingen imellan Swerige och Ryßland blifwit genom de Ångelske Ministrarnes intriguer afbruten. Därmed hänger så tilhopa. Icke långt efter Drottningens anträde til Regeringen, kom Geheime-Rådet Bassevitz til Stockholm ifrån Konungen i Ångeland, såsom Chur-Förste i Hannower, och i Maji därpå följande Mylord Carteret såsom Ambassadeur ifrån bemälte Konung til Götheborg. Orsaken til denna Mission war, at som något mißtroende upkommit imellan Czaren och deß Allierade; så hade hwar och en af dem i Sal. Konungens tid arbetat, at få komma med Honom til särskildt förlikning; därföre blef ock i anledning af et Baron Göertz bref til Ministren i Ångelland Gref Carl Gyllenborg, en Negotiation i London i April och Maji månader 1716, med Konungens i Ångelland Ministrer, såsom

Chur-

Chur-Furstes af Hannower, entamerad, och ett project til förlikning i Maji månad, med Secretair Olof Törne, som följde på den til Öster-sjön gående Angelska Flottan, til Hans Maj:t öfwersänd: och ehuru Hans Maj:t icke fant särdeles behag däri, samt Goertz desavouerade, at han anmodat Grefwe Gyllenborg härom, så begyntes dock samma underhandling igen, sedan affairen om Gr. Gyllenborgs arresterande war bragt til slut, och blef Herrigens af Holsten Kammar-Junkare Fabrice, som hade med sig en Hannowersk Rath, benämd Schrader, öfwerförd ifrån Lybeck i slutet af år 1717, på en Angelsk Fregatt til Skåne. Men därmed kom dock i Selig Konungens tid icke til slut, ehuru Baron Goertz sökte draga ut tiden med Åländska Congressen til dess befrämjande.

Fortsättning härnäst.

Prænumeration på Tredje Delen af denna Weckoskrift emottages hos Directeur Salvius och Bokhandlaren Holmberg, med 6 Daler Kopparmynt.

◆) ◆ (◆

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 2.

Fortsättning om Regements-förändringen 1719.

Och som Ängelska Hofwet nu efter Sal. Konungens död fruktade, at då Freden med Rysland wunne sin riktighet, på hwilken ock den med Konungen i Preussen följa skulle, innan bemälte Hof fått göra sin sak riktig, så skulle Konungen i Ängelland, såsom Chur-Förste af Hannower, och Konungen i Dannemark lemnas i sticket, och det således falla Konungen i Ängelland swårare, at winna sitt ändamål, som war, at genom Hertigdömerna Brehmens och Verdens behållande, förminska Sweriges anseende i Tyskland, samt däremot föröka sitt; så war det angeläget för Konungen i Ängelland, at på hwad

B　　　　　　　　　　sätt

sätt som ske kunde, söka at göra Mändsk
Congressen om intet och först få sin sa
afgjord. I den affigt kommo nu ofwan
nämde Ministrer hit til Swerige. Mylor
Carteret råkade General Adjutanten Baro
Sparre i Götheborg, hwilken war bemält
Mylord följaktig upp til Stockholm, och
wißte under wägen at så gå in i oftabemäl
te Lords affigter, samt därigenom så insi-
nuera sig i deß gunst, at på Mylord Car-
terets anhållan, Baron Sparre blef samma
år som Extraordinarie Envoyé affänd til
Angelland. Men Baron Sparre, som war
nyligen inkommen i Ministèren, eller rät-
tare sagt, wille bana sig nu wägen därtil,
lät lätteligen, så wäl som många andra, för-
leda sig af denne Ängelske Ministrens löften
och försäkringar om Konungens af Ängland
fasta allware, at förhjälpa Swerige, at å-
terfå hwad det til Ryßen förlorat, utan
at eftertänka, hwad där under låg förbor-
gadt, och at deße löften woro endast gjor-
de at insöfwa Swerige, och komma bemäl-
te Krona, at i sådant affeende göra små-
ningom efterhand en sacrifice af deß på
Tyska botten belägna Provincer; efter de
så mycket mindre kunde wara uprigtige,
som förutan det at Ängellands handel ej
gerna tillåt något broullerie med Czaren,
det ock icke kunde wara Konungen i Än-
gelland, såsom Chur-Förste i Hannower,
beha-

tidhgeligt, at Swerige, medelst återfående af de af Czaren intagne Länder, skulle för mycket repa sig, och således komma i stånd, at få lust at återtaga hwad i Tyskland tilfwit förloradt: hwilket ock sedan fanns sant wara, då Konungen i Ängelland rådde Konungen i Swerige, at göra sin Fred med Czaren, så godt han kunde, och sedan 1730 gick in i Ryska Hofwets Vûer, i anseende til Konunga-walet i Polen. Så snart Mylord Carteret kom til Stockholm, lemnade han ingen ting ur akt, som han trodde wara tjänligt, at komma honom at reussera i sit göromål, dels med tracteringar, dels med penningars offererande, dels med hotelser och andra insinuationer. Och ehuruwäl han i förstone fann tämeligt motstånd, så at Vice Hof-Cancelleren Gr. Gyllenborg blef genom pluraliteten i Rådet å nyo affärdad til Åland, til Gortz essens fullföljande dersammastädes, wiste han dock så begå, at samma pluralitet ej blef länge ståndandes, utan kommo ordres at afgå til bemälte Grefwe, at han skulle wända tilbaka ifrån Warholmen, som förr omrördt är.

Sedan nu Czaren genom detta steget war irriterad och begynte härja och bränna i Swériges Skärgård; så war ej annat råd, än at med all skyndsamhet fullfölja Negotiationen med Ängelland och sluta

efter dess pipa. R. Rådet Gr. Ducker, som war blifwen Fältmärskalk och fått et General-Gouvernement i Liffland, Öfwer Ståthållaren Gref Taube, som äfwen war Fältmarskalk och fått et General-Gouvernement i Estland, och Gref De la Gardie, som war blifwen President i Commerce-Collegio, blefwo jämte Presidenten i Cancelliet Gref Cronhjelm och Stats-Secreteraren Baron Höpken nämde til Commissarier, hwarefter Conferencerne straxt begyntes, i hwilka Mylord Carteret gjorde, som wanligt, fagra löften, ja, utlät sig, som hans ord lydde: que la Svede ne perdroit pas un pouce de terre, hwilken utlåtelse han sedan sökte desavouera; men har dock aldrig kunnat disputera fidem Protocolli, som finnes i Cancelliet. Insöfde af lika sinnen och naturligen bögde för den Tyska Nationen, i anseende til den nu warande Regeringens omständighet i Swerige, kommo wåre Commissarier, utan mycken widlyftighet med Carteret så öfwerens, at först i Juli månad en Preliminair-Tractat blef sluten, hwarigenom Swerige skulle cedera til Konungen i Angelland, såsom Chur-Furste af Hannower, Hertigdömerna Brehmen och Verden, emot en wiss stipulerad penninge summa, samt at Konungen i Angelland skulle förmedelst Flottans sändande i Östersjön til Swerigés hjelp, och Subsidier ... ban

wande, wara Swerige behjälpelig, emot den sacrifice, som å denna sidan skedde, at återwinna af Czaren, hwad som man å den sidan förlorat. Ängeland hade ock, til at gifwa sina löften desto mer styrka, och wisa at det hade fullt allwar med sig, redan affänt til Östersjön en Escadre under Ammiralen Norris commendo, hwilken Mylord Carteret försäkrade, at han dageligen förwäntade til Stockholms-skären, at conjungera sig med den Swenska Flottan och gemensamt afhålla Ryssens brännande, samt öfwen emot honom offensive agera.

Men som bemälte Flotta syntes något dröja, så sände Mylord Carteret, under föregifwande at skynda på deß ankomst, en i deß suite warande Ängelsman Finche benämd, som sedan blef Minister här, med hwilken Cancellie-Junkaren Gref Gustaf Gyllenborg fick befallning at följa, försäkrandes Mylord Carteret, at de skulle träffa Flottan wid Norrköping, eller aldrafist wid Calmare redden. Men under wägen märktes grannneligen, at detta war allenast et föregifwande, at amusera och tilfridsställa de öfwer Ryssarnes brännande oroliga sinnen i Stockholm, med fagert snack, och at ingen Flotta war ärnad at komma hit upp, förrän man fått genom den afsände expressen swar ifrån Konungen i Ängeland öfwer den slutne Tractaten, och andre

därwid gjorde propositioner. Ty Finche reste beqwämligen och utan at wisa sig hastiga brådt om: och ehuru man under hela wägen frågade efter den Ängelska Flottan, så fick man dock ingen underrättelse därom. I Carlskrona uppehöll sig Finche några dagar och besåg de Swenska skeppen, som då först höllo på at utrustas, och skulle sedan conjungera sig med de Ängelska. Man reste därifrån til Malmö, hwarest som han fick weta, at den Ängelska Flottan låg på Danska sidan, så begaf han sig dit och uppehöll sig där emot 14 dagar. Imedlertid blef berättadt til Stockholm, huru liten apparence det war, at Ängelska Flottan skulle i tid komma upp til Stockholm och wara Riket til något förswar. Men samma berättelse hade icke bättre öde, än at Mylord Carteret fick del däraf. Ändteligen kom Finche tilbaka til Malmö, och for därifrån til Stockholm, hwarest han ankom en Stor-Bönedags afton, midt i Augusti månad, då Actionen wid Ståket skedde, och Ryssen brände som wärst öfweralt, utan at Flottan ändå war afseglad från Sundet. Den kom ock icke efter, förrän wid slutet af September, då den förblef in på Hösten qwar i Östersjön, utan at någon ting göra. Detta, så wäl som Mylord Carterets gjorde föreställning, wid Flottans ankomst hit upp, at Flottan strax skulle gå tilbaka,

hålla, så framt icke Swerige wille oförbrytte- ligen försäkra, at ingå frid med Konungen i Preußen på de af honom i Ängelland fö- reskrefne wilkor, wisar nogsamt, at Ängel- lands Intention med Flottans afsärdande i Östersjön, war icke så mycket, at genom deß werkeliga brukande emot Ryßen be- tjäna Swerige, som fast mera, at medelst löften om biståndsgörande, eller hotelser, at därmed afsladna, bringa Swerige, som nu, i anseende til den skada det genom Ryßens brännande lidit, war såsom i sitt yttersta, at samtycka til hwad man wille. Ty eljest och där Ängelland hade haft fullt allwar med at hjälpa Swerige, så hade den Ängelska Flottan kunnat wara här i Skärgården Midsommars-tiden, som den ock eljest aldrig hade kunnat göra, twärt e- mot deß om sommaren gjorde löften, en sådan förklaring i anseende til Konungen i Preußen.

Emot slutet af detta år blef den gamla imellan Swerige och Ängeland gjorde Al- liance-Tractat förnyad, och efter de nu warande tiders omständigheter sluten. Sielf- wa Tractaten med Konungen i Ängelland, såsom Chur-Förste af Hannower, blef ock til sin fullkomliga riktighet bragt. Och som därutinnan Brehmen och Verden blif- wit til det Hannowerska Huset in perpe- tuum afstådde och cederade, så påstod Han-

no-

nowerske Ministren Basseviтz, at Drottnin-
gen skulle taga dem utur sin titul, på d
at genom deras bibehållande däruti, d
icke skulle synas, som Hännes Maj:t änd
någon rätt och pretention hade sig därt
förbehållen. Hännes Maj:t gick wäl ick
gerna därpå; men som man tagit sig för
at i alt göra Konungen i Ängelland t
wiljes, så fick man ock lof i detta fall
dansa efter hans pipa. I anseende hwartil,
ock bemälte Minister blef tilstäld en för-
kring, genom Extract ur Råds-Protocol-
let, at Hännes Maj:t ej mera skulle bära
titul af bemälte Hertigdömen, til fullgö-
rande hwaraf godt funnit blef, at Hännes
Maj:t hädanefter icke skulle betjäna sig af
den långa och förr. brukeliga titulen, utan
allenast skrifwa sig Sweriges, Göthes och
Wändes Drottning ꝛc. ꝛc. ꝛc.

Fortsättning härnäst.

Praenumeration på Tredje Delen af den-
na Weckoskrift, emottages hos Directeuren
Salvius och Bokhandlaren Holmberg,
med 6 Daler Kopparmynt.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 3

Ytterligare Fortsättning om Regements-förändringen 1719.

Dannemark hade ock, som andre Sweriges fiender, wid början af detta år sändt til Swerige Öfwersten och General-Adjutanten Löwenörn, dels at gratulera Hännes Maj:t til deß anträde til Regeringen, dels ock at lystra efter, om någon frid med Swerige stod at århållas. Han hade och några förslag med sig därtil; men som de icke utmärkte någon särdeles liknelse til Dannemarks foglighet härutinnan; så kunde man å den Swenska sidan ej gå in uti dem.

Dock kommo bägge Häfwen öfwerens, at uprätta et Cartel, til de å ömse sidor warande fångars utwäxling m. m. General-Major Pehr Adlerfeldt, tillika med General-Auditeuren Lars Dalman, blefwo ut-

fedde af Hännes Maj:t til denna förrätningen, och blef Cartellet slutadt den 30 April, hwarefter Lövenörn strax reste härifrån. Icke långt därefter föll den Danske Armeen in i Bohus-län och lade sig för Marstrand, hwilket genom förräderi kom honom i händer. Til at så mycket mer swärta Regeringen, lät Konungen i Dannemark wid samma tid utsprida hwarjehanda Skrifter och Patenter i Riket, hwaruti Riksens Ständers sammankomst beskyltes, at hafwa mera arbetat uppå hwars och ens particuliera nytta, än på det allmänna bästa, fred och rolighet, den til bemälte Konung haft sin utskickade at höra Hännes Maj:ts tankar, til de af honom gjorda fredliga propositioner; i anseende hwartil ock bemälte Konung blifwit nödgad, at med wapen bringa Hännes Maj:t och Senaten at frälsa Rikets undersåtare ifrån en total undergång.

Häremot lät Hennes Maj:t i begynnelsen af Augusti månad utgå et swar, hwaruti ibland annat anföres, at det ej wore swårt at utleta, hwad under en sådan föregifwen benägenhet til fred, samt betygad omhet för de Swenskas wälfärd, låge förborgad. Swериges barn kunde ock, så mycket mindre ännu wara fallet ur minnet, huru härligen de sig af den Danska omwårdnaden alla tider befunnit, som det genom

som en altför beklagelig erfarenhet fastställdt wore, at alt ifrån urminnes til närwarande tider, i så många hundrade år bort åt, de så med inbördes oenighet, som utländska krig Swerige öfwergångne olyckor, hafwa samteliga af Danska antingen stämplingar, eller ock uppenbara trolösheter och fredsbrott, om icke altid sin första uprinnelse, dock sedermera sin förnämsta styrka och fullbordan tagit: i anseende hwartil, som ock flere anförde omständigheter, Hennes Maj:t ingalunda förmodade, at någon redelig förnuftig Swensk, af en sådan dess Fäderneslands bittraste, oföränderliga och så til sägandes naturliga fiendes smickrande, låter sig intagas och förledas til misstroende, kallsinnighet och orätt omdöme, om Hännes Maj:t och deras egen wälfärd, utan worde med rysning och styggelse sådana oanständiga tilbud anseendes, samt wågandes lif och blod til sit kära Fäderneslands förswar.

Ändteligen blef dock genom Konungens i Ängelland bemedlande, et stillestånd i October månad träffadt imellan Kronan Swerige och Dannemark, på 6 månader, på hwilken tid förmedelst Frankrikes och Ängellands gemensama bemedlande och bearbetande, Friden blef fullkomligen sluten.

Det har wäl tilförene blifwit förmält, huru en Preussisk Ministre wid Congressen

på Åland sig infunnit, i tanka at då kunna komma til förlikning med Swerige; men som Congressen på Åland blef afbruten, på sätt som förbemält är, så stadnade alt hopp om Fred med bemälte Konung. Dock som Mylord Carteret, wid den Angelska Flottans ankomst hit til Skären, förklarade på deß Konungs befallning, at om Swerige ej wille strart ingå Fred med Konungen i Preußen och lemna honom Stetin; så hade han ordres, at icke allenast låta Flottan strart gå härifrån, utan ock sielf begifwa sig hädan; så måste äfwen Swerige, som hade aldeles lemnat sig i Ängellands händer, samma Hof til wiljes, äfwen bita i detta sura äplet, och gifwa sit samtycke dertil; i anledning hwaraf, sedan wid slutet på året en Minister från Preußen ankommit, blef genom Ängellands widare bearbetande Freds-Negotiationen på denna sidan öpnad, och det följande året fullbordad.

Ifrån Frankrike war hos Sallge Konungen Gref de la Marche såsom Ambassadeur, som ock strart efter Sallge Konungens död hit up; men förtöfwade icke länge, förr än han blef återkallad; då Campredon, som tilförene warit i Swerige, kom tilbaka. Gref Carl Bjelke, som nu hade fått General-Majors Caractere blef ock mot hösten affänd til Frankrike såsom Envoyé

voyé extraordinaire i Cronströms ställe, som nyligen med döden afgått. Til Wienska Hofwet blef General Majoren Gref Turé Bjelke som Minister affärdad: men Riks Rådet Gref Eric Sparre gick på slutet af detta året, så til Wienska som Franska Hofwet, at concertera med bemälte Hof, huru Ryßland och de öfrige då för tiden warande Sweriges fiender, skulle bringas til skäliga willkor, och jämwigten i Norden bibehållas; men kom tilbaka det följande året, utan at hafwa kunnat i detta ärende något uträtta. Franska Hofwet, eller rättare Hertigen af Orleans, dependerade nu, i anseende til den imellan honom och Spanska Hofwet uppkomma skiljaktigheten, förmycket af Konungen i Angelland, at göra något utan bemälte Konungs werkeliga bitråde härtil; och denne senare bryddde sig nu mindre om Sweriges skadeslöshållande på Tyska sidan, sedan han wunnit sit ändamål; utan war nu mera sorgfällig om huru den honom af Swerige giorde cession, så wida den giorde en rubbing i Westphaliska Freden, skulle genom en i Tyskland anstäld allmän Congress, blifwa faststäld och gillad, hwarföre man nu å Angelska sidan begynte påyrka Brunswigska Congressens beskickande, hwilket ärende sedan wid påföljande Riksdag blef widare förestäldt, så wäl som den förr omtalte concert.

Här

Här ofwanföre är anfördt, huru Hertigen af Hollsten begaf sig utur Riket den 1 Maji. På denna Riksdag kunde ingen ting til hans förmon uträttas, hälst genom Goertz bortmistande, Gref von der Naths arresterande, samt Stamkes öfwergående, han måste sakna tjänlige rådgifware, som woro underrättade om sakernas tilstånd här i Riket, och han således kunde med säkerhet lita sig til. Det war wäl icke utan, at bemälte Hertig hade många wänner, äfwen ibland de förnämste i Riket; men de torde icke, i anseende til tidernes omständigheter, och utan at löpa fara, at blifwa wid Hofwet illa ansedde, på något särdeles sätt wisa sig. De Swenske, som hos bemälte Hertig hade tagit tjänst, reste ock för samma orsak efter handen härifrån. Emot Hösten skickade dock Hertigen en Minister til Hännes Maj:t; men den kom intet längre, än ungefär til Weriö, då han fick Hännes Maj:ts befallning emot sig, at innom 24 timar förfoga sig utur Riket. Utom det hatet, som Drottningen hade til Hertigen, så contribuerade ock til denna Ministrens hastiga afwisande, den fruktan man hyste, at om han skulle komma up til Stockholm, torde han wid den instundande Riksdagen göra några steg, som kunde förorsaka hinder och swårigheter i det förekommande ärendet, om Hans

Kongl. Höghets anträde til Regeringen. Ehuru det må wara, så ansågs detta af Hännes Maj:t gjorda steg för mycket hårdt, i synnerhet i anseende til den swåra situation, han den tiden war uti, at se sig så godt, som af alla förlåten. Ja Hännes Maj:ts mißtroende til Hertigen gick så långt, at hon war rätt angelägen därom, at Rikssens Collegier och Commissioner ej skulle få pläga någon correspondence directe med honom; utan där det war någon omständighet, hwaruti Hertigen skulle anlitas, så skulle sådant gifwas Hännes Maj:t tilkänna och under Hännes namn afgå.

Sedan den afgång, som Regementerna lidit genom deras retraite ur Norrige, på en swår årstid, blifwit någorlunda ersatt, gjordes författning och anstalter til Rikets förswar, til hwilken ända Regementerne blefwo hopdragne fram emot Sommaren, en del wid Norrska gränsen, en del här uppe i Landet, til förswar emot Ryßen. Wid Norrska gränsen gjorde Dansken infall och lade sig för Marstrand, samt efter kort tids förlopp bemästrade sig det samma genom Capitulation. Öfwersten och Commendanten därutti war en wid namn Dankwardt: den samme war mera förledd til denna oförswarliga gärning genom fagra löften och andra omständigheter,

ter, än twungen därtil, genom brist
det, som til bemälte Fästnings förswar b
tarfwades; hwarföre ock så öfwer honom
som de andre i bemälte Fästning warai
de, så Land- som Sjö-Officerare, blef
Commission hållen och han i anledning
den öfwer honom fälda dödsdom exequ
rad i Götheborg, och de öfrige satte ifrå
sina tjänster, såsom owärdige at någons
tjäna Riket.

I detta år blef å Danska sidan ej n
got särdeles widare företaget.

Här uppe i kring Stockholm gick fö
ga bättre til: Regementerne blefwo wä
kringlagde up ifrån Westerbotten, ända
neder til Norrköping, til at bewara kuster-
na för Ryssens härjande och brännande;
men med ganska liten framgång. I Stock-
holm såg man folket den ena dagen mar-
chera Söder ut, den andra dagen komma
åter och marchera Norr ut, och så fram
och tilbaka; alt efter som rörelserne woro,
hwilke Ryssarne gjorde. Man kunde ej utan
största sinnes rörelse se det stackars manska-
pet af fatiguer och hunger stupa omkull på
gatorna och en del blifwa qwarliggande wid
husen, efter sina trouppen, hwilka sedan de
fått litet hwila sig, samt genom mat och
dryck woro wederqweckte, woro strax willi-
ge, at följa sina kamerater efter.

Sluter härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 4.

Följer til slut om Regements-förändringen 1719.

General-Majoren Urbanowitz och Öfwersten Gref Carl Bielke woro de, som förnämligast hade at göra på den södra sidan, ifrån Södertelge neder åt Norrköping. Men så den ena, som den andra Staden blef olyckeligen afbränd af fienden, utan at den blef af de Swenske Trouppeme hindrad, eller et enda skott på honom skutet, hwilket om det skedt, så hade man gjordt sig hopp, at fienden icke wågat sig så långt fram, som den gjorde, häldst man hade exempel, at Ryßen aldrig wågat sig göra något försök, där han allenast hördt et starkt trumlande och hade mißtanka, at man wille göra honom motstånd. Det fördes wäl öfwer et sådant upförande klagomål i Rådet; men blef icke något där-

wid tilgjordt, förrän wid påföljande Riks-
dag, då en Commission under Gen. Lieuten.
Strömfelts Præsidio blef förordnad, så öfwer
detta, som hwad på Norra sidan skedt; men
skadan war deras som hade lidit, och de Offi-
cerare, som icke hade särdeles wänner och fö-
respråkare, fingo betala laget. Norrtelge
blef ömkeligen afbrändt genom Ryttmästa-
ren Lilljehöks försummelse. Han låg alle-
nast ¼ mil därifrån och fick i god tid kun-
skap om Ryska Galerernes annalkande; men
hastade sig icke mera, än at han blef alle-
nast en åskådare huru elden sattes på Sta-
den, dock utan at han tilböd at hindra
Ryßarna, eller släcka elden. Riks-Rådet
Gref Bondes gård Björnö blef genom Lif-
Dragonernes och Pålackarnes ankomst för-
swarad. Men eljest blef hela Skärgården
förbränd, utan at man kan säga, at mera
motstånd skedde på denna sidan, än på
den södra. Ömkeligt war at se det, som
skedde här i Stockholm om Bönedagen i
Augusti månad. Sedan Hans Kongl. Hög-
het dagen förut afslagit Ryßarne wid Sta-
ket, och Regementerne fingo strax ordres
at förfoga sig genom Stockholm Norr ut,
efter man fruktade at Ryßarne där skul-
le landstiga; sågo Officerarne sig ej bättre
före, än at de med klingande spel under
Gudstjänsten gingo genom Staden. Fol-
ket som wäl wißte at något warit å färde
dagen

hagen förut wid Ståket; men icke huru det afflupit; trodde nu fienden wara i Staden, trängdes hopetals ur Kyrkorna, och blefwa dymedelst ömkeligen medfarne. Månge dogo ock af skrämsel. Detta härjande och brännande warade in til slutet af Augusti månad, då Ryßen drog ifrån Swenska skären. Under detta owäsende woro en och annan, som gingo öfwer til Ryßen, såsom ibland andre Corporalen af Drabanterne Cronhjort. Någre Bönder i Östergöthland lato sig ock förföras af de utspridde Patenter och foro med hwit Fana emot Ryßen, hwarföre de sedan blefwo wid en Commission af Justitiæ Cancelleren Stierncrona anklagade, och en del afstraffade til lifwet, en del med Gatulopp och Marstrands arbete.

Sedan nu de fiendelige förelser afstadnat och man genom underhandlingar med största delen af Hennes Maj:ts och Riksens fiender banat wägen til någon förlikning med dem, begynte man med fullt allwar, at tänka på fullföljandet af det, göromål man wid nu snart instundande Riksdag förnämligast föresatt sig at genomdrifwa, som war at få Hans Kongl. Höghet Arf-Prinsen af Heßen på Swenska Thronen. Den olycka, som i detta år om Sommaren öfwergått Sweriges Rike, genom Ryssens och Danskens framgång, samt den skiljaktighet, som war imellan en del af

Rådet,

Rådet, som nu beskyltes at wilja taga st större myndighet än det förmentes tilkom ma, och Hofwet, i anseende til de mått som borde tagas wid Fredswerket me Sweriges granuar, måste nu tjäna til a wisa nödwändigheten af en Konung, son kunde med mera Auctoritet och myndighe befalla, samt tilhålla wederbörande at efterkomma hwad som befaltes, än et Fruntimmer, som icke så altid sielf kunde fatta rätta begrep om sakerna, utan måste låta ankomma på det, som Hänne kunde föreställas, stundom af dem, som hade minsta begrep därom. Utom det, så kunde han ock bättre hålla Rådet tilsammans och inom sina skrankor, som beskyltes nu hafwa sina egna afsigter, och i anseende til dem föra sina rådslag. Til at styrka folket i denna tankan, wiste man ock artigt at betjäna sig af den olyckan, som en och annan af Rådet haft, at stöta sig anten med Drottningen eller Hans Kongl. Höghet; hwilket mera tilskrefs Rådets högmod än sakernes angelägenhet. Deße och dylike insinuationer fingo icke liten ingress hos största delen af folket, som icke woro kunnige om sakernes förlopp, och hade ännu någon smak qwar för Enwäldet. Til befrämjande af ofwannämde ändamål, och at draga sinnena på sin sida, utdelte Hännes Maj:t, åt en ganska stor myckenhet af folk, Sköldebref,

Bref, merändels utan anseende, om de hade några förtjänster til sitt Kongl. Råd eller ej, utan allenast för det några af de i gunst stående Herrar dem recommenderat, och Hofwet kunde wara försäkradt om dem, at de skulle på Riksdagen bidraga, at förskaffa Pluraliteten hos Ridderskapet och Adelen, til Hofwets affigters framgång. Alle Rikssens Råd, som woro Friherrar, blefwo Grefwar, och Generaler, samt Landshöfdingar och deras wederlikar, Friherrar. General Lieutenanten och Landshöfdingen i Westerbotten Cronberg fick Upsala Län: honom Succederade Lagman Strömfeldt: Landshöfdingen i Werjö Bar. Ol. Törnflycht blef Landshöfdinge i Stockholms Län efter Riks-Rådet Axel Baner: honom succederade Kammar-Herren och Ordnings-mannen Baron Jacob Cronstedt. Lagman Conrad Ribbing fick Nerike och Wermelands Höfdingedöme, efter Riks-Rådet Baron Ekeblad. General Fält-Tygmästare efter Riks-Rådet Henning Rudolph Horn, blef Landshöfdingen i Gefle, Hamilton. Stats-Secreterarne fingo ock rang med General Majorer och Landshöfdingar, samt Revisions-Secreterare med Cancellie-Råder. Caracterer deltes ganska mycket ut, i synnerhet wid Arméen, och det som underligast tycktes wara, så gåfwos beställningar bort i de Länder, som Ryssen ännu innehade

Rådet, som nu beskyltes at wilja taga sig större myndighet än det förmentes tilkomma, och Hofwet, i anseende til de mått, som borde tagas wid Fredswerket med Sweriges granuar, måste nu tjäna til at wisa nödwändigheten af en Konung, som kunde med mera Auctoritet och myndighet befalla, samt tilhålla wederbörande at efterkomma hwad som befaltes, än et Fruntimmer, som icke så altid sielf kunde fatta rätta begrep om sakerna, utan måste låta ankomma på det, som Hänne kunde föreställas, stundom af dem, som hade minsta begrep därom. Utom det, så kunde han ock bättre hålla Rådet tilsammans och inom sina skrankor, som beskyltes nu hafwa sina egna affigter, och i anseende til dem föra sina rådslag. Til at styrka folket i denna tankan, wißte man ock artigt at betjäna sig af den olyckan, som en och annan af Rådet haft, at stöta sig anten med Drottningen eller Hans Kongl. Höghet; hwilket mera tilskrefs Rådets högmod än sakernes angelägenhet. Deße och dylike insinuationer fingo icke liten ingress hos största delen af folket, som icke woro kunnige om sakernes förlopp, och hade ännu någon smak qwar för Enwäldet. Til befrämjande af ofwannämde ändamål, och at draga sinnena på sin sida, utdelte Hännes Maj:t, åt en ganska stor myckenhet af folk, Sköldebref,

jerna Prestegård bakom en gammal kista, n gammal bonad (*), på hwilken stod öljande Skrift:

Potentissimi cujusdam Regis quæstio, & quatuor Philosophorum responsiones de Politiæ tristi & variata forma.

Rex: Unde, quæso, hæc mei imperii tam repentina & stupenda Metamorphosis, quod bonum in malum mutatum est?

Primus Philosophus respondit:

Potentia est justitia; ideo terra sine lege.
Dies est nox; ideo terra sine via.
Fuga est in pugna; ideo regnum sine honore.

Secundus Philosophus:

Unum est duo; ideo unum sine veritate.
Amicus est inimicus; ideo regnum sine fidelitate.
Malum est bonum; ideo regnum sine pietate.

Tertius Philosophus:

Ratio habet licentiam; ideo regnum sine honore.
Fur est præfectus; ideo regnum sine pecunia.
Cornicula vult esse aquila; ideo nulla est discretio.

Quartus Philosophus:

Voluntas est consiliarius; ideo terra male disponitur.
Denarius dat sententiam; ideo terra male regitur.
Deus est ignotus; ideo totum regnum peccatoribus est repletum.

wida saken äger sin riktighet, at werkel. så händt, kan här nu ej undersökas; utan lemnas tillika m d Reflectionerne under andras granskning.

(*) Det är en Tapet.

3.

Konung *ERIC* den *XIV*:des Bref til si[n] Broder Konung *JOHAN* den *III*:dje, Stockholm' ur fångelset den 6 *Octobe[r]* 1568. (*)

Illustrissime & Potentissime Princeps, Domine Frater! Conjectus est heri in carcerem unicus meus famulus, Doctor *Benedictus*, una cum coquo meo, quorum opera in hac miseria minime carere possum pro me & liberis meis; nam oportet nos fere inedia perire. Rogo propterea humiliter, ut liberentur e carcere & inservire Nobis illis liceat. Hoc Deus omnipotens V. S. in Tua vita, & altero seculo omni felicitate recompensabit. Ego etjam piis ad Deum precibus demerebor. Vale. Datum Holmiæ e carcere 6, Octob. 1568.

ERICUS XIV Captivus.

Illustrissimo & Potentissimo Principi Johanni, Svecorum, Gothorum, Vandalorumque Gubernatori & Principi hæreditario, humiliter.

4.

(*) Är i afskrift funnit i en gammal Bok, och benäget insändt af Comminist. i Hageby på Öland Hr. Mag. Daniel Brusenius. Brefwet är märkeligt i det hänseende, at det är skrifwit få når efter Kon. ERICS affättande, som skedde, efter Tegels Berättelse den 29 Septemb.; men lika så ömkeligt i hänseende til Hans olyckeliga belägenhet.

Historiska Märkwärdigheter.
Tredje Delen.
N:o 5.

4.

Biskop Terseri Bref om förändringar i Swenska Psalm-Boken (*).

Högborne Herre, Herr Psalts-Grefwe, Nådige Herre, och Mägtige Patron.

Jag förnimmer af Ed. Högfurstel. Durchlauchtighets Hof-Predikant Herr Sven Montelio, at Ed. Högfurstel. Durchl. skulle gerna hafwa af mig en wiß berättelse, huru det hafwer sig med wår Swenska Psalm-Boks correction, och i synnerhet, angående de orden uti en Kyrko-Psalm, Om människones rättfärdiggörelse (**); om icke de orden uti den sista wersen: Och är uti hans ewiga råd, Hwem han thet täckes gifwa, äro corrigera-

E de,

(*) Införes efter en gammal afskrift, meddelt af Hof-Mästaren för Kongl. Pagerna Herr Franciscus Westerdahl. Brefwet tyckes wara til Psalts-Grefwen Adolph Johan. Det förbättrar den berättelse som finnes om samma sak i Högmarks Psalmö-Poëographia p. 68.

(**) Num. 220 i Sw. Psalm-Boken.

de; och uti stället insatt: dem trognom det at gifwa; emedan de förre orden synas något favorisera Calvinianismo. Ed. Högf. Durchl:s Nådiga wilje til hörsamt efterfölje, wil jag berätta, hwad som uti denna Handelen witterligt är.

Sal. Doctor Paulinus, den tid han ännu war Biskop i Strengnäs, gjorde han en correction öfwer Swenska Psalm-Boken, Cathechismum, allmänna bönerna, synnerligen Litaniam och Confessionen Jag fattig syndig människa etc. Hwilken Correction syntes mångom icke allenast nyttig, utan ock nödig wara, och blef hemma uti Stiftet enhälleligen antagen. När den Sal. Herren Anno 1637 blef förordnad til Arki-Biskop, wille han auctorisera samma corrigerade böcker uti Arki-Biskops Stiftet, hwilket ock uti visitationer i några församlingar skedde; men Theologi Upsalienses stodo deremot, föregifwandes, at Libri Symbolici, som de benämlte böcker kallade, icke måge utan i allmänt Concilio, eller på en Riks-Dag, af samtel. Rikssens Ministerio förändrade blifwa.

Anno 1640 uti Nyköpings Riks-Dag, anhöll Sal. Paulinus på det högsta, om deße böckers approbation, som de af honom corrigerade woro; brukandes dertil många och wigtiga Argument. Men Episcopi satte sig häftigt däremot, förläggandes alla hans Argument, och blef så intet mera den gången tilgjordt. Anno 1642,

tu år derefter, uti Riks-Dagen i Stockholm, blef ock hårom imellan Paulinum och de andre Biskoparne en stor stridighet. Tå wann likwål Paulinus, at hans correction uti många rum i Psalm-Boken blef enhålleligen approberad. Men uti dessa orden: Hwem han det tåckes gifwa, tilstaddes ingen förandring, utan föregafs, at der desse orden skulle förandras, måste ock orden Rom. 9: 18, af likå mening förandras, der så står: Så förbarmar han sig nu öfwer hwem han will. Et eodem Capite, v. 21, står: Hafwer icke en Pottomakare magt, at göra af en klimp et kaar til heder, och det andra til wanheder? Men uti samma Cap. v. 30 och 31, så wål som Cap. 10: v. 10 och 11, item Cap. 11: v. 30, gifwer den H. Paulus med klara ord tilkånna, hwilka Gud wil göra råttfårdiga och saliga, nemligen, dem som tro på Christum. Detta hafwer warit Guds hemliga råd om månniskones salighet, af ewig tid förtegadt; men nu uppenbaradt och kungjordt igenom Propheternas skrifter, ꝛc. Rom. 16: v. 25, 26.

Altså blef tå Sal. Paulini correction och förandring på Psalm-Boken intet enhålleligen, och öfwer alt af Ministerio gillad; utan allenast til en del: och hans Psalmer som han sjelf componerat, och i Psalm-Boken införde woro, intet emottagne wordne, ehuru de mågta sköne och anderike syntes wara. Hans håftigaste mot-

motståndare härutinnan war Doct. Johan Rudbeckius, hwilken de andre bifôllo. Mer blef härom intet, det mig witterligt är, tilgjordt. Anno 1646 blef Paulinus död, och sedan är härom intet mer uti allmänna möten taladt. Mera hafwer jag intet om denna saken at berätta.

Ed. Högfurstl. Durchl:s

Ödmjuke och hörsame tjänare
så länge jag lefwer

Joannes Elai Terserus.

5.

Fortsättning af Biskop Terseri Relation om Riks-Dagen år 1660 (*).

I Tisdags som war den 30 Octobris kom Drottning Christinas Fullmägtiges nya project, uti några ord-former förändradt, men in re

(*) Denna märkwärdiga Relation afbröts i Andra Delen af Hist. Märkwärdighet. Sid. 32. Et Bihang dertil är wäl infördt dersammastädes Sid. 82-88; men som det är ganska kort, lemnas här en riktig Fortsättning. Den är benäget meddelad ur den berömda Palmsköldiska Samlingen i Upsala Acad. Bibliotheque, genom Histor. Profess. derstädes Herr Carl Fr. Georgii, som på alt sätt söker at göra de förträffeliga ålderdomens qwarlefwor, hwilka deruti förwaras, för allmänheten nyttiga. Magister Docens Herr Joh. Bened. Buss, har ock härwid gynnat mig med sitt biträde.

re ipsa syntes det oß wara med det förra enligit, och åswen wid samma tilfälle leswererades mig et bref från Consistorio Åboensi om samma handel, hwaruti de högeligen berömma Prästerskapsens här i Riks-Dagen stora flit och försorg, at wäl förwara oß emot satans och Påfswens list och stämplingar, förmana oß til ståndaktighet i detta wårt upsåt, påminna oß Lutheri dictum när han war stadd in suo Pathmo Coburgensi, och Protestantes skulle framte Carolo V:to sin confession: Domine Deus tua caussa est, tua res agitur, gloria tua est & ignominia tua. Hostes crucis nos impetunt, non propter nos sed propter te. De wille förmoda det Gud nådeligen warder hörandes deras böner, och Hennes Maj:t måtte sig änteligen betänka och öfwergifwa Alexandrum och hålla sig til rätta Herden Christum, som Hennes egit namn deriveras af; men der hon emot förhoppning Antichristum ej wil försaka och hans willfarelse revocera, utan heller neka sin Herra Christum för Människor, syns dem wara rådeligit, at hon må utom Rikes sig på hwad ort henne lyster uppehålla och icke Inrikes, och alsingen administration äga öfwer sina Underhålds-Länder, hwarken in Ecclesiasticis eller civilibus; ty en liten surdeg syrar hela degen och kräftan fräter altid mer och mer om sig. Satan som intet sofwer, och Påfwen, hafwa en rund tid öfwat Lejons tänder, nu komma de insmygandes med Räfwe-Swantsen:

Man

Man måste här mera lyda Gudi än Människom. Loquebar, säger David, de testimoniis tuis, Jehovah, coram regibus et non confundebar. Præliamini igitur fortiter prælia Domini: Lofwa sig wilja hela denna saken uti sina böner troligen hemstält hafwa. Detta brefwet blef då straxt med allas stora nöje upläset uti Consistorio, hwaraf alle fattade desto större styrka och frimodighet at disputera recessen.

Det fjerde infallet är med H. Förstliga Nådes Hertig Adolphs inkomst och Actioner. När om H. F. N. straxt uti Riks-Dagens begynnelse så af Ständerne som af Rådet enhälleligen beslutit war, at H. F. N. med regeringen intet skulle hafwa at beställa, utan eljest mötas med all respect, åra och wördning, som en Lands Förste ägnar och bör; blef Hr. Schlippenbach med en annan af Rådet skickad til Hans F. Nåde, som då war i Stegeborg, Hans F. Nåde detta at insinnera: Och sägs Hans F. Nåde detta icke utan moderate hafwa uptagit. I Söndags som war den 28 Oct. kom Hans F. Nåde hit til Stockholm wid fyra emot Aftonen, då K. Drottsen med de fläste af Rådet woro ute et stycke emot honom och beledsagade honom in på Slottet, straxt wid Dr. CHRISTINA. Dagen derefter gingo några af Presterskapet á part honom at beneventera, ibland hwilka wår vice Præses förde ordet; Gratulerade Hans F. Nådes ankomst, med en ödmjuk

begä-

begäran och förmodan, at Hans F. Nåde icke wille tilsluta sin wanliga affection emot wårt Stånd, fast något nu uti denna Riksdagen wore för dessa tiders conjuncturer skulle skedt, det Hans F. Nåde icke så ex voto wore; Hans F. Nåde swarade mildeligen och med stora complimenter, betackandes Prästerskapet för den stora Affection han altid hafwer spordt af dem; Lofwandes sig icke mindre hädanefter än härtil wilja wara dem med all gunst och benägenhet bewågen. Men om Riksdags handlingarne sade han sig intet wara synnerligen informerad. Huru nu Rådet och de andre Stånden hafwa tedt sig emot Hans F. Nåde, är mig intet witterligit; utan Onsdagen derefter, som war den 31 Oct. gafs Ständerna ordre, at tillika med någre af Rådet besöka Hans F. Nåde; Hwilket ock skedde h. 8 Matut. Af Rådet woro 4, ibland hwilka Herr Schering Rosenhane, som ordet förde. Af Prästerskapet 6. Af Borgare 6, och Bönder 12. När wi låto oß anmäla gick han godt stycke emot oß i gången och gaf hwar och en af oß handen. Herr Schering begynte talet och gaf korteligen och grundeligen tilkänna, hwad som nu uti denna påstående Riksdagen enhälleligen af Riksens Råd och Ständer belefwat och beslutit är om Riksens regering och styrelse, samt Hans Maj:ts wår unga Konungs Förmynderskap, och at man för höga och wigtiga skäl skull har måst skrida

ifrån

ifrån wår Salige Konungs intention och yttersta wilja, så widt det angår Hans Furstel. Durchl. person, för all ting högsta affseende hafwandes til Hans Kongl. Maj:ts och hela Fäderneslandets wälfärd och säkerhet; men icke desto mindre wilja efter wår skyldighet gå Hans Furst. Durchlauchtighet tilhanda med all åreswördning och respect, at Hans F. Durchlauchtighet uti ingen måtto ordsak skall hafwa uti denna måttan sig öfwer oß at beswära.

Hans Fursteliga Nåde swarade ganska wäl och förnufteligen, sig med det som sålunda af Rikssens Råd och Ständer af godt betänkande til Konungens och Fäderneslandets bästa enhälleligen bewiljat och slutit år, gerna wilja til freds wara. Men på det han i framtiden, och när Konungen til sina myndiga år kommer, må wara ursäktad, måtte han gerna förnimma Rikssens Råds och Ständers mening, huruwida honom tilstår, at draga sig undan den plikt och skyldighet, som den naturliga, så wäl som den werldsliga Lagen, honom tilbinder, och i betracktande, at han Konungens Faderbroder år, och hans Fader och Han (Försten) woro både af en Fader och en Moder, och efter naturen tilfaller dem lika arfs-rått.

Fortsättning härnäst.

STOCKHOLM,
Tryckt i Kongl. Finska Boktryckeriet, 1767.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 6.

Fortsättning om 1660 års Riksdag.

Sålunda tykte mig at orden föllo, och ingen annan mening kunde jag för min person af Hans F. Nådes ord hämta, än at han skulle förnämligast se in uppå förmynderskapet; at Hans F. Nåde, såsom näste frände, efter lag skulle wara dertil fallen. Men när wi sedan trädde uti Riks-Salen tilhopa, sade Herr Schering, at Försten talade något obscurt, och at hans tal gick ut på det arf han kunde efter sina sal. Föräldrar hafwa at prætendera uppå. Wi frågade om wi skulle gå med in, när härom skulle göras relation för Hans Kongl. Majestät och Rådet. Han swarade: at det intet war af nöden. När wi nu härom hade gjort relation för wårt Collegio, berättade de huru CHRISTINA drifwer på Rådet, och Rådet på Oss, om äntelig resolution på recessens underskrifwande. Prästerskapet föllo allesamman på mig, at jag med andra wille gå upp i Rådet och säga precise nej til underskrifwandet, så framt det

icke varieras til wårt nöje. Jag tager så m
mig Mag. Henning Skytte, Superintendent
Calmar, och Mag. Michaelem Colmodinum, Pr
positus i Simtuna, och går så sedan hora
uppå Rådet, gifwandes wår ändteliga meni
tilkänna: blef oß lofwat at några skulle depu
ras af Rådet, och hafwa häröfwer conferen
och wi skulle så länge förtöfwa in i Rådka
maren. Kl. 11 gick Hennes Maj:t Drottni
gen och Rådet ut, och blefwo allenast 5 dep
terade til conferencen: Riks-Cantzleren, Ro
hane, Bielkerne, Göstaf och Steno, Gref Cl
Tott, starke disputatores. Blefwo wi altså t
frågade, hwad oß felas uti projectet, som u
derskrifwas skulle, til recessens widare confirm
tion? Jag swarade oß intet hafwa ordre at i
låta oß uti någon disputation härom, utan a
lenast simpliciter gifwa wår änteliga mening t
känna, at emedan projectet icke ännu är
stäldt, som wi kunne wara belåtna med, kunn
wi intet med godt samwet det underskrifwa,
eller kunne wi stå deröfwer til swars för wå
Medbröder när wi hemkomme, såsom af Ab
ensium skrifwelse til et prof är til at se, hwi
ken skrifwelse jag i morgons lefwererade Her
Schering, och han hafwer den för Rådet u
läsit etc.

Försäkringen, som wi skulle underskrifwa
lydde altså:

W

Wi underskrifne etc. hafwe på denna närwa-
ande Riksdag af Hennes Kongl. Maj:t Drott-
ning CHRISTINÆ Nådiga anmodan förnum-
mit, huruledes Hennes Kongl. Maj:t wid detta
ombytet uti Regementet, efter Hans Kongl.
Maj:t wår fordom Nådigste Konungs och Herres
Herr CARL GUSTAFS etc. beklageliga frånfall,
och wår nu regerande Allernådigste Konungs och
Arf-Furstes til Riket och Kongl. Thronen inträ-
dande, hafwer hos Högstbemälte Hans Kongl.
Maj:t och samtelige Ständerne anhållit om con-
firmation på den recess, som Hennes Kongl.
Maj:t, af högstbemälte Hans Sal. Maj:t med
alla förbemälte Ständer i Upsala år 1654 är
lofwad och tilsagd. Denna Hennes Kongl. Maj:ts
Nådiga begäran hafwa wi uti underdånighet
intagit, den efter sakens natur och beskaffenhet
öfwerlagt och betragtat. Så emedan wi, be-
tänkandes hwad uti ofwanbemälte recess är be-
lofwadt, derjämte ihogkomma H. K. Maj:ts hö-
ga Kongl. härkomst af den stora och aldrig nog
fullest berömmeliga GUSTAFVianska Familien,
samt des förfäders, så ock i synnerhet Hennes
Kongl. Maj:ts emot Fäderneslandet egna höga
och förnämliga meriter, milda och högstberömli-
ga regemente på hela den tiden, som Hennes
Kongl. Maj:t Riksens styrelse hafwer behagat
föra och förestå. Beträffande jämwäl wår egen
skyldighet och underdåniga tacksamhet at te och
wisa Hennes Kongl. Maj:t igen, uti alt det som

F 2 görligit

görligit är, wår Allerödmjukaste ärkännelse, wö-
ning och respect: ty hafwe wi endrägteligen b
slutit, afskedat och godt funnit, ofwanbemä
recess uti alla sina clausulis fullkomligen bekrä
ta, gilla och god ärkänna, som wi honom hä
med ock confirmera, gilla och stadfästa, förut
hwad uti den Artiklen om Jurisdictionen in Eccl
siasticis förmäles, hwilken Jurisdiction Henn
Maj:t godwilleligen Hans Maj:t wår Nådig
Konung och Kronan Swerige in totum cede
och efterlåter, så at härefter alle Superintenden
skaper och Regale Gäld confereras af Hans Ma
och uti des namn sättes och confirmeras, e
efter Salig Kongl. Maj:ts försäkring, kyrk
ordningar och prästerskaps Privilegier. O
hafwer Hennes Kongl. Maj:t Drottningen
nådigst behaga låtit, at unna Superintendenter
och alla kyrko-betjente det underhåld, som
tilförene deraf och uti Hennes Kongl. Maj:
underhålds-länder och städer härtil njutit hafw
Men hwad Jurisdictionen in civilibus angå
så stånde Hennes Maj:t här efter som här
fritt, at wälja sig en General-Gouverneur
Sweriges Rikes Råd, hwilken uti Henn
Kongl. Maj:ts namn magt hafwer, at sätta o
confirmera alla Civil-Betjente uti förbemä
Hennes Kongl. Majestäts underhålds-länder,
efter Sweriges Rikes lag, bruk och öfliga stadgar.

Riks-Cantzleren bad likwäl at jag allenast,
dem til information, wille låta weta hwad wi
uti

ni försäkringen desidererade, så wille de sedan sö-
a med oß häröfwer conference; altså lät jag
nig emot honom så wida ut, at jag uptäkte fy-
a orsaker, hwaröfwer wi gerna undandraga oß
från subscription. 1) At den independence hon
ig tilmäter och wåra Bröder i Upsala henne
confirmera, synes stråfwa emot Guds och werld-
lig lag, dermed wi understå oß at gifwa henne
nera tilförene, än wi hafwa uti wår magt, ja
mera än någon Konung tilkommer eller hon sielf
hade, när hon war regerande Drottning; och
huru kunne wi dispensera emot Guds lag, och
gifwa enom lof impune at synda? At hon för
in person må begå hwad synd och mißgerning
hon wil, skal hon likwäl (icke) wara skyldig at swara
och göra räkenskap för någon människa. 2) At
den Gouverneuren Hennes Maj:t utwäljandes
warder, skal wara af infödde Swenske Män,
det wi hafwe begärt insättas, men intet obri-
gerat. 3) Wi hafwe ock begärt insättas, at
Hennes Civil-betjente skola wara af wår rätta
Evangeliska Religion; och ehuru deras Excel-
lencier Herrar Rikssens Råd förklara sig intet
hafwa deremot, likwäl kan det intet blifwa in-
satt, hwilket gör saken hos oß något mißtänkt.
Sist emedan förre recessen genom Drottning
CHRISTINAS affall med rätta uphörer, såsom
wi det Hennes Maj:t i ögonen remonstrerat haf-
we, och denna bewilning går af fri wilja och
genom et nytt contract, och icke af förra reces-

sens kraft; altså kunne wi med rätta fordra af Hennes Maj:t härpå en revers och mutuam obligationem, den ock Drottning CHRISTINA sielf oß tilbudit hafwer, uti den andra med Hennes Maj:t hålldne conference, så lydandes, at der Hennes Maj:t icke hållo det samma hon oß lofwade, skulle hon derigenom hafwa förwerkat all sin rätt och rättighet hon kunde hafwa på sine underhålds länder.

Om aftonen på samma dag blefwo alle Ständerne genom utskott upfordrade, at förnimma, hwilken de hade årnat oß til Riks-Skattmästare i Grefwe Magni ställe. Riks-Drotzen war sjuk i sina fötter. Riks-Cantzleren tog afträde och mötte oß i dörren; altså talte Herr Schering Rosenhane til Ständerne, slog dem före Herr Gustaf Bonde med stor berömmelse; commemorerandes hans höga meriter och trohet uti hans förra tienst. Land-Marschen swarade på Ridderskapets wägnar, begärandes liberum exercitium approbandi & improbandi: kunde förden skull då strapt intet dertil swara, utan wille taga det ad referendum; då Vice Præses sade sig och wårt Stånd intet hafwa emot Herr Gustaf Bondes person; wille likwäl för wårt Stånd niuta samma frihet, och referera detta Collegio; det samma swarade ock på Borgerskapets wägnar Pryssen. Bönderne woro då intet tilstädes. Detta skedde om Onsdagen, som war den siste Octobris.

Den

Den 1 Nov. som war Alle Helgons-dag höllos inga publique acter, utan gick mäst af med private visiter.

Den 2 Nov. som war i fredags, blefwo wi förmiddagen upfordrade genom et utskott af 13 personer, en af hwart stift, at hålla conference med Rådet om Drottning CHRISTINAS recess. Vice Præses war då intet tilstädes, utan Episcopus Arosiensis Dom. D. Laurelius förde då ordet. När Drottningen med största delen af Rådet woro bortgångne, lämnades til conferencen Deputerade: Gr. Magnus, Herr Schering, Göstaf och Steno Bielkar, Eric Sparre, Gr. Claes Tott och Göstaf Posse. Riks-Cantzleren begynte talet, begärandes wårt betänkande om Drottning CHRISTINÆ försäkring. Dom. Laurelius betygade grundeligen och wäl: först uti gemen hwad fara skiljaktighet uti Religionen med sig förer, hwad wälsignelse wi hafwe af Gud at förwänta, om wi läta se wår ifwer och alfwar härutinnan, och huru wi intet för wäl oß uti denna saken förwara. När då Riks-Cantzeleren begärade han wille komma til particularia, och hwad wi uti synnerhet ännu kunna desiderera uti detta projectet; swarade Dominus Episcopus, at wi uti hela projectet slätt ingen försäkring hafwa om Religionens oföränderliga renhet uti hennes underhålds-länder, wille ock wara för nöden, at deruti insattes både at Hennes Maj:ts General-Gouverneur woro af infödde

de Swenske, och hennes Civil-betjänte af wå Religion, och at Hennes Maj:t genom en r vers oß härom försäkrat, wid förlust af henn länder, såsom hon sielf lofwat hafwer: syntes w wara en farlig ting, at nu efter hennes affa confirmera henne en sådan illimitatam indepen dentiam. Härtil swarades både af Riks-Cant lern och de andra Råds-herrarna, til det för sta, at wi om Religionens oförånderliga renhe årom nog försäkrade, uti den nya regerings o dinantiens 1 punct, der wi sielfwe på det kra tigaste, som ske kunde, hafwe oß emot alla s dana händelser förwarat. Episcopus swarad at Hon hafwer sit regium jus för sig sielf i sin länder, och wil intet låta binda sig af regerin ordinantien. De swarade, at hon uti den projectet aldeles och in totum cederar, wår nå digste Konung all Jurisdictionem Ecclesiastica uti sina underhålds-länder, så at hon inte dermed hafwer at göra, utan res ecclesiæ sko uti hans Kongl. Maj:ts namn administreras, al efter Sal. Kongl. Maj:ts försäkring i Kyrko ordningar och Prästerskapsens privilegier.

Fortsättning härnäst.

)(o)(

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 7.

Mera om Riksdagen år 1660.

Til det andra, om General-Gouverneuren, swarades, intet nödigt wara någon tilsättning om Swensk Nation; emedan uti Rådet intet äro flere utländske än Gr. Königsmark och Gr. Schlippenbach, både förnämlige och wäl af fäderneslandet meriterade Herrar, hwilke förtryta skulle, om det ordet likasom för deras skull insattes. Riks-Cantzleren, tillika med de andra, försäkrade oß derpå, at ingendera af dem kommer dertil, ej eller härefter skulle någon utländsk mera insättas i Rådet.

Til det tredje, om Civil-Betjentes rätta Evangeliska Religion, äro wi af recessens 5 punct nogsamt försäkrade, at sådane skola tagas af infödde Swenske män; der nu någon sådan affölle til en annan, synnerligen Påfwisk, Religion, skulle det gälla hans hufwud. Dertil med hafwa de ock efter wår gjorde påminnelse så limiterat denna handelen, at ingen fara kan mera wara deraf at befrukta, emedan Hennes

G Maj:ts

Maj:ts General-Gouverneur skal wara en af Rikssens Råd, och altså af wår Religion, och han skal uti Hennes Maj:ts namn magt hafwa at sätta och confirmera alla Civil-Betjente uti förbemälte länder, efter Sweriges Rikes beskrifne lag, bruk och åfliga stadgar: och det de nu intet gerna något tilsätta och förändra uti projectet, är ingen annan orsak, än den, at wi uti förrige conferencen längesedan oß sielfwe da förklarade, at när några wåra påminnelser wäl tagas i akt, skulle wi dermed wara tilfrids, och, när de derefter sig rättade, meddelte de med Drottning CHRISTINA et exemplar deraf; hwarföre de intet gerna projectet förändra.

Til det fierde, hwad reversen belangar, säger Hon sig intet widare hafwa oß den loswat, än med den condition, at så framt wi wille unna henne excercitium religionis. wille hon oß wid sina länders förlust försäkra, at Hon, genom sit Religions exercitium, ingen skulle draga til Påfwiska Religionen. Men eljest är Hennes Maj:t, så wäl som Independentien hon sig kunde beropa uppå, nogsamt uti sielfwa recessen limiterad; med desse orden, som henne efter naturen tilstår, och at Hennes Maj:t, som en födder Konglig Person, skal exempt wara för alla befalningar och pålagor: item icke skyldig at swara för något som icke går emot Konungen och fäderneslandets wälfärd; och uti företalet sättes denna condition: at Hennes Maj:ts gods och länder

skola

skola henne på intet sätt afhändas, så länge hon icke finnes handla mot Sweriges Rikes Konung och Riksens wälfärd. Riksens Herrar lade ock detta dertil, at om de hade en Potentat at handla med, som kunde oß med en krigsmagt angripa, så wille de fuller bättre på alla händelser sig och Riket emot honom förwara; men nu hafwa de göra med en qwins-person, som intet står at bära någon fara före; men icke desto mindre wille de oß och Sweriges prästerskap på det krafteligaste derom försäkrat hafwa, at de så noga upseende dermed hafwa wille, at ingen fara skulle wara deraf uti Religionen at befrukta. Dermed gåfwo wi oß så wida til frids, at wi alt detta wille taga ad referendum och hemställa uti Prästerskapsens betänkande; och när detta sålunda skedt war, gåfwo de sig alle dermed til frids, allenast detta blefwe riktigt noterat och ad memoriam posteritatis uti protocollet infört, hwarföre de ock bado mig at jag wille författa häröfwer en skriftelig relation.

Om aftonen på samma dag blefwo alle Ständerne genom starka utskott upfordrade på Rådet, at gifwa wår mening tilkänna om Riks-Skattmästare-Embetet. Riks-Cantzeleren talte Ständerne med en kort sermon til. Landtmarskalken swarade först, sedan Episcopus Lincopensis, och för Borgerskapet Pryssen, med härliga gratulatoriska orationer. Bonden gaf ock dertil sin applausum. Derpå hade Riks-Cantzeleren en mägta

ta sin oration, uphöggandes Gustaf Bondes meriter, och sist fordrade han honom til sit behöriga rum. Altså steg han up, tog först Hennes Maj:t Enke-Drottningen i hand, sedan alla af Rådet, sist hwar och en af Ständerne; imedlertid blåstes an at alle Ständerne skulle dagen derefter kl. 9 wara tilstädes på Riks-salen.

Det femte infallet skedde med Biskopens person ifrån Lund i Skåne Doct. Petro Winstrupio, hwilken ankom efter Konglig kallelse, tillika med M. Nic. Severo, Præp. i Malmö, och Dom. Suenone Tiernsten, General-Gouvernements Predikant i Skåne, och litet derefter Pastor ifrån Christianopel och en Probst i Bleking, at biwista den Kongl. begrafningen. Secreteraren Hr. Ehrenstén blef nedsänd ifrån Hennes Maj:t och Rådet til Consistorium, begärandes at de wille noga sig imellan öfwerlägga: först om Stiftets rum bland de andra Stiften, sedan om Winstrupii, nu uti denna acten, med många argument commenderandes hans person och meriter emot wårt fädernesland. Blef altså omsider omröstat först af alla Stiftens Präster, efter gjord dem emellan communication, och sedan af Superintendenterne och Bisparne. Alla föllo endrägteligen på den meningen om Skåne Stift, at det kunde intet sättas öfwer Åbo Stift, först emedan de 7 Stiften så gamle äro och expresse nämde äro uti Sweriges lagbok. 2) At Kongl. Titelen sätter

Stor-

Storfurstendömet näst för Skåne: och emedan samma titel sättes Skåne framför Carelen; synes icke oskäligt at Skåne Stift sättes framman för Wiborg. Men emedan Episcopus Wiburgensis ändå icke kommen war, blef om detta intet wißt slutit. Sedan kommo ock alla deruti öfwerens, at D. Winstrupius uti then i tillstundande process ingalunda skulle hafwa företräde för Episcopum Aboensem, utan företräda rummet efter Stiftet. Men emedan jag kände Winstrupii ingenium, wiste ock hwad gunst han sig genom sina meriter hade förwärfwat hos Salig Konungen och Rikssens Herrar, kunde jag wäl tänka, at det kunde intet derwid blifwa; ty sade jag förut, at ehwad rum Stiftet finner så kommer likwäl dertill, at han kärer såsom en Hospes och Salig Konungens besynnerliga wän blifwa uti denna Acten honorerad med rum ibland primos Episcopos; Dock intet Stift dermed præjudicerandt.

När nu Winstrupius kom, lät han nogsamt märka, at han ingen wille Cedera utan Archiepiscopo allena, elljest wille han intet biwista Acten. Herrarne woro mycket härom bekymrade. Riks-Cancellairen bad oß in pleno Senatu fatta här om De skäl wi kunna hafwa både pro & contra, så wille de sedan något wißt derom determinera. Altså blef jag ombuden, at upsätta åtskilliga förslag både om Stiftens så ock Winstrupii rum. D. Emporagrius blef ock

buden,

ledum, at upsätta rationes pro & contra, som wi ocksä giorde och refwererade begge projecten til Riksens Råd. Episcopus Wiburgensis inlade ock skrifteligen sina skål på sitt Stifts wägnar at det ingalunda skulle cedera Skåne Stift. Hade ock Hernösandensis med Gotlandensi en twist om företräde; ty emedan M. Pet. Steuchius cederade D. Joh. Strelovio så wille ock Strelovii Successor, M. Joh. Brodinus occupera samma rum. Hwarföre förordsakades Jag öfwer alt detta upsätta et project eller förslag. Summan deraf war denna:

1) Emedan Skåne med Bleking et förnämligit Stift war, och af ålder under Swerige eller Götha Rikes legat hafwer, Men nu postliminii jure belli recupereradt, skulle det fuller intet skäligen rejicieras nedan om de nyligen tilkomne Stiften Wiborg och Räfle.

2) För de skäl skull som här ofwan bemälde äro, skulle de intet wäl kunna sättas öfwer Åbo.

3) Men om Öfwerheten behagade, at de skulle imellan de 7 insatte warda, skulle det likwäl ingalunda komma öfwer Westeråhs Stift, emedan uti regni Archivo fins, at de fem höga Embetsmän, Upsala af Riks-Drotsen, Linköping af Riks-Marschalken och Riks-Amiralen, Skara af endera, Strengnäs af Riks-Cancellario, och Westeråhs af Riks-Thesaurario (warit besatte.)

4) Hwad

4) Hwad Winstrupii person belangar, motte billigt, at han nu för denna gången, såsom en främmling hospes, blefwe respecterad och hedrad med rum ibland wåre Seniores, sådant som hö-ga Öfwerheten täktes honom determinera.

5) M. Nic. Severus skulle honoreras med rum näst Professores Upsalienses och Sueno Tiernstén ibland Upsala Herredags-Präster; doch utan något Stifts præjudice

Om Superintendenterne gaf jag detta förslag: 1) Antigen skulle de följa hwar på an, som de äro gamla til, at Calmar blifwer det första, och Gottland det sista. 2) Eller skulle de följa efter sina Stifter, så blefwo då Hernösand den första och Gottland den sista. Och 3) Hwilkendera ordning då hålles Superintendenterne emellan, så skulle likwäl Superintendenterne hafwa företrädde för hwaran, efter som de äro gamle uti tjensten. Och hwar icke urminnes praxis deremot wore, syntes aldratjenligast at detta ock observerades ibland Biskoparne, såsom wi se practiseras uti alla andra Collegiis: at den som sist tilkommer behåller yttersta rummet, excepto Archi-Episcopo, som altid, när han förmår, skulle föra præsidium; men der han intet förmådde, då den äldste ibland Bisparna, eller den Collegium täktes dertil utwälja. Desse förslagen lästes ock för Prästerskapet, som ock åfwen dertil Archiepiscopi förslag, hwilket med detta mit öfwerensstämde; och blef samtykt, at det skulle öfwer-

öfwerlesmeenas Rikfens Råd. I detsam
lefwerenades in Consistorio en skrift af Winstr
pio, der Han säger sig wara beredd af en g
wilja at cedera Archiepiscopo, men ingen anna
ty hans Stift har warit en gammal sedes A
chiepiscopi, och af ålder under Swerige, o
Episcopatus Lundensis Primas Sueciæ: han
dess äldste Doctor Theologiæ, äldste Episcopu
Primus inter Episcopos Daniæ & Norvegi
namnkunnig per totam Germaniam: hans owä
ner i Dannemark skulle le åt honom nu,
han skulle degraderas: Episcopi måtte icke h
in propria caussa sitta judices. Det berätta
ock at D. Winstrupius skulle hafwa med hår
ord öfwerfallit D. Laurelium wid bordet h
Riks-Marschen. Öfwer alt detta blefwo P
sterskapet misslynte, bådo mig söka Riks-Canc
larium och säga deras enhälliga mening wara
at D. Winstrupius ingalunda måtte föredraga
D. Laurelio, den de alla ära såsom deras com
munem præceptorem.

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 8.

Ytterligare om Riksdagen år 1660.

[J]ag sökte så tillika med Episcopo Wiburgensi [R]Cancellarium, och fann honom tillika med [R]iks-Skattmästaren, Riks-Marschalken och [H]err Sten Bielke uti Riks-Kammaren, och sa[de] dem Presterskapsens enhälliga mening. De [lå]to sig förmärka wara häröfwer mycket bekym[r]ade, och sågo mycket heller, at han hade sig [ex]cuserat och blifwit hemma, än at han skulle [ha] giordt en sådan lång resa för begrafningens [sk]ull, och likwäl icke henne biwista. Men han [må] nu se sig derom, ty intet kunde de för en [p]ersons skull disgustera hela Ståndet. Lade än[te]ligen detta til: han är eder gäst, i handteren honom med sådan discretion som eder bäst sy[n]es; detta skedde om fredagen, som war den 2 Novembris.

Den 3 Nov. hora 9 kommo alle Ständer[n]e på Riks-salen och med oss de främmande Prästerne från Skåne, men intet Biskopen.

Episcopus Scarensis war mycket wäl dermed belåten, at Winstrupius skulle ock öfwer hans hafwa företrädet. Det samma samtykte ock hela Clerus, så widt at han skulle hafwa sit rum näst nedanför Lincopensem, men ingalunda öfwer honom, hälst derföre at han i denna Riksdagen hafwer Archiepiscopi ställe, som sällan hafwer kunnat för sin höga ålder wara tilstädes (ty han fyller nu denna månaden 87 år) altså gick jag med Episcopo Wiburgensi til Winstrupium, hwilken mycket häremot protesterade, men sedan jag tanquam singularis amicus giorde honom några påminnelser, gaf han sig dermed tilfrids; dock begärade han at han skulle få af Collegio en attest, at han icke eederade Mag. Enandro såsom Episcopo Lincopensi, utan såsom en Vicario Archiepiscopi; jag swarade mig wilja gifwa honom en attest, at han sig sålunda härpå hos oß förklarade, men på attest af Collegio kunde jag honom icke försäkra; detta skedde uti Mag. Severini & Tiernstens närwaro. Altså inställer han sig uti regni Consistorio och i processen up til slutet h. 10, på wänstra sidan om Archiepiscopum och Lincopensis på den högra, der wi af wåre särdeles præstaver blifwo deducerade in i Revisions-Kammaren, så länge Processen skulle angå.

Klockan 3 efter middagen inträdde Konungen, både Drottningarne, regerande regering och Råd, samt Ridderskapet, och så många som rum fingo

in

...i Slotts-Kyrkan, der Kongl. Liket nu stått ...åfwer alt ifrån den (*) - - uti en kista af ..., den uti en ten-kista insättas skulle, hwil... ...n nu allaredo nedsatt war i grafwen, efter ...on för tyngd skull intet bäras kunde, ty hon ...llena wog 3 och et halft Skeppund. Eke-kistan war öfwertäckt med et ganska stort bår-kläde af ...wart sammet och breda fransar, full med gyl... ...ne kronor och pärlstickare-konst utarbetade och ...tbredt widt om golfwet; ofwan kistan war en ...immel, ståndandes på 4 stolpar, uti lika måtte ...o af swart sammet och konstligen utarbetade ...yllene kronor.

...Om måndagen, som war den 5 Nov., blef... ...wo wi kallade til Kongl. begrafnings gästabod; Bönderne blefwo tracterade på gillstufwan, Präster... och Borgerskapet på Cancelliet, Rådet, Rid... derskapet och Biskoparne i Riks-salen. Wid främsta bordet hos Riksens Råd blefwo af Biskoparne satte Vice Præses och Winstrupen; ...af Riksens Råd, Scarensis, Wiborgensis och ..., och sedan Generals personerne wid det an... ...ra bordet; wid 3:dje och 4:de borden de an... ...dre af Riddarståndet; måltiden gick an kl. 9 och warade til kl. 2. Den 6 Nov gick bort i privat visiter och gästebod. Den 7 och 8 Nov. gingo alle Ständerne, hwart Stånd för sig och gratulerade de 6 af Regeringen: af Prästerska-

 pet

(*) Ifrån den 13 Maji, då det ifrån Götheborg upkom och insattes i Slotts-Kyrkan.

get Episcopi, Superintendenter & Episcoporu
vicarii, önskade dem lycka och krafter til at w
utföra det höga regerings ämbetet, och comme
derade wårt Stånd uti deras affection och wå
nad, gjorde ock hos största parten en flitig p
minnelse om Hertig Adolph. Samma dag h
lös ock orationes funebres uti Riddareholm
Kyrkan, näst för middagen uti Förstens H
tig Adolphs, samt K. Regerings och Råds n
waro, den förste af Mag. Simone, Lectore el
uti Linköping. Om tisdagen den andra,
Episcopi Lincopensis äldste Son, en studiosa
17 år, både, såsom berättades, mäkta berömlig

Den 9 och 10 woro wi flitigt tilhopa
Collegiis, och hade communication med hw
annan genom Utskott om den andra proposi
nen; och stannade wi alla deruti, at reduct
nen skulle hafwa sin fortgång; begrafnings-h
pen måste wi kännas wid, med det öfriga,
som Charta Sigillata, Banco-ordningar med
Contorer, Höste-marknad &c. emedan det
et nytt werk är, begärandes upskott til n
Riksdag 3 år til: wardt ock mycket discure
om compagnierne och Monopoliis, och af
Ständerne enhälligen samtykt dem at afske
Samma 10 Nov. slogs om, at ingen he
dags man skulle fördrista sig at resa härif
förän alt blefwe underskrifwit och offentlig för
läs gåfwos. Denna nästförledne wecka blefw
Ständerne befalte, at utwälja af hwart Colle

[illegible]o et utskott til hemlig conference med regeringen och Rådet, at öfwerlägga alla momenta, [illegible]m Ryska Tractaten och wåsendet med full magt [illegible]t deliberera och sluta på deras och deras medbröders wägnar, så från- som närwarandes. Däröfwer hölts conference med samtelige Rådet i tre dagar.

Den 11 Nov. som war Dominica Trin. XXI, predikade jag för Konungen om Joh. 4: om Aulico Christiano & Profano, deraf mig begånades at låta henne utgå af trycket, det jag ock lofwade (*).

Den 12 fingo wi uti alla Collegiis 3 instrumenta til oß at genomläsa, med wåra exemplar at conferera, och sedan underskrifwa; det första war Riksdags-beslutet; det andra regerings formen; det tredje confirmation på Drottning CHRISTINÆ recess. Underskrifningen skedde den 13 och 14 Nov. af Ridderskapet, särdeles för kuporna skull, som derunder hängdes. Men af de andra Stånden tillika, med swart lack, och hwar och ens egit signet, och lefwererades altså instrumenta tillika genom Utskott åt regeringen.

Den 15 Nov. blefwo Ridder- Präster- och Borgerskapet genom utskått upp i Rådet kallade, at hålla privat conference med 8 af Rådet,

(*) I de hos oß, i Swenska Lärdoms Historien utkomne Skrifter, finnes icke omtalt, at denna Predikan blifwit af trycket utgifwen.

det, och ibland dem Riks-Cancelleren och Riks
Skattmästaren om den andra propositione
Och efter långa discurser blef åndteligen sluti
först om Reductionen, at han skal winna
fortgång. Sedan at Charta Sigillata skal kom
ma til praxin på et prof til nästkommande Riks
dag, och at Hof-Rätterne af de penningar de
af faller, skola få sina belöningar. Wi wunn
exemption för wåra Collegiis Consistorialibus
at caussæ Ecclesiasticæ intet skola den lagen wä
ra underkastade. 3) Wistes oß den stora nytt
Banco bringar hela landet och alle undersåtare
så rike som fattige: de rike kunna där säker
nedersätta sina penningar, såsom ock Tutor
barn-penningar: de fattige kunna för et lid
ligit interesse få penningar til låns; altså bl
ock det bewiljat. Tiäru-compagnier blef alde
les uphäfwit; och blefwo wi derom underwist
at härtil hafwer intet Salt-compagnier warit
utan hwarjom och enom hafwer fritt stått,
inlägga där sina penningar, som något capit
kan til wäga komma; men det mißbruket, so
dermed warit hafwer, at några rike köpmä
hafwa inköpt hela skeps-lastena och sedan salt
stegrat, skal afskaffas.

I fredags som war den 16 Nov. eftermi
dagen blefwo wi af Regeringen befalte at för
bida Ordre i alla Collegiis, at komma upp i
Rådet. Kl. 4 fingo wi opbod i wårt stånd,
en för hwart Stift, 12 personer, och wäntade

utan

... för dören en timma, och wiste intet til hwad ända. Ändtlig kommo 4 af Rikssens Råd, ... togo oß upp med sig til Drottning CHRISTINA samt Secreteraren Ehrenstén med ... confirmation underskrifne. Herr Göstaf ... förde ordet och lefwererade Henne Instrumenter, uti swart taft, det Secreteraren lade på ... bord: hon swarade med höga complimenter, ärkännandes detta för et nytt Bene... och contesterandes sin stora Affection, Kärlek ... tacksamhet emot sit Fäderneslånd Swea Rike. ... med detta hade hon ingen mening, som ... någen låta skall. Herr Göstaf swarade här... förteligen som höfdes, och lade detta der... ... at der Hennes Maj:t hade ännu något ... påminna, wille han taga sådant ad referen... ... och skaffa derpå swar. Hon lät sig det ... taga, sågandes, emedan mig en sådan occa... ... i händer gifs, wil jag den acceptera, wän... ... sig så til Secreteraren Ehrensten, biudandes at ... uppteckna skulle alt hwad hon sade, och be... ... så på detta sättet tala: „Jag påminner mig huru jag wid min första ankomst blef ... öfwerskylt med många groswa Calumnier och Malitieuse beskyllningar på det högsta graverad, ... såsom jag skulle haswa något ondt i sinnet emot mit Fäderneslånd, der jag tå wet imellan Gud och mitt samwet, at jag haswer ... älskat och ärat mitt Fäderneslånd, och min Ed, som jag eder sworit haswer, obrotsligen hållit.

„hållit. Ty ehuruwäl jag den Eden, m
„hwilken I mig til lydno och subjection fö
„bundne woren, relaxerat och upplöst hafwer,
„så hafwer jag likwäl aldrig uplöst den Ed ja
„Eder sworit hafwer, utan skall honom til fö
„je, bära altid et troget hjerta til Fädernesla
„det och deß wälfärd och bästa altid trolig
„söka. Nu til at Justificera min sak, och än
„nu widare til at förobligera mig til en g
„wilja, benägenhet och Affection emot mit F
„derneslând, hafwer jag en skrifwelse förf
„tat, den jag wil Rådet och Ständerne öfwe
„lefwerera, bedjandes i willjen hwar i sit Co
„legio henne granneligen förwara, och införa
„Edra Protocoller och publica Acta, at han ka
„wara Eder nu och i framtiden til efterrättelse."
Fick altså utur Muffen et exemplar til Råd
och et til hwart Stånd för sig, och sålund
med goda ord narrade Oß at emottaga henn
ofkäliga och ogrundade protestation. När
utgingo och Bönderne allena qwar woro, sa
hon: I Dannemän, der i behöfwen penni
gar så kommen til mig. Och såsom hon ga
hwar och en handen när wi inkommo så gjo
de hon ock när wi utgingo. Herr Gustaf Bo
ner referérade inför Drottningen och Råde
hwad swar wi hafwe fådt; Hwilket H. Maj
och uti skrift författat hafwer, af hwilket ho
et exemplar öfwergaf Rådet och 4 åt Ständerne.

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 9.

Widare om Riksdagen år 1660.

Deras exemplar blef upläset i Rådet. Wåra in uti Råd-Kammaren och alla exemplaren collationerade, och fanns uti skriften icke ett ord af det hon talte, utan innehöll en protestation emot den oförrätt henne tillfogas, igenom upsatte arfsföreningen om Successionen till Riket. *) Först protesterar hon emot recessens innehåld, at han intet förstods om cession simpliciter, utan med förbehåld, at der någon förändring skulle sig uti regementet infalla, antingen genom Konung CARL GUSTAFS dödeliga frånfälle utan manliga äkta bröstarfwingar, eller uti någon annan måtto, då skulle hon hafwa sin rätt förbehållen, at träda til regementet igen, och ingen annan mening hafwer hon haft, när hon recessen gjorde, ej heller skulle han annorlunda förstås. Nu kunde hon intet tänka at Konungen så snart genom döden afgå skulle, derföre hon och denna conditionen icke så expresse utsatte.

*) Protesten är tryckt i framledne Canc. Råd. och Riddv. von Stiernmans Bihang til Riksdags Beslut. Sid. 378.

2:o. Så är ock hon ännu beredder cessionen af Riket uti så måtto bestå, at hon öfwerdrager Konung CARLS Son, den unga Konungen och hans manliga äkta bröstarfwingar, Riket och Sweriges Krono in linea descendenti, så framt hon oturberad får njuta och behålla den respect, som henne bör til sin person, och de wilkor af hennes underhålds Länder, som henne uti recessen förbehåldne och reserverade äro: Eljest wil hon behålla all den rätt och rättighet, som hon för sitt afträde, och när hon ännu en regerande Drottning war, til Sweriges Rike och alla deß underliggande Länder och provincier, som hon då possiderade, at ingen eho han wore, inländsk eller utländsk, skulle sig intränga wid hwarjehanda förändring uti regementet, utan den rätten wille hon sig allena så länge GUD henne lifwet unnandes warder, aldeles förbehålla och allom androm all förhoppning till riket afskaffa. Men der något annat öfwer förhoppning, genom hwarjehanda prætext practiceras eller slutas skulle, deremot will hon för GUD och hela werlden på det kraftigaste protesterat hafwa, och såsom hon sin protest begynte af sitt namn CHRISTINA Alexandra. Skriften som lefwererades nu den 16 Nov. war daterad den 1; thet är 2 dagar för Riksdags-Beslutet, som synes, at förekomma och annullera det som då slutas skulle. Detta observerades, at hon hwarken uti sitt tal med oß, ej eller uti sin skrift en-

gång nämde Drottningen eller regeringen, utan allenast Rådet och de fem höge Ambeten. När wi nu, Rådet för sig, och Ständerne för sig, protesten genomläsit och öfwerlagt hade, blefwo wi infordrade in i Rådet, at hwart Stånd skulle säga härom sitt betänkande, med förmaning, at deßa wåra consultationer skulle hållas hemliga och intet utom deße 4 wäggar utfördt blifwa; Beslöts änteligen at CHRISTINAS Protest skulle henne samma afton igenlefwereras. När nu Rådet en vidimerad copia uttagit hade, och dermed drögdes öfwer klåckan 9, gingo R. Regering och Rådet, så många som tilstädes woro och för ålder skull förmådde, tillika med Ständernas Utskott til Drottning CHRISTINA, med förord at wi oß med henne intet inlåta skulle uti någon widlyftig discurs häröfwer, utan säga, at emedan wi finne denna protest intet wara grundad på några skjäl, utan löpa twert emot recessens lydelse och Sweriges Rikes Fundamental-Lag och Stadgar, altså kunna wi honom intet emottaga. Detta gjorde Riks-Cancelleren, och twå utaf Secreterarna, Ehrensten och Figrelius, satte sig wid bordet at notera alt hwad som sades. CHRISTINA tog protesten emot i hastighet af Cancellario, men ångrade sig strax, wiljandes twinga honom at taga honom igen; han swarade sig intet hafwa befallning at taga honom igen. Då sade hon, om I icke wiljen taga honom igen så skola likwäl Ständerne honom behålla. I det samma gingo

Ständerne fram och lade hwar sitt exemplar på bordet, det Drottning CHRISTINA intet blef warse, förrän Böndernas Taleman, en stor karl, kom fram, bärandes protesten upp, och lade honom på bordet: då blef hon mäkta commoverad, provocerade til wårt wittnesbyrd, som tilförn: der worom, at wi togom skriften solenniter emot, och om wi intet wilja gilla henne; så skulle Gud och hela werlden henne gilla, och de, som denna skriften lefwererat hafwer, skulle fuller finna medel at den samma maintenera: Beropade sig på at denna skrift intet ord innehölt som strädfwa skulle emot Konungens och Rikses wälfärd: och derföre woro de skyldige at taga henne emot. Och om de intet wille, skulle hon ändå wara af lika kraft och wärde, efter de en gång hafwa henne emottagit. Riks-Canceller swarade: När wi woro Hennes Maj:ts Undersåtare, woro wi Hennes Maj:t efter wår Ed, plikt med all trohet och devoir förobligerade, men sedan Hennes Maj:t upsade regementet och aflöste oß ifrån wår Ed, och wi hade swurit enom androm Konung, så äro wi Hennes Maj:t intet widare förobligerade, än som recessen lyder: Hon swarade: Jag förstår bättre eder devoir än I alle tilbopa. Canceller swarade: At här på kunde wäl finnas swar; men efter gifne ordre wille wi denna saken intet widare disputera. Och så gingo wi derifrån Bönderne först och så hwar efter an. D-

[illegible] wårckeligit, at när Drottning CHRISTINA sade sig finna medel denna Skriften at maintenera, swarade Riks Amiralen interlocutorie: Efter intet annars ske kan, wilie wi taga Gud til hielp. Härmed gingo wi up til Riks-Drottningen, der Riks-Cancelleren gjorde henne en pertinent relation. Hennes Maj:t efter intagen omständelig berättelse, gjorde Ständerne en märkelig tacksägelse. Cancellarius bad oß at wi morgonen derefter wille wåra n..dbröder om hela denna handelen wäl informera, och at hwar och en af oß wille troligen uptäcka hwad practiquer wi kunna upspana; emedan ingen twifwelsmål är, at icke farliga stämplingar hafwas för handen. Sattes altså starke wakt för Konungens Gemak, så wäl som för Drottning CHRISTINAS, at akta uppå, hwilka som ut och ingingo.

Den 17 Nov. som war på en Lögerdag, blefwo wi befalte at ingen af Herredags-Männerne skulle fördrista sig at hädan resa förrän häruppå skulle göras et utslag. Sedan at Ständerne skulle uti sina Collegiis wara endräkteligen tilsammans, til deß wi fingo oppbod, härmed drögdes in til Kl. 12 och Rådet slät dörren til at ingen imedlertid fick gå ut eller in. Och höllo så rådslag hwad härutinnan woro til at göra och låta. Efter många och åtskilliga deliberationer, blef änteligen slutit, at wi uti denna saken intet skulle oß förhasta, utan gripa de

medel

medel an, som fuller fäderneslandet skulle såc
wara; men likwäl för hela werlden förswarlig
Fanns så rådeligit at twänne skrifter skulle fö
fattas: först en reprotest emot Drottning Chri
stinas protest, *) remonstrerandes at hon eft
denna dag intet skulle göra sig något hopp til Rik
och Sweriges Krono, ehwad förändring sku
infalla i regementet. Här af skulle skrifw
twänne exemplar, och underskrifwas af oß
som med wåra Insegel. Det ena skulle lefwe
ras Drottning CHRISTINA: wille hon icke
mottagat, så skulle det uppläsas för henne. D
andra skulle förwaras uti Regni-Archivo. D
andra skulle wara en recess **) en sådan so
Prästerskapet tilförene af Dr. CHRISTIN
anmodat hafwa, men intet kunde obtinera
dock mycket hårdare och strängare, och der ho
icke aldeles afstode med all prætention på Rik
efter wår reprotests lydelse, och der hon funn
i någon måtto practicera och handla emot Ko
nungen och Fäderneslandet, skulle hon wa
förfallen ifrån all sin rätt och rättighet, so
henne genom recessen tilstår. Den tredje skul
wara en declaration, som uti Riksdags Bi-a
afskedet infattas skulle: och så fingo wi dimissio
klockan 3 eftermiddagen, med förord, at wi
dagen derefter skulle wara tilstädes på Råd

stu

*) Är tryckt i Saml. af Riksdags-beslut. Tom. 2.
p. 1371.
**) Tryckt dersammastädes T. 2. p. 1376.

..rt efter Aftonsången. Härimellan hördes ..ler åtskillige Drottning CHRISTINÆ miß..akte förehafwande, dem wi tydligt uptäckte.

Den 18 Nov. som war en Söndag, kommo .. på sagdan timme på Rådet, då de twå för.. .skrifter blefwo för Ständerne uplåste, men ..r något deruti war til at förändra och til..trja, blefwo wi befalte at wara tilstädes om ..orgonen i god tid. Berättades ock at twå af ..ådet hade i går warit hos Drottning CHRISTINA och talt med henne om protestens re..cerande, då hon skulle hafwa swarat sig hel.. .. wilja i stycken huggas sönder, än at hon ..ulle revocera sin protest. Men sedan i dag, sa.. .. de, hafwer hon sålunda sig förklarat, at ..on wille sig recommendera och göra Rådet ..h Ständerne Satisfaction.

Den 19. Nov. blefwo wi klåckan 11 införde, ..å begge skrifterne å nyo uplåstes, och emedan ..egeringen hade i sinnet, dem samma dag att ..nleswerera, blefwo wi der sittjandes emedan Rådet dem underskref: men efter många af Rå..et borto woro, och skrifterne skulle dem öfwer..ändas, fingo wi förlof at gå hem hwar til sit, ..ed förord at komma kl. 3 tilhopa uti wåra Collegier; men innan Rådet och Ridderskapet ..ade underskrifwit war kl. 5. Kl. 6. sändes ..krifterna på Rådstugun och ådan kl. 8. på Gillet til Bönderne: altså sköts opp, med in..leswereringen til morgons.

Den 20. Nov. Kl. 11. gingo alle Stånd
ne tillika med K. Regering och Råd up
CHRISTINAM med begge skrifterne. Rik
Cancelleren förde ordet och med höfliga co
plimenter lefwererade Hennes Maj:t begge skri
terna tillika, sägandes: at emedan wår pli
med hwilken wi wår Allernådigste Konung fö
bundne äro, icke hafwer tillåtit, at samty
och gilla Hennes Maj:ts protest, utan hon
på wederbörligit sätt igen lefwererat; så ha
wi nu författat en reprotest och den underskr
wit, och der bredewid, å Hennes Maj:ts wägn
en revers eller försäkring, som wi uti hwarjehan
infallande occasioner, til Fäderneslandsens
kerhet, kunde hafwa at lita til, begärandes
Hennes Maj:t wille den underskrifwa. Hen
Maj:t tog begge skrifterne och swarade i
måtto med höfliga complimenter: Jag wil
intet difficultera, at göra och efterkomma
hwad Rikssens Råd och Ständer af mig be
ra, der som kunde lända til Konungens och F
derneslandets wälfärd och säkerhet. Och e
som jag förnimmer, at af mig fordras min u
derskrift under den ena skriften, så begärer ja
at jag finge behålla samma skrift hos mig,
länge jag honom igenom läser, ty emedan j
ännu intet wet dess innehåld; kan jag icke st
på stunden henne underskrifwa.

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 10.

Slut om Riksdagen år 1660.

Rjks. Cancelleren swarade sig wara ordre derpå gifne, at lämna skriften så länge war, som Hennes Maj:t kunde hafwa lägen- [..]t henne igenomläsa. Nu wäl, sade hon, fin- [..]r jag uti skriften det mig toucherar och mig [..]mot är, ehuruwäl jag intet gerna gjordet, will [..]g likwäl derutinnan läta se och spörja min [..]ection emot Sweriges Rikes Råd och Stän- [..]er, at jag will bruka den effect, at winna mig dertil, at underskrifwa, allenast jag kunde [..]afwa dem] dran, at göra det uti alles Eder [..]årwatelse.] Derpå togo wi wårt afsked.

[..]D. 20 Nov. om aftonen utspriddes, at hon uti Fransy- [..]a Residenten Terlons närwaro underskref reversen.

Den 21. Nov. kommo ifrån Rådet til Oß Herr Sten Bielke och Johan Rosenhane, wiste [..]ß reversen med Drottning CHRISTINAE [..]ignete och underskrift CHRISTINA Alexandra [..]fwänföre, dock med grof skrift helt annorlunda [..]n hon plägar wara wan at skrifwa: så at wi [..]nte tro kunde, at hon det sjelf underskrifwit

K ha-

hade R. Råd hade ock med sig Riksdags Bi-
k.det, författadt i 11. punkter, af lika kraft och
de som sielfwa Riksdags-Beslutet: Den förs
innehölt en upriktig förklaring öfwer Drottni
CHRISTINÆ protest, den R. Regering, Rå
och Stånder aldeles förkasta, ogilla, utplå
och annullera, och affkära henne alt hopp til
komma til Swerigės Krono och regemente ige
ehwad förändring någonsin infalla kunde. O
emedan detta nu blifwer tryckt och publicera
tycktes oß lika wara, antten hon reversen si
underskrifwit hafwer, eller brukat någon an
dertil. Den andra war om Drottning HE
VIGS Lifgeding, wisandes åtskilliga bref derpå gif
3:o. Om reductionen som nu åter skal för
tagas.
4:o. Om Godsens, som ännu under Krona
äro, eller genom reductionen kommandes wa
da, förpantande.
5:o. Om Charta Sigillata, der wi påminte
Consistoriorum, så wäl Academicorum som E
clesiasticorum, exemption.
6:o. Om Begrafnings-hielp påmintes, at d
må utgöras i penningar, och icke uti persedlar
Item, at Prästerskapet må förskonas för Krig
hielpen, på detta året, som begrafnings-hjelp
utgår.
7:o. Om Banco-Auctoriserande.
8:o. Om Legibus sumptuariis uti Kläde
Bröllop, Barnsöl, Begrafningar, icke allen

r Adeliga Ståndet, såsom 1644, utan ock för
e andre: Påmintes om den styggeliga ordningen,
om här i Stockholm öfwas, med liksens ned-
ättiande, och sedan hädanförsel, Lands-Kyrkor
ch Präster til stor affaknad och förtret.

9:o. Om Justitiæ executionen uti Riket påmin-
tes om ordinantia Ecclesiastica, at de som were-
et hafwa begynt, måtte det fullborda, ju förr
u bättre; Item, i synnerhet om Electione Epi-
scoporum & Ministrorum.

10:o. Häste-Marknader skola upsättas. På-
mintes om 7:de punkten om omslag *) at de så
här i Riket som i Dannemark och annorstädes
årligen måtte hållas.

6.

Underdån- ödmjukt Memorial angående
några Stater i Orienten, samt nödwän-
digheten at söka tilsörlatelig kunskap
och underrättelse, om det som hos
dem sig tildrager. **)

At winlägga sig om tilsörlätelig underrättelse
om Orientaliska Staterna, och det som nu
för tiden där föreloper, tyckes wäl i anseende til
Europæiske Magterne, wara mera curieust än

*) Det är Fri-Markn der, såsom Kihler umschlag etc.

**) Åter et märkwärdigt Memorial af Kongl Biblio-
thecarien Henric Brenner, upsatt år 1726; De
är i gammal afskrift benäget meddelt, af Riks-Hi-
storiographen W. Hr. Anders Schönberg. Brenners
Första Memorial, finnes i Hist. Märkwärd. 2 Del.

nyttigt; doch som närwarande Conjuncturer
allenast där i Orienten lära föra med sig eft-
tänkeliga förändringar, utan jämwäl i ett o
annat mål upwäcka åtskilliga Stater i Europa t
upmärksamhet, så har jag medelst detta i
ödmjukhet anföra welat, hwad jag, under mi
wistande i de Länder, kunnat få anledning,
påtänka, hwarom jag åfwen wid min hei
komst utur Ryska Fångenskapen år 1722, i
en i Högloft. Kantzlie-Collegio ingifwen skrif
om framledne Ryska Kejsarens Krigs-Expeditio
på Persien, hwilken jag nu, men intet wet
hwad tilfälle, finner wara tryckt i Högbemäl
Kejsares Lefwernes Beskrifning, til en del n
got anfördt *). Lärandes förmodeligen så ut
det ena som andra kunna slutas, huru nödi
det torde wara, at erhålla någon närmare u
berättelse om ofwannämde Orientaliske saker
och de nu för tiden där förewarande Conjun
cturer, i den Underdån-Ödmjuke tilförsigt,
hwad jag härutinnan uti enfaldighet anbrage
af Höga Wederbörande nådgunstigast uttydes.

Förutan det, som til en del igenom Gazette
ne någorlunda bllfwit bekant angående Turka
inbrott i Persien, och hwad Ryßland wid sam
ma buller, som af Merovitz emot Schach
Persien blef upwäckt, haft i sinnet, hwarom j
uti ofwannämde, i Högloft. Kongl. Kantsli
Collegio inlagde berättelse något förmält; så

*) Se Andra Del. Hist. Märckw. Sid. 101. 102.

-vermera et och annat förelupit, som tyckes för-
-åna större eftertänksamhet än man eljest torde
-o, och af de ordinarie tidningar ej så lätt kan slutas.
At här uprepa åtskillige förelupne händelser
och omständigheter, tyckes wara onödigt. Sjelf-
-wa conclusionen och slutet torde ändå wara
-lar, at hwarken Turken eller någon annan som
-g bemäktigar med tiden det Persiska Riket,
-ra godwilligt åt Ryßland efterlåta de åstunda-
-e Provincier wid Caspiska Sjön, såsom Gilan,
-Masandran och Servan; Och at Ryßland dem
-tet heldre så lätt med krigsmakt lärer kunna til
-g draga, torde oförgripeligen könjas, dels
-rutaf, at det härtils intet haft den framgång
-samma länder, som det likwäl i förstone sig
-billat, dels at det ej efter åstundan kommit at
-llieras med de Georgianske Christne, hwilke
-egifwit sig under Turkens protection, med be-
-lingande, at få orubbade behålla deras Christ-
-na Religions öfning. Utom deß lärer Turken
-trart hafwa märkt, när Ryßland begynte krig
-mot Persien, at sådane desseiner för Turkiet
-tet woro profitable. Ty om Ryßland hade
-tit Georgien, som då hörde under Konungen
-Persien, under sin protection, så hade det ock
-nart bemäktigat sig Megrælien, som hörde Tur-
-n til, hwarigenom det bekommit fast fot, så
-äl wid swarta Hafwet som Caspiska Sjön.
Hwilket för Turken så mycket farligare warit,
-om der å orten, hwarest mycket Ekeskog fin-
-nes

nes, en ansenlig Kjepsflotta lättligen kan u
byggas, med hwilken man utan möda kun
komma in under Constantinopel, och der w
stränderne krigsfolket upsättja, hwarest Turki
Fästningarne intet äro i det stånd, som de en
Europa och Romerska Käjsaren. Som nu Tu
kiska Hofwet sådane Ryßlands widt utseen
afsigter härtils hindrat, så lärer det ej h
hädan efter försumma, at noga i akt tag
hwad som å den sidan, antingen kan oroa el
bewara och stadfästa deß säkerhet, i anseen
hwartil för Swerige ej kunde wara onyttig
at på tjenligit sätt göra sig underrättadt, om
mått och steg, som bemälte Hof, i anseende
en sådan bägges wår Granne, nu och i fra
tiden worde tagandes.

Utom Turkiet finnas ock andre Nationer n
til Ryska Provincierna belägne, hwilka alla d
sina särskilta interessen observera, dels n
somliga tilfällen förbinda sig tilsamman, och
alt sätt söka försWara sina friheter både e
Turken, Persien, Ryßland och Chrimske Ch
Som dese ej äro til föraktande när de bli
retade och sätta sig tilsamman, så torde ej
ler wara orådeligit, at weta deras interesse
sinnelag, i anseende til den ena eller andra
deras Grannar.

De Dagestanske Tartare förtjäna här fö
rummet, aldenstund de ibland deßa Nationer
ro de aldrastridbaraste, samt berömma sig deru

de äro af de Swenske härkomne. Deße hafwa sin egen Furste, hwilken kallas Schemchal, (Illustrissimus) och så litet af sina Grannar dependerar, at de jämwäl årligen sända honom gåfwor och skänker, at så mycket bättre kunna bringa honom at sittja stilla och ei i deras länder infalla. Denne Furste berättas nyligen af Ryßarne på det sättet wara tagen för hufwudet, at de öfwertalt honom, at wåga sig i conference med den derå orten warande Ryska Generalen. Härigenom skulle wäl tyckas för deße och andre Tattare mycket wara förlorat, och at Ryßland tämmeligen wunnit. Men den som om saken söker tilförlåtelig kunskap och någorlunda om deras Regerings art är underrättad, lärer sådant ej så lätteligen låta inbilla sig. I anseende hwartil ej lärer wara onödigt, at korteligen berätta sammanhanget och beskaffenheten härutaf. Deße Dagestaner, som bo wid wästra sidan af Caspiska hafwet och af ingen dependera, hafwa märkeligen härtils förhindrat Ryßlands progresser i Orienten, i det de intet efterlåtit Ryßarne någon durch-marche igenom sitt Land, hwarigenom de ej kunnat få succurs eller tilförsel til Staden Derbent, hwilken de således eröfrat, hafwandes man jämwäl den underrättelsen, at de för någon tid sedan, enär Ryßarne med wälld welat tränga sig igenom deras Land, utaf dem nedersablat 30 à 40000 Man, hwilket i Gazetterne ej så omständeligen

är utförde, efter som Tattarne ej hafwa näg
correspondence på Europa, och Avis-skrifware
eller andre som det angår, gerna tiga med s
förlust. Sedan hafwa de begifwit sig på sin
höga berg, hwaräst de helt säkert kunna sittia
och derjämte alla durch-marcher igenom dera
Land lätteligen hindra. Som nu Ryssarne fö
märckt, at de icke med wåld kunnat hos de
Tattare uträtta något, så hafwa de hållit f
bästa rådet, at genom goda ord, på sätt,
förbemält är, försäkra sig om Schem C
person, hwarigenom de förment hela saken
wa wunnen, och deras upsåt bäst kunna be
bras. Men aldenstund Dageslanerne äro et
folk, och med deras Furstes afgång aldrig
på modet, ej heller länge dröja innan de
sig i dess ställe någon annan; så hafwa de
denna gången, sedan de utwaldt sig en ny
wudman, strax wid gräntsen, wid Staden An
Ryssarne öfwerrumplat, samt 6000 man, som R
sarne sielfwe tilstå, nederslagit, lärandes jämw
hädanefter med all aktsamhet taga sig för Ryssar
goda löften och försäkringar til wara, samt nogsa
wara betänkte, at hämnas et sådant förfarande, hw
til de jämwäl af sig sielfwa kunna hafwa krafter n
i det hos dem på manskap är ingen brist, så at de m
af egit folk kunna upsätta en Armee af 30000 Man
Hwarom jag så mycket mer kan försäkra, som år 1699, när
uti deras läger war, de både en så talrik, och til häst och
wäl bewäpnad Armee på benen hade.

Slutet härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.
Tredje Delen.
N:o 11.

Slut af Kongl. Bibliothecarien Brenners Memorial.

Deras närgrannar Czircasserne, hwilka i Turkiske Sultans titul kallas Kipsumer, lefwa för Chrimska Chan i ständig osäkerhet, så at de hällre skulle önska, at wara under Ryßlands protection, efter de tilförene warit Christne, och, som tämmeligen hårdt är, måste årligen gifwa Chrimske Chan i skatt et wißt antal Jungfrur. Icke deß mindre som många af de förnämre Furstarne i Czircassien finna sig med Ryßarnas förfarande i många mål mißnögde; Så skulle det wäl löna mödan, at utspana, hwad slut härutinnan kan blifwa, och igenom hwilka medel och utwägar de tänka, at sätta sig i frihet, både emot den ena och andras inbrott och öfwerwäld.

Om de Nogaiske Tattare och åtskilliga arter Calmucker, hwilke til en del höra under Fursten Ajucka, och efter wißt accord äro skyldige at hjelpa Ryßland med några 1000 män, doch at de det samma på intet sätt äro

 un-

undergifne, behöfwer jag denna gången in
nämna, emedan de äro Gentes vagabandæ, so
med sina tält fara af och an, gjärna äro al
städes där något kan wara at snappa, och än
begifwa sig långt bort i deras ödemarker, n
fara tilstundar.

Men med Cossackarne, som intet långt ifrå
alla desza hafwa sina fasta boställen, både w
Nieper och Don, är aldeles annan beskaffenhe
hwilkas Länder wi uti de förflutne åren m
än mycket med wår skada lärdt känna. Hwa
dem angår skulle det, oförgripeligen, ej eller wa
ra onödigt, at söka få weta, huru wida Ry
land nu tänker afskära dem deras frihet, h
ruwida de åstundat Ryszlands protection, o
hwad resistence, de antingen utaf sig sielfwa
eller med andras tilhjelp kunna göra. Af Hi
storien är bekant för hwad orsak de dragit si
ifrån Pohlen under Rysk protection. Det lå
rer ock intet wara okunnigt, hwad dessein För
Herren Maseppa hade, när han sökte allian
med Swerige, hwarom jag sielf utaf hono
något kunde förstå, den tid han war i Musco
Men i hwad beskaffenhet sakerne der i Land
nu för tiden äro, sedan Ryszen Cossackern
intet tillåter, at wälja sig någon Hätteman, och
deras Öfwerstar den förra friheten betager, u
om det, at så många Cossakiske Gods blifwi
besatte af de mäktigaste Ryska Adelsmän, och
at Furste Michaël Michailowitz Gallizin, ha

med en stor Armée står, at så mycket bättre hålla dem innom sina gräntsor, det torde til äfwentyrs wara nödigt, at noga utspana och efterfråga. I synnerhet kunde det förtjäna någon upmärksamhet, om icke Cossackerne wid gifne tilfällen lära wara betänkte, at hällre gifwa sig under en annan protection, än at de på et så trälaktigt manéer uti Ryska Riket skola komma at incorporeras, hälst som ibland dem äro många kloka hufwuden, hwilka med waksamma ögon lära efterse, hwad wid desa Conjuncturer kan förelöpa, och tjäna dem til deras frihets någorlunda återställande. Ty ehuruwäl ibland Rysslands kloka Stats - maximer jämwäl detta lärer kunna räknas, at de til Cossackerne med en stor Armée sändt Fursten Gallizin, lika som til at förswara dem för Pohlen och Tattarne, men dock i sielfwa wärket för ingen annan orsak, än at hålla dem så mycket bättre i tygelen igenom denna Furstens stora Conduite i krigs- och freds- tider, förutan det, at jämwäl andre personer dit i Landet blifwit skickade, at efter hand fullkomligen söka betaga dem alla deras friheter och förmåner. Icke dess mindre tyckes det för Ryssland wara til befarandes, at der de uphetsade Tattare och Czircasser med de andre ofönögde satte sig tilsammans, och på sätt och wis som esomoftast skedt är, gjorde et hastigt inbrått i Ryssland, marcherandes altid Städerne förbi, som dem å-

den

wa sig härifrån til Upsala, om han kunde ankomm som Professor Ling. Italicæ, men fick til swar, at ... wom ingen nöjaktig lön kunde beslås och kanske in öfwer 100 R:Dlr. årligen. Han säger sig nu en s dan lön ändteligen wilja emottaga och tror sig kunn bättre hos oß wisa sin talent, än hos denna ... Nationen. Men jag wet intet, hwad swar jag skal gi wa honom. Hr. Hildebrands älsta Son har wa här några dagar, och synes hafwa anwändt sin ti på nyttiga wettenskaper &c.

Köpenhamn, d. 23. Nov. 1678. A. Utterkl

2. Wälborne Herr Secreterare.

Mag. Salenius antogs nästl. Onsdag, til hö samst följe af Hans Höggrefl. Excell. bref, Secreterare i Consistorio, hwilket ock utan någ votering skedde, warande han ock för sina go qualiteter wäl wärd, at komma således i consi deration. Mag. Esberg har icke allenast för nå gra år sedan här tagit gradum, utan ock myck kostat på sin resa utomlands, och såsom ha hafwer et ampelt Testimonium uti Consistorio, ex Actis publicis, torde han blifwa ihogkomme med den vacerande Adjuncturen efter Hr. Goedin Jag recommenderar åter ödmjukeligen min förr ansökning om Bibliothecariatet, på det jag jäm wäl derigenom må få tilfälle, at framdraga d Werk i ljuset, som jag med stort arbete sam manskrifwit m. m.

Upsala, d. 22 Febr. 1679. Carolus L... ...

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 12.

8.

Historia om Swenska Myntteknen *).

Sedan Kon. CARL XII. war ifrån Turkiet hemkommen til sina arfländer, ansåg han såsom angeläget, at med kraft fortsätta kriget, på det fienderna måtte beqwämas til en skälig frid. Under rådplägningarna häröfwer gjordes första swårigheten af den brist, som war uti Riket på penningar, utom hwilka hwarken krig eller andre kostsamme förslag kunde utföras.

M Höss

---

*) Et förträffeligt stycke af Swenska Historien, som dock allenast är en del af en widlöftigare afhandling, Om Sweriges Nöd-Mynt. Dess Författare äger jämte widsträckt kunskap om äldre och nyare Swenska Häfder, den lyckliga och hos många Häfdatecknare sällsynta egenskap, at med witter penna, samt muntra reflectioner, på behageligt sätt beskrifwa alla förekommande ämnen, jämwäl de aldraäldsta, som elljes i och för sig sjelfwa skulle af mindre skickelig hand utförde, förekomma, såsom torre och föga interessante. Afhandlingens wärde faller hwar och en wettgirig Läsare strax i ögonen. Anmärkningarne äro ock af Herr Författaren sielf tillagde, och införes alltsammans här med fullkomlig ärkänsla.

Hollstenske Geheime-Rådet och Öfwerste-M
stalken Baron Görtz, som några dagar efter
nungen hade infunnit sig i Stralsund, och
nom sin slughet och mångrådighet, snart sm
de sig in uti Konungens förtroende, gaf för
på et imaginairt Mynt. Sådant widtog Kon
Carl och utgaf i Stralsund den 14/25 Martii 17
sit öpna Påbud, huru han til at underst
de utgifter, som under krigstiderna kommo
göras, hade beslutit at til en wiß Summa
et särdeles Mynte-tecken, til storlek lika
et Fem-örs stycke, hwilket ibland alla Kon
gens Undersåtare, och i Ränterierna, und
gandes Tullarna, borde gå och gälla för
Daler Silfwermynt stycket: Försäkrande
de framdeles i Konungens Cassor igen inl
och ur wägen skaffas skulle; så at ingen, som
dane Mynte-tecken på tro och god lofwen e
tagit, det ringaste derpå skulle komma at li

Påbudet blef tryckt; men icke publicerad
af hwad orsak wet man icke: antingen at
nungen ännu drog i betänkande at införa d
Myntetecken; eller at han förmodade Plåtar
och Koppar-skilje-Myntets valverande til hö
pris, som det året skedde hemma i Riket, sk
såsom de i Stralsund slagne små Mynt
XVI. och I Schilling, i Tyska Provincerna
ra tilfyllest, eller at krigs-operationerne i P
mern och Stralsunds belägring, så mycket sy

*) Nordbergs Historia, ad hunc annum.

-te honom. Tör ock hända, at det allenast
är tiden, som fordrades, at prägla deßa Mynt-
tecken, til et behörigt antal, innan man kun-
påljsa deras gångbarhet. Hwarföre det in-
gs til början af år 1716, då Konungen yt-
rade sit faststälda beslut, huru han til at häm-
a Silfwermyntets straffbara utförande, och
medan närwarande tiders omständigheter for-
rade skyndsamare medel, hade redan låtit slå en
iß Summa Mynte-tecken af Koppar, til prä-
l och storlek, som aftrycket utwisar (war
Kronan af år 1715.), hwilke skulle gälla En
Daler Silfwermynt stycket, och öfwer alt af
inwånarena i Riket, ifrån Publications-dagen,
wägerligen emottagas; ordinarie och extraordi-
narie Räntor, jämwäl halfwa delen af 2 pro-
Cento Contributionerne dermed få betalas. När
ock Kongl. Maj:t pröfwade nödigt, at åter up-
häfwa Mynte-tecknen, skulle de som funnos i-
bland Undersåtarne, antingen betalas med reda
penningar, eller inlösas med Ständernes Be-
fullmägtigades Obligationer, hwilke senare hade
deras Fond uti den utskrifne uphandlings-afgiften.
Men i Banquen skulle inga Mynte-tecken hwar-
ken utgifwas eller emottagas. Magistraterne
hade för öfrigt at tilse, det inge sådane Mynte-
tecken, hwarken i Riket eftergjordes, eller utifrån
infördes. Sådant war innehållet af Påbudet,
daterat Hölenstad i Norrige den 8 Martii 1716.
Eljest finnes ock et äldre af samma år, daterad
 Ystad

Ystad den 4. Febr. hwaruti säges, at Han Maj:t, på det ingen igenom Mynte-tecknen skulle komma at lida, hade i Stockholm förordnat wiße personer, och gjordt den anstalt, at de Mynte-tecken af de samma, uppå hwars och ens åstundan och begäran, ofelbart och prompt skulle blifwa inlöste: dock ingen post ringare än 200 Daler Silfwermynt i sänder.

Man skulle nästan tro, at det senare Påbudet supprimerat det förra, emedan man för hastigt lofwat, at de som åstundade, skulle få prompt betalning för deras Mynte-tecken, hwartil likwäl Konungen hade sig både tid förbehållen, och sättet at inlösa, nemligen med Obligationer.

Jag förstår icke hwadan det kommer, at Monsieur De la Mottraye, då han införer Gortzens Plan til Mynte-tecken, säger, at det skedt uti Ystad, wid början af år 1716: då likwäl af föregående klart är, at Konung Carl redan året förut, emedan han war uti Stralsund, hade samtyckt til detta förslag. Tör hända, at man ansedt det föregående såsom en blott öfwerläggning, och at Mynte-teckens epoquen icke borde räknas längre tilbaka, än när werkställandet med alfwar uptogs, efter Konungens öfwerkomst til Skåne *).

Mynte-

*) Görtzes Förslag uti Original, har man icke kunnat öfwerkomma; dock finnes en Afskrift deraf in[...]d i De la Mottrayes His Travels, printed at Lo[nd]on

Mynte-tecknen blefwo strax efter Konungens Kungörelse utgifne, men behöfdes at Goertz i det samma, den 12 Martii, måste låta uppspika et Patent emot argsinnade människor, som utsprid-de, at det förfärdigade Mynte-tecken skulle i Rikssens Ständers Banco blifwa infördt, och at således de, som förtrodt sina medel uti Banquen, skulle blifwa twungne, at emottaga Mynte-tecken i betalning för deras reda penningar; hwilket tyckte förklarades osannfärdigt, och skändeligen uppdiktadt; emedan Hans Maj:t wille då och framdeles hafwa Banquens Privilegier oryggeligen bibehållne: Ty skulle den, som kunde wederbör-ligen angifwa uphofsmannen til denna försmå-deliga osanning, hafwa at undfå 200 Daler Silfwermynt, och derjämte hos Konungen med särdeles nåd anses för en nitälskande patriot och huld undersåte.

Om detta skrämde dem til tystnad, som hade reda penningar i Banquen och fruktade för deras ombytande; så woro dock månge ibland gemen man, hwilke icke förstodo sig på Credit-pennin-gar, utan wille för deras reda waror och arbe-ten hafwa reda mynt, men inga tecken. Ty som

---

1723 fol. The second volume, app. p. 53. Jämför Köhlers Münz-Belustigung A:o 1734. (Det skulle här införas i Swensk öfwersättning, om icke man fruktade at med Documentets widlöftighet falla Läsaren beswärlig; hwarföre det spares til an-nat tilfälle. Utgif.)

som Konungens Bref, dateradt Torpum i Nor-
rige den 11. Maji 1716, til Öfwer-Ståthål-
ren i Stockholm, at han skulle bruka sin Äm-
betes Myndighet och låta såsom Förbuds-bryt-
afstraffa dem, som wägrade sig at i Handel o
Wandel emottaga Mynte-tecken, för det påsa
ta wärde *).

Igenom denna stränghet fingo Mynte-teckn
gång. Folket, som hwad dem angick, måst
wisa en nästan lika blind tro, som i de La
der man hafwer Transsubstantiation, afwakt
de, hwad Konungen widare hade lust at b
falla om deras egendom.

Efter Sju Månaders förlopp, sedan de
små penningar woro utspridde ibland folket, u
låstes et Konungens Bref, dateradt Lund d
12. Octobr. 1716, huru til afwärjande, at
genom de gångse Mynte-tecknens eftergörande o
insmygande i Landet, Undersåtarne icke måtte
da skada, Hans Maj:t hade låtit förfärdiga
annat slag (Publica Fide) med hwilket det fö
ra skulle inlösas: Lemnades dock frihet, at bå
ge slagen skulle gälla, til deß de ifrån Ränte
rierna måst afsägsne innehafware hade fått b
hörigt råderum, at ingifwa den förra sorte
och

*) Öfwer dem som ratade Mynte-tecken och Sedlar, skulle icke föras lång Process i Kämners-Kamm utan Öfwer-Ståthållaren strart låta den brotligt plikta. Konungens Bref til Swea Hof-Rå om Forum, dateradt d. 27 Febr. 1717.

h hunnit emottaga antingen nya Mynte-tecken, Sedlar à 25 Daler Silfwermynt, eller Ständernes Fullmägtigas Obligationer. Tiden til hwilken denna omsättning skulle wara gjord, fastställdes, igenom Placat, dateradt Lund den 28 Febr. til den 1 Maji 1717; hwarföre hela den sorten sedermera ansågs såsom fullkomligen indragen: och utkom et Påbud af den 29 Maji, at förbemälte Mynte-tecken Kronan, skulle ifrån Publications-dagen öfwer hela Riket framgent, uti handel och wandel, jämwäl i Banquen, samt til Krono-Skatternes betalande gå och gälla för ne öre Kopparmynt, eller et öre Silfwermynt.

Samma præcaution, som brukades wid Myntetecknet Kronan, medan det war uti sit fulla wärde, at betaga wanartiga människor tid och tilfälle at eftergöra det samma, blef ock i acktagen wid andra slaget *: och måste et tredje slag (Wett och Wapen) utkomma til det föregåendes inlösande, hwartil tiden skulle längre fram utsättas.

Deßförinnan publicerade Öfwer-Ståthållaren den 20 Julii samma år, 1717, på Kongl. Uphandlings Deputationens wägnar: at aldenstund Konungens wilje wore, at förrän afsättningen af det andra, då ännu gångbara Mynte-teknet (Publica Fide), wederbörligen kunde förrättas, det nyßnämde tredje slags Mynte-tecknet [Wett och

*) Placat dateradt Lund d. 8. Aprill 1717.

och Wapen), med det andra slaget tilsamman strax borde blifwa gåf och gångse: och at hwa innehafware borde aldeles wara försäkrad, a wid förestående inwäxling af det andra slaget få Mynte-tecken emot Mynte-tecken. Ty skul ingen låta förleda sig, at lemna sina Mynte tecken för mindre än de gälde, och rata det en eller andra af dessa bägge Mynte-tecken. Me der någon åstundade, at förut få omsätta ännu gångbara, emot det tredje slags, då för gåf och gångse blifna Mynte-tecken, så hade wäl Deputationen redan fogat den anstalt, en sådan omsättning kunde ske hos Räntmäst ren Råfelt. Några Månader derefter följ Konungens eget Påbud, dateradt Lund den December. Aldenstund Deputationen gifwit wi handen, at i Landsorterna funnes förråd på det tredje slags Mynte-tecken, så skulle det an dra slaget (Publica Fide) forderssamast inwä las, aldrasist inom den 1 Febr. följande år.

Oaktadt alla deßa anstalter, tröttnade allmä heten wid detta swaga Mynt; så at Öfwer Ståthållaren måste, til följe af Konungens skrif welse, kunnigt göra, den 9. Nov. at den som ratade Mynte-tecken och Mynte-Sedlar, eller högre stegrade waran, än emot silfwerpenningar och plåtar, skulle icke allenast mista waran, utan böta fyra gånger des wärde, och köparen sammaledes: hwar någon härmed beträddes andra gången, skulle böterna fördubblas, och tredje gången jämte tredubbla böter, lida Exemplariskt straff: halfparten af böterna angifwaren tilfallen, och den andra halften Wadstena Krigsmanshus. (Fortsättning här f.)

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 13.

Fortsättning af Historien om Swenska Mynte-tecknen.

Med begynnelsen af nästa året (Lund den 6. Januarii 1718.) fick man höra af et fjerde slags Mynte-tecken, Flink och Färdig, emot hwilket det tredje, eller så kallade Wett och Wapen, skulle inlösas.

Samma dag underskrefs ock et annat Påbud, at de inwäxlade Publica Fide, skulle ifrån Publications-tiden utgifwas och gälla för Fyra öre Kopparmynt; Men en senare Förordning, af den 3 Februarii 1718 gjorde ändring härutinnan, och faststälde deras wärde til Sex öre Kopparmynt stycket.

Under det at Mynte-tecknen gingo i deras fulla gång, efter Konungens åstundan, kan man likwäl döma at mycken fruktan warit för utländsk tilwerkning. Derföre ock i Öfwer-Ståthållarens Kungörelse af den 22 Februarii 1718, om Caroliners och Plåtars utskeppande, utan Deputationens tillåtelse, sattes samma wite, wid Skepps och Gods förlust, om man in-

praktiserade några utomlands efterskämpl
Mynte-tecken.

Hit intils hade wid hwar omsättning g
nast warit til görandes om et nytt slags My
tecken. I det ställe lät Konungen ifrån Str
stad den 23 Junii samma år, utgå sit Pate
om Fem nya sorter på en gång, Saturnus, Ju
ter, Phœbus, Mars och Mercurius, hwilka öf
alt skulle wara gångse, wid samma straff,
de förre Förordningar i dy mål innehå
hwarmed ock de den tiden gångbare twå
slags Mynte-tecken, Wett och Wapen,
Flink och Färdig, skulle inwäxlas.

At menigheten wid alla dessa ändringar,
dock icke wnro til förbättring, hafwer suc
kan hwar och en lätteligen gissa. De få
hade några penningar i Banquen, och hopp,
åtminstone behålla den delen af deras egendo
blefwo icke litet förskräckte, när Baron Gört
Stockholm den 4 Julii på gatuhörnen anslog
Wänlig Kungörelse, at de som inneh
Låne-Banco-Sedlar och samma til sit be
uti annat gångbart Mynt gerna wille omsät
kunde til den ändan hos Kongl. Deputatio
sig anmäla, hwaräst anstalt skulle fogas, at
ras Låne-Banco-Sedlar inlösas mätte, an
gen med gångbart mynt (Det war då icke
nat än Mynte-tecken) eller Ständernes O
ligationer, alt efter som de sielfwe det åstun
de, fullt och efter den förhögde valvationen,
sa

[...]imma sätt som Banquen dem dit in til utt [...]teresse-betalningen ansett. Sådant war wiss[...]ligen, för dem som hade inlagt sina goda och [...]gtiga penningar i Banquen, et flebile bene[...]cium.

Nästan hwar Månad hade något nytt. Den [...]6 Augusti utkom et Placat, at det tredje slags [...]ynte-tecken, Wett och Wapen, skulle åtta da[...]r efter Publications datum ej mera gällä, u[...]n wara af intet wärde, i hwars hand det ock [...]ätte finnas: dock hade Deputationen fått be[...]ning, at eho som innom en wiß förelagd tid, [...]dana slags Mynte-tecken i Ränterierna afles[...]rerade, skulle hafwa at njuta deras fulla [...]ärde. Af denna oförmodade tidning upwäxte [...]n ytterligare willerwalla. Folket, som hade af [...]Wett och Wapen något i deras kistor, och hör[...]e at det på en gång skulle blifwa til intet, [...]rodde at de aldeles hade förlorat sin egendom: [...]ke werandes, at man af de fem nya sorterna [...]nnu ej hunnit slå så mycket, som wederborde, [...]l de äldres indragande. Fördenskul fann Kongl. Deputationen sig förorsakad, at til förekomman[...]de af denna, som man trodde, genom illwiljan utspridda inbillningen, uti et anslag af den 8 Octobr. 1718. gifwa allmänheten bättre under[...]rättelse: Huru Hans Kongl. Maj:t, då han [...]attat nödigt med deße Mynte-teckens indragan[...]de så mycket mer, och förr än til sjelfwa in[...]wäxlingen de nödige anstalter kunnat fogas, at

låta skynda, af orsak at de samme redan
rund tid warit gångse, och onde månniskor ku
nat taga sig lågenhet at dem utomlands eft
göra och i Riket insmyga: Så wille dock Kon
Maj:t, at aldrig någon af deß Undersåtare sku
le i så måtto komma til korta; utan hade eft
låtit, at fyra Månader efter Kungörelsen, sku
le deße affatte Mynte-tecken uti Ränterier
til Krono-Utskylders erläggande få aflefwerera
och befalt Deputationen, at til de öfrigas i
wäxling göra ofördröjelig anstalt. Kunde al
den, som, sedan utskylderne woro betalte, ha
någon del af deßa Mynte-tecken öfrig, låta de
uti Ränterierna, nemligen emot behörigt quitt
ce inlefwereras, eller ock antecknas; då inn
kort full betalning derföre gifwas skulle.

Utaf detta kan man efteråt döma, huru b
kymmersamma tider då hafwa warit, när n
stan inga andra penningar än Mynte-tecken f
gos ibland folket; deras antal wid hwar ny so
ökades *); och man ständigt lefde i fruktan,

efter-

*) De skrodades i Afwestad och präglades i Stockholm, uti et eget til den ändan upbyggt hus, hwilket n behåller namn af lilla Myntet, och är boställe för Inspector och Medailleur. På fistone gingo fyra Präßar Natt och Dag. Jag har öfwerkommit en upsats huru mycket Blinder blifwit affände ifrån Afwestad, til den 30 Aug. 1718, då ännu felades tre Månader uti Konung CARLS lifstid.

[...]ngjorde skulle utomlands ifrån insmygas; [h]waremot intet annat botemedel war, än at of[ta] byta om stämpelen. Äfwen den 4 Decembr. [oc]h altså innan tidningen om Konung CARL den [12]:tes död war kommen til Stockholm, hade [D]eputationen projecterat fyra nya slag, nemligen: [Al]exander, Hercules, Theseus och Dædalus; [h]wilka man aldrig widare fått lära känna, än [ut]i afritning **).

Drottning ULRICA ELEONORA, då hon [fic]k Kronan efter sin Herr Broders frånfälle, [ku]nde icke strax skaffa bot, utan måste den 11 [D]ecember interims-wis pålysa, at ingen skulle [tag]a Mynte-tecken och Sedlar, eller för den [or]saken skull priset på warorna stegra, emedan hon

[An]:o 1715, af Kronan, a 40,000 st. på Skepp:d. 65
1716, af Publica Fide, a 20,000 st. på Skepp.d. 206
1717, af Wett och Wapen, a 30,000 „ „ „ 310
1718, af Flink och Färdig och de följande 680

In alles Skeppund 1261

Som gjorde i Daler Silfwermynt 36,420,000. Lägger man härtil, at uti Ständernes Obligationer och Sedlar, woro til Julii Månads slut, samma år, utgångne 67 millioner Swenska, eller Daler Silfwermynt, så kan slutas, huru Riket blifwit medfarit i den Systemen.

**) Uti Thunii Dissert. De Moneta Aerea in Svecia rotunda p. 37 Stämpelen til Alexander war redan gjord, och har jag sielf ägt et aftryck deraf, i bly; hwilket jag fick af Medailleuren Hedlinger, och sedan skänkte Framledne Presidenten Baron Rålamb. Är nu uti Bankens Cabinett.

hon skulle wara betänkt på utwägar, hwar...
som Ständernes mindre Sedlar (Mynt-Sed...
ne) aldeles måge indragas; och Mynte-teck...
efter handen förminskas, och redbart Mynt i
Riket återskaffas.

Sedan Ständerne på en allmän Riksd...
blifwit samlade, ansågs Mynt-wäsendet såso...
et af de angelägnaste göromål. Då utkom för...
et Påbud af den 21 Februarii 1719: hur...
sedan til alla orter öfwer hela Riket et så ti...
räckeligit antal af de senare slags Mynte-teckn...
då war afsändt wordet, at det tredje slaget m...
öfwerskrift Wett och Wapen, hermed fullelig...
kunde inwäxlas; altså skulle sådant ske til ...
11 näskommande April, och alle så wäl publi...
que som private cassor, andra ännu gångbar...
Mynte-tecken i bemälte Wett och Wapens stä...
undfå. Den som försummade terminen hade at skyll...
sig sielf; emedan ingen inwäxling mera skulle ske...
ehwad inwändning eller hinder kunde förebäras.

Stora förändringen med Mynte-tecken följd...
den 23 April, uti en Förordning af innehåll:
Alldenstund, oaktadt Kungörelsen af den 11
December. 1718, Mynte-tecknen woro förfallne
uti så ringa anseende, at de ej utan största skada
widare kunde brukas för gångbart Mynt; Ty
påböd Drottningen at alla Mynt-Sedlar, samt
de då gångbara Mynte-tecknen, nemligen:
Flink och Färdig, Saturnus, Jupiter, Mars,
Phoebus och Mercurius, skulle den första näst-

kom-

Historiska Märkwärdigheter.
Tredje Delen.
N:o 14.

Slutet af Historien om Swenska Mynte-tecknen.

Rikses Ständers omtanka gick ännu längre. Och såsom det war at befrukta, det några stränge Creditorer torde af bemälte förmon, at Förskrifningar skulle efter deras innehåll betalas, taga sig tilfälle, at så högt twinga sina Debitorer, at de dem utur sin Fasta Egendom oförmodeligen sätta skulle; särdeles om samma Egendom Creditoren tilhanda låg; så gjorde Ständerne påminnelse, at igenom en dylik Förordning den ene Undersåtaren kunde lemnas tilfälle, at förolämpa den andra, när fast mera hwars och ens Conservation borde behjertas. Ty skref Drottningen den 1 Junii 1719 til sin Öfwer-Ståthållare i Stockholm, at til det årets slut ingen Debitor för den gjorde gälden, derföre han betalningen uti goda penningar då så hastigt ej erlägga kunde, och inga andra medel hade, utan dem uti, til Skiljemynt affatte, Mynte-tecken tilböd, samt Interesset erlade, så wida Panten sig bar, utur sin Egendom borde sättjas: på det

en sådan, ej gwillig, utan fast mera igen Stadgan och Myntet til sin goda wiljas full rank förmögen gjord Debitor, måtte få rå rum, at skaffa sig goda penningar, och imed tid ej stötas utur sin Egendom; dock så, Wäxlar härunder ej begrepos. Hwaref Öfwer-Ståthållaren, i fall någon sådan ca i staden skulle upkomma, hade wid Execution berwiljande sig at rätta.

Innan Ständerne, som på denna Riksdag warit samlade, åtskildes, satte de et Com hwilket ibland andra göromål til Rikets gä betalande, också skulle hålla riktighet på My teknens indragande, efter undfången Instru af den 29 Maji 1719.

Riksdags Beslutet af den 30 Ejusdem, kräftade det förra Påbudet, at alle då wara Mynte-tecken och Sedlar, skulle ifrån den 1 den 16 Junii öfwer hela Riket wara indrag Ägarena fingo, jämte Fjorton-Öres-Sedla (om hwilka redan är sagt, at de, när läg heten medgåfwe, skulle inlösas) särskilde För rings-Sedlar på de återstående 2 öre, per D ler Silfwermynt. Den som wille tog ut si Mynte-tecken och Sedlar, hwilke då wore ne skiljemynt: andre behöllo Försäkrings-Sedla na, efter de hade fått samma Natur.

Militien blef något litet hugnad, emedan h i stöd af Resolution på Krigs-Befälets bes af den 4 Junii skulle först få sina Försäkrin

Se

Historiska Märkwärdigheter.
Tredje Delen.
N:o 14.

Slutet af Historien om Swenska Mynte-tecknen.

Rikens Ständers omtanka gick ännu längre. Och såsom det war at befrukta, det några stränge Creditorer torde af bemälte förmon, at Förskrifningar skulle efter deras innehåll betalas, taga sig tilfälle, at så högt twinga sina Debitorer, at de dem utur sin Fasta Egendom oförmodeligen sätta skulle; särdeles om samma Egendom Creditoren tilhanda låg; så gjorde Ständerne påminnelse, at igenom en dylik Förordning den ene Undersätaren kunde lemnas tilfälle, at förolämpa den andra, när fast mera hwars och ens Conservation borde behjertas. Ty skref Drottningen den 1 Junii 1719 til sin Öfwer-Ståthållare i Stockholm, at til det årets slut ingen Debitor för den gjorde gälden, derföre han betalningen uti goda penningar då så hastigt ej erlägga kunde, och inga andra medel hade, utan dem uti, til Skiljemynt affatte, Mynte-tecken tilböd, samt Interesset erlade, så wida Panten sig bar, utur sin Egendom borde sättjas: på det

en sådan, ej gwillig, utan fast mera igen
Stadgan och Myntet til sin goda wiljas full
rank, ofôrmögen gjord Debitor, måtte få rå
rum, at skaffa sig goda penningar, och imed
tid ej stötas utur sin Egendom; dock så,
Wäxlar härunder ej begrepos. Hwaref
Öfwer-Ståthållaren, i fall någon sådan ca
i staden skulle upkomma, hade wid Execution
bewiljande sig at rätta.

Innan Ständerne, som på denna Riksdag
warit samlade, åtskildes, satte de et Com
hwilket ibland andra göromål til Rikets gä
betalande, ock så skulle hålla riktighet på My
tecknens indragande, efter undfången Instru
af den 29 Maji 1719.

Riksdags Beslutet af den 30 Ejusdem,
kräftade det förra Påbudet, at alle då wara
Mynte-tecken och Sedlar, skulle ifrån den 1
den 16 Junii öfwer hela Riket wara indrag
Ägarena fingo, jämte Fjorton-Öres-Sedla
(om hwilka redan är sagt, at de, när läg
heten medgåfwe, skulle inlösas) särskilde För
rings-Sedlar på de återstående 2 öre, per D
ler Silfwermynt. Den som wille tog ut si
Mynte-tecken och Sedlar, hwilke då wore
ne skiljemynt: andre behöllo Försäkrings-Sedl
na, efter de hade fått samma Natur.

Militien blef något litet hugnad, emedan h
i stöd af Resolution på Krigs-Beslåtets besw
af den 4 Junii skulle först få sina Försäkrin

Sed

ståmplade, hwilke ännu i publique Cassorna woro, och Konungen ej tilhörde, eller hos privata ände finnas, de ware sig Deposita eller af annan beskaffenhet, skulle til den 1 Febr. år 1724 i Kronans Cassor wara inleswererade, emot Öfwer-Ståthållarens och Landshöfdingarnes Attester och Försäkrings-Sedlar, som i Licenten borde gå och gälla åfwen som sielfwa de dit intils devalverade Mynte-tecken, efter Förordningarna af den 23 April och 4 Maji 1719, Kronan til 1 öre Silf:mt och de öfrige til 2 dito. Men alle Mynte-tecken, som til den 1 Febr. ej blifwit inleswererade, och hwarå inga Sedlar blifwit gifne, kommo, sedan den tiden, uti hwars hand de woro, hwarken i Licenten eller eljest, at antagas och gälla för mer än 1 öre Kopp:mt stycket, lika med andra omprägla de Mynte-tecken. När den utsatte Termin war til ända, beseglades det föregångna med et påbud af den 18 Febr. at alla Mynte-tecken, utan någon widare omprägling, skulle i handel och wandel, samt alla Kronones utlagor, gå för et öre Kopparmynt.

Sådant war förloppet, med en Penninge-sort, hwilken i flera år jämmerligen plågade landet, och kunde med så godt fog som något annat, räknas ibland Enwäldets skadeliga Påfölgder.

9. Holl-

Mynte-tecken och Sedlarne fådo smäningom in, at Riksens Ständer år 1720 funno godt, på det desse öfwerlefwor skulle göras nyttige, och til en del af gäldens betalning kunna anwändas, at stadga uti Riksdags Besl. §. det de indragne och under Ständernes Contoir stående Mynte-tecken skulle omstämplas, och blifwa et gångse skilje-mynt; ty om Mynt-Sedlarna hade man fogat anstalt, at de blifwit uppbrände: Likwäl, så wida Publica Fide war et swårare skrot, *) skulle det slaget, (1721 den 3 Jan.) efter åsatt valeur-stämpel gälla et half öre Silf:mt, eller tre halföre och derföre i Kronans Cassor emottagas och utgifwas.

Ändteligen påböds den 20 Aug. 1723, så wäl Mynte-tecknen Kronan, som de öfri- omstäm-

*) Kundman, som är en lysande Auctor i Minutiis, säger, at detta Mynte-tecken hafwer fått heta Die dicke Jungfer, hwilket namn någon Båtsman må hafwa fört ut med sig, som glömt Mångelskornes skäls-ord wid Skepps-bron, då de kallade denna bild Görtzens Kokerska. I samma bok, (De nummis singularibus) är ock en kärd remarque om Mynte-teknet Kronan: Da nun dieser kleine Thaler nicht mehr als ein viertheil Loth Kupffer wiegt; ein dergleichen Thaler aber unter CAROLO II. von 1681, drei und ein viertheil pfund, und die von der Königin CHRISTINA, noch mehr gewogen, so war dieser neue Sedels-Thaler just der 416:te theil eines dergleichen Kupffer-Thalers.

...mplade, hwilke ännu i publique Cassorna ...ro, och Konungen ej tilhörde, eller hos privat... ...nde finnas, de ware sig Deposita eller af an... ...n beskaffenhet, skulle til den 1 Febr. år 1724 i Kronans Cassor wara inlefwererade, emot ...fwer-Ståthållarens och Landshöfdingarnes ...testeer och Försäkrings-Sedlar, som i Licen... ...n borde gå och gälla åfwen som sielfwa de ...it intils devalverade Mynte-tecken, efter För... ...dningarna af den 23 April och 4 Maji 1719, ...ronan til 1 öre Silf:mt och de öfrige til 2 ...o. Men alle Mynte-tecken, som til den 1 ...ebr. ej blifwit inlefwererade, och hwarå inga ...edlar blifwit gifne, kommo, sedan den tiden, ...ti hwars hand de woro, hwarken i Licenten ...ler eljest, at antagas och gälla för mer än 1 ...e Kopp:mt stycket, lika med andra omprägla... ...e Mynte-tecken. När den utsatte Termin ...ar til ända, beseglades det föregångna med et ...åbud af den 18 Febr. at alla Mynte-tecken, ...tan någon widare omprägling, skulle i handel ...h wandel, samt alla Kronones utlagor, gå för ...t öre Kopparmynt.

Sådant war förloppet, med en Penninge... ...ort, hwilken i flera år jämmerligen plågade ...andet, och kunde med så godt fog som något ...nat, räknas ibland Enwäldets skadeliga Påfölgder.

9. Holl...

*)

Hollstenska Geheime-Rådet Baron G. H. Görtzes til Konung CARL XII. ingifne Försl[ag] at återställa Crediten och införa Mynt-tecken och Mynte-Sedlar i Finance-Werket.

Penningebristen, at kunna betala krigsmagt til lands och watten, hafwer redan satt K. Maj:ts Rike uti så wådeligt tilstånd, at o[m] skyndsame och kraftige mått icke warda tag[ne,] måste de wigtigaste anläggningar råka uti st[or] sta willerwalla, och stadna uti intet mindre [än] en allmän undergång. Orsaken til detta eld[ände] är, at Penningarne som samlas igenom con[tri]butioner, icke så snart komma in uti Rän[te-]Kammaren, som de gå ut igen, at betala [för] ut skedde förskräckningar, då de likwäl sk[ulle] anwändas til Landets förswar: Derföre [la]allenast deße twänne utwägar återstå, at ko[m]ma til Fred. 1:o. Antingen, at man af rä[d]doga och en obetänkt förtwiflan lemnar Swe[ri]ges förra wälstånd och så dyrt köpta anseen[de] sticket, och underkastar sig en grym Fiendes e[gen] godtycko: eller 2:o. at wi fatta nytt mod o[ch]

br[...]

*) Det åberopas här framföre Sid. 92. i anmärk[nin]gen och meddelas här i nätt och sammandragen [Ö]werfättning från Angelskan, gjord af föregående [Hi]stories wittra Författare. Något widlöftigare, [men] til alla hufwud-omständigheter lika, är Franska [Ö]werfättningen i Voyages du De la Motray Tom. 2. p. 31. i appendix.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 15.

Slutet af Hollstenska Geheime-Rådet Baron G. H. v. Görtzes, til Konung CARL XII. ingifne Förslag, at återställa Crediten och införa Mynte-tecken och Mynte-Sedlar i Finance-Werket.

Det kan frågas, hurn jag skal finna en fast grund til mit projects utförande, så inom, som utom Riket? Jag gör en distinction imellan friwillig och twungen Credit, ehuruwäl det senare slaget egenteligen icke bör kallas Credit; emedan den icke står på en erkänd och wederbörlig underbyggnad. Dock måste wi låta namnet gälla, och ställa oß wåra Casuister til efterdöme, hwilkas myndighet och plägsed icke tilstäder oß, at kalla det wåldsamhet, utan et öfwertalande, som de bruka, at draga folk på et eller annat sätt, in uti deras meningar, och til deras ändamåls befrämjande.

Åtminstone tyckes denna Method wara skäligare och hafwa mer werkan på sinnet, uti Stats saker än uti Religions mål, som dageliga förfarenheten nogsamt bewitnar.

af sådan slags Credit; emedan månge haf- gömt undan deras Penningar, och låta hål- 30, ja 40, wäl 50,000 Riksdaler, i goda C- roliner, ligga ofruktbare, än at de til det a- männa bästas befrämjande skulle dermed wi- bispringa Ed. Kongl. Maj:t och deras Fädern- land. Derföre är klart, at de nyligen utgif- Ständernes Obligationer, oaktad all den s- mon och trygghet som derwid kan wara häft- föga lära tjäna Öfwerheten til annat, än afspisa dem, som hafwa några fordringar Kronan, och häldre taga sådana Obligatio- emot än intet. Imedlertid blifwer Ed. Kon- Maj:t föranlåten, at söka sig om efter Cred- främmande Länder, och gifwa utländningen winst, som Ed. Kongl. Maj:ts egne undersåta- igenom deras hysande mißtroende, göra sig lustige utaf.

Jag dristar mig at säga, at jag sjelf s- säkert kunna, til det Allmännas behof, u- Riket upnegotiera så mycket, som twå milli- ner Riksdaler; men det låter sig likwäl werkställas, innan förtroende och correspond- ce uti Handelen med Swerige kommit bättre förter, hwarpå jag ock redan hafwer Eders Kongl. Maj:ts Nådiga befallning, med alfwar arbeta.

Slutet härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 15.

Slutet af Hollstenska Geheime-Rådet [B]aron G. H. v. Görtzes, til Konung CARL XII. [in]gifne Förslag, at återställa Crediten och [in]föra Mynte-tecken och Mynte-Sedlar [i] Finance-Werket.

[D]et kan frågas, huru jag skal finna en fast grund til mit projects utförande, så inom, [so]m utom Riket? Jag gör en distinction imellan [fr]iwillig och twungen Credit, ehuruwäl det [se]nare slaget egenteligen icke bör kallas Credit; [ef]medan den icke står på en erkänd och weder[hä]ftlig underbyggnad. Dock måste wi låta [n]amnet gälla, och ställa oß wåra Casuister til [ef]terdöme, hwilkas myndighet och plägsed icke [ti]llstäder oß, at kalla det wåldsamhet, utan et [ö]fwertalande, som de bruka, at draga folk [p]å et eller annat sätt, in uti deras meningar, [o]ch til deras ändamåls befrämjande.

Åtminstone tyckes denna Method wara skäli[g]are och hafwa mer werkan på sinnet, uti Stats [s]aker än uti Religions mål, som dageliga för[f]arenheten nogsamt bewittnar.

P För-

Fördenskull blifwer det för oß af en oundw[...] kelig nödwändighet, at widtaga denna slag Credit, så wäl i anseende til namnet som gagn[...] emedan intet bättre medel är at tilgå, hälst d[...] man ock redan kan skönja bruket och anwändand[...] derutaf på ofwannämde Obligationer.

Men någon kunde inwända, at som de end[...] äro tjänlige för stora Summor, så blifwa [...] uti små köp, och til dageliga förnödenheters a[...] skaffande, både owige och nästan alldeles obr[...] bare; emedan de icke kunna delas til smärr[...] Summor, at aflöna Knektar och Båtsmän; [...] ledes ej stälde efter ändamålet som påsyfta[...] Mit Swar häruppå är, at för sådan ors[...] bör man göra Små Sedlar eller penningar a[...] Koppar, och äro redan på det sättet några [...] förfärdigade, som i kraft af Kongl. Påbud, sk[...] la såsom reda penningar löpa ibland Folket, [...] smärre och dageliga utgifter *).

Hwad

---

*) Härhos står i Fransyska Öfwersättningen denna m[...] ning. „Man wet redan alt för wäl hwad klagom[...] och fruktan blotta namnet af deßa Mynte-tecknen [...] fakat ibland Swenska Folket, som inbillar sig at [...] förande af sådant imaginairt Specie Mynt syftar [...] hän, at twinga dem, til at oundwikeligen lemna [...] sin rörliga och orörliga egendom i Utländningars hä[...] der; hwilket, om så hände, skulle wara en högst[...] bröfwelig påfölgd af denna utwäg, och bot[...] blei[...] wärre än det onda. Men om man skärskåde[...] afet[...] både på den goda och onda sidan, skall fin[...] , [...] kanske olägenheter eller mißbruk, som gemenl[...] i i[...]

..s sig i det förra och Spanien i det senare. Wi kunne undwika de Franskes irrwäg, om wi anslå et wißt Capital, hwarmed deße imaginaire Species en gång kunna betalas, och hålla en sådan proportion imellan dem och de werkeliga contanta penningar i Landet, at de senares antal altid är större, och tilräckeligt, at betala främmande waror *). Sedan om wi unna wißa förmåner åt dem, som wilja wäxla deras Mynte-tecken, eller dylika penningar emot Ständernes Obligationer, och tillika gifwa dem utwägar, at anwända sina försäkringar utan förlust: då lär hwar och en snart börja anse dem för goda, och åfwen så säkra som contanter.

.. Hwad det widkommer, at hindra Mynttecknens eftergörande, så hafwa Mynt-folk sagt mig, at man måste låta dem löpa genom en Letter-Machine; hwilken skall kosta öfwer Sexhundrade daler; warandes ingen liknelse at en falsk

*) Af en Herre, som sielf tjänt wid Uphandlings-Deputationen, är mig berättadt, at Görtz wid hemkomsten til Stockholm in Nov. 1717 ifrån sin utrikes Resa: (som anträddes i Maji Månad 1716, hwarom i D. Nordbergs Historia) hade ibland de första nyheter frågat efter, huru allmänheten nu wore sinnad i anseende til Mynte-tecknen? Hwartil då bemälte Herre swarade, at ingen tordes rata dem, och at Konungen sedermera hade låtit mynta allt större och större poster; skall Görtz hafwa blifwit hel bestört, och sagt, at Konungen i det målet hade aldeles gått ifrån den upgifna Planen.

få deras säkerhet uti den allmänna Credit och följakteligen kunna wara nyttige; åtmin ne ej skadelige, når man hafwer en wiß och tilgång, at lösa dem in igen.

Häremot torde någon framdraga, hwad fordom hände med Spanien och nu nyligen Frankrike, samt utur sådana exempel göra de skenbara inkast: Om deße Länder, i synner Frankrike, som hade en slug Ludvig XIV Konung, förfarna och kloka Råds-Herr sämte det at Penninge-Capitalet i folkets h der war stort, likwäl, igenom Creditens öfw lastande, råkade uti en nästan obotelig wi walla; böre wi derutaf taga oß en warning icke hafwa alt för god tanka om oß sielfwa, tro at det skall oß bättre lyckas med wår ri förmögenhet. Men man måste härwid sta och först besinna, at hwad som hände i Fra rike icke kom af sielfwa saken, utan af des lämpning och omständigheterna: börande såle andras fel afskräma oß, at icke begå dylika.

Mißbruken som wi böre wakta oß före, egenteligen twå. 1. Om man icke noga afpa myckenheten af sådana Tecken, emot det Capi hwarmed de sedermera skola inlösas, eller en Specie-Myntet i Landet; hwilket är et fel, drager Riket til undergång och jagar alla red penningar utur Landet. 2. Om man icke taga behöriga och försigtiga mått til at hindra såda na Teckens falska eftergörande. Frank- som

s sig i det förra och Spanien i det senare. Wi kunne undwika de Franskes irrwäg, om Wi anslå et wißt Capital, hwarmed deße imaginaire Species en gång kunna betalas, och hålla n sådan proportion imellan dem och de werkeliga contanta penningar i Landet, at de senares ntal altid är större, och tilräckeligt, at betala nämmande waror *). Sedan om wi unna wißa förmåner åt dem, som wilja wäxla deras Mynte-tecken, eller dylika penningar emot Ständernes Obligationer, och tillika gifwa dem utwägar, at anwända sina försäkringar utan förlust: då lär hwar och en snart börja anse dem är goda, och åfwen så säkra som contanter.

Hwad det widkommer, at hindra Myntetecknens eftergörande, så hafwa Mynt-folk sagt mig, at man måste låta dem löpa genom en Letter-Machine; hwilken skall kosta öfwer Sexhundrade daler; warandes ingen liknelse at en falsk

*) Af en Herre, som sielf tjänt wid Uphandlings-Deputationen, är mig berättadt, at Görtz wid hemkomsten til Stockholm in Nov. 1717 ifrån sin utrikes Resa: (som anträddes i Maji Månad 1716, hwarom i D. Nordbergs Historia) hade ibland de första nyheter frågat efter, huru allmänheten nu wore sinnad i anseende til Mynte-tecknen? Hwartil då bemälte Herre swarade, at ingen tordes rata dem, och at Konungen sedermera hade låtit mynta allt större och större poster; skall Görtz hafwa blifwit hel bestört, och sagt, at Konungen i det målet hade aldeles gått ifrån den upgifna Planen.

falsk myntare skulle wilja sätta sig i så kostsa
inrättning. Deßutan kunde hwar tredje e
fierde månad göras nya präglar; de gamla
lysas, och innehafwaren så gå på Myntet,
tilwärka sig nya: hwarigenom hindras, at ut
kes eftergjorde icke kunna insmygas i Land
emedan råderummet är för kort ifrån det,
ena sorten blifwit gångse, til en annan komm
i stället; förutan hwad näst ofwanföre sa
om swårigheten och kostnaden, at förfärdi
dem, och faran af Skeppets confiscation, der
ertappades.

Altså återstår den tredje frågan; huru d
Credit, som deße Mynte-tecken igenom derd
warsama mått hafwa wunnit, kan skaffa någ
werkelig nytta? Jag swarar: på twå sätt. Förs
om Ed. Kongl. Maj:t tager dem emot för full
uti sina inkomster, så ordinarie som extraordin
rie, och äfwen tillåter en afräkning til 1 p
Cent, när Contributionerne dermed betalas
Sedan om de altid indragas emot nystämplad
och hwad stora Summor widkommer, at lösa
emot Ständernes obligationer, til 5 pro Cen
interesse för Capitaler, hwilket ägarne imedlertid
umbära utur händerna. Dock at man drager
en synnerlig wård om Banquens Credit, och äf
wen om deßa obligationer, at de icke der wa
da insatte, samt at Mantals-Penningarne ick
upbäras i annat än godt Mynt; emedan för n
reda Mynt bör sparas til et Capital, at g de-
ra

Historiska Märkwärdigheter.
Tredje Delen.
N:o 16.

Slut om Nöd-Myntet i Stralsund.

At Stralsund under någon af de förra belägringarna, i K. GUSTAF ADOLPHS eller Kon. CARL IX:des tid, likaledes warit twungen, at betjäna sig af Nödmynt, tyckes kunna slutas af en liten Silfwerpenning i Hennes Maj:t Drottningens Cabinett, contremarqverad med Stralsundska Wapnet. Det är eljes et Luneburgiskt mynt af år 1619. Så framt man icke wil, fast än utan anledning gissa, at en tid warit, då Staden i brist på eget, gjordt främmande Mynt til sitt, igenom en ny stämpel; lika som Ryssarne ännu wid slutet af sista Seculo, med et litet märke förwandlade Holländska Riksdaler til Rubler.

II.

Kongl. Maj:ts Bref til General Gouverneuren Frölich, angående Förhögningen på Myntet til dubbelt wärde, förmedelst en där å satt Stämpel, dat. d. 27 Jan. 1706 *).

Oss är tilhanda kommen en Eder af trycket publicerade Förordning, utaf den 4 sidstl.

*) Benäget Meddelt af samma Hand, som de näst föregående.

Wir CARL, von Gottes Gnaden, der Schwede
Gothen und Wenden König ꝛc. ꝛc. ꝛc. Th
kund: demnach Wir in Gnaden für nöthig erach
außer der ordinairen Müntzung in Stralsund, zw
neüe Müntzen schlagen zu laßen, nemlich Dritte
und Schilling-Stücker, jene von guten Silber,
Sechszehen ordinaire Pommersche Schillinge
und diese von reinem Kupffer, zu der würde ein
ordinarien Pommerschen Schillings. Auf der ein
Seite der Drittel Stücker soll daß Stralsundsch
Wapen, und auf der andern Seite XVI Schilling u
des Jahres zahl: auf der einen Seite der Schilli
Stücker aber gleichfals das Stralsundsche wap
mit der Jahrzahl, und auf der ander Seite 48 e
nen Reichsthaler geprdget werden: Alß ergehet hie
unser Gnädiger Wille und Befehl, daß, gleich
diese Drittel und Schilling Stücker in unsern Cass
werden entgegen genommen werden, also auch diese
ben im handel und wandel überall in Stralsund un
auf Rügen gäng- und gültig seyn, auch von jederm
unverwegerlich zu der darauf geprägten würde vo
kommen angenommen werden sollen. Und wird hi
mit, und krafft dieses unsern offenen Briefes Gnädig
lich versichert, daß diese neüe Müntze, nach der hand,
in gewißer zeit gegen denen hier im Lande gangbaren
Gelden solle eingezogen werden. Zu mehrerer versiche-
rung deßen haben wir dieses mit eigenhändiger
unterschrifft und unsern Königl. Sigill bekräfftiget
Münchgut auf Rügen d. $\frac{12}{23}$ Septembr. 17--

CAROLUS.

(Slutet härnäst.) C. Fl

emot K. Carl den XII:te förbundit hade til
eß Tyska Prowintzers borttagande, kommo
emwål år 1715 för Staden Wißmar, och
höllo honom många månader inspårrad, innan
e mästare deraf blifwa kunde. Under denna
iden leds de belägrade mycken nöd, sedan all
ilförsel på matwaror til lands och sjös war
hämmad; icke heller några penningar inkomma
kunde til at betala Garnisonen.

Fördenskull då Gen. Majoren och Vice-Gouverneuren Baron Schultz af Magistraten fordrade penningar för krigsfolket, kom i öfwerwägande, antingen man skulle pålägga Borgerskapet at skicka deras Silfwer i Myntet, eller slå penningar af koppar, eller hos wißa Personer upnegotiera penningar på hela Samhällets wägnar, eller ock stämpla och uphöja det i Staden befinteliga courante Myntet. Slutet blef, at man icke skulle slå Kopparmynt; utan contribuera Silfwerpenningar, som fast de, igenom påslagen prägel, uphögdes ifrån 100 R:Dlr. til 200 likwål lemnade halfwa Capitalet i behåll; när i Kopparpenningarne så godt som intet wärde öfrigt blefwe. Dock blef bewiljat at en liten post Koppar Dreylingar skulle myntas.

Råds-Källaren, som war utdrucken, tjänte til Mynt-hus; hwarest i en Rådmans och en edsworen Borgares närwaro, de i staden allmänt gångse penninge-sorter, såsom Meklen-

December, angående Dubbla, Enckla och h
wa Caroliner, samt fem örs styckens förhög
til dubbelt wärde, förmedelst en wiß Stäm
der åsatt. Nu hade wi aldrig förmodat,
I skulle kunnat komma til den förmåten
utan föregången förfrågan, af egen myndig
at resolvera i en så wigtig, och wår K
Höghet allena tilhörande Sak; och kunne
denskull intet underlåta, deröfwer at be
wårt största mißnöje. Och som Wi det s
ma först anse som et oförswarligit ingrep
Wårt Kongl. Wälde och Myndighet, s
derjämte mächta skadeligit för oß och wåre
dersåtare, för de elaka påfölgder, som sa
Förordning i längden skulle af sig föda; T
härmed til Eder wår alfwarliga befallning,
I utan uppehåld återkalla bemälte Edart
deliga påbud, och noga tilsee, at ingen s
deraf må kunna förordsakas; efter som den s
ma lärer stanna på Edart answar och ers
ning. Hwar med Gudi befallat. Camju
d. 27 Jan. 1706.

CAROLUS.

12.

Om Wißmars Nöd-Mynt *).

De Nordiske Allierade, det är Danmar
Hanover, Rysland och flere Makter, s

*) Öfwersatt utur M. Dietr. Schröderes Besch
bung der Stadt und Herrschafft Wißmar, ib
1743. 4:o. a pag. 492. ad 549: och til inför
de här lemnadt, af ofta bemälte Lärde gyn m.

taltes med 16 ßl. tunnan. Derföre skickades en brutne metallen Borgerskapet i husen, med befallning, at taga den i underpant för penningar: skeppundet räknat til 58 R:Dlr. 32 ßl. Hwarwid observerades en skälig proportion imellan folkets förmögenhet; så at då de mindre wälmående allenast taxerades til et halft skeppund, fingo de rika 2, 3, ända til 7 skeppund at betala: Dock på tre terminer, d. 30 Dec. 1715. samt d. 8 och 18 Januarii nästföljande år 1716.

Så mycket man medan Kohlen ännu räkte, hade kunnat färdigt gjuta, blef stämplat, och gjordes början d. 28 Dec. Plåtarne woro fyrkantige; hade i hwart hörn en Zifra af årtalet 1715; och midt uppå, wärdet präglat uti en Cirkel; Hwaröfwer, med en annan liten stämpel, Stads-wapnet war inslagit. De woro til 8 M. 4 M. 2 M. och 1 Marks, samt 8 Schillings och 4 Sch. wärde; altsammans Lubsch, som Räkningarne där i landet ibland de handlande hållas. Och wägde på wåg-skålen 12. 6. 3. 1½, ¾ skålpund, och de minste 12 lod *).

Placatet om deras gångbarhet, publicerades d. 4 Jan. 1716, hwilcket efterlefdes til d. 20 Apr. nästföljande; då Staden igenom accord kom i de Allierades händer, och tilförsel samt fri handel åter ställdes i skick igen.

13.

*) Kundman in Nummis Singularibus utsätter Skålpund och lod-talet annorledes efter en lättare wigt, som han i sit Land, Schlesien, brukat.

13.

Historiskt afhandling om Polletter *).

Polletter, hwarmed man förstår stämpla tecken i Koppar, Mässing, Silfwer, Pa per, eller hwad wirke man sielf behagar, s plåga för waror, eller gjordt arbete utgifwa wid Bruk och Manufacturer, hafwa likhet m Nöd-Mynt derutinnan, at de innom en wi krets, för deras påsatta märke hafwa et st wärde, då likwäl sjelfwa Materien är af int eller ganska ringa. Til Nöd-Mynt är oförm genheten at kunna gifwa reda penningar egen ligen orsak; men til Polletter intet annat än dens winnande; samt til at slippa skrifte quitterande och ut-assignerande. En Betj wid et Bruk, som skal aflöna en myckenhet f kan med en Pollett, gifwen åt hwar, snart färda dem, som skulle länge stå och wänta, nan en hop skiljemynt blifwit upräknadt, el af Skrifwaren i deras Qvittence-Böcker w uptecknadt, at de riktigt och efter betingadt p framskaffat hwad dem ålegat, och eljes fullgjord deras skyldighet, samt kunna passera widare; eller behöfwa de annat wedermäle til Brukets Källare och Krog, derutur Herren låter skänk sin

*) Hörer til Sviten af Skrifterna, om Sweriges Nöd-Mynt, och är utarbetad af samma Lärd Häfdatecknare, som de förre.

la arbetare eller Formän någon förfriskning.
Når de nu fått Pollerter, äro de säkre, som
ontante penningar, hwilka antingen strax kun-
na uttagas hos Casseuren, eller blifwa inneståen-
e til deß Summan ökar sig. Altså är deras
wärde, endast grundadt på det förtroende, som
rbetaren hafwer til sin Patron.

Sällan gifwas de såsom penningar i gemen,
man är måst altid uttryckt för hwad slags
wara eller arbete innehafwaren är berättigad
til betalning. At stora Kopparbergslagen låt
slå Pollerter, som för penningar gåfwos til
hwarjehanda förnödenheter, skedde när Mynte-
tecknen woro afslyste, innan Landt hunnit blif-
wa försedt med godt och giltigt mynt, då en li-
ten Koppar-Penning, mindre än en halföre,
begynte 1719 gå i Fahlu-bygden för 3 öre
Kopparmynt. Och aldenstund omständigheterne,
ännu någon tid woro beswärlige, måste Bergs-
lagen 1723 utgifwa större sorter, til 10 Mark
Kopparmynt stycket, hwilke finnas afritade i
Thunii Diss. de Moneta Ærea in Svec. Rot. p.
45; men året deruppå blefwo de allesamman in-
löste och upsmälte; lemnandes man allenast de
förstnämnde tre öres stycken, som til et ringa an-
tal finnas ibland Bergsmännerna och hos dem
hafwa lopp; emedan man icke märckt, at några
falske blifwit gjorde och kommit Bergslagen til
skada. Härutaf kan man på wißt sätt säga,

at Bergslagens Polletter woro Nöd-Mynt, för hända Imitationer af Mynte-tecken, lika som Görtzens fram hade i början haft or naire Malm- och Kol-Polletter til eftersyn.

Ifrån den tiden hafwa andre private B också innom deras gränsor utgifwit pennin märken. Man wet utaf Koppar-Polletter på 1 och ½ Daler Silfwermynt: Jämwäl hos J. *M*. på 20, 10 och 5 ören. För detta Leyonankars Fabrique, på 1 Daler Kopp Andre åter hafwa tydligen namngifwit, hwad gjord tjänst de gälla: ⅛ Dagsv. Pol II. öre: ½ Dagsw. Pollet, VIII. öre. Sala uti Barnängs Klädes-Fabriquen på Söderm brukar Polletter af Papper på små Summ och med fulla ord på hwar och en tryckt, at icke gälla utom Barnängs-porten. Ty är underligt, at man i landet hwarken kän eller hafwer skäl, at beklaga sig öfwer såd Mynt; emedan det, om ej uti några Cabinett ingenstädes är til finnandes, än på sjelfwa ten, der det dageligen utgifwes och wid weck slut, eller Betalnings-Terminen, inlöses.

Slutet härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 17.

Slut om Polletter.

Samma beskaffenhet kan man ock föreställa sig, at de Mäßings-Pollerter hafwa haft ... i förra Seculo, ifrån 1651 til 1670 gingo ... London och flera Ängelska Städer; men äro ... utur bruk komne och föga kände *). Deras wärde war en half-penny, stundom en ...thing: Hade å ena sidan Köpmannens Namn, ...mt husets märke eller skylt; på den andra, ... hwad gata han bodde och wärdet. När nu ...orgare, som förde Minut-handel (ty af namen, som på en del finnas, såsom Tavern, ...offe-house, Sugar, Draper, Baker, Brewer, ...handler, Cheese-monger, Fisk-monger. Chi...urgeon, Oylman &c., kan man sluta, at de ...arit sådane) icke hade smått mynt, at skilja ...g wid Köparen, gåfwo de ut berörde Tecken,

*) J Hennes Maj:ts Cabinett på Drottningholm äro 115 Differente.

hwilke gälde i grannskapet för den Credit, so utgifwaren satt uti; och när man samlat en ten Summa, kunde återbäras emot goda Schi lingars och Crowns undsäendt. Om det är fel uti et land, at hafwa förlitet Kopparmy emot Guld och Silfwer; så är det dock ibla de aldradrägligaste.

Hwad de öfrige Swenske Polletterne wid kommer, bära de sjelfwa wittne om orsak hwarföre de blifwit utgifne: ofta om orten såsom: Sala Bergslag, afritade uti Wollen Dissert; De Argentifodina & urbe Salensi; Dan Fjö, Kallmora Grufwa, Nishytte Bruk, Lö Garpenberg, Afvesta &c. &c. Ibland är sje wa Bergsmannens Namn derpå skrifwit, som uti Fahlun, Baltsar Hanson, Fredric H son, Zachris Uneson, &c.

Någre angå Malm: 1 Lass Wask; attest 1 Lass malm af ♀ grufvan, &c. &c. 1 La malm: 1 Lass Koppårmalm.

Andre åter wittna om Kol-lefwerantser: Läst, 1 Stig, 1 Ryss, 1 Korg Kohl: om wed 1 lass Cronowed, 1 Lass Grufwed, 1 Staftu Wed, 1 Elfbro-tilja wid Afvesta. Den so derföre sådant riktigt framfört, kan emot Pol lettens upwisande få penningar, om det är nytt köp; eller om det är en Krono-utlaga, igenom Förpantnings eller annan rätt bruks ägande tilhörig, få afskrifning och quittence, p- -äste Liquidations nätt.

Stundom angå de Dags-werken, efter ständigt pris: 1 Crono-Dags-werke, wid Låfås, och ½ Dags-werken wid Salberget ꝛc. Stundom Körsler: 1 Windhäst, ¼ Jordrymming i Kistwind, ¼ Jord Kiör i Kellort &c. &c. At godset är wäget: 1 Lass wägen gärkoppar, Weget B. Weget C. som jag tror betyda af Bjurfors eller Kronans Koppar. Och således, at Formannen utan widare anspråk får fortsätta sin wäg: Passerar, Passerar Bruks-porten, &c. Hwilket är det samma, som Tyskarnes Paß-Zettels eller Frey-Zettels. Uti Lejonankars Fabrique gåfwos Polletter på F. VÜ.

Öl-Polletter äro de minst kringspridde, efter de icke gå längre än ifrån Patronens Contoir ned til Krögare-stugan; endast, som i början sades, gjorde at spara mödan för en Person, hwilken skulle gå ned och berätta, at en flitig arbetare förtjänt någon styrke-dryck. På Larsbo Bruk hafwer man haft i Koppar til 1 Stop Öhl, 1 Kanna Öhl; annorstädes i näfwer på 1 Stop Öhl. Wid Massums-grufwa tryckta Polletter, på särdeles ihopwikit Papper med Signet, til 1 Stop Öhl, halft och helt qwarter bränwin.

Desse på dryckes waror inrättade Polletter, gifwa anledning, at tala om et slag, som utkommo A:o 1634 *), och woro ställde på Kanne- och Stop-mått af åtskilligt slags win och

främ-

*) Afritade hos Thunius; men jag har ock sedt 12 sådane.

främmande Öl. Bromell förde dem til Hanö belägring, och den gemensama Källare, som Commendanten Ramsay inrättade, efter Loccen berättelse; fast jag ej wet på hwad annan grund än årtalet. Uti en så stor nöd, som Staden då war, lärer man näppligen hafwa haft så många Win- och Öl-Sorter, eller kunnat så noga Classificera hwar och en. Snarare skulle jag tro, at desse Polletter blifwit gjorde til K. GUSTAF ADOLPHS Begrafning, då åtskilligt hederligare och ringare folk skulle tracteras, några med dyrare, andre med sämre dryckær, såsom borden woro til: och at Hofmarskalken eller Öfwer-Skänken med sådana märken gifwit sin befallning til Källare-Betjänterna.

Widlöftigare at handla om Swenska Polletter, räknar jag för öfwerflödigt; emedan man af hwad som nu sagt är, någorlunda känner deras egenskap, och kan wid påseendet strax weta hwartil de warit ärnade. Antalet af dem är ganska stort. I Hennes Maj:t Drottningens Cabinett äro öfwer 70 differente, och torde gifwas ännu flere.

14.

Relation om de Ceremonier som blefwo brukade när Cardiska fridsfördraget år 1661 den 21 Junii af Legaterne underskrefs och med Ed stadfästades *).

Kongl. Maj:ts Gesandter blefwo bestående wid sit

*) Ur Palmsköldska Samlingen meddelt genom Prof. Herr C. F. Georgii benägenhet.

bord, för sin sida, och Ryßarne för sit
rd på deras sida; deras belåte hade de på
wägg wid sin högra sido, och för sig på
rdet uti et Silfwer=fat Nya Testamentet,
hwilket war håftat et kors af ädla-stenar;
ras twänne Präster stego uti sina Måße=
läder med en Bibel och rökekar in til deras
rdsända, gent emot belätet på den andra
äggen, och lade den Ryska skriften under sam=
a Bibel. Sammaledes läte Kongl. Maj:ts
esandter lägga sin skrift under Biblen uppå
t bord, för hwilken bords ända wid Gesand=
rnas högra hand stod Pastoren på domen i
ewal, Magister Oldenkopf, Legations Prästen
err Andreas N. Och Pastoren i Mariæ Mag-
lenæ Kyrkia Herr Simon Schletterus, alle uti
wita och sköna Måße=kläder. Den Ryske
rästen läste upp den 28 Konung Davids
salm, och Magister Oldenkops gjorde en Ser-
on öfwer de orden: Salige äro de fridfärdi=
, ty de äro Guds barn. Dermed stafwade
n förnämste Ryske Prästen de Zariske Gesand=
rne före Eden. Hwar på de efter hwaran=
ra det på det Nya Testamentet håftade Korßet
ed stor Veneration och Bugande kyste. Se=
an lade Kongl. Maj:ts Gesandter deras hän=
r på Biblen och efter Mag. Oldenkopfs före=
sande efterstafwade och sworo efterföljande
d: At alle deße punkter och Articlar i alla
lausuler, intet undantagandes, utaf Hans
Kongl.

Kongl. Maj:t fast och obrottsligen hålla[illegible] ke, lofwa och swära wi B: H. G: B. och A: *) wed wår Christeliga tro och det heliga Ew[illegible] gelium, som wi hålle, Så hjelpe oß Gud hj[illegible] til lif och siäl. Rysarnes Präster begynte a[illegible] så, at hålla en Mäßa på deras wis, och [illegible] ena af dem ropade immerfort Hospodi Pomi[illegible] och rökte först ét förgylt Korß, som war [illegible] uti et Silfwer-fat på bordet, Bibelen och [illegible] besworne skriften, sedan belätet på wäggen, [illegible] Ambets-broder, Gesanderne i Ordning [illegible] hwarandra och sidst Dworännerne och Svit[illegible] bedjandes at Gud som nu hade beskärt Cza[illegible] Alexei Michajelowitz frid, wille widare [illegible] läna honom, hans Gemål, barn och hela fa[illegible] lie, et långt lif och allehanda wälsignin[illegible] Sedan tog Prästen det Korßet som han be[illegible] hade och bugade sig mot belätet. Hwilket [illegible] gjorde alle de andre närwarande Rysar m[illegible] honom, wändandes sig Prästen sedan e[illegible] Knes Proserofsky och näst förre önskning [illegible] Czarens wälgång, lade Korßet på alle Gesa[illegible] ternas hwar efter andra hufwud, och bå[illegible] tinningar, och lät dem ännu en gång kyßa d[illegible] ta Korßet ur sin hand. Hwarmed Gesand[illegible] ne sig åter bugade för belätet och Korßet, hw[illegible] ket åter lades på fatet.

He[illegible]

*) Lär wara Herrar Bengt Horn, Gustaf [illegible] och Anders Wallwik.

Herpå gjorde Herr Andreas en liken och
[illegible]ket Sermon öfwer det Apostelens dictum:
[illegible] hwad i gören det gören i Herrans Namn,
[illegible]tandes med Konung Davids 96 Psalm. Herr
[illegible]of läste deruppå desse böner: O Alsmäktige
[illegible]ud Arones och Himmelens Konung; etc. Item
[illegible]rlän oß Gud så nådelig etc. Hwilken Guds=
[illegible]st Maj. Oldenkopf slöt med Herrans wäl=
[illegible]nelse. Derpå Instrumenterne utwäxlades och
[illegible]eckefwererades. Sedan alt war nu således
[illegible]ndat, trädde begge Gesandtskaperne på golf=
[illegible] närmare tilsamman, då Knes Proserofsky
[illegible] gjordt aftal, at tala denna gången först,
[illegible] Kongl. Maj:ts Gesandter wid näste tilsam=
[illegible]nkomst, förde efterföljande ord: Wi lofwe
[illegible] prise den Alsmäktige Guden, hwilken ige=
[illegible]m sin godhet hafwer wälsignat och länkat
[illegible]gge Potentaternas hjerta til enighet, hwari=
[illegible]nom de Christnas blod blifwer förskont, och
[illegible] deß ställe frid uti landet införd, hafwandes
[illegible] på begge sidor stor ordsak at tacka Gud,
[illegible] de Christne äro derigenom wederqweckte, och
[illegible]eras fiender modfällde wordne. Den samme
[illegible]uden som oß på begge sidor nu således frög=
[illegible]at hafwer, han förläne begge Potentaterne
[illegible]ngt lif, god hälsa och mycken lycka; men
[illegible]eras fiender straff och olycka. Hwarpå Caput
[illegible]egationis Bengt Horn swarade: Gud som bor
[illegible]ti högden han befäste den Önskan, som så wäl
Hans Czariska Maj:ts Gesandter som ock wåre
Prå=

Präster nyligen hafwa gjort; den samme G
dens Nåde och godhet hafwe wi på begge si
orsak, at tacka, förmedelst hwilken den
skeliga friden är, bägge Potentaterne och de
stora riken förärat; det hafwer tilförene wa
en ewig frid sluten, emellan begge deße Poten
terne, och synes som hafwer Gud efterlå
onda menniskor, at stufwa et mißförstånd de
emellan. Men efter begge Potentaternas Inte
essen äro så hårdt tilsammans bundne, at
ene intet kan wäl bestå, utan den andre;
hafwer Gud således regerat begges deras hje
ta, at denne så högt beswurne och bekräft
Friden hafwer satt dem uti förre förtrolighe
Den samme Guden som det gjordt hafwer h
beskäre begge Potentaterne, at kunna med lån
waraktig hälsa och sundhet lefwa med hwara
dra uti Broderlig förtrolighet.

Slutet härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 18.

Int af Relationen om de Ceremonier som blefwo brukade, när Cardiska fridsfördraget år 1661 den 17 Junii af Legaterne underskrefs och med Ed stadfästades.

Wi för wåre personer betacka Hans Czariska Maj:ts stora Gesandter för deras hos tta wärcket bewiste dexteritet, flit, wänskap hößlighet; hwarföre wi med så mycket bättre ne nu kunna taga afsked, och dem önska til ras långa hafwande resa mycken lycka och älsignelse, at de måge finna Hans Czariska aj:t och de sina wid önskeligit och godt tilånd. De Czariske tackade Kongl. Maj:ts Gesandter i lika måtto för bewist stor discretion h wänskap, önskandes at GUds Nåde måtte läds öfwer dem swäfwa. I synnerhet bad Herr roieroffky, at Herr Bengt Horn wille förlifwa hans beständiga wän och med honom orrespondera; han låfwade deremot på sin sida t förblifwa en beständig och uppricktig wän så

långe han lefwer. Gesandtskaperne skildes al-
åt uti stor wänskap och förtrolighet, hwarup-
bägge sidors rytteri och fotfolk gåfwo deras sal[...]
Pukor och trummor samt trumpeter och Sk[...]
mäijor läto sig intet mindre höra.

§. 15.

Relation huru de Swenske store Legaterne t[...]
Ryßland, Kongl. Maj:ts och dess Ri[...]
Råd Herr Bengt Horn, Landt Rådet u[...]
Estland Herr Johan Hastfer, och Assiste[...]
Rådet och Secreteraren wid Estniske Sta[...]
Hrr. Anders Wallwik höllo den 18 Febr. 16[...]
uti Moscow sit Solenne intåg, extraher[...]
af det wid samma Ambassade hållne Pr[...]
tocoll, *).

Den 18 Febr. klåckan ungefär 10 ansad[...]
Kongl. Maj:ts Gesandter, at de måtte fa-
ra in i Staden, hwilket de ock straxt gjord[...]
Då de kommo en Wurst när Staden, blesw[...]
dem twänne Czarens slädar emot skickade, o[...]
der hos anmält, at Prestafwerne wore för han-
den, och förwäntade at Kongl. Maj:ts Gesand-
ter måtte sätta sig uti dessa slädar och rycka i[...]
til dem, der de höllo; Men Gesandterne slog[...]
sådant tilbod platt af, och läto samma slädar
fara tilbaka, med förmälan, at Prestafwern[...]
bort[...]

*) Sålledes ur Palmsköldska Samlingarna.

pede komma til dem, såsom af Czarens skickade;
l at dem undfå och bewisa åra. Omsider ryckte
ngge parterne tillika närmare intil hwarandra,
å en groswer och illa afråttader Ryß kom,
om hwarken för Kongl. Maj:ts Gesandters eller
Czarens Tittels reciterande wiste at taga sin
mössa af; han ankundigade, at Czaren hade
förordnat Knees Feodor Nischitz Boratinskoi
och Diacken, Dennis Traffimevitz til Prestaf-
er, som nu höllo bredo wid Kongl. Maj:ts
Gesandter, och woro erbödige til at dem und-
, så snart man hade på båda sidor tillika stig-
t ur Slädarna. Der hade man at se huru
Ryßen knekade och drog foten nu ur, nu åter
i släden, förrän han omsider kom här ut.
De sade sig altså wara beordrade at emottaga
Kongl. Maj:ts Gesandter, fråga efter deras hål-
, och huru som dem warit gångit på resan,
samt med Czarens slädar, och Ridhästar för Sui-
ten, dem beledsaga til deras förordnade qwarter
uti Staden. Gesandterna swarade sig må wäl
och tackade Czaren för den omwård han hade
om dem, och en sådan Prestaf på resan förord-
nat, som til deras största Contentement uti alt
hade gådt dem tilhanda, hwarmed deras Ex-
cellencer Herr Bengt Horn och Herr Halster
satte sig uti den ena slädan och Herr Wallwik
uti den andra och foro så fort, hafwandes på
den högra sidan om sig Knesen uti en släda al-
lena, och på den wänstra, Diaken och Pre-
stafwen

stafwen Matfeoveitz uti en släda tilsamm
Och emedan efter Ryßarnas Maneer intet m
än en hwit häst war spänd för hwardera sl
dan, ty tröttnade hästarne under wägen, så
andre måtte uti stället anspännas, af hwilka
den ändan några löse wid sidan fördes. Tr
betzkoy, som äröfrade Dorpt, höll med ung
får tre á fyra tusende Bojarer utan för Stad
til häst, med deras fanor och Pukor, på d
bästa utstofferade: de förnämste såg man ski
af Gyllene och Silfwerstycken samt sidenty
räckar underfodrade med de skönaste foder. D
ras hästar, hwilka eljest sköna woro, hade
ock wäl utputsat, och en del behängt halsar
med stora silfwerringar, wridne och tjädwis
hwarandra flätade, hwilket intet litet slamrad
Det tyska krigsfolket, som då war uti Stad
Moskow för handen, gjorde för sig en Troupp
allena med 6 Trompetare för sig. Och när
Gesandterne hade några fanor af bemälte Boja-
rer förbifarit, rände de hwad de kunde förut,
at åter på nytt göra parade, men intet som de
woro de samme, hwilket så skedde immerfort in
til Twerskoj Porten eller den hwita muren;
hwarifrån de redo genom den delen af Staden,
som kallas Biellogorod förut, och stälte sig åter i
posture genom den delen som kallas Scitajgorod
in til Gesandt-Hofwet, der Salig Herr Gustaf
Bjelke först logerades, hwilket war intet långt
ifrån Slottet. Med pipor, trumpeter och Pukor

war

…r intet uphörande. Men intet folkoll war i …wår, emedan som deras Officerare (som man …dan förnam) hade impetrerat, at det måtte …er afföras för rägnwädret skull, som warade …la den dagen igenom. När Kongl. Maj:ts …esandter woro komne uti qwarteret, satte de …g alla tre i bredd fram wid bordsändan. Kne…en satte sig på samma bänk wid högra sidan …os dem, Och Prestafwen Matfeowitz samt …iaken på en särskilt bänk wid wänstra han…en. När de hade förrättat denna Ceremonien och något litet suttit, utan at något säga, stego de upp och togo deras afsked. Strax derefter kom en ur Czarens källare, och presenterade några kannor öhl, hallon- och kjörsbärs miöd, hwilken, efter han hade på sig ur Czarens skatt en röd sammets kjortel, med fine sablar under…fodrad, hölt han intet litet af sig.

16.

Relation huru och med hwad Solennitet de Swenske Legater til Ryßland år 1662, d. 24 Febr. undfingo hos Stor-Fursten i Moscow Audience, extraherad af det wid samma Ambassade hållne Protocoll, år 1662 den 24 Februarii *).

Wid middags tiden kommo alle tre Prestafwerne uti deras bunte- och med pärlor och Guld

*) Är en Suite af det föregående.

Guld besatte råckar och höga swarta Räfs-
mößor på hufwudet, medbringande fyra Czar
slädar för Hrr. Legaterne och sig sielfwa sa
en hop ridhästar för Sviten. De begärade,
Kongl. Maj:ts præsenter måtte uti Processen
aldrafrämst och derpå Hrr. Legaternas. Af hw
ka swarades, at det förnämre kummet wa
närmare til deras egne personer, och at de
tet behöfde här at låra hwad respect de bö
gifwa deras Nådigste Konung. Herrar Leg
terne foro för deras egna personer uti sam
ordning som wid entreen, imellan Prestafwer
Näst för deras Excellencer red Secreteran
Törnecros med Ratifications Instrumentet; Ca
cellisten Thomas Matsson med Creditivet och
Hof-Junkarne och andre Legations betjente hw
uti sin rang. Näst för dem Legations Ma
skalken Conrad von Berner, hafwandes en Pu
slagare och 4 trumpetare för här ridandes, hw
ka låto sig höra alt under trapporne af Czaren
Gemak. Aldrafrämst bäros præsenterne
Charens Strelitzar. Ifrån Hrr. Legaternes qwar
ter alt in til trapporne af Slottet stodo på beg
ge sidor om gatan och elljest på de toma platser
som deremellan åtskillige woro, Strelitzar; så
tjockt på hwar andra, som de kunde, i Gewän
med deras särdeles livreer och fanor, som räk
nades wara några och Sjuttio. Hrr. Legater
ne blefwo förde igenom en gång den Kyrkan
förbi, som Christelige Potentaternes Gesandter

…tskillnad ifrån Persianen, Turken och Tar-
…er, pläga uti Audience förbi föras, och emot-
…es utaf en Stolnick och en Diak wid dörren
…förfalen, hwarest woro Czarens Diaker, Go-
…r, och sådant folk. Men för sielfwa Audi-
…ce-Salen blefwo de något anhållne af Cza-
…s twänne Bojarer, som så mycket mindre
…lo tilstädja at Marskalken skulle komma in
…Czaren med sin Marskalks staf, som at in-
… blef tillåtit at häfwa det minsta spö eller
…t uti handen. Hrr. Legaterne remonstrera-
…dem, at det woro ingen wärja, ej eller ho-
… af Prestafwerne hemma i qwarteret för-
…rat den at föra, och om de nu derföre wille
…ehålla Kongl. Majts Gesandter ut för dör-
…, kunde de det intet annars uptaga än för
…stor skymf, wiljandes sådant weta underdä-
…gst at berätta til Hans Kongl. Maj:t. Al-
…dant hjelpte intet, utan måste Marschalken
…wa stafwen ifrån sig. Wid Kongl. Maj:ts
…sandters inträdande i Audience Salen ropa-
…s på dem (ehuruwäl intet med sådant unge-
…m som i förra Kongl. Maj:ts Gesandters tid
…dt war) at de skulle taga hattarne af. Ge-
…ndterne swarade sig wäl weta när tid dertil
…oro, stannandes och tagandes sina hattar af
…id paß 10 steg när Czaren. Då Cancellairen
…aviron Demetrewitz Lopuchin (som war af
…gre estime än Atmas och nu förträdde hans
…lle, efter han war förskickad til den Polniska
Tracta-

Tractaten) recitatis Principum minoribus Ti-
lis, sade til Czaren, at Kongl. Maj:ts fu-
och fullmyndige Gesandter woro för hand-
Hwar uppå hans Excellence Herr Bengt Ho-
begynte sin Proposition således, med Potenta-
nas större Titlars reciterande utan til, öfw-
hwilket Ryssarne wiskade tilsamman och sig fö-
undrade: Den Stor-Mägtigste Högborne Fu-
och Herre Herr CARL. (Titul. Major) låter hä-
mäla Eder Med Guds Nåde, Store He-
Czar och Stor-Furste ALEXEI MICHAJELOW-
(Tit. Maj.) Eder Czariska Maj:t, sin wänli-
hälsning och wänskaps tilbjudelse, och önsk-
Eder Czariska Maj:t många års god hälsa
i alt et godt lyckeligt regemente, och der h-
Högste Gud Eder Czariska Maj:t wäl beh-
made, så woro sådant Hans Kongl. Maj:t
da tiender och kärt at förnimma.

Slutet härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 19.

Slut om Swenske Legaternes Audience i Moscow, 1662.

Czaren reste sig därmed hel ur Stolen och frågade efter Kongl. Maj:ts hälsa. Hans Excellence swarade; när wi sidst fingo bref ifrån Hans Kongl. Maj:t mådde Hans Kongl. Maj:t wäl, och önskade at eder Czariska Maj:t måtte må wäl. Czaren frågade ock efter Kongl. Maj:ts Gesandters hälsa, och lät dem komma at kyssa sin hand. Hwilken Ceremonie Hrr. Legaterne förrättade med trenne föregående reverencer, och gingo an likaledes begåfwo sig til deras rum igen, wändandes uti tilbaka gåendet ansigtet emot Czaren.

Hans Excellence Herr Bengt Horn proponerade widare: Det hafwer Hans Kongl. Maj:t sine store och fullmyndige Gesandter mig och mina Colleger sit Kongl. Creditiv-bref gifwit, sådant eder Czariska Maj:t at öfwerlefwererä. Hwad

 ulut

utur Eder Czariska Maj:t seendes warder, hw
Hans Kongl. Maj:t oß sine store och fullmyn
ge Gesandter i Commission gifwit hafwer, hw
ket wi här med i Eder Czariska Maj:ts händ
öfwergifwa wele. Hwarmed Herrar Legat
ne öfwergåfwo Kongl. Maj:ts Creditiv,
Czaren med sin egen hand emottog och gaf
sin Canceller. Kommande Herrar Legater
til sine ställen igen, continuerade Caput Le
tionis sin proposition: Och alldenstund igen
Guds Nådiga wälsignelse för en tid sedan
kan Hans Kongl. Maj:t och Eder Czariska Ma
samt begges deras Majestäter's höga Successor
stora riken och undersåtare, uppå Kardis i
land af begge höga Potentaters store Sändeb
i stället för det blodiga kriget och owänska
som wär upwuxen, är sluten och stiftad en e
frid och god wänskap igen; Så är ock ibla
annat afhandlat och slutit, at bägge höga Pote
tater förmedelst stora och fullmyndiga Sä
buds beskickningar, skola den ene med den an
deß Konungslige och Czariske confirmations b
på samma frid tilställa låta. Wi Hans Kon
Maj:ts store och fullmyndige Gesandter ha
altså tilfölje af det Kardiska frids slutet wa
med Eder Czariska Maj:ts stora och fullmyndi
Gesandter tilhopa uppå gränsen, och der u
wist hwarannan bägge wåra höga Potentate
confirmations bref öfwer samma Tractat, och
dan wi hafwa funnit dem wara, den slu

[oc]h besworne Kardiske friden likmätige, hafwe wi Hans Kongl. Maj:ts store och fullmyndige Gesandter med Hans Kongl. Maj:ts Ratifications bref begifwit oß öfwer gräntsen hit åt til Eder Czariska Maj:t: och Eder Czariska Maj:ts store och fullmyndige Gesandter åt Swerige til Hans Kongl. Maj:t; och efter som nu dermed den saken sin riktighet hafwer och Hans Kongl. Maj:t oß sine store och fullmyndige Gesandter, som Hans Kongl. Maj:ts Creditiv, hwilket wi nu öfwerlämnat hafwe, warder utwisandes, med samma sit Kongl. confirmations bref til Eder Czariska Maj:t affärdat hafwer; altså äro wi [t]il följe af Kongl. Maj:ts ordres och befallning [n]u öfwerbödne sådant Kongl. confirmations bref [i] Eder Czariska Maj:ts händer, at lefwerera och öfwergifwa, och sedan deremot af Eders Czariska Maj:t, at emottaga Eder Czariska Maj:ts änteliga fullbordans skrift med des ed och korßkyßning på det H. Ewangelium och deß Czariska Själ, efter des Czariska wahna och bruk, uppå sätt och wis som emellan begge Majeståters store Sändebud det är afhandlat och slutet, och wi af hwarandra Copia tagit hafwe. Czaren tog så Ratifications Instrumentet för des swåghet skull tillika med deß Canceller emot. Sedan bragtes för Kongl. Maj:ts Gesandter en bänk, den Czaren sielf befalte at ryckas närmare emot sig, hwaruppå Gesandterne satte sig neder och betäckte deras hufwuden. Imedlertid aflåste

Can-

Cancelleren först Kongl. Maj:ts Præsenter, h
ka båros Czaren och Gesandterne förbi, och d
på Herrar Legaternes egne, wid hwilkas si
bidragande Gesandterne stodo upp och gjo
emot Czaren reverence. Derpå admitterad
de förnämste af Sviten til 34 Personer, til Cz
rens hand, hwilken också frågade efter des
hälsa; hwartil Marskalken swarade. Sidst f
de Cancelleren at Czaren wille låta öfwersät
Kongl. Maj:ts Creditiv bref, och derpå nämn
wißa Bojarer til at conferera med Hans Kon
Maj:ts Gesandter.

Czaren sielf war af en medelmåttig Corpule
Statur och et blidt och fromt ansigte. Han sa
uppå en uphögd och förgylt Thron, lika som e
beläte, styfwer af sina gyllene och med allaha
da slags ädla pärlor och stenar besatte kläd
Uppå hufwudet hade han en med Diamant
besatt krona med en liten Sabelskins mößa u
der. Om halsen hängande en kädja med k
uti. Den högra handen beprydde Sceptret o
den wänstra sköna Diamant-ringar. Näst i
til hans högra hand stod Knes Jacob Gedenik
witz, som belägrade Riga, hwilken höll Czare
hand, då han räkte henne fram at kyßas. W
den wänstra handen stod hans Swärfader Eli
Danielewitz. På hwardera sidan om Czare
stodo twänne Kneser uti hwita Dammaske m
Hermelin under födrade kjortlar och höga loskin
mößor på hufwudet, samt uti hwita stöfla

K 2 Jan

...andes på axlarna opor, lika som en half må... formerade och med Silfwerskaft. Wid Czarens högra hand stod uti et fönster Riks-äplet, på en af Silfwer utarbetad pyramid, och uti annat på wänstra handen et slående ur. Czarens Bojarer och förnämste Herrar sutto ...ndt kring salen barhufde, warandes uti detta ...ålniska kriget afkommit, at de uti sådane So...nne Audiencer behålla deras höga swarta ...åsskins mössor på hufwudet, och när Gesand...rne togo sit afsked stodo de alle upp, hwilket ...e tilförene wid några Gesandters Audience in...t hafwa gjordt. Ifrån Slottet foro Herrar ...egaterne åter neder uti lika Procels, med sine ...förordnade Prestafwer, hwilka uti qwarteret ...ågade, om Kongl. Maj:ts Gesandter hade nu ...t Czarens klara ögon. De swarade: Ja, ...h tackade Czaren som hade betedt dem et blidt ...h wänligt ansigte, men kunde intet annat än ...termera ressentera den affront, som för deras ...örr war skedd, der dock Kongl. Maj:t til at ...tyga den wänskap, som Hans Kongl. Maj:t ...rager til Czaren, hafwer nu skickat en ansen...gare Ambassade, än någonsin tilförene, och ...arskalken sielf medgifwit den Stafwen til me...ra heder och anseende. Prestafwerne exculerade ...dant det bästa de kunde, och ankundigade at Knes Pietro Semenowitz Proserofsky, capitis Le...gationis wid frids Tractaten broder, worde den...na middag å Czarens wägnar tracterandes

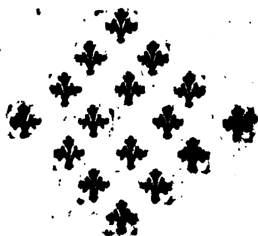
Kongl.

Kongl. Maj:ts Gesandter, med begäran, ... wom måtte bewisas åra. Herrar Legaterne ... tade: at hos dem woro det brukt, at de ... gade göra gäster och främmande all åra; ... nu woro de gäster sielfwe, och borde af ... Czariske blifwa årade. Denne Knesen war ... af de fyra som för Czaren stodo uti de ... kiortlarna, hwilken blef wid trapporna em... gen af Marskalken och förd uti Hrr. Legater... Matsal, ehuruwål han Preter derade at ... wid trapporna blifwa emottagen af Kongl. M... Gesandter sielfwe. Han låtse af en rulla ... wara kommen at Tractera Kongl. Maj:ts ... sandter ur Hans Czariska Maj:ts kök och ... re, låt så duka bordet med Czarens duk, ... tallrick med et par knifwar på för Capite L... tionis och en tallrick derjåmte för sig, samt ... ne små förgylte toma krus, til at hafwa ... nap, ättick a eller sådant uti. Rätterne lät ... intet, som tilförene skedt war, emottagas af ... sandtens egen hand, utan nödgade dem ... til bordet. Hans Excellence Hr. Bengt H... tog med flit in främsta bordsändan allena, ... wid Knesen och gärna hade haft rum; men ... än han wille sitta på den ena sidan om bo... emot Secundum Legatum, satt han wid ... Bengt Horns högra hand på samma bänk ... bordet, och utan tallrick, den Hans Excelle... med manér sköt på sidan; De andre twå ... Prestafwerne woro intet sene, at taga ...

...sar först in, och bådo, at Kongl. Maj:ts Dvorener ...tte sedan ock sätta sig til bordet. Herrar ...garerne sade, at de hade allena först tagit ...rdet in, som dock hade bordt wara höfligare, ... först accommodera dem, som wid Herrar ...garernes taffel ordinarie plåga äta. Förän ... pågen beta åts, låt Knesen gifwa sig en ...lt skål, med röd Miöd, och sedan han ha... ...tat för sin Czars skål, satte han den samma ... nywnen, skyndandes sig at förekomma Hans ...ngl. Maj:ts skål, til hwilkens drickande han ...an hade andra hwita skålar, med hwitt ...iöd i förråd. Caput Legationis bad, at han ...tte så länge hafwa fördrag, som man först ...ade förnummit igenom Translatorer; hwad ...r skål han hade druckit, protesterandes deres..., at Knesen begynte Czarens skål först, och ...r han sådant icke aktade, låt Hans Excel...nce gifwa sig en annan sådan förgyld skål, ... drack sine Herrar Colleger til Hans Kongl. ...aj:ts skål, men det hjelpte intet, ej eller kun... han strax finna sig, at Potentaters skål, ...drewis ännu en gång drickas, på det de af ...ägge sidor måtte blifwa druckne, förän något ...refter under måltiden. Sedan bragte han ...n Czariska Arf-Printsens ALEXEI ALEXEJEVITZ ...ål, hwaremot honom remonstrerades obillighe...n, och åt Hennes Maj:t Sweriges Rikes ...nke-Drottning såsom et krönt hufwuds Skål ...orde gå förät, och Czarens Sons, såsom än...

nu et barns skål efter, hwartil han lät sig ...
wertala. Efter något litet dracks och Czare...
yngste Sons FEODOR ALEXEJEWITZ skål, ...
utaf papperet.

Tractamenterne bestodo af 88 rätter af al...
handa slags fisk och bakelser, hwilka frambår...
uti silfwerfat, samt derunder 12 fat af dera...
insyltade frukt, som sidst frambars uti te...
Dryckerne neml. Spanskt Win, Öhl, Mj...
och Brännwin, bragtes uti 50 käril. Och eh...
nuwäl alla bemälte 88 rätter blefwo bragte ...
bordet, warade dock Måltiden intet mycket ...
wer en timma, hwarmed Ryssarne gingo ...
ras färde.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 20.

17.

...lation huru och med hwad Ceremonier den Ryske Czaren år 1662 den 6 Martii, närwarande de Swenske Legaterne, beswor Friden med Swerige och därå förrättade den wanliga korskyssningen, extraherad af det wid samma Ambassade hållne Protocoll. 1662 den 6 Martii *).

Herrar Legaterne blefwo häruppå bragte för Czaren uti samma sal, som då de andra ...ngen hade Audience, och i det de stadnade för Czaren på 10 steg när, ansade Cancelleren, at ... skulle buga sig. Hans Czariska Maj:t frå...de så efter deras hälsa och benådade dem at ...ja. Cancelleren begynte strax at recapitulera ... et papper (hwarwid Gesandterne reste sig upp) huru

*) Til föregående Samling och ur Palmsköldska Archivet.

huru som bägge hwars store och fullmyndige G
sandter hafwa på deras Herrars befallning, s
tit och upprättat en ewigwarande frid, den H
Czariska Maj:t nu woro erbödig, med fin
uppå det H. Ewangelium och wid sin Czari
Själ, efter deß Czariska gamla bruk och sedn
na, uti sin bikt-Faders närwaro (hwilken s
något ifrån Czarens högra sida) at bekräfta,
samma sin beswurna änteliga fullbordans skr
uti Kongl. Maj:ts stora och fullmyndiga G
sandters händer leswerera; hwaremot Ha
Kongl. Maj:ts Fru Moder, och de fem hö
Rikſens Embeten warda nu uti Stockh
Hans Kongl. Maj:ts änteliga fullbordans sk
underskrifwandes, och Hans Czariska Ma
store och fullmyndige Gesandter tillställand
Men när Hans Kongl. Maj:t är kommen
sina fullmyndige år och är krönt, warder Ha
Kongl. Maj:t denna ewigwarande friden sie
förmedelst sin nya confirmations skrift, med
Kongl. Maj:ts egen hand och ed, samt sin Kon
Maj:ts och Rikſens widhängande insegel bekr
tandes.

Dermed bragtes inför Czarens Thron et
got upphögt bord, hwaruppå Czarens äntel
fullbordans-skrift låg under Bibelen. Up
samma Bibel war et af ädla stenar häftat c
cifix. Trubetskoy stod uti denna Acten på h
ra sidan om Thronen och något derifrån
dan Mattfeowitz Kitroy, med et förgylt ha

[u]nder armen (efter som manerligit är, at Czaren [s]lägar, sedan han gifwit främmande Gesändter [s]in hand, den samma twätta): På wänstra sidan [st]od Dolgeroucki, hwilken lät sig se at wara [my]cket, påminnandes Cancelleren uti läsningen [nå]gra gånger något, som han antingen orätt [lä]ste, eller förgätit hade, lika som kunde han Dolgeroucki utan til, hwad Cacelleren hade at [t]ala. Uti det Czaren reste sig upp ur stolen, tog Trubetskoy Hans Krona och widhängande Mössa af hufwudet och Dolgeroucki Spiran. Hwarmed Herrar Legaterne trädde fram til [b]ordet och stälte sig något emot den högra sidan. Czaren sielf bad dem at stiga när intil bordet, [a]t kunna alt desto bättre se och höra, och Translatoren Jacob Renning befalte han at stå på den [a]ndra sidan emot Gesandterne. Således swor Czaren och låfwade wid det rena H. Ewangelio [o]ch Tio Guds Bud, samt sin Czariska siäl, at [w]ela fast och obrottslig til ewig tid hålla alt det, [s]om uti Tractaten förafskedadt och i den under Biblen liggande änteliga fullbordans-skrift, författat woro, sägandes til mera sanning och stadfästelse twänne åtskilliga gånger: Ja! Ja! det är Ja, Ja, eller warde sant, lyfte så Biblen til munnen och kyste korset och gaf i Herr Bengt Horns hand, sin änteliga och således beswor[n]a fullbordans-skrift. Hwarmed Herrar Legaterne retirerade sig til sit rum, och Czaren befalte sina kringstående Bojarer at göra Boclanitz, dermed

med de alla i sänder bugade sig djupt, ara-
randes golfwet med högra handen, som de
Maneer är at göra djupa reverencer.

Caput Legationis Herr Bengt Horn gj
häruppå denna korta lyckönskan: Efter som
mera igenom Guds Nåde och wälsignelse de
frids wärket, imellan den Stormägtigste H
borne Furste och Herre, Herr CARL med G
Nåde Sweriges &c. (tot. tit.) Hans Kongl. Ma
och Eder Med Guds Nåde Store Herre
Czar och Stor-Furste ALEXEI MICHAJELOWI
(tot. tit.) Hans Czariska Maj:t, är kommit
sin fulla riktighet, altså önske wi Hans Ko
Maj:ts store och fullmyndige Gesandter,
Gud Alsmägtig wille låta den wänskapen (s
nu förmedelst den ewigwarande friden imell
begge höga Potentater, Hans Kongl. Maj:t o
Hans Czariska Maj:t icke allenast sluten, m
ock nu til alla sina stycker ratificerad och be
ren är) icke allenast til ewig tid stadfästad
bekräftad blifwa, och at den samme ewige fri
må derigenom mer och mer tiltaga och förkofr
begge Höga Potentaterne til stort lof och ber
och deras stora Riken och Herrskaper, Land o
Undersåtare til mycken hugnad, allehanda
i handel och wandel och allskons god grann-sä
ja och wänskap. Herrar Legaterne fordrade
derpå til Czarens hand, hwilken när de ha
kyst, satte de sig neder, emedan de samme
Svitan, som förra gången woro framme, och

kyste

[...]e Czarens hand. När det war förrättat, [...] Czaren at Kongl. Maj:ts Gesandter wille wid deras tilbaka komst förmäla Kongl. Maj:t Hans Czariska Maj:ts hälsan. Sidst sade Cancelleren, at Hans Czariska Maj:t benådade Hans Kongl. Maj:ts store och fullmyndige Gesandter med sin taffel; hwarföre de gjorde reverence och foro hem til qwarteret igen, ridandes Secreteraren näst för Herrar Legaternas wagn, med den Czariska confirmations skriften uti båda händerna. Samma skrift war mycket wäl skrifwen och målad på pergamentet, inweklad uti rödt Dammask och förseglat med Czarens media Secret, hängandes uti en förgyld Silfwer-kupa. Liter efter som Herrar Legaterne woro hemkomne i qwarteret, kom samma Proferoffky, som den förra gången tracterade, med Czarens benådning och taffel. Låtandes duka bordet och updraga Rätterne samt dryckerne på samma sätt lika som tilförene. Och efter som denna gången lades ej eller några tallrickar för Herr Hastfer och Herr Wallwik, ressenterade de sådant. Ryssarne swarade sig inga flere hafwa medbragt, hwarföre lades på bordet Legaternes egna tallrickar samt Servierter. Caput Legationis tog Herr Hastfer til sig för bords ändan (efter det war nu et större bord insatt) och sköt lika som tilförene Prestafwens tallrick på sidan. Herr Wallwik satte sig bakom bordet och de andra trenne Prestafwerne på en bänk gent emot,

mot, hwilka åto utan tallrickar, refwo i händerne i den sura fisken, som de af åtsk... art hade rikeligen updraga låtit, och slick... fingren derefter *). Ryßarne bådo at Ko... Maj:ts förnämste Dworener måtte wek sättas til bordet. Herrar Legaterne förwägrade d... efter de Czariske, som borde wara wärdar, ... de satt sig högst til bordet, utan at nödga d... som gäster woro, dertil. Om dem ingen ... wederfors, så borde dem ej eller någon sky... wederfaras; de woro allenast af Kongl. M... medskickade til at upwackta des Gesand... Prestafwen Knes Proserofsky brakte Herr Be... Horn Czarens skål utur et medelmättigt s... förgylt Credents med Spanskt Win (det ... intet drack ut) med lyckönskan, at Gud w... århålla begge Potentaterne wid en beständig g... hälsa. Herr Bengt Horn tog en annan så... Pocal och drack der utur först Kongl. Maj:ts ... sedan Czarens skål.

Prestafwen bad at Kongl. Maj:ts Gesa... ter wille intet förwägra at dricka Hans Cza... ska Maj:ts skål, efter som inga andra Gesan... ter plägade sig förwägra det at göra. Ha... Excellence sade sig dricka som Prestafwen gjo... de, begge skålarne tillika och bad om förlåtelse han intet kunde dricka rent ut, efter Prestafwen

det

*) Huru enfaldige woro icke sederne i Norden f... 100 år sedan?

t intet gjorde, han wore intet wahn at låta
ra win i sig: Prestafwerne bådo at Kongl.
aj:ts Dworener måtte ock dricka skålar. Dem
arades: at efter de intet woro tilbörligen bud-
til bordet, kunde de ej eller göra skålen beskêd.
edan begynte Prestafwen den Czariske unga
f-Printsens skål; men han låt sig åter rät-
och drack Hennes Maj:ts Enke-Drottningens
l i Swerige först, och sedan de begge unge
zariske Printsarnes skål, drack han Herr Bengt
orn til en Sarek Brånwin, och önskade at
d wille befästa denna ewigwarande friden,
en god förtrolig wånskap emellan bägge Pot-
taterne mer och mer tiltaga låta, hwarpå
n efter litet nedersättjande stod upp och böd
wål.

Herr Bengt Horn tackade honom för hans
de omak så wål nu som förra gången och
ade honom en præsent, den han wille mer
se af en god och wålment Affection än sielf-
a wärdet. Prestafwen gjorde sin tacksägelse,
sade sig mycket högre æstimera Herr Bengt
orns wånskap än några gåfwor, hälst emedan
n woro hans Broders Knes Ivan Semenowitz
roserofskys gode wån och Broder.

18.

18.

Landtmarschalken Herr Gustaf Posses på Ri-
derskapet och Adlens wägnar Swar
Kong CARL GUSTAFS tal til Ständern
på Riksdagen uti Götheborg d. 4 Jan. 1660 *)

Sedan såsom Gud, efter detta här uti Edr
Kongl. Maj:ts Stad sidst hållne Stä
dernas sammankomst och möte **), hade den til
warande tilstånd nu sedermera bragt til nå
omskiftelse och förändring, som utaf Eders K
Maj:ts fiender och deras bekände arghet all
är ursprunget och i werket stält; Sedan E
Kongl. Maj:t förmedelst den Alsmägtige Gu
omäteliga Nåd samt Eders Kongl. Maj:ts o
oförtrutna Konungsliga försorg, möda ar
och stora tapperhet, hafwer widt öfwer alle
williandes tankar och förhoppning hållit wa
uprättade fienderna wäl wuxne och mäst öf
lagone. Se

*) Ur Palmschöldska Samlingarna.
**) År 1658 efter Roschildska Fridens slut.

Slutet härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 21.

Sedan och nu Eder Kongl. Maj:t med lycka och Kongeligt wälstånd sina trogna undersåtare och tjänare, särdeles dem utaf Ridderskapet och Adlen, är allsom lyckeligast igenkommen en Nådig och Mild Konung och Herre, Nådigaste dem wärdigat, at låta gifwa underrättelse utaf sakernas förlopp och den ifwer Eders Kongl. Maj:t Aller-Nådigst drager för deras wälfärd och säkerhet, så wäl som Eders Kongl. Maj:ts högsta åhåga, til at genom Tractater och alla billiga medel bringa fienden til skäl och århålla för sig och deß Rike en säker reputerlig och uppå en fast fot wäl grundad frid och rolighet. Hwi skulle då icke Eders Kongl. Maj:ts trognaste underdånigste tjenare utaf Ridderskapet, Adelen och Krigs-befälet, en sådan osägelig nåd och wälgärning hålla uti djupesta wördning, med tacksamhet och underdånigt årkännande det weta och skönja? In för Eders Kongl. Maj:t utgjuta sina underdåniga lyckönskningar samt högsta glå-

dje och hugnad, uti trogen underdånighet fä-
nandes Eders Kongl. Maj:t så mycket högr-
som Gud hafwer Eder Kongl. Maj:t nu oms...
hemsändt, och Eders Kongl. Maj:ts Konung-
lige person frälst utur mången fara och olyck-
samt igengifwit dess rike och wårt kära fäd-
nesland, Ridderskapet, Adlen och Krigs-befäl-
som icke nogsamt efter önskan och åstundan kun-
na eller sig understå, at låta deras hjerta...
underdåniga tankar häröfwer fulleligen utlåta,
äro icke desto mindre alldra ödmjukeligaste ...
modandes, at Eder Kongl. Maj:t med Konung-
lig Nåde upptager, huru innerligen denna glädi-
som igenom Eders Kongl. Maj:ts Kongel...
närwarelse och åskådande dem wederfares, h...
deras stånd rörer och angår, så at de alla ...
begynnelsen af detta nyss ingångna och tillträd...
året, med et sinne härutinnan underdånigste ...
förknippade, at Gud wille ofwanberörde lyck-
lighet låta utan ombytelse blifwa stadig och wa-
acktig; Eders Kongl. Maj:ts Konungsliga ...
sorg och höga ifwer för fäderneslandsens con-
servation, må ock öfwerkomma sin intenderade
effect och wärkan och således den önskeliga fri...
allsom rikeligast igenkomma och sine medhafwan-
de frukt och nyttigheter uti ömnoghet kringföra
och utbreda. Alt sådant kan tryggast förwänt-
was genom Eders Kongl. Maj:ts Allernådigste
Konungslige åhåga, uppå hwilken Ridderskapet
och Adlen sin wälfärd och lycka uti underdånig-
het

ut ankomma låter, nederläggandes deras underdånigste tacksamhet in för Eder Kongl. Maj:t, som alt Konungsligit beswär Nådigst hafwer sparadt, uti alt det som fädernes-landsens och Eders Kongl. Maj:ts trogna undersåtares wälstånd och förkofring förnämligen uppehåller. Efter som ock Ridderskapet och Adlen för Eders Kongl. Maj:t och fäderneslandet deras lif och förmågo efter yttersta krafter underdånigst anbjuda, och til at utdela och uppoffra altid skola och äre i underdånighet skyldige och wederrede: och såsom närwarande tider icke äro undantagna ifrån åtskillig beswärlighet och last, utaf hwilket Ridderskapet och Adlen med de andre Stånden uti riket, efter deras högsta möjelighet wilkeligen och gerna participera; ty hemställa de underdånigst Eders Kongl. Maj:t med Konungslig nåd och godhet til at anse och behjertiga deras wilkor och lägenhet, åt hwilken de sig hugna, at den aldeles dependerar utaf Eders Kongl. Maj:t, som des Konungsliga Nåde och Mildhet, dem och deras Stånd icke förwägrar eller undandrager. Det tilwäxer och Ridderskapet och Adlen en öfwermåttan glädje härutaf, at Hennes Kongl. Maj:t wår Allernådigste Drottning sig här med hälsan och Kongeligit wälstånd befinner, så wäl som at de nu med sina ögon få se och åskåda Hans Kongl. Höghet Rikfens Arf-Furste (*) med så stor otalig hugnad och

Gratu-

(*) Sedan Konung Carl XI.

Gratulationer, som för Hans Kongl. Högh utaf en och annan uti underdånighet troligi blifwer begärt och tilönskat. Propositionen de Eders Kongl. Maj:t Allernådigst hafwer beha gat, at låta upläsa och Ständerne meddela, begära Ridderskapet och Adlen underdånigst den måtte i nåder förunnas, den samma til at sig imellan öfwerlägga, och sedan sit underdånig betänkande uti djupaste ödmjukhet at öfwerlefwe rera, görande sig der hos den underdånigste för hoppning, at alt hwad, som uti den conside rationen utaf deras ringhet kan härröra och fö orsakas, blifwer af Eders Kongl. Maj:t me all nåd och Konungslig ynnest förmärckt och u tagit, hälst emedan, Allernådigste Konung o Herre, hwad som länder til Ridderskapets o Adlens flor och upkomst, hwad som tjenar a göra sig beqwämlig til Eders Kongl. Maj:ts o fädernes-landsens tjenst, hwad som ock ånte gen är nödigt til at med lif och wälfärd sig un derdånigst devouera sin Allernådigste Konung oc Öfwerhet, hemskjutes på det underdånigste E Kongl. Maj:t i nåde at disponera; Men sk Ridderskapet, Adelen och Krigs-befälet sjelfwe skole ock det samma med et sådant alfwar och trohet efterstråfwa och i akttaga, som deras för nämsta Ambition derutinnan består, til at lefwa och dö Eders Kongl. Maj:ts Allerunderdånigste och med trohet samt oförtruten underdånig tjenst förpliktade undersåtare och tjenare.

19.

Relation öfwer den Stormäktigste Högborne Furstes och Herres, Konung CARL GUSTAFS &c. &c. fordom wår Allernådigste Konungs och Herres hastiga högst beklageliga och saliga död, deß saliga liks beklädning och bisättning, samt upförsel ifrån Götheborg och upförande til Stockholm. Anno 1660 (*).

Den 11 Jan. blef högstbemälte Hans Salig Kongl. Maj:t uti Götheborg inficierad af en häftig Catharr och bröstwärk, hwilken sig sedan något lindrade, at det til den 2 Febr. syntes wilja til någon bättring inclinera. Men den 8 dito beföll Hans Sal. Kongl. Maj:t på nytt igen och bekom då en starck och nästan continuerlig feber, hwilken så hårdt ansatte, at Hans Sal. Kongl. Maj:t den 10, 11 och 12 begynte blifwa mycket swag, hwilket alt mer och mer tiltog til den 13 dito, klåckan half 2 mellan den 12 och 13 dito; då den Aldrahögste Gud mer högstbemälte Hans Kongl. Maj:t igenom den timeliga döden ifrån denna usla werlden til den ewiga glädjen försatte och hel stilla uppå Hans Grefliga Excellence Herr Riks-Marskalkens Högwälborne Grefwe Gabriel Oxenstjernas Gabrielssons armar saligen affsomnade; sedan

*) Också ur Palmschöldska Archivum.

sedan Hans Grefweliga Excellence sålunda Ha
Sal. Kongl. Maj:t under döds-kampen ifr
Kl. 9 hållit hade, uti Riks-Rådens Herr Ax
Sparres och Herr Johan Rosenhanes, samt Do
Eric Emporagrii närwaro. Gud frögde deß h
ga och ädla siäl och förläne kroppen med e
trogna en frögdefull upståndelse på den ytter
dagen. Straxt efter Kongl. Maj:t saligen a
somnad war; lyfte Herr Riks-Marskalken
lika med de närwarande Herrar Riks-Råder
några af Kongl. Maj:ts Kammar-Herrar
andra Cavallierer, deß saliga lik ur sängen,
gades det på et klädt och der til ordnat bor
hwarpå det sedan bars i en liten Kammar
för, der deß salige lekamen blef af Kongl. Ka
mar-tjenare och Fältskärer twättat, och m
warduk bewecklat. Dagen derefter blef
skjortan af Riksdrotsens Grefwinna Fru Bea
De la Gardie, samt andre förnäme Grefwinn
Fruer och Damer påklädd, hwarpå sedan dr
en fin Kammarduks skjorta med stora
Brabrandska spetsar, dertil hörige kraga, Fra
ska strumpor och nattmößa, dernäst en rik
werduks kjortel med stora silfwer-spetsar, o
hwit Atlaßs fordrad Mößa, och skor af sa
wa slags silfwerduk. Den 16 dito blef Han
Salig Kongl. Maj:ts Lik af 12 Riksens Rå
i Kistan lagd, och utur Kammaren i stora Sa
len buren, och på en upprättad och med swart
Sammet öfwerdragen Thron besatt. Kistan

war

war bedragen utan til med swart Sammet och en Silkes Frans omkring Låcket, in uti med hwitt Atlask beklädd, hwilket war helt öfwer chamerat med stora Silfwer och Guldspetsar, en Bålster låg underst i Kistan, af hwit Atlask med en Silfwerspets omkring, sammalunda et Örngått och af Silfwerduk med bemålte spetsar hel chamereradt och store tofsar *) i hörnen, deß bulster och hyend woro alla fylte med gode torre och wällyckande kryder. Öfwer liket war en himmel af swart sammet, hwilken stod på fyra stålpar eller pelare. Öfwer liket låg et swart sammets täcke, 14 alnar långt och 14 wåder bredt, med höga silkes-fransar omkring, och med swart taft underfordrat, öfwer kistan war en båga bebunden med swarta band, som uppehölt det stora swarta sammets täcket. Kring om bordet och stället war en Balaster som war beklädd innan och utan med swart plys, taket och golfwet i salen war klädt med swart kläde, men wäggar med swart sammet. För hufwudet stod et Bord der Regalierne lågo uppå, Ljus-Kronorna och Armarne woro med swart flor öfwerdragne Uppå båda sidor om Liket stodo 2 bord med sköna täcken och fransar omkring betäkte, på hwilket hwardera stodo 4 waxljus. Sedan det Kongeliga

*) I Hufwudskriften står här et främmande och mindre läsligt ord, som utlemnas.

liga Liket i Kistan lagdt war, wakades hwar natt af en del Riks-Råd, Ridderskap och de andeliga ståndet, då altid win och confect præsenterat blef.

Den 22 Febr. blefwo de fem Riks-Regalier (hwilka af krönt Guld särdeles der til förfärdigade woro) hos det sal. Kongl. liket bilagde med följande Ceremonier: At sedan Riksens Råd en del af Ridderskapet och de andre Ständerne, samt en del Grefwinnor, Fruer och andre förnäme af Fruntimbret på salen församlade woro, blef himmelen öfwer det saliga liket hållen af fyra Cavallierer, som woro Gref Stromberg, Landshöfdingen Herr Eric Oxenstjerna, vice Præsidenten Herr Pehr Sparre Persson och Landshöfdingen Herr Gustaf Sparre Larsson; då påkläddes det sal. liket en kjortel som kallas Manteau Royale, hwilken war af brun Guld och Silfwerduk, med stora blommor af allahanda färgor, och war underfodrad med hwitt Atlas och en Hermelins bord der omkring, dertil en stor Hermelins kraga.

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 22.

Fortsättning om K. Carl Gustafs död och begrafning.

Sedan steg Herr Gustaf Posse fram til hufwudet af Kongl. Maj:ts Lik och Härolden Lindegren med en Silfwer-Spira i handen til fötteren af Liket, der han sedan blef stående til Ceremonierne woro ändade; dernäst framträdde de 5 höga Embeten neml. uti Herr Riks-Drottsens ställe (som då något opaslig war) Herr Seved Båth. Uti Fält-Herrens ställe Gref Axel Lilje, uti Riks-Amiralens ställe Herr Clas Bjelkenstjerna, uti Riks-Cancellaeirens ställe Herr Axel Sparre, uti Riks-skattmästarens ställe Herr Gustaf Bonde. Derpå steg Hans Grefweliga Excellence Riks-Marschalken fram och tog efter ordningen de 5 Regalierne, som tilförene på dertil insatte och beklädde bordet uppå hyende lagde woro, och fick dem högbemälte

Herrar: när [illegible] [illegible] war begynte Herr Gust
Posse göra et sköhnt tal som en half tima war-
de *) och derefter steg til, tog Kronan o[illegible]
senterade henne folket och giorde deröfwer [illegible]
a part oration, och satte henne det Kongl. Liket p[å]
hufwudet, sammaledes fullfölgde han med [illegible]
andra Regalierne, och lade dem hwar på si[tt]
ort hos Liket i Kistan; dermed gingo Embets[män]
ifrån sina ställen, med Herr Gustaf Posse o[ch]
då begyntes en submiss Musique som wid pass e[n]
[illegible] tima warade, emedlertid stodo de fyra C[a]-
vallierer och Härhälden stilla, och så länge Mu-
siquen warade præsenterades win och confect
[illegible]r Musiquen ändå war, steg Hans Excel[len]-
ce Riks-Marschalken med 3 af Rådet och [illegible]
de täcket på Kistan, hwarmed Rådet och [illegible]
andra begynte taga afträde, men några få bl[e]-
wo öfwer natten qwar och sedan wacktes [illegible]
mena. Andra dagen derefter fäste Hans Excel-
lence Riks-Marschalken sielf fast Regalierne [på]
det Kongl. Liket med Silfwerband uti He[rr]
Riks-Rådets Herr Wilhelm Taubes presence
först Kronan på hufwudet, Sceptren uti hög[ra]
handen, Riks-Aplet uti den wänstra, Wärj[an]
på den wänstra sidan, och Nyckeln på den hög-
ra; til at hålla Kroppen (i förandet) fast i Ki-
stan gjordes åtskillige hyender af hwitt atlas[k]
hwilka

*) Det skall wid annan lägenhet blifwa det all- m[än]-
meddelt.

hwilka alla woro fästa med twenne brädder: 2 deraf lågo ut med Kroppen, 2 på sidan wid hufwudet, et neder på lifwet intil fötterne, hwilken war giordt at uphögas emot bröstet, et bak före hufwudet at hålla Kronan fast och 2 under armarne. När alt detta således giordt och beställt war, spikade Hans Excellence Riks-Marschalken sielf igen Kistan med sin egen hand, och lät hålla starck wackt för dörren af Salen af Hans Maj:ts Drabanter. Blef ock förfärdigad en annan Kista hwilken war öppen på sidorne, hwaruti den andra sattes, at föra henne uti, efter den ej troddes wara starck nog, hwilken klädder utan på med swart Sammet, och hel öfwer Broderad med Guld-Kronor. Rundt omkring golfwet war en fin och skön Guld crepin, inuti war hon med swart kläde klädd, hwaruti den mindre Kistan sattes; den 28 Maii lät då ock Hans Excellence Riks-Marschalken nedtaga denna himmelen, och i stället ditsätta en annan stor swart Sammets himmel, med Borderade Guld-Kronor öfwer besatt: samma gång lades ock det stora Sammets-täcket på Liket, som alt med Guld-Kronor war öfwer Borderat; förfärdigades ock et spänntyg af läder med Sammet öfwerdragit, hwarmed Liket i och utur wagnen lyftas kunde, sammaledes ock en stor bår med Sammet öfwerdragen, på hwilken Liket sattes i Kyrkorne på resan. Blefwo också 4 bänkar eller stolar i Salen upsatte och öfwerdragne. 2

på

på högra sidan om det Saliga Kongl. Li
för Hans Kongl. Maj:t och Hans Furstli
Durchleutighet Hertig Adolph, de andra 2 p
wänstra sidan för Hennes Maj:t Enke-Dro
ningen och Hennes Furstliga Nåde Furst:inna
hwaruti de stodo så länge utfärds-predikan hö
Den 4 Aprilis församlade sig Ständerne
Salen der det Kongl. Liket stod; men Riks
Råd uti Hans Kongl. Maj:ts gemak, hwi
de sedan beledsagade uti bemälte sal, och n
deras Maj:ter Maj:ter inkomne woro, begyn
utfärds Predikan som af - - *) h
len blef, när den ändad war bars det sal
Liket af Kammar-Herrar och några Cavallie
utför trapporna (hwilke tillika med wäggar
all öfwer med swart kläde bedragne woro);
så neder til Likwagnen som stod strax wid hu
som både in och utan til war Garnerat m
swart Kläde och fransar omkring. När Lik
war der insatt lades det stora Sammets Kläd
öfwer Lik-wagnen, hwilket fyra Kammar-Herr
alt igenom Staden wid deß hörn upbäro. M
för huset och öfwer hela gatan war lagt swa
Kläde der liket framgick. Öfwer Kistan uti Li
wagnen gjordes et fint swart Klädes täcke m
hwitt taft fordrat, at conservera Kronorne m
som sutto på Kistan. Et swart täkt blef oc
gjorde

*) Hwilken som hållit denna Predikan är mig ännu ok
kant; emedan den ej finnes tryckt.

gjordt, som upsattes öfwer liket uppå resan om nätterne, der inga Kyrkor woro at sätta liket uti. De 8 hästar som för Lik-wagnen gingo, woro alla betäckta med helt wida swarta kläddes täcken, så wäl som de 2 spann hästar som gingo för deras Maj:ters Maj:ters Careter. Samma dag kom Sviren med det Kongl. Liket til President Norfelds gård ¼ mil ifrån Staden

D. 5 dito til Fru Christin. Sparres Gård Näs 1½ mil
D. 6 dito til Alingsåhs - - - - - 1¾ mil
D. 7 til Liung Gästgifwaregård - - 2¾ mil
D. 8 til Timela Prästegård - - - - 2½ mil
D. 9 til Botneryd Prästegård - - - - 2¼ mil
D. 10 til Jönköping - - - - - - 2½ mil

der det Saliga Kongl. Liket uti Kyrkan och Choret insattes som bedragit war med swart kläde.

D. 13 från Jönköping til Lyckås - - - 2 mil
D. 14 til Grenna der Riks-Drottsen Deras Maj:ter Maj:ter mötte och Trakterade - 2 mil
D. 15 til Åby Prästegård i Östergöthland 3 mil
D. 16 til Mölby Gästgifwaregård - - 2½ mil
D. 17 til Linköping, hwaråst det Saliga Kongl. Liket i Kyrkan och Choret insattes, som med swart kläde beklädt war, och sattes en stor Sammets-himmel swart öfwer Liket, och det stora swarta Sammetstäcke pålagt; Men under wägen, när Liket genom Städer fördes, lades et stort swart Klädestäcke öfwer Likwagnen med Silkes franssar omkring, hwilket 4 Pager i hörnen upboro. Der i Linköping blefwo deras

voro Maj:ter Maj:ter stilla öfwer Påskahögti
Den 19 drog Hans Fursteliga Durchleuchtig
ADOLPH från suiten til Braborg. Den 27
bröto deras Maj:ter Maj:ter upp derifrån
kommo den dagen til krogen Brinkeberg 2
Den 28 til Norköping, hwaråst det Sal
Liket uti tält på Johannis borg satt blef $1\frac{1}{2}$
Den 29 woro deras Maj:ter Maj:ter stilla.
samma dag kom Hans Furstelige Durchleuch
het til suiten igen. Den 30 derifrån til Å
under Kålmården ; ; ; ; ; $\frac{3}{4}$
Den 1 Maji bette deras Maj:ter Maj:te
Kroken på Kålmården och logerade öfwer n
ten i Ålbergs Bruk ; ; ; ; ; 3
Den 2 til Nyköping der Liket i Stads-K
kan insattes ; ; ; ; ; ; ; ; ; 2
Der blefwo deras Maj:ter några dagar sti
Den 6 celebrerades Klago-Dagen, som öfwer h
Riket skedde. Den 7 dito bröt suiten derifrån
til Säterstad Prästegård ; ; ; ; $2\frac{1}{4}$
D. 8 til Åby Gästgifwaregård ; ; ; 2
D. 9 til Pilkrog ; ; ; ; ; ; ; ; 2
D. 10 til Söderte:lge der Liket i kyrkan insattes $1\frac{1}{2}$
D. 11 Maji til Grundels Krog ; ; ; 2
D. 12 til Elfsjö hwarest Liket i Bränsjö kyrka ins. $1\frac{1}{2}$
Den 13 fördes Salig Kongl. Maj:ts Lik in
Stockholm, hwarest Rådet och Adlen, som
woro, tillika med et Compagnie Borgare til h
deras Maj:ter Maj:ter en fjerndels mil ifr
Staden mötte. Det öfriga Borgerskapet sto

Bewakt på båda sidor om gatan ifrån tullen
i Slottsporten, och blef det Saliga Liket i
Slottskyrkan uti Choret, som dertil uplagat och
klädt war, infördt; Men deras Maj:ter
Maj:ter i deran Gemak beledsagades, då och
ofs lösn på 3 Cronor. Uti Choret i Slotts-
kyrkan blef gjordt et skönt Castrum Doloris med
en fyrkantig hwälfd, som stod på 4 pelare,
med swart Sammet öfwerdragen. Ofwan på
stod 4 stycken förgylde Leijon: hållandes öfwer
Kongl. Maj:ts Lik en stor förgyld krona. Rundt
om Liket war en Baluster gjord och med swart
Sammet öfwerdragen, på hwilken war 3 in-
gångar och på hwarje ingång lågo 2 förgylte
Leijon. Ofwer liket låg et stort swart Sam-
mets täcke, och nedan för liket wid fötterna
stod et bord med Sammets-täcke uppå, der
Rikes-Regalierne lågo, betäckte med swart durch-
sigtigt flor; utan för Balustern stodo 4 stora
silfwer Gueridons, 2 wid hufwudet och 2 wid
fötterne, det store förgylte warljus uti stodo,
som dock icke brunno. Men för Chor-dörren
hölls altid wakt af Salig Kongl. Maj:ts Dra-
banter med sina Carbiner, och uti Kyrkodörren
af Mousqueterare; Och hade Hans Excellence
Rikes-Marschalken sielf Nyckelen til bemälte
Chor; uppå Resan fördes 2 fältstycken med,
hwilka hwar morgon förr än marchen begyntes
lystes. Lands-Höfdingarne följde sielfwe med til-
lika med sina underhafwande, hwar igenom sit

Höf-

Höfdingedöme, der straxt en annan måtte honom o
beställningen om et och annat hwad requirera
emottog. Enär det Kongl. liket genom Stä
passerade, observerades altid följande ordni
och procesl . . . . . . (*). Om Lördagen s
är den 3 Nov. eller den dagen förrän det Hö
saliga Kongl. liket skal begrafwas, blåses om
uti Staden och på Malmarne med Pukor o
Trumpeter, och warder uppå Kongl. Maj
wår Allernådigste Konungs och Herres wägn
utropat af Cancellie-Registratoren Pehr Ivars
uti Härhålden Lindegrens ställe och befallat,
samtelige närwarande Riksens Ständer sk
hålla sig uti beredskap til at andra dagen p
cise kl. 8 församla sig på deras wanliga rum
conference-ortet, neml. Herrarne öfwer Riks
regering och Råd uti Kongl. Maj:ts förmak
på slottet, Ridderskapet och Adlen uti Rid
huset, Presterskapet uti stora Kyrkan, de fr
mande Ständernas utskickade samt Officer
utom Riddarhuset på Rikssalen, Collegier
betjente uti sina Collegier, Borgerskapet på R
huset och gemene Allmogen på Gillstugun, til
der afwänta behörig Notification ifrån H
Riks-Marschalken, när de sig uppå slottet
foga skulle, at beledsaga Hans Kongl. Ma
lik ned uti Riddarholms Kyrka.

*) Detta stycke om ordningen på resan är utelemnad

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 23.

[F]ortsättning om K. Carl Gustafs död och begrafning.

[D]en dagen som det Kongl. Liket skall begrafwas, blifwer straxt om morgonen bitrida [tr]abring slagit, så wäl i Staden som på Mal[m]arna, hwarefter alt Krigs-folket, som til up[w]acktning hitskrefne och ankomne äro, samt [B]orgerskapet (hwilka wid processen uti gewär [s]ina tienst göra skola) samlas: Landt-folket uppå [N]orrmalms torg; men Borgerskapet uppå sina [w]anliga orter hos sina Officerare, hwarifrån Bor[ge]rskapet sedan Marchera och ställer sig uti ord[n]ing på båda sidor om wägen der processen [f]ramgår, alt ifrån Slotts-bron ned för Slotts[ba]cken emellan Bållhuset och Lejon-gården, [lä]ngs ut med Skeps-bron och så widare emellan 3 Kronor och Stads-wägen, öfwer Jern[to]rget Konungs-Gatan upföre och fram om [S]al. Herr Eric Rynnings hus, och derifrån

in til Riddarholms Kyrkan. Imedlertid at
Kongelige Regeringen, samt Herrarne af R
sens Råd sig uppå Slottet, och Ständerna
på deras wanliga orter församla, blifwa Trop
Fanorne så ock Province-Fanorne och håstar
samt Sal. Kongl. Maj:ts Cuirasse och Lif-h
som uti Processen föras skole, på slottet upfö
in genom wattu-porten, och ställas uti de
ordning nedan för Råd-Kammar-fönstren, e
lan Cancellie och Smedje gårds porten,
längs nedan för trumpetar gången, dit
hwar ock en som at båra Fanorne eller
leda håstarne förordnad är; sig förfoga skall
sin tjenst fullgöra. Emedan detta hafwes
handen, blifwa utaf Herr Riks-Marscha
wissa personer utskickade til Ständerne, No
cerandes dem när de sig uppå Slottet förs
skole. Imedlertid blifwer Hennes Furste
Nåde Fru Maria Euphrosina uphämtad til H
nes Maj:t Drottningen af de 2:ne Herrar R
sens Råd, som Hennes Fursteliga Nåde se
uti Processen leda skola, neml. Hr. Arvid F
bus och Hr. Eric Sparre Larsson. När då alt
tilreds begifwa sig några af Herrarna Riks
Råd samt andra af Hofwet öfwer uti wän
fyrkanten til Hans Furstel. Durchleuchtighet H
tig Adolph, at beledsaga Hans Fursteliga Du
leuchtighet til Hans Maj:t Konungen. I l
måtto några Herrar til Hennes Maj:t Dro
ning Christina, som föra Hennes Maj:t in

Hen

Hennes Maj:t Enke-Drottningen. På samma at församla sig å försagde timma alla Grefvinnor, Riksens Råds Fruer, samt andre Adelige Damer och Jungfrur uti Hennes Maj:ts Enke-Drottningens fyrkant, utan för Hennes Maj:ts rum, til at derifrån följa Hennes Maj:t ned i Slotts-Kyrkan. När då alt är bestält och färdigat uti sit skick stält uppå Borg-gården, hwad som til processen hörer, blifwa då deras Maj:ter Maj:ter och Furstelige personer af samtelige Herrar Riksens Råd och andra Cavallierer uti wanlig ordning ned i Slotts-Kyrkan beledsagade, der då alla de uti sina wanliga rum inträda, efter som dem af deras præstafver anwist warder. Sedan deras Maj:ter Maj:ter, Furstelige personer och samtelige Herrar Riksens Råd uti Slott-Kyrkan inkomne äro, blifwer der en Oration hållen af Riks och Cancellie-Rådet Herr Gustaf Posse. Imedlertid inställa sig Ständerne på Borggården. Adlen och Ridderskapet, Prästerskapet, Borgerskapet och gemene Allmogen. Emot ändan af Orationen göres dem bud som skola begynna Processen.

Förrän deras Maj:ter Maj:ter nedkomma skola efterskrefne Cavalierer sig i Slotts-Kyrkan infinna låta, hållandes himmelen i gången framför det Kongl. liket, efter som de i Choret plats, hade hwilke förordnade äro honom i processen öfwer det Kongl. liket at bära, nemligen: Gen. Maj. Gref Ludvig Leijonhufvud, Gen. Maj.

Maj. Gref Gustaf Oxenskjerna, Öfwer Pontus de la Gardie, Gen. Lieut. Fleetw Gen. Lieut. Eric Krus, Gen. Lieut. Bilow, G Maj. Fabian Bonde och Öfwersten Pehr Sp re Larsson. Sedan orationen ändad är och Ceremonier förbi som wid Kongl. likets ut gande förrättas skola, träda de fem Höge E beten fram, at taga Regalierne, hwilka up et dertil förordnadt bord ståendes äro, och bär dem i processen framför det Kongeliga liket, se observeras sedan denne efterskrifne ordning.

Processen *). 1. Herr Riks-Rådet och G neral Lieutenanten Baron Hindrich Horn, hwi ken förer hela processen. Deruppå marchera Compagnier, af Ridderskapets rusttjenst, för af deras Öfwerste Gref Gustav Johansson B ner, tagandes marchen ifrån Norrmalmstorg in åt Hel. Andsholmen, och derigenom hwa wet under Bergs-Collegio öfwer Slottsbron o så genom watuporten in på Slottet; och sk ingen uppå Slottet något dröja, utan hwar o en uti sin ordning marchera ut genom sto Slottsporten och sedan på wänstra handen m emellan Bållhuset och Leijongården åt Stads- bron östan til öfwer Jerntorget, Konungsgata uppföre til Salig Herr Eric Rynnings hus, hwarpå Rytteriet då marcherar in på Malm- torget,

*) Är här och der förbättrad efter det stora Ko stick som häröfwer finnes i Puffendorfs Hist. CARO GUSTAVI.

rget, och förblifwer der stilla, til deß de efter
rrättade ceremonier i Kyrkan, deras salfwor
rordt hafwa. Efter dem följer Uplands Re-
gemente til fot anfördt af deß Öfwerste Herr
Axel Posse, tagande sina ställen på platsen fram
för Kyrckio-porten, hwaräst de ock wid det
Kongl. Likets nedsättande i Grafwen deras salf-
wor gifwa skola.

2 Præstaver. Håf-föraren Anders Brande
och Håff. Alexand. Jung; dem följa Djeknar
Studenter och Präster, hwilka när de komma
fram til Kyrckio-porten, då begifwa sig på
wänstra handen up för den sidan åt Scholan.

2 Præstafver. Assessoren i Kongl. Hof-Rät-
ten Magnus Larsson, Håf-Secreteraren Gustaf
Haraldsson, efter dem följa Professores, Super-
intendenter och Biskoppar och begifwa sig in
i Kyrkan och taga sina ställen i Sacristigan.

2 Præstafver. Hof-Jägmästaren Hans Mi-
tes Hof-Qwartermästarn Olof Michaelsson,
dem följa Kongl. Maj:ts Pukor och Trumpeter,
hwilka i processen intet blåste.

1 Marschalk. Öfwersten Pehr Hammarschöld,
honom följa Pålneska och Danska Trophee-
fanor 250 st. *) och blifwa burne af Under-
officerare, hwilka ställa sig ute på wänster han-
den

*) På den omtalte, öfwer Begrafnings-Ceremonien i Puffend. Hist. CAROLI GUST. i Koppar stuckna tafla, står 260.

den uppå Kyrcko-gården långs ut med Kyrkan.

2 Marschalker. Hof-Marschalken Clas Chri
Lützow och Hofm. Johan Jacob Taube; de
följa några unga af Adel, de af Hans S
Kongl. Maj:ts så ock Hans Kongl. Maj:ts w
Allernådigste Konungs Håf och Kongl. Maj:t
Secreterare af Cancelliet med några förnämblig
personer och Cavalierer samt de af Provincierne
Deputerade; Werphoff, *) Holm, Liljeström,
Körning, Grubb, Kloth, Makelier, Cronstern,
Rapp, Carl Liljecrona, Mörner, Stryk, Kewen-
hüller, B. Leijonschöld, Capitainer, Ram, Her-
man Sabel, Berg, Schele.

Kongl. Maj:ts Hof-Junkare. Möller, Rib-
bing, Fitinghoff, Smitt, Fitinghoff, Fegesack,
von der Kuhlo, Siegroth, Skarfenstein, **).

Kongl. Secreterare. Lenæus, Klingestedt, Fran-
ciscus Örnstedt, Joh. Gyldencrantz, Munk, Gri-
penhjelm, Commiss. Stjernhjelm, Daniel Behmer,
Edv. Ehrensten, Præs. Lagerfeldt.

Cavallerie. Ryttmästaren Linnard Bonde.

Majorer. Pehr Stake, Sabbel, Anders Wäg-
hals, Thomas von der Noth, Joh. Appelbom,
Lucius de la Chapelle, Ribbing, Lindeman,
Sven Israelsson.

Öfwer-

---

*) Puffend. kallar honom Werpup.

**) Hos Puff. sättas de i något olika ordning: Rib-
bing, Möller, Fitinghof, Smitt, Siegroth, F[illegible]ng,
hof, Scharffenstein, de Kuhlo &c.

Öfwerste-Lieutenanter. Diedrich von Essen, Brakell, Lo, Lindeberg, Hamilton, Linnart Ribbing, Krus, Modeus, Eric Slatte, Eric von Post, Morat, Borstell.

General-Majorer. Danckwardt Liljeström, Arentson, Yxkull, Pehr Andersson (Linderot).

Deputerade af Provincerne.

Ifrån Bremen och Pomern. Landt-Drottset Weicher, Landt-Rådet Kussow, Secreter. Carisius.

Ifrån Estland. Landt-Råd Johan Hastfer, Landt-Råd. Carl Hastfer, Secreteraren, Wilhelm Ulric.

Ifrån Lifland. Landt-Råd. Kloth, Landt-Råd Baron Cronstjern. Secreteraren - - -

Landt-Marschalken. Herr Pehr Sparre Persson (til Engsö) med efterskrefne af Adelen och Ridderskapet, samt uti Processen til ingen tjenst eller upwaktning förordnade, neml. af 3 Classi.

Apelman, Carl Nilsson Skytte, Rosenklinga, Kempenfeldt, Gyllenpamp, Ulfschöld, Rosenskjelke, Jochum von Libsdorf, Jonas Gyllenspets, Joh. Wäsenberg, Sjöleijon, Frierstjerna, *) Barkman, Leijonberg, Gyllenadler, Jacob von Weicher, Silfvius, Rising, Joh. Leijoncrona, de la Jop, Johan Stjernstråhle, (Lichton) Olof Berling, Ericsson, (†) Samuel Schillerfeldt, Mathias

Draken-

*) Denne nämnes ej af Puffendorff cit. loco.
†) Är ock utelemnad derstädes.

Dråkenstjerna, Axel Kifwenbrink, Johan Si-
werbrandt, Gerhard von Schröer, Eric Pist-
hjelm, Jochum Schutteshjelm, Axel Winbl-
Hans Klärck, Gerhard von Schar, Bertil Ni-
son Skytte, Arvid Djurfeldt, Lars Örnestjern-
Johan Reuterfeldt, (††) Danckwart Liljeström
Herman Klöfwerfeldt, Arvid Gylldener, Gu-
staf Lindeberg, Påhl Wudd, Joh. Wärnschöld
Clas Kugelhjelm, Olof Bröstfeldt, Eric Rose-
hjelm, Zach. Sabelfeldt, Petter Lehefelt, Irfving
Zacharias Griffbaek, Lovis de Geer, Jör-
Zelow, Jacob Nyman, Johan Löfveling, Sil-
vercrona, Michael Silfverarm, Johan Bäck (Puff.
Bäck) Peter Hästesko, Adam Schulman, Gus-
Reuter, Johan Skalm, Mårten Crusbjörn, Beng-
Liljehök, Sven Sneke, Melcher (Puff. Conrad)
Falkenberg, C-rl Silfversparre, Axel Ståhlarm,
Bengt Kagg, Sivard Krus.

Af andra Classen. Herr Gustaf Persson, N-
och Dag, Herr Jöran Ulfsparre, Herr Gustaf Ulf-
sparre, Sparrar af Rossvik, Herr Knut Lilje *)

Af 1 Classi. Friherrar. Baron von Ungern
Sternberg, Christ. Scheding, Jöran Sperling,
Jacob von der Linde, Hans Ulfsparre, Bengt
Taube, Wachtmeister, Jöran Kagg, Clas Baner,
Hornar, (af Kankas), Gustaf Kurck, Kifvenhul-
ler, (Kewenhuller) Jacob Spens, Gustaf Skytte,
Christ. Horn, Eric Oxenstjerna. Gref-

††) Rutenfelt ibid. *) Utelemnad af Puff.

Fortsättning härnäst.

Rikſens Regering, Råd, Ridderſkap och ſamtelige Ständerne beſkickade och uppå Hans Kongl. Maj:ts wägnar begärdt de wille ſig ſamla uppå Slottet, ſamma afton kläckan 6 til måltid och Tractamente inſtälla, uti de rum ſom för dem förordnade äro, neml. Rikſens Regering och Råd, och de förnämſte af Ridderſkapet med deras Grefwinnor, Frnar och Fruntimber, och några Biſkoppar uppå Riks-Salen, det öfriga Ridderſkapet med Generaler och Officerare på gamla Mat-ſalen, Klerckeriet uti Råd-Kammar-ſalen, Collegii betjente; ſåſom Commiſſarier, Aſſeſſorer, Secreterare och Kammererare uti Hof-Rätts-ſalen, Borgerſkapet uti Balett-ſalen, gemene Allmogen på Gillſtugun, hwilke alle af ſine Præſtafver och Kongl. Betjenter wid Tractamentet uppwacktade bliſwa.

Förteckning på Handlingarna i Tredje Delen.

Pränumeration på fjerde och fitzla Delen af denna Weckskrift emottages hos Direct. Salvius, sam Bokhandlarne Holmberg och Askergren, med 6 Daler Kopparm.

Historiska Märkwärdigheter.

Tredje Delen.

N:o 24.

Fortsättning om K. CARL GUSTAFS död och begrafning.

I Grefwar. Hr. Waldemar Wrangel, i Gref Wrangels ställe, Stenbocker, (†) Gr. Johan Oxenstjerna, Gr. Dohna.

I Marschalk. Öfwersten Herr Baron Eric Leijonhufvud. Efter honom fördes blods-fanan som blef buren af Gen. Maj. Herr Baron Johan Wrangel.

Sedan bäras Fanorne för Provincerne, och de der til hörige hästar leddes af efterskrefne af Adel, nemligen:

Provincierne,

1 Ravenstein, Fanan bäres af Joh. Adolph Stuart. Hästen ledes af Capit. Storfeldt och Pehr Libsdorf den yngre.

†) Puff. har Gr. Joh. Stenbock.

2 Ravensburg, F. b. af Joh. Gottfr. Falkenberg H. l. af Rosenstielke och Liljeholm.

3 Spanheim, F. b. af Öfw. Lieut. Gyllenspetz. H. l. af Carl Barckenfeldt och Joh. Quickelberg *).

4 Marck, F. b. af Major Lichton. H. l. af Lenart Rosencrantz och Anders Linartsson Svensk.

5 Veldentz, F. b. af Major Sabell. H. l. af Adam Schewitz' och Gust Wrangel af Heimar.

6 Bergen, F. b. af Cap. Joh. Papekojja. H. l. af Anders Zög junior och Herr Brakell.

7 Cleve, F. b. af H:Höfd. Joh. Axehielm. H. l. af Berndt Taube von Meidel och Herr de Voll.

8 Jülich, F. b. af Joh. Marquard Stiernhjelm. H. l. af Otto von Mengden och Tungel.

9 Beijern, F. b. af Maj. Bar. Gyllenklou. H. l. af Hans Soop och Mårten Bärling den yngre.

10 Pfaltz, F. b. af Maj. Bähr. H. l. af Maj. Örnesten och Capit. Gerfeldt.

11 Mälpad, F. b. af Jon. Bure. H. l. af Capit. Hiulhammar och Joh. Clärck.

12 Gästrikland, F. b. af Em. de Geer. H. l. af Eric och Johan Appelgren.

13 Lappland, F. b. af Maj. Joh. Drake. H. l. af Gust. Stjernhjelm och Eric Bure.

14 Jämtland, F. b. af Maj. Gust. Pauli H.

---

*) Tungel Junior hos Puffend.

l. af Jöran Otto Stiernhjelm och Stiernhök junior.

15 Wästerbottn, F. b. af H. Höfd. Chr. Gyllengrip. H. l. af Nils Örnflygt och Albrecht Svanberg.

16 Safvolax, F. b. af Jacob Douvalt. H. l. af Axel Kyhle och Knut Liljehök.

17 Ångermanland, F. b. af Maj. Patkull H. l. af Gabriel Leijonschöld och Eric Kyhle.

18 Åland, F. b. af General Qwart. Måst. Brandschöld. H. l. af Eric Lagerqvist och Gust. Hjulhammar.

19 Gottland, F. b. af Maj. Gust. Lo. H. l. af Johan Durell och Johan von Hartvich.

20. Öland, F. b. af Commiss. Sven Strussberg. H. l. af Rosenfeldt junior och Flemmingschöld *).

21 Halland, F. b. af Öfw. Lieut Fohrbuss. H. l. af Aron Klöfverschöld och unge Strömschöld.

22 Bleking, F. b. af Krigs-Commiss. Sim. Rosenberg. H. l. af Petter Teet och Gabr. Klöfverschöld.

23 Österbottn, F. b. af Hof-Råd. Wulfsberg. H. l. af Johan Gyllenpistohl och Lars Liljecrantz.

24 Dahl, F. b. af Öfw. Weidenheim. H. l. af Stiernhök junior och Carl Ekeberg.

25 Nyland, F. b. af Ståthåll. Dan. Uttermark. H. l. af Johan Didron och Hartvig Nöding.

26 Wermeland, F. b. af Gen. Tull-förwalt. Wilhelm Drakenhielm. H. l. af Carl Silfwermusqvett och Eric Stierncrantz **). 27

*) Puff. har Pleningsköld.

**) Puff. har Joh. Löfling och Gustaf Örnewinge, och sedan äro några små olikheter.

27 Kexholm, F. h. af Under-Ståthåll. U... Ödla. H. l. af Irving och Gustaf Örnevin...
28 Närike, F. h. af Nils Nilsson af Brokin... H. l. af De la Motte och Johan Rosenschöld...
29 Tavastland, F. h. af Axel *Posse*. H. ... af Axel Örnehufwud och Joh. Löfveling.
30 Hellsingeland, F. h. af Christ. Bojje. H. ... af Schulman den yngre och Magnus Olivenbla...
31 Narfven, F. h. af Christ. Scheding. H. l. a... Rotkirk och Adam Schulman.
32 Dalarne, F. h. af Philip Bonde. H. l. af Ben... Ruth och Simon Rosenberg den yngre.
33 Wismar, F. h. af Maj. Otto Mörner. H. l... af Clas Jägerhorn och Bengt Liljeståhle.
34 Ingermanland, F. h. af Assessoren i Camma... Collegio Axel Bölja. H. l. af Melchior Falckenber... och Svante Rosenstråhle.
35 Rügen, F. h. af Carl Persson Natt o... Dag. H. l. af Johan Duswa och Hindrich Falkenberg.
36 Wänden, F. h. af Assessoren i Jönköpin... Hof-Rätt Hans Kyhle. H. l. af Capit. Örnsted... och *Pehr* Örnflygt.
37 Cassuben, F. h. af Commendeuren p... Gottland *P*. Flemming. H. l. af Bengt Rosenbielke och Cap. Hästeforth.
38 *Pommern*, F. h. af vice *Præs*. i Åbo Hof-Rätt Joh. Munck. H. l. af Cap. Schies o... Cap. Sabell.
39 Verden, F. h. af Landshöfdingen Ludvi...

Tri...

Fritz. H. l. af Myntmäst. Magnus Tiesenhausen och Herr Nachitz.

40 Stetin, F. h. af Erland Kafl. H. l. af Ryttm. Gyllenpatron och Cap. Rosenschöld.

41 Brämen, F h. Landshöfd. Johan Gran. H. l. af Ryttm. Johan Stierna och Berendt Tiesenhusen.

42 Wästmanland, F. h. af Commissarien Anders Apelbom. H. l. af Pehr Ulf och Ryttmäst. Linde.

43 Carelen, F. h. af Landshöfdingen Johan Printz. H. l. af Hindrick Gyllenankar och Ryttmästaren Tavast.

44 Ösel, F. h. af Landshöfdingen Törnschöld. H. l. af Carl Falkenberg och Ryttmästaren Kaulbars.

45 Bohus, F. h. af Öfwersten Carl Scheding. H. l. af Gabriel Falkenberg och Ryttmästaren Ramswärd.

46 Södermanland, F. h. af Landshöfdingen Claes Rålamb. H. l. af B. Axel, Lejjonschöld och Ryttm. *Pohlman*.

47 *Lifland*, F. h. af Herr Otto von Rosen. H. l. af Jacob *Creutz* och Ryttmästaren *Pehr* Stålhammar.

48 Estland, F. h. af Gen, *Maj*. Yxkull, H. l. af Eric Stake och Ryttmästoren Stakelberg.

49 Skåne, F. h. af Ståthållaren von Ungern Sternberg. H. l. af Gustaf Wrangel och *Major* Gyllenax.

50 Östergötland F. h. af Carl Sack. H. l. af Gust. Linde och *Major* Liljebielke.

51 Süder Finland, F. b. af Landshöfdin[illegible] Eric Creutz. H. l. af Jacob Wachtmeister och M[illegible] jor Hökenflygt.

52 Småland, F. b. af Landshöfdingen Bar[illegible] Abraham Lejjonhufvud, H l. af Carl Oxenstier[illegible] och *Major* Cronhiort.

53 NorrFinnland, F. b. af *Præsidenten* La[illegible] Flemming. H. l. af Carl Jörgen Kagge och Ma[illegible] Rosenschöld.

54 Wästergöthland, F. b. af Landshöfding[illegible] Eric Sparre. H. l. af *Philip* Stiernschöld och Ma[illegible] Svinhufvud.

55 StorFurstendömet Finland. F. b. af Land[illegible] höfdingen Bar. Gustaf Sparre. H. l. af Hindric[illegible] Flemming och Carl Reuterschöld.

56 Upland, F. b. af Landshöfdingen Bar[illegible] Jöran Gyllenstjerna. H. l. af Lars Mörner och [illegible] Silfwerbrandt.

57. Wändes, F. b. af Gref Axel Lilie. H.[illegible] af Nils Bielke och Maj. Grundell.

58 Göthes, F. b. af Grefwe Otto Wilh. K[illegible] nigsmark. H. l. af Gr. Thor Oxenstierna juni[illegible] och Gustaf Drake.

59 Sveriges, F. b. af Grefwe Axel De [illegible] Gardie. H. l. af Gr. Gabr. Oxenstierna Thure[illegible] son och Gustaf Ulfsparre.

Province-Fanorne bäras in uti Kyrkan [illegible] blifwa, så länge Predikan warar, hållne af de[illegible] som dem burit hafwa, uti Sal. Konung [illegible] Adolphs Chor; men hästarne blifwa [illegible]

ste på Kyrko-gården på högra handen om processen, til dess alt är förbi, hwilka sedan i Stallen igen hemföras. Härnäst bäres Hufwud-Baneret af Herr Riks-Rådet och Riks-Tygmästaren Herr Gustaf Horn Arfwidsson. Derefter rider Kammar-Herren Herr Johan Gyllenstjerna uti et helt förgylt cuirasse. Hwarpå följer Lifhästen förder af Hofstall-Mästaren Herman von Winter och Kammar-Herren Hr. Nils Kagg. Derefter kommer Ränte-Mästaren Birge Olofsson Cronenberg, som kastar penningar, begynnandes på Slottet och continuerar dermed in til Kyrko-gården.

2 Härhålder med Silfwer-Scepter. Secreteraren uti Krigs-Collegio Jonas Palmgren, Kammereraren ibidem Anders Nilsson Lilliequist. Näst dem går Herr Riks-Marschalken Gref Gabriel Oxenstjerna Gabrielsson allena. Honom blifwa 2:ne Cavalierer såsom Adjutanter tilordnade, hwilka Processen uti Ordres hålla och eljest förrätta hwad som uti Processen kan förefalla, neml. Introducteuren Monsr. Harald Oxe Monsr. Conrad Brenner *).

Sedan följa Regalierne och blifwa burne af de fem Höga Embeten.

Nyckelen af Riks-Skattmästaren Hr. Gust. Bonde.
Aplet af Riks-Cancelleren Gr. Magnus de la Gardie.

Sceptern

*) Puff. kallar honom Berner och sätter näst framföre dessa Härholder Gen. Mortaigne med 80 Drabanter.

Sceptren af Riks-Amiralen Gr. C. Gust. Wrang
Swärdet af Riks-Marschalken Gref Lars Ka
Kronan af Gust. Bjelke i Riks-Drottsens stä
Och skola Regalierne bäras in och ställas up
et bord, som dertil förordnat är uti Choret.

Slutet härnäst.

****

Kundgörelse.

I anseende dertil, at några Intgressante Handl gar om äldre Riksdagar, jämte åtskilliga An doter i Historien, ännu ej kunnat införas; ugifwaren sinnad, at fortfara med Fje Delen af denna Wecko-skrift, som skall blif den sista. Prænumeration derå emottages hos Dire Salvius, samt Bokhandlarne Holmberg och Alk gren med 6 dlr. Kopp:mt.

Historiska Märkwärdigheter.
Tredje Delen.
N:o 25.

Slut om K. Carl Gustafs död och begrafning.

Derndst följer det Högsaliga Kongl. Liket, hwilket blifwer burit af 40 Cavalierer, af hwilka 20 bära tillika, wäxlandes om i wägen emellan sig så ofta det kan behöfwas: nemligen Öfwerstar: Wilhelm Philip, Munck, Gerfeldt, von der Wyck, Fitinghoff, Platner, Eric Planting, von Ungern, Barklaji, Nils Posse, Gustav Krus, Eric Stake, Berndt Taube, Johan Galle, Bärtil Nilsson Skytte, Klingspor, Hindrich Flemming, Eric Drake, Pistolhjelm, Clas Flemming, Amiraler; Richard Klerck, Claes Ugla, Öfwerste-Lieutnanten: Hans Ulfsparre, Jöran Sperling, Eric Dahlberg, Gabriel Kurck, Petter Ulflax, Hindric Johan Taube, Anrepp, Gustaf Horn, Ludvig Hamilton, Jacob Spentz, Christopher Melin, Mannerschöld, Reinold Yxkull, Commendant Schrop *). Hörnen af täcket som på det Sal. Kongl. Liket ligger af Sammet full öfwer Borderat tätt med Kronor, hålles och up-

*) Denna Förteckning är och något skiljaktig från Puffendorffs.

upbäres af följande. 4 Herrar Riksens Råd neml. Herr Svante Baner, Herr Knut Kurck Herr Jöran Flemming, Herr Lorents Creu Himmelen öfwer Båren blifwer buren af fö krefne 8 Cavalierer. På båda sidor om K Kongl. Liket förer Öfwersten af Gardiet Mon Bartil Mortaigne †) 60 man Drabanter med öfwerdragne Bardizaner och långa Kap[...]. När det Kongl. Liket kommer utom Slotts-porten Slotts-bron skjutes af 3 Kronor dubbel lösn

Efter det Kongl. Liket följer en Marschal med öfwerdragen Staf, lång Kappa, och bl tat Hufwud fram för Hans Kongl. Maj neml. Riks-Rådet Gref Carl Mauritz Leijonhufv

Hans Kongl. Maj:t bäres och beledsagas twänne Riksens Råd, neml. Herr Seved B och Herr B. Schering Rosenhane.

Släpen af Hans Kongl. Maj:ts Kappa bl wer burin af deß Kammar-Herrar Gust. Li crona och B. Gustaf Ulfsparre.

På begge sidor om Hans Kongl. Maj:t deß Drabanter med öfwerdragne Bardizaner långa Kappor.

Efter Hans Kongl. Maj:t följer Hans Furst Durchleuchtighet Hertig Adolph beledsagad af 2 Herrar Riksens Råd, neml. Herr Claes Bjelke stjerna och Herr Lorentz von der Linde. Sl pen af Hans Furstliga Durchleuchtighets Kapp blifwer buren af deß Kammar-Junkare Bar Mårten Cronstjern.

D

*) Här sättes af Puff. Herr Borstell med Dr[...]

Derpå följa Herrar Rikſens Råd alt 2 och 2 i bredd nemligen: Herr Thure Sparre, Gref Claes Tott, Hr. Axel Sparre, Hr. Sten Bjelke, Hr. Axel Lilje, Hr. Peder Ribbing, Hr. Bengt Oxenſtjerna, Hr. Eric Flemming, Hr. Guſtav Bop, Hr. Chriſter Horn, Hr. Claes Stjernſchöld, Hr. Guſtaf Poſſe, Hr. Johan Roſenhane, Gr. Nils Brahe, Hr. Bengt Horn.

Härpå komma 2 Marſchalkar. Herr Frantz Horn, Herr Baltzar Marſchalk, dem följa Hennes Maj:t Enke-Drottningens ſamt Drottning Chriſtinas Kammar och Hof-Junkare, ſå ock andra af Adel ſom til inga andra Officier förordnade äro: neml. Guſtaf Palmqviſt, Jonas Öſterling, Sjöhielm, Claes Edenberg, Johan Watrang, Wulfvenklou, Beijer, Olof Strömſchöld, Hägerſtjerna, Palmſtrauck, Beckerfeldt, Nils Burenſchöld, Quickelberg, Roſenfeldt, Roſenkrell, Canterhjelm, Nils Roſenflygt, Eric Klöfverſchöld, Carl Roſenſtjelke, Mårten Lindeſtröm, Anders Bohm, Daniel Bemer, Landsberg, Samuel Kempenſchöld, Daniel Leijonſtjerna, Strömfeldt, Nils Tungelf, Axel Bölja, Eric Roſenholm, Liljeholm, De L'aigner, Joh. Lagercrona, Sneckenfeldt, Sparrfeldt, Joſt Quant, Bilſchöld, *) Chemnitz, Mårten Blixencrona, Nils Apelgren, Grönberg, Sven Svart, Eric Carpelan.

2 Härhålder. Secreteraren i Hof-Rätten Eric Gylldenbring, Härads-Höfdingen Åke Wrång, 1 Mar.

*) P. har Blyſköld, utan några få andra olikheter.

1 Marschalk. Framför Hennes Maj:t Enke-Drot-ningen med lång kappa, öfwerdragen staf och bla-rat hufwud, neml. Riks-Rådet Wilhelm Ta[...]

Hennes Maj:t Enke-Drottningen, beledsag[...] af 2:ne Herrar Riksens Råd Herr Gustaf Ban[...] Herr Carl Mörner. Släpen af Hennes Maj[...] Slöija och Kjortel blef buren af deß Öfwe[...] Kammar-Herrar Gr. Steinberg, och Carl Spar[...] Carlsson, samt Hr. Joh. Ekeblad. På begg[...] sidor om Hennes Maj:t gå deß Drabanter m[...] öfwerdragna Bardizaner och långa Kappor.

Näst Hennes Maj:t Drottningen följer H[...]nes Furstеliga Nåde Furstinnan beledsagad [...] 2:ne Herrar Riksens Råd, Herr Arfwid Fo[...] Herr Eric Sparre Larsson. Släpen bärs af [...] Hof-Junkare Mons. Sabbel. Derefter kom[...] Hennes Maj:t Drottning CHRISTINA, *) bele[...]sagad af den Fransyska Ambassadeuren M[...] Terlon. Släpen af Hennes Maj:ts Slöija [...] Kjortel blifwer buren af deß Kammar-Herr[...] Gref Caccarani och Signor Adami.

Härpå följer Marschalk. Kammar-Herren A[...] Liljehök. Honom följa Grefwinnor Riksens Råd[...] Fruer, samt andre Adelige Damer och Jungfrur**)

2 Præstaver. Referendarius Schantz, o[...] Borgmästaren Sigfrid Wolker, Efter hwilka följ[...] alla Collegii-Betjenter, samt Borgerskapet [...]

a[...]

---

*) Imellan war en Marschalk. Arvid Ifvarß[...], e[...]ter Ritningen.

**) De gifte utgjorde 164 par, och de ogifte 1[...] pa[...]

andra främmande af Ståndet, som den tiden kunna hät stadde wara alt twå och twå i bredd med långa Kappor †).

2 Præstaver. Referendarius Kylander, Actuarius, Anders Bjugg för Borgerskapets hustrur och döttrar samt flere främmande af det Ståndet ††).

2 Præstaver. Actuarius Anders Bengtsson, Cancelisten Casper Ekman, efter dem följa Herredags-Männerne af gemene Allmogen.

Härnäst Marcherar 8 Compagnier, af Östgöthe, Södermanlands, och Wästmanlands knektar, förde af deras Öfwerste Sack, hwilka ställa sig på högra sidan om Kyrko-gården, fram om Riks-Skattmästaren Hr. Gustaf Bondes hus, och blifwa ståendes så länge Predikan är, på den Platsen emellan Scholen och Riddarholms Kyrkan.

Derpå följa fyra Compagnier Upplands Rytteri förde af deras Öfwerste Fredric Arensdorf, hwilka marchera ifrån Sal. Herr Eric Rynings hus, ut genom Norr port och ställa sig på Norrmalms torg, följande den Ordre som dem androm tilförene gifwen är.

Näst dem komma Borgerskapet slutandes processen och ställa sig på stora torget, der de beståënde blifwa til deß de sin tjenst förrättat.

När nu processen således skedd och sluten är, och det Kongl. Liket uti Kyrkan kommit, sättes det i Choret uppå det rum, som dertil förordnadt är. Men Regalierne läggas uppå et med swart Sammet öfwerdragit bord, til deß Predikan

†) Wors 370 par. ††) 73 par.

ändad är. Emedlertid Musiceras af Musi-
terna; då Musiqven ändad är, begynnes L
Predikan som hålles af Biskoppen i Linköpi
Samuel Enandro. Text. 2 Tim. 4: vers. 7 och 8

När då Predikan sluten är, Personalia *) up
läste och Biskoppen utaf Predikstolen nederstigen,
blifwer åter et stycke Musicerat. Imedlertid me-
dan den Musiqven warar, träda Herrar Rik-
sens Råd fram utur deras säten, der då de hö-
ga Embeten åter taga Regalierne til sig och hål-
la dem uppå sina händer; men de andre Herrar
Riksens Råd lyfta det Kongl. Liket neder i graf-
wen; Rätt som det Kongl. Liket uti grafwen
inkommit är, warder teckn gifwit af de stycke
som wid Riddarholms bron stälte äro, hwar-
uppå swaras af 3 Cronor dubbel lösn, sedan
af mousquetterare som närmast stälte äro, sedan
af Borgerskapet, så Rytteriet på Norrmalms-torg,
dernäst af Styckerne på Söderport, så Danwiks
skansen, sedan af Brunkeberg och sidst af Skepps-
flottan, hwilket alt repeteras twå gånger.

När då det Kongl. Liket är begrafwet och alla
Ceremonierne förbi uti Kyrkan, följa åter samt-
lige Herrarne Riksens Råd och närwarande Stän-
der, Deras Kongl. Maj:ter den närmaste wägen
upför stora Kyrko-brinken uppå Slottet, hwar-
ifrån sig sedan hwar och en til sine logementer be-
gifwer; dagen derefter som är den 5 Nov. blifwa

Rik-

*) De äro författade af då warande Kongl. Se[cre]terare
ren Edv. Ph. Ehrensten, men ännu otryckt

Historiska Märkwärdigheter,

Till

Uplysning

Af

Swenska Häfder.

Fjerde Delen.

Utile Dulci.

STOCKHOLM,

Tryckt uti Kongl. Finska Boktryckeriet,

1768.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 1.

1.

Allehanda Underrättelser om K. CARL XI, som uplysa hans Caracter *).

Konung CARL XI påböd ej allenast at hwar och en skulle insinna sig wid Cathechismi förhör, utan insann sig ock åfwen sjelf.

Konung CARL XI har icke allenast låtit påbjuda, och befalla genom sina rescripta, at alle både höge och låge, föräldrar och barn, Herrar och tjenare, skola låta sig hörsamligen insinna och tilstädes wara, när Cathechismi förhör uti församlingarna anställas, utan hafwer dertil med sjelf sådan examinations Act med sin egen höga närwarelse hedrat och öfwer warit, på det han med sina egna öron måtte höra och

*) Ur Palmschöldska Samlingarna.

med egna ögon se, huru hwar och en derutinn
sit åmbete tilbörligen förrättade, hwilket ske
uti en allmän visitation i Upsala Stift, då Ke
Biskopen Olaus Suebilius den samma å äm
tes wägnar hölt uti Lofö församling, belägen
Kongl. Maj:ts Riks-Enke-Drottningens Lif
gedinge.

Et par Infall af Konung Carl XI.

Det blef berättat at när Fält-Marschal
Grefwe Otto Wilhelm Königsmarck ha
efter långt betänkande och förehandling omsi
kommit til et lyckeligt slut med sit Giftern
med sin Grefwinna de la Gardie, och blef s
derefter af Kongl. Maj:t wår Allernådigste
nung tilspord, om han nu äntel hade Resolv
sig til giftermål; hwarpå mer berörde Gref
nigsmarck skall swarat: Die heirathen wer
im himmel gemacht; då skall Hans M
par raillerie derpå swarat: aber die hal
auf erden.

Det blifwer af trowärdigt folk förwiss
rättat, at år 1683, då Hans Kongl. Maj:t w
Allernådigste Konung, fick tiender om 15 f
styke örlogs skepps ankomst til Sundet, Kon
gen i Danmarck til Assistence, och wardt p
mint af sine närwarande Ministrar om den f
Swerige hade sig derutaf at befrukta, skall
Kongl. Maj:t utan den aldraringaste Alte

[...]rart deruppå på et sådant kortwilligt wis haf[...]
[...]a swarat: det woro fast bättre at Fransoserne
[...]oro der, än uti en ärlig mans b . . . r.

Twänne märkwärdiga utlåtelser i Konung Carl XI:tes Bref til Fält-Marschalken Gref Nils Bjelke.

Konung Carl XI har uti et bref, det han med egen hand skrifwit til Fält-Marschalken Grefwe Nils Bjelke af den 29 Jan. 1691 uttrykt i de orden: Jag wille önska at jag ha[...] eller mit rike woro utaf de krafter, det jag [...]nde gifwa mina trogna tjenare sådane gåfwor [...]m andre Herrar, för hos mig blifwa de intet [...]e om de intet genom Guds Nåd blifwa sa[...]ge; Och uti et annat sit egenhändiga bref [...]l samma Fält-Marschalk af den 19 Martii, skrifwer Högst bemälte Konung: Hafwer man Gud för ögon och går ända wägen fram, sökandes mit och mit rikes gagn och bästa, samt gör[...]rer hwar och en rätt utan anseende til Stånd eller person, så lärer ingen i werlden wara Capabel at sätta eder illa hos mig.

Om Konung Carl XI:tes uprigtiga Gudsfruktan.

Konung Carl XI har hwar morgon efter föregången bön, med besynnerlig andakt läsit något af den Heliga Skrift, innan han lät klä-

da

da på sig. Med hwad begärlighet han eljest, förkofring uti Guds kännedom och kundskap om deß heliga wilja, har anwändt och lagt på hjertat, det af Guds ord blifwit predik det är allom nogsamt kunbart, och wet m exempel derpå, at då en och annan har wi reta Hans Maj:t til ifwer emot Predikan som med alfwarsamhet yrkat uppå en sann Ch stendoms öfning, och något fritt straffat det synts deremot förelöpa, har Konungen dertil sv rat: Så länge han bewisar hwad han ta af Esaia, Jeremia och Paulo &c. så måste j wara dermed tilfreds, och uti det jag finner hafwa felat, bättra mig.

Den Kärlek som Konung Carl XI hade rättwisan och at skipa hwarjom och enom rä dref honom derhän, at ingen af deß undersåt war så ringa, den han ej willigt och troget hörde, och honom til sin rätt, sedan han der förut fullkomligen underrättad war, förhjelpte. ehuru han ofta sig dermed så beinödade, at wardt helt trötter, icke desto mindre gjorde leken til Gud och rättwisan, samt den åtrå hade at göra tilfyllest sit af Gud anförtro Kongeliga kall och ämbete, såsom hans ord lydde, honom infatigable.

Konung Carl XI då han en tid förehade med en wiß person något wicktigt ärende, derw Konungen war af annan mening än den and som han talte med, och Konungen hade tilbra

någon

ngen god tid med honom deröfwer, och noga öfwerwägat alla de skjäl, som å båda sidor uti samma ärende, förebringas kunde, har Konungen omsider, efter något litet stilla tigande, gjordt en sådan frågan: Kan ock wäl Gud förlåta den, som intet annat, än Guds ära med all uprikstighet söker? och sedan samma fråga war med beskedlighet beswarad, har Konungen med et rått gladt ansigte sagt: så warder ej eller Gud mig förlåtandes, och man skall se, så och så lärer det ske, det ock sielswa utgången til hwars och ens största förundran utwisade, så at efter alla menniskors tankar och omdöme hade eljest den saken tycks helt annorledes skola utslå.

Då en tid en Andelig Person med beweklige ord föreställte Konungen huru som han genom sine mißgynnares mångfaldige intriguer helt afmatter måste låta händren sjunka och altså gå, som det gick; har Konungen swarat: Intet så, wi wiljom nu ifrån början åter å nyo begynna; Jag wil göra hwad mig tilkommer; görer upå eder ort det til Guds ära länder, derigenom Guds wärck må med magt framgå.

Engelska Ambassadeurens artiga Infall i anledning af de Swenskas seger öfwer de Danske den 4 Decembr. 1676: Rex Caroli, Tu mors es Dano, vita Svioni.

Ibland annat byte som de Swenske efter segerwinningarna i Skåne den 4 Dec. 1676 röfwade

wäde af de Danske, war ock et blått E[...] på hwilket stod et blått Leijon i gult fält; [...] under woro nie röda hjertan och denna [...] Skrift: Seger eller döden. Segren gaf Gud [...] Swenske; men döden åt de Danska; [...] har Engelske Ambassadeuren på tacksäjelse [...] afton, som firades den 3 Januarii 1677, [...] uthänga en Lyckta på hwilken deße ord med [...] da och förgylta bokstäfwer skrefne stodo: [...] CAROLE, Tu mors es Dano, vita Svioni.

Konung CARL XI:tes upmuntran wid [...] näste slag til sina Soldater: At slå ä[...] sönder så blir inga ungar.

Konung CARL XI berättas år 1676 den 4 D[...] hafwa med det ordspråk som så lyder: [...] äggen sönder så blir inga ungar af, förm[...] de sina at frimodeligen fäckta mot de Da[...] på det de lätteligen skulle winna.

Slut härnäst.

****

Pränumeration på Fjerde och sista Delen af denna [...] Skrift emottages hos Direct. Salvius, samt Bokhan[...] Holmberg och Askergren, med 6 Daler Kopparmynt.

)o(

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 2.

Slut af Anecdoter om Konung CARL XI.

Konung CARL XI:tes Gudfruktiga swar til Envojeen Leijonberg som uphögde hans tapperhet.

När Swenska Envojeen Leijonberg efter nitton års stadige bortowaro ifrån Swerige, war år 1680 från Engeland hem kommen och upwacktade Konungen dagen för Bröllopps dagen, och hade tackat Hans Maj:t för all Kongelig nåd, som emot honom frånwarande war förödswad och begynte, at congratulera Hans Kongl. Maj:t öfwer deß stora Succesßer, som Hans Maj:t hade haft til at utreda sig och sit rike utur de olägenheter, som andras olyckeliga Resolution hade brakt Konungen på halsen, swarade Konungen honom med de ord: nej nej, Leijonberg, det war intet mit, utan Guds wärck, som har welat betjena sig af mig, til at sättja det til rätta, som

aldeles war förderfwat. Kan något i werlden wara Christeligare talat? Kan någon människa på jorden bättre känna sig sjelf? Eller är någon som med en större confidence kan försäkra sig om Guds stadiga bistånd, än den som med en så stor ödmjukhet afböger det stora högmod, som människlige swagheterne uti slika occasioner wisa sig gemenligen wara underkastade?

Åtskilliga meningar om Konung Carl XI:tes Sjukdom 1677.

Om Konung Carl XI:tes Sjukdom 1677. föllo wid Danska Hofwet åtskilliga omdömen. Somlige woro af de tankar, särdeles i förstone, at Konungen hade warit förgift bibragt, hwilken mening sig dock snart förlorade, sedan man såg at med Sjukdomen så länge utdrogs. Andre at Konungen hade haft Aposteme, den Medici hafwa curerat för colique, in til deß den inwärtes brustit i tu och en förskräckelig Materia ifrån sig gifwit, den Konungen upkastat, och änteligen förorsakade honom döden. I gemen gafs Medicis och deras oförfarenhet skulden, som Konungen Curerat hafwa för Colique, det sig dock annorledes sedan utwist har, och då war det försent at rätta hwad som redan genom oförsigtighet och contraire remeder af dem förseedt war, undrande alla mycket derpå, at Konungen uti sin wål;nagt icke hade förskrifwit en habil Doctor

Doctor utifrån, som Kongl. Maj:t för Lif-Medico på all händelse hade kunnat betjena.

Om CARL XI:tes Oskrymtade Gudsfruktan.

Sine böner och Gudstjenst förättade CARL XI med största andakt och på sina knän, icke allenast offenteligen allom til märckeligit efterdöme och uppbyggelse, utan enskilt när ingen annan det såg; hwilket förutan andra tider då enkannerligen försporides, när Hans Maj:t begick den 4 dag uti Decembris månad, til en tacksam åminnelse af den härliga seger Gud hönom förlänte i det stora och farliga slaget, som hölts wid Lund i Skåne samma dag år 1677. Hwilken åminnelse Hans Maj:t intet begick, som gemenligen af andra sker med Panqueter, skjutande, Musicerande, Dantsande, Bungande och Harpande, utan efter Christi hälsosamma Råd, i deß Kammar, innom tilslutna dörar med andäktiga sånger, innerliga och hjertröriga böner, ifrån klåckan 8 intil kl. 10 om morgonen.

Deß ödmjukhet emot Gud.

Det är bekant at wi i alla wåra Allmänna Kyrckio-Böner hafwa brukat et sådant bönesätt til at bedja för Konungen: Bewara och wälsigna wår älskeliga höga Öfwerhet, Hans Kongl. Maj:t wår Allernådigste Konung. Och så war detta sättet af wederbörande Biskoppar

inrät-

inrättat och underskrifwit i den nya öfwersedd
Handboken och jämwäl i trycket kommit, hwa
öfwer Biskoppen Doctor Jesper Svedber
hade efter Kongelig befallning inseende
ty wardt han kallad til Hans Kongl. Maj
och befrågad; om den förra Böne-Formen wa
behållen, och han swarade Ja, samt af wed
hörande underskrifwen: då befaller Konunge
at alla de blad, der samma ordasätt om Ko-
nungen funnos, skulle borttagas. Och gaf Han
Maj:t honom sjelf et sådant sätt, at införa i
allmänna böner, det wi ock nu hafwe och bru-
ke, nemligen: bewara och wälsigna wår älskelig
Konung och Herre. Läggande med wåta ögon
til: Jag är ock en menniskia och syndare so
andra, och wi måste blidka den Stora Gud
intet höga Titlar, utan med trogna och ödm
ka hjertan, med beweckeliga ord och åthäfwo
Sammaledes när den nya Psalmboken war u
der händer, tog omberörde Biskopp Svedber
sig den dristigheten uppå, at i underdånighet bedj
Hans Maj:t igenomse den nyß upsatta Konu
ga Psalmen, om den måtte tryckas eller ej?
Enkannerligen tyckte Hans Maj:t om det or
lag han i den tredje versen hade brukat: D
store Gud och Herre etc. du hafwer mig befa
och det af blotta nåd, at jag ditt folk skall sty
Påminnande han såsom de Christne äro på nå
sätt igenom dopet i Christo Gudi förbund
så äro de genom trona Guds egendom och Gu
folk;

folk; ty brukar ock Salomo sådant ordasätt i sin bön til Gud: Och din tjenare är ibland ditt folk. Gif nu din tjenare et lydaktigt hjerta, at han må döma ditt folk: ho förmår döma detta ditt mägtiga folk. Då swarade Konungen: Uti böner til Gud är bäst förblifwa wid det sätt som i Guds ord finnes och Guds menniskor brukat hafwa, ju närmare wi följe Guds ord ju bättre och eftertryckeligare är det. Mig tyckes wi kunna aldrig nog ödmjuka oß för Gud i bönen. Wi hafwa derföre intet emot detta ordesättet, utan det och hela Psalmen behagar oß wäl och bör tryckas.

Om Konung Carl XI:tes makalösa Minne.

Minne hade Konung Carl XI som war makalöst och förträffeligit, så at ingen fick komma för honom med twätalighet, lögn och falskhet.

Om Carl XI:tes Sorgfällighet om Krigsfolkets underwisning i Christendomen.

Konung Carl XI hafwer i förmågo af sit höga Kungeliga ämbete, med största omsorg och wårdnad, låtit sig angeläget wara, huru hans undersåtare i gemen, och i synnerhet hans Krigsfolk måtte uti sin Christendom wäl underwist warda, och til den ända låtit befallning utgå til alla Biskoppar, at de skulle förmana

och

och tilhålla Prästerskapet, at de jemte andra sin åhörare skulle för all ting och i synnerhet sig wå da låta, om Soldaters och Krigs-betjentes in formation uti deras Christendoms styckeri, so uti Cathechismo korteligen författade äro, o sedan om deras lydno och framsteg Attestata o wittnesbörd gifwa, dem de på sina mönstring och Regements möten skulle framwisa.

Konung Carl XI:tes önskan at i ungdom åtminstone fådt några literaturæ politi semina.

Rex Carolus XI in Sententia Doctoris Stock floth Super-Intendentis Generalis Brand burgici, eo ipso referentes, ita locutus fui dicitur: regni partem plus quam dimidiam, spo ac lubens resignarem, Si literaturæ politio Semina in juventute saltem aliqua accepisse *In parentatione super obitum alte memor Regis habita et excusa Monachom.* 1677.

2.

Memoriale Actorum in Comitiis Stockh.

Eller kort Berättelse om Riksdags Han lingarna i Stockholm år 1668 *).

Den 8 Julii begynte det stora utskottet, af Stånder gå uppå Slottet, och efter lån

*) Ur Palmschöldska Samlingarna i Ups. Acad. Bi liotheque.

lång Sermon af Riks-Cantzleren framstält, lästes tå i Drottningens, samt Rikſens Regerings och Råds närwaro, puncta propositionis af Olivecrants, som woro deßa: 1 Ständerna skulle gifwa sit Sentiment om Kongl. Maj:ts omyndiga år, när de skulle räknas ändade, och consequenter Kongl. Maj:t träda til regementet. 2 Censera några Dr. Christinæ Actioner, särdeles Hennes pastulata igenom en hit skickad Envojee, Bernhard Rosenback wid namn, andragne. 3. Censur om de förbund, som Kongl. Maj:t efter sidste Riksdag hafwer slutit med Utländske Potentater, såsom Kongen af Engeland, och Kejsaren, Staterne af Holland, och några Furstar i Tyskland. 4 Censur om Muscovitens förehafwande importunitet emot gjorde afskedet i Frids-åminne. 5 Gafs Ständerne til förnimma, at Rex Poloniæ wille aflägga Kronan, och utaf dem, som Successionen eftertrackta, hafwa 2 hos Kongl. Maj:t om Susfragiis gjordt ansökning, såsom Konungen af Frankrike, och Fursten af Phaltz-Newburg, cui potius assentit Reg. Maj:tas; deß förutan wille Stor-Fursten af Moschou gjerna komma sin Son til samma Höghet; skulle och Romerske Kejsaren hafwa derpå et öga. 6 De länder som med Swerige äro incorporerade, såsom Skåne, Gottland, &c. mätte til lag och Kyrkio-Ceremonier hålla med oß uniformitet. 7 Fodrades Bewillning til eventual Krigs-hjelp. Om alla punkter utlofwades af Cancellario

någon

någon information af Rikſens acter, genom en
Secreterare.

Den 9 Julii kl. 7 mat. gaf Secret. Olive-
crants information om den förſte och 2 punkten.

1) Anſeendes den förſta ſom upläſtes, hwad
man finner i gamla Handlingar om denne ma-
terie ſtadgat, ſåſom Arf-föreningen i Wäſterås
A:o 1544. Riksdags beſlutet 1569. Om Sigis-
mundi tilträde til Regementet, uti hwilka båda
ſtadgadt är, at Regementet ſkulle föreſtås af
Drottningen och några Riks-Råd til deß Ko-
nungen worde myndig: Riksdags beſlutet 1590.
Omyndig Konung ſkall föreſtås af närmaſte
ſkyldeman, hälſt af Fäderne til deß han blifwer
20 år; Men när han är 15 år ſkall han träda
til halfwa Regeringen; Riksdags beſlutet 159[illegible]
Sigismundi Son ſkulle komma til Regementet när
han worde der til tjenlig, men imedlertid ſkulle
Dux Carolus wara hans Förmyndare, eller ben
hans Förmyndare dödde, den ſom igenom Teſta-
mente af honom dertil förordnades, Riksdags
beſlutet Lincop. 1600.

Fortſättning härnäſt.

****

Pränumeration på Fjerde och ſidſta Delen af denna Weckoſkrift emottages hos Direct. Salvins, ſamt Bokhandlarne Holmberg och Aſkergren, med 6 Daler Kopparmynt.

Historiska Märkwärdigheter.

4:de ~~Tredje~~ Delen.

N:o 3.

Fortsättning om Riksdagen 1668.

Sigismundi Son skulle wara 24 år, när han skulle träda til Regementet. Riksdags beslutet Holm. 1602. Johan Dux Ostrogothiæ skulle wara Sigismundi Sons Tutor. Riksdags beslut Norc. 1604. Gustavus Adolphus skulle A:o 18, acktas träda til halfwa Regeringen, men när han wardt 24 år til hela. Caroli IX Testam. 1605. Ingen af hans efterkommande skulle komma til Regementet förrän han wore 24 år. Men när han wore 18, skulle han träda til halfwa Regeringen. Riksdags beslut Nycop. 1611. Efter Drottningen och Hertig Johan sade sig ifrån Måhlsmans-dömet, och Hertig Gustav Adolph fans, när han war 18 år, tjenlig at wäl och losl. stå Regeringen före; ty utropades han af Riksens Ständer för fullmyndig och trädde til Regementet. Casserades den Artickel af Nork. beslut, at hwad som

någon information af Riksens acter, genom
Secreterare.

Den 9 Julii kl. 7 mat. gaf Secret. Oliv
craats information om den förste och 2 punkt

1) Anseendes den första som upläste, hw
man finner i gamla Handlingar om denne m
terie stadgat, såsom Arf-föreningen i Wäster
A:o 1544. Riksdags beslutet 1569. Om Sigis-
mundi tilträde til Regementet, uti hwilka båd
stadgadt år, at Regementet skulle förestås a
Drottningen och några Riks-Råd til deß Ko
nungen worde myndig: Riksdags beslutet 159
Omyndig Konung skall förestås af närm
Skyldeman, hälst af Fäderne til deß han blif
20 år; Men när han år 15 år skall han tr
til halfwa Regeringen; Riksdags beslutet 15
Sigismundi Son skulle komma til Regementet
han worde der til tjenlig, men imedlertid sk
Dux Carolus wara hans Förmyndare, eller
hans Förmyndare dödde, den som igenom Te
mente af honom dertil förordnades, Riksda
beslutet Lincop. 1600.

Fortsättning härnäst.

****

Historiska Märkwärdigheter.

4:de ~~Tredje~~ Delen.

N:o 3.

Fortsättning om Riksdagen 1668.

SIGISMUNDI Son skulle wara 24 år, när han skulle träda til Regementet. Riksdags beslutet Holm. 1602. JOHAN Dux Ostrogothiæ skulle wara SIGISMUNDI Sons Tutor. Riksdags beslut Norc. 1604. GUSTAVUS ADOLPHUS skulle A:o 18, acktas träda til halfwa Regeringen, men när han wardt 24 år til hela. CAROLI IX Testam. 1605. Ingen af hans efterkommande skulle komma til Regementet förrän han wore 24 år. Men när han wore 18, skulle han träda til halfwa Regeringen. Riksdags beslut Nycop. 1611. Efter Drottningen och Hertig JOHAN sade sig ifrån Måhlsmans-dömet, och Hertig GUSTAV ADOLPH fans, när han war 18 år, tjenlig at wäl och lofl. stå Regeringen före; ty utropades han af Rikssens Ständer för fullmyndig och trädde til Regementet. Casserades den Artickel af Nork. beslut, at hwad som

af några Furstar handlas, förrän de äro 24 år skall alt wara kraftlöst och ogilt. Riksdags besl. Holm. 1643. Drottning CHRISTINA, som då war 17 år skulle året derpåst träda til Regementet. Riksd. b. Holm. 1644. Dr. CHRISTINA som då war 18 år gammal skulle träda til Riksens fullkomliga Regering.

2) Om Drottning CHRISTINÆ Actioner.

1) Påmintes huru som uti Bi-afskedet af 1664 års R:d. Besl. är Dr. CHRISTINA förnekat liberum exercitium Relig. Pontif: här i Riket för orsaker skull som här införes.

2) Af detta fundament har Hans Kongl. Maj:t, då Drottning CHRISTINA anmodat komma med egen Prest hit i Riket at exercera sin Religion, henne det samma förwägrat.

3) Dr. CHRISTINA förtröt detta och af Hamb. d. 15 Augusti 1666 skrifwer til sin Secreterare Joachim Stroop, at han skulle af Regeringen taga skriftel. Resolution uppå deras nekande til Hennes ankomst i Riket, och med den samma komma til sig i Hamburg, spargerandes och exagererandes allestädes i wägen, huru hen emot rätt och skäl förnekes at besöka sit Fädernesland; det samma befaltes honom ock d. 1 Sept. 1666. Hans Kongl. Maj:t skrifwer til Drottning CHRISTINA d. 22 Sept. 1666 om samma Hennes Ordres til Stroopen, och kallar dem skadeliga frö til Riksens förderf, lofwar sig derhos med all benägenhet wilja gå henne til handa

hon honom utur godset. Nu klagade Appelman för Hans Kongl. Maj:t, sig för ingen brott skull wara utkastat, och begärte Kongl. Maj:t skulle honom som en undersåtare wid sin rätt hålla. Hwaruppå Hans Kongl. Maj:t insatte honom i godset til deß twisten emellan Dr. CHRISTINA och honom af tribunalet i Pommern blir afdömt. Dr. Christina wille intet stå honom til rätta, utan förmenar sig hafwa magt honom, den hon kallar en trolös tjenare, at afsättja, och skref häroin til Hr. Seved Bååth ifrån Hamburg d. 10 Januarii 1668, at hon sådant hos Kongl. Maj:t och Regeringen förtaga skulle, det hon och igenom en Supplication gjorde.

Til Riksdagen är inkommen en Dr. CHRISTINAS Envojé Bernhard Rosenback med deße postulatis:

1) At Kongl. Maj:t uti sin föresatta resa til Swerige må njuta liberum exercitium Religionis: och det jure gentium, exemplo ministrorum peregrinorum, propter propria merita, sub hisce conditionibus: A. Hon wil ingen Jesuit, eller annan af Religionis Orden uti sin geistliche tal och sällskap hafwa: B. Ingen Swensk betjente, eller eljest Luthersk tillåta at bewista sin Gudstjenst, utan fast mera hålla dem dertil och befalla at de blifwa ståndacktige wid sin Religion. C. Hennes Predikanter skola lefwa stilla och modeste och ingen förargelse med Predikan, conversation eller skriftande gifwa. D. Hon wille för sin inkomst,

at Dr. CHRISTINA wille draga sig tilbaka, hon ock gjorde.

3) Notificerade utskottet huru Dr. Christi hade 2 resor skrifwit til Päder-Flemming, G verneuren på Ösel, han skulle alle i Hem Hamnar liggande Hamburger skepp confiscer lika lydande skrifwelser afgingo til Hennes be hafwande i Gottland, Norköping och Öl Deße Ordres exeqverades intet, utan öfwerskic des Hans Kongl. Maj:t som utfärdade förb deremot, hwilket wid lifsstraff förböd dem, executeras. Och skrefwo d. 7 Decembr. 16 Dr. Christina til, at sedan hon hade sig af alt Kongl. wälde, och upsagt sina förra Un såter deras Ed och lydno; ty skulle hon m henne intenderade confiscation innehålla, stråfwer emot Rikets trygghet, och griper Kon Maj:t uti hans höghet.

Drottning CHRISTINA hade fuller imedlerti när hon om Kongl. inhibitorialer fick förnimm d. 7 Decembr. 1667 skrifwit sin Gouverneur ti och tilwitt honom olydno, så ock begärt Kon Maj:ts mandatum in originali, men när h Kongl. Maj:ts skrifwelse bekom, låt hon d. 1 Junii 1668 befallning til sin Gouverneur utg at han med bemälte Ordres execution sku innehålla.

1) Appelman hafwer af Dr. CHRISTINA Arre derat et Hof i Pommeren, och emedan h uti någon ogunst hos henne war råkat, stö

hon

7) At Kongl. Maj:t må inlösa alle Hennes Maj:ts länder, til deß samme penningar inlefwererade warda. Absolute få njuta Hertig-Dömet Brehmen.

8) At Hennes Maj:ts pensionarii måtte wid deras rättighet och upbörd conserverade blifwa.

Den 10 Julii discurerades om Hans Kongl. Maj:ts tilträde til Regementet och slöts at emedan det år, hwilket Riksdags besluten af A:o 1611 och 1643 til en Års Konungs myndighet utnämna, än icke så snart infölle, utan imedlertid en Riksdag måtte hållas, wore icke säkert, så långt in antecessum något wist härom at sluta, helst emedan den anticipatio annorum legibus comitialibus definitorum, som skedde med K. Gustaf Adolph och Dr. Christina, grundade sig på personernes capacitet, den man af tenero Rege nostro ännu icke kan förmärka. Utaf discoursen om Kongl. Maj:ts Information och progressu in Studiis lästes up af Secret. Olivekrants en Instruction föreskrifwen Regis præceptori, huru han sig förehålla skulle in pietate & Religione, artibus & Philosophia, Vita & moribus. Den 11 Julii uplästes en Instruction K. Maj:ts Gouverneur föreskrifwen, innehållandes Custodiam Personæ Regis, cameræ Regiæ, directionem Regis qvoad mores & exercitia virtutum, inspectionem in exercitium corporis qvotidianum Regis.

Den 26 Julii uplästes af Secret. Klingstedt acta Muscovitica. at 1. uprepades hwad i förriga

Riks-

komst, gifwa en richtig demonstration af si
geistliche ministro.

2) At Hennes Maj:t må komma i fullkom
possession af de Oreducerade Taffel-gütern
Pommern och få refusion för det hon dem
många år mist hafwer.

3) At henne må refunderas den omkostna
som deße åren af H. Maj:t gjort är, på Guarn
sonerna uppå Gottland och Ösel, så och th
skada Hans Kongl. Maj:ts Krigs-folk har gjo
med durchfärd i Pommern.

4) Bemälte Hennes Maj:t må hafwa ind
pendence och fullkomlig administration uti sin
länder, och fördenskull Hennes Maj:t til någ
refusion för tilfogad paræiudice af Hennes rätt
heter, efterlåtes det Hennes Maj:t nu begär
neml. 1) Hele Barsunds Tull, som af ålder me
ändels af Norköping har dependerat.

2) Frihet och exemtion uti sina länder, f
de nya strand-decreta, som i Sjö-lagen b
gripne äro.

3) Alle Extra Ordinarie utlagor som af Kong
Maj:t påläggas af sine länder.

4) Frihet för lille Tullen af de Victualier so
af Hennes land införas.

5) Någre gods restitution, som på Ösel til
förende för en hamn, som Kronan der gjern
wille hafwa, äro bortbytte *). 7

*) Här felas N:o 6 i Mscrp. som tyckes angå någon for
ran af innestående penningar hos Kronan, eller hos In
wånarne i Hennes Underhålls-länder.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 4.

Slut om Riksdagen 1668.

Consulerades Ständerne, om et Kongl. Maj:ts Bref Czaren tilskrifwit d. 25 April 1668, som tå uplästes, skulle honom tilskickas eller ej, efter det war nägot hårdt skrifwit: Notificerades at Czarens bref war detta år Kongl. Maj:t ankommit af innehåll, at Polske och Ryske Legater skulle komma tilsammans i Curland, at uprätta et contract om commercierne; wil nu Hans Kongl. Maj:t tillika skicka sina Legater dit med, kunde samma contract blifwa commun för dem tre, men efter Kongl. Maj:t icke förr blef derom sökt eller rådfrågad, geck H. Kongl. Maj:t det förbi som en neslig ting, den dem kunde lända til fördel och K. Maj:t til affaknad.

D. 18. Julii uplåste Secreteraren Klingstedt en consultation om bello Muscovitico. 1. Frid och commercier äro emellan oß och Ryßen säkre. 2. Stridige sakerne angå commercierne och kunna förderskul wäl biläggas. der commer-

cierne

Riksdag 1664 med Ständerna härom wa
handlat, neml.

1) At Czaren hade angripit Sal. K. M.
med Krig och tagit hans Gesanter fång
Wille intet fullgöra frids pacta såsom 1 Res
tuera fångarna. 2. Skilja gränsorna. 3. Ef
låta fri handel hos sig för de Swenska.

2) Wid frids åminne afhandlades A:o 166
om fångarnes restitution, at de som sielf wilja
des hade antagit Religionem Græcam, och begär
te blifwa qwar hos Ryßen, de skulle och de
förblifwa. Men de som wille dädan, skulle
gifwas.

3) Ryßen har sedan emot Swerige sig
brutit i deße punctis.

1) Fångarne äro intet restituerade u
qwarhållas.

2) Handelens fria lopp, hindras märkelig
och tullen stegras til 16 procento efter Czar
Tull-ordinantz.

3) Den skuld som wåre hafwa at fordra
Ryßen, gjord förrän Kriget begyntes, är
Czaren reducerad.

4) Ryßens Gräns-Commissarier hafwa
sumnat sig at inställa på Gräns-skilnaden
rättan tid, och låtit wåra fåfängt der komma
tilstädes. Anne violatio pactorum hæcce a Mos
cho ita sit, deliberent Statistæ.

Sutet härnäst.

cis. 6. De hafwa emot wårt Rike sådan Intention, at man kan intet göra sig säker. 7. Han är icke en felande Naboo sed hostis perpetuus. 8. Ryßen står efter Påland och haf=wer inrättat et Contract i Curland om commercierne i hwilket han Swerige præjudicerar. 9. Oß bör wara bewäpnade, at han icke kommer til Pålenska Kronan. 10. Fruchtandes at icke Påland antager Ryßens Son och hjelper Ryßen emot Swerige. 11. Servitus Muscovitica non convenit libertati Poloniæ. 12. Est tempus materiæ opportunum. 13. Milicien står i beredskap och måste eljest af wåra medel underhållas. 14. Omnis incommoditas sua fert secum commoda. 15. Tenera ætas Regis non impedit. Exemplo CHRISTINÆ. 16. Salus patriæ observanda. 17. Insolesceret Muschovita, si injuriam illatam toleramus.

Den 20 Julii gjorde Secret. Örnstedt Relation om de förbund som med de främmande gjorde äro efter sidst hållen Riksdag.

1. Med Romerske Kejsaren, fœdus publicum & Secretum.

2. Kur=Fursten af Brandenburg.

3. Engeland och Poland den 3:dje Aliancen.

4. Cöln, Biskoppen af Osnebrygg, Landt=Grefwen af Heßen Caßel.

5. Fursten af Lüneburg, och deßes considerationer blefwo uplästne *). Den

*) Härom kan läsas Akerhjelmska Relationen i Handl. til K. CARL 11 Hist. Saml. 7.

cierne komma i gång. 3. Igenom krig me
Ryßen blifwer Lifland förderfwat, aldenstun
deras bästa Handel på den orten är med Ry
sen. 4. Landsens flör dependerar af commer
cierne hwilka intet lida krig. 5. Ryßen ka
derivera sina commercier til Archangel och g
oß förbi. 6. Derigenom rete wi många andr
på oß. 7. Ryßen skulle gerna desiderera fri
emedan tullen är modererad. 8. Ryßen kan oc
wäl dertil bringas, genom commerciernes nytti
heter. 9. En penning med goda är bättre än 10
med krig. 10. Krigets utgång är owiß. 11. D
kas land är armt, fattigt och fåfängt. 12. Cz
ren kan winna Pålenske Kronan och wi få
twenne mägtige fiender. 13. När Lifland
utarmat måste Swerige uppehålla kriget. 1
Denna Actionen kunde hißa wåra illwillja
grannar oß på ryggen. 15. I Hans Kon
Maj:ts ungdom begynner man intet gerna n
got, det i längden icke wäl kan försiwaras.

Skälen deremot: Ryßens Actioner emo
Swerige äro af stort importance, ty ä
rådeligit dem i tid förekomma. 2. Är a
åtskilliga documentis klart at han är oß int
god. 3. Rikssens respect är af Ryßen angripe
och Konungens Titulus disputerad och det wore
fullkomlig orsak til krig, exemplo JOHANNIS 3:ti
& CAROLI GUSTAVI. 4. Ryßen har violerat
Pactum och brutit freden consveto more. 5. Ma
är säkrare för Ryßen tempore belli qvam pa

De sidste puncter om conformitet med lag och om Kyrkones Ceremonier emellan Swerige och deß incorporerade länder behöfwa icke någon synnerlig förklaring.

Den 22 Julii communicerades Dr. Christinæ Revers gifwen 1660 af det innehåld.

1. Contesterar hon sin affection emot Kongl. Maj:t och hans undersåtare.

2. Lofwar sig intet wilja göra emot sin obligations Recess. 3. Affsäger sig all rätt til Swerriges Krona ewärdelig. 4. Revocerar den revers, som hon tå Ständerne öfwergifwit hade.

5. Lofwar med mackt, wåld eller stämplingar aldrig wilja wara Swerige förnär.

6. Abdicerar omnem jurisdictionem Ecclesiasticam i sina länder.

7. Nec qvemqvam minis aut promissis seducturam.

8. Nec qvemqvam Pontif: Relig. addictum publicum officium administraturum.

9. Si vero his contrarium qvid moliretur, omnem amitteret ditionem.

Dernäst insinuerades et Senat. consultum emot Dr. Christina som för detta af Kongl. Maj:t och regeringen war swarat och ännu swaras således. 1. Tillåtes Hännes Maj:t intet något exercitium Religionis i Swerige, ty det är emot deß säkerhet, stadgar och gjorde affked. Det hon provocerar til jus gentium gäller intet. Nam

Den 21 Julii notificerades, at Konungen i Påland i Augusto wille afträda Regementet, Czarens Son, Imperator Romanus, Regis Galliæ affinis princeps de Condé, Elector Brandenburgicus & Palatinus Neuburgicus hade anhållit hos Kongl. Maj:t om Suffragio.

Dito uplästes af Secret. Olivekrants en Rådets discours om förbemälte Candidatis, cui cum utilitate patriæ suffragium daret. I gemen wardt nyttigt, at ingen mäcktig kommo dertil, såsom Imperator Rom. Gallus, Moschus, Elector Brandeb. Det woro oß intet nyttigt det i Påland blefwe Konung, imperator Romanus, at han intet dref wo de Swenske utur Pommern, uprättade en Skepps-flotta i Öster-sjön, hindrade wåre Commercier, togo med macht Lifland härifrån: Gallus ob rationes easdem: Moschus, ty han hafwer Alliance med Dano, den icke unnar oß godt. Brandenburg hade - - - warit ostadig, Swerige otrogen, söker efter Pommern och Lifland, hamnar och Flättor i Öster-Sjön, och propter controversiam Juliacensem cum Regis patruo Duce ADOLPHO, non meruit suffragium. Syntes fördenskull nyttigt at Nevburgicus kommer dertil. 1. At hans arfländer icke gräntsa til wåra och göra oß någon krigs fara. 2. Hafwer han ingen prætension på wåra incorporerade länder. 3. Trahit originem ex Familia Regis. 4. In controversia Juliacensi fugiebat partes principis. 5. Est Senior nec potest bellum moliri.

De

nem Regi debitam; admonita vero prætendit eum juvenem esse. (l) Vendicat sibi administrationem & sine prudentia R:æ M:ti se opponit. (m) Ejus utilitas magis quam voluntas est respicienda quæ commodissime consequitur, si extra patriam permanserit. 4. Qværat mansionem, si placet, in provinciis Germanicis, Pomerania, Brehma, aut Verda. Præsertim v. in Brehma, ubi religionem Pontificiam jam in plurimis locis profitentur. 6. Annua pensio a provinciis ei debita quam commodissime a R:a M:te certa pecuniæ summa, arrendæ loco, numeretur. 6. In cæteris ejus M:tem omni prosequitur honore.

3.

Kort Relation om Riksdagsbeställningen in til dato 1675 den 1. Septemb. Prästerskapet angående *).

23 Augusti, 1. Sessio, in Consistorio Regni, in consveto loco Templi Cathedralis, prope januam occidentalem habita, ubi mihi delatum est præsidium loco Archi-Episcopi. Aderant tum omnes Episcopi & Superintendentes, præter Scarensem, Arosiensem (qui tamen curandæ valetudinis caussa in urbe est) & Wiburgensem. Sten-

*) Med detta Document, som är i Original benägit meddelt af Bibliothecarien hos Hans Kongl. Höghet Kron-Prinsen, W. Hr. Joh. Biörnstierna, göres början til en Samling af åtskilliga wigtiga underrättelser om Riksdagen i Upsala år 1675.

Steuchii vices sustinet filius M. Mathias. Eo-
dem die ordines Regni omnes seorsim salutavi-
mus Regem.

26. Ordines Regni comparere jussi sunt in
Regio Palatio, ad audiendam & excipiendam pro-
positionem, cujus quinque erant membra.
I. mum continebat deductionem Historiæ Regi-
minis inde a prioribus comitiis A:o 1672 &
qua ratione bello Germanico sumus implicati,
de infelici nostrorum strage Brandeburgensi, &
quod a Dano nihil hostilitatis esset metuendum.
2. De ordinantiæ Ecclesiasticæ revisione & operi
consummatione, juxta priorum Comitiorum de-
cretum. 3. De Legis Svecanæ ulteriori revisio-
ne, & ut isti rei certæ personæ nominentur,
quæ opus illud perficiant, usque ad proxima co-
mitia. 4. Quo pacto patria nostra porro defen-
datur, ab hostium injuria, & præcipue an auxi-
liares copiæ in Pomeraniam ad vindicandam il-
latam injuriam mittendæ, an vero omnes Regni
vires ad defendendam Patriam intra limites pa-
triæ manebunt, & de necessariis mediis huic
impendendis. 4. Et postremus de celebranda
hisce comitiis Coronationis festivitate.

Respondimus pro re nata, Duvaldius, Eq.
Thegner, Rusticus Uplandiæ e Simptuna, qui
consternatus in media oratione substitit.

Sutet hårnäst.

I Titulen på nästföreg. Nummer står Tredje men
läsas Fjerde Delen.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 5.

Slut på Relationen om Riksdags-beställningarna 1675.

27 Convocati sumus ad Senatum Regni (Jam Rex ad lustrandam Classem abierat) ad audiendam novam propositionem, ubi omnium primo detestandam Dani perfidiam, nobis late exposuit Cancellarius; deinde quid consilii capiendum sit, in tanta rerum omnium perturbatione, an miles adversus hostes educendus, an vero domi ad defensionem patriæ retinendus. 3:tio, an ob incussum terrorem, coronatio in aliud tempus differenda, quo majori cum pompa & solennitate celebretur.

28 Et 30, habitis de his rebus mutuis inter omnes ordines colloquiis, respondimus nobis tandem consultum videri 1. Cum ex literis Campi-Ducis Regni ante undecim dies scriptis, certo nobis

bis constet, armas nostra in Pomerania non attrita esse, quin castella et munita loca, qu hactenus occuparunt, ab hostium vi defend queant, consultum inquam nobis videri, ut omn vires Regni convertamus ad propulsandos hos a finibus Regni. 2. Deinde ut Regis coron non differatur, idque ob has caussas 1. cum eandem in literis Regiis ad ordines Regni dat subditi vocati sint. 2. Primæ propositioni ej mentio inserta sit. 3. Vota ab omnibus Reg ordinibus pro felici ejus auspicio nuncupata sin 4. Inimici nos sugillarent, quasi ob formidin & panicum quasi terrorem interrupta sit. 5. Qu nunc minimis sumtibus atque molestiis perag possit. Postremo arctiori quam hactenus subdit Regi, & Rex subditis præstito utrinque Juramen obligarentur.

31 Invisi una cum Strengnense, Gothob. Svebilio primum Regni Drotzetum, deinde Cancellarium, et impetravimus illorum apud Re gem de maximi momenti negotiis intercessio utpote de prohibendis per publicum Regis diplo omnibus domesticis concionibus, exceptis il aulis, ubi primarii nobiles eorumve uxores ætate, vel morbis confecti sunt. Deinde ut Pr vilegia nostra, non obstantibus quorundam nobilitate machinationibus, confirmentur.

Rex eodem die, quo ad visendam classem abiit, per R. Cancellarium nobis præcepit, ut futu die Veneris solennes hic loci preces habean

ali

alibi locorum 1 Octobris. Textus electi: Thren: 3. Joh. 3 & Psal. 140. Mihi injuncta est concio apud Regem.

Hodie 1:ma Septembris, Rex qui 30 Augusti redierat, per SVANHJELM mihi significavit valde sibi placere nostrum de maturanda Coronatione desiderium, itaque pro voto nostro fiat satis: constituisse illi solennitati diem 15 hujus mensis. Paulo post Dominus OLIVECRANTS consignationem 18 Personarum, quas ipse Rex secretis colloquiis destinarat, & propria manu subscripserat, ad me misit, cum mandato ut cras prima luce in arce comparemus. Valete.

JOANNES ELAI TERSERUS.

4.

Relation ifrån Riksdagen i Upsala A:o 1675 *).

Förleden d. 25 Aug. skedde Propositionen †). Dess contenta woro i korthet, at Ständerne remonstrerades på wanligit sätt, hwad sedan sista

*) Denne Berättelse är hemtad ur Grefl. Cronstedtska Samlingarna, som H. Kongl. Höghet Kron-Prinsen nyligen behagat skänka K. Academien i Upsala. Den är meddelt af samma benägna hand, som näst förenämnde Document, hwilket med detta förtjenar at jämföras.

†) Tersærus säger i den föregående, at det skedde den 26 Augusti.

sista Riksdag war paßeradt, i hwad förtro-
wi stodo med wåra Raboer, som fuller i Pr
positionen syntes wara något förtroligit m
Dannemark (men dagen derefter fick man ann
Information). Med Ryßen stå wi ock i twifw
mål, förutan de andra wåra uppenbarliga fi
der; ty föreslogs Ständerne om fortsättjande
Kongl. Maj:ts Cröning och därtil wanlig Hj
2. Om starcka utskrifningar, at man finge M
skap och Soldater til någon myckenhet. 3. O
Penninge-medel at understödja Kriget med,
det til någon märkelig Summa, dock så at
fattige icke pråßades utan som han wore
mögen til, måste Contributionen ske, det ta
ock om andeliga saker. 1. Kyrko-ordningar. 2. Ju
tiens rätta Administration. Öfwer deße be
ärender war de förra åren giord någon Påmi
nelse, skulle ock ytterligare några gode män
ordnas, däröfwer Werket at fullborda, så
på nästkommande Riksdag alt kunde wara f
digt och Ständerne föreställas at approbe
Dagen derefter som war i förgår d. 26 D
blefwo åter Ständerne igenom wiße utskått
kallade för samtl. R. Råd, där R. Can
proponerade fast en annan Discours om Da
marck, huruledes wi emot all förmodan och
sägelser, med Dannemarck woro i et uppenb
ligt Krig, och det redan wara begynt; ty f
slogs Ständerne deße twenne Momenta: 1. h
som skulle wara rådeligast, antingen förs

Armée

Arméen i Pommern eller draga den i Städer och Fästningarne och agera defensive, och således med macht förstärcka wåra gräntsor på alla orter med det folk wi hafwa och ytterligare få kunde, eller om rådeligit wore, sända mera folk ut at man kunde gå i Fält. 2. Om det skulle synas wara rådeligit, at nu continuera med Kongl. Maj:ts Kröning, hälst emedan nu wore så många andra Bekymmer, samt Adelen å en och annan ort måste wara wid sina tjenster, och de den icke således kunde biwista med den Pomp och solenniret som det sig borde. Nu hafwa Ständerne i går derom warit i Deliberation; och nu i dag warit uppe och för R. Råd sig således förklarat: 1. at såsom Propositionen af Kongl. Maj:t til Ständerna wid handen gifwet, at få och bekomma om alt en noga Information innan de något wißt sluta kunna; ty begärte Ständerna få weta wißt, huru med Militien utomlands tilstod, och Städerne och Fästningar kunna med folk rikel. besatte warda, til Defension, då man sig widare förklara wille, och syntes då säkrast at behålla folket innom Lands, först at beskydda hjertat och sedan de andra lemmarna. 2:o Om Kongl. Maj:ts Kröning höllo Ständerne alla därpå, at den måtte winna nu med et sin lyckeliga fortgång, af många wigtiga skäl, och särdeles at wåre fiender icke måge sig frögda, at med deß ruptur hafwa förhindrat et så högnödigt wärk. Därpå Riks-

Canzlern

Cantzlern swarade, itererandes sit förra tal, gaf ock nogare information af hwad orsak det Brandenburgiska kriget begynt, det han et pappert fattat, och läste sielf up för Ständerne, låfwade hwart Stånd en afskrift, at de så bättre underrättelse finna skulle, och ställa sina tankar bättre til freds *). Item, om någon twiflade deß contenta icke aldeles så wara, som nu uppläses, skulle gärna på begäran hwarjom och enom communiceras Brefwen af Kongl. Maj:ts Ministri skrifne, och de med dem correspondera de, så at intet skal blifwa Ständerne förhållit, som kan tjena til at erhålla kärlighet, enighet och godt förtroende. R. Råd hade och i dag fått Bref ifrån R. Fältherren, som war ellofwa dagar gammalt, med förmälan, at Armée wara i det tilstånd, at alla Fästningar och Städer i Pommern rikel. äro besatte med Krigsfolk och ändå öfwer woro til 4 à 5000 man, at kunna på någon ort gjöra något anfall, och de såledés kunna i Pommern wistas, så at näst Guds hjelp i Pommern icke något är at befruckta, där icke Gud oß särdeles straffa wil. I Bremen äro wäl de tre förnämste orter besatte med folk; men som Dannemarck med sin allierade Krigs-magten dit går, så befruchtar man där någon swårhet: Wißmar angående, war det ock med folk besatt, at man dem til

Lands

*) Är förmodeligen någon af de Förswars Skrifter som finnes tryckte i Handl. til Kon. Karl XI Historia.

landes intet fruktade, allenast man den til sjös assistera kunde, at hwilken ända wår skepps flåtta nu i JEsu Namn utgår, Wißmar at secundera. Kröningen belangande, så swarade R. Cantzlern Kongl. Maj:ts Ständernes enhälliga begäran at notificera, intet twiflandes, at såsom Kongl. Maj:t Riksdagen merendels til den ända utskrifwit, så warder ock det wår lika befrämjade.

Upsala d. 31. Augusti. Förledne Onsdag uplåste Riks-Cantzlern skrifteligen orsaken til wårt krig med Brandenburg och sändes hwart Stånd Copia däraf. I går om morgon war Ridderskapets bod til Borgerskapet och begärte weta hwad de sig resolverat, och huruledes Hans Kongl. Maj:t med Arméen i Pommern agera skulle, offensive eller defensive: Ridderskapet sade sig warit hos Prästerskapet, och woro de ense, at hemställa detta under Kongl. Maj:t och Rikens Råd. Borgerskapet swarade sig nyligen hafwa fått Copia af Riks-Cantzlerns Relation samt några tryckte handlingar, nemligen, Chur-Brandenburgs swar på wårt Latinska bref och Kongl. Maj:ts wederläggning däruppå, wille altså göra sig bättre informerade, innan de kunna sig därutinnan utlåta. I dag skickade Borgerskapet til Prästerskapet och Bönderna, och gåfwo tilkänna, at de af Kongl. Maj:ts egen proposition kunde hafwa anledning at göra sig bättre kunnige om Pommerns och Brehmens tilstånd, om alliancerna och hwad sedan

sedan senaste Riksdag passerat är, innan de wi-
dare swara kunde, därpå kommo Prästerne och
Bönderne til Borgarne, tyckte detta wäl wara
påmint och woro enige sådant af Kongl. Maj:t
at begära, sändes och samma Bud til Ridder-
skapet, men de woro nedgångne.

Upsala den 6 Septembr. I dag woro Stån-
dernes Utskott på Slottet, skola och dit efter
middagen igen. Landt-Marschalken Duwalt för-
mellar at Kongl. Maj:t högeligen drifwer där-
på, at Ständerne måtte skynda sig, det samma
göra Herrarna som General gravamina uptaga
skola; de fordra dag ifrån dag hårdt på at få
dem händer imellan, så at man tror Riksda-
gen til Michaelis slutas.

Suitet härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fierde Delen.

N:o 6.

Slut på Relationen om Riksdags-beställningarna 1675.

Kröningen säges wara prolonguerad på 8 dagar. Det förnämsta bekymmer är om kriget och sannas det gamla ordspråket, at det är förgänt gråta sedan barnet är gjordt. Ständerne komma i en annan mening, sedan de blifwa bättre och bättre informerade. Ridderskapet inquirerar noga allting, hwarigenom ock de andre Stånden komma til at säga sina meningar med. Landshöfdingarne, Hindrich Falckenberg och Jacob Flemming, tala rent ut med god raison. Ständerne äro mycket enige och i god confidence. Riks-Cantzlern sade i går åt en man, at de hafwa åter fått Fält-Herrens Bref, det han Arméen låtit öfwerse och befunnet den, sedan Fästningarne äro besatte, at han kan gå i Fält med 6000 Ryttare och 5000 man fotfolk. Gud gifwe wisheten, det skjutes

alt skulden på det tideliga förseende af w
Armée. Därom promitteras i sinom tid st
inquisition. Örnstedt berättade i dag wara
sanning de spargamenter om Ryßens arm
I morgon reser Kongl. Maj:t til Stockho
at bese Skepps-flottan.

5.

Extract utur Riksens Ständers Protoco
då de A:o 1675 d. 9 Sept. uppå Ridd
huset woro församlade. *).

S. D. Refererade Riddar-hus Secreterar
Wallenstedt huru såsom Cantzli-R
den Hrr. Örnstedt och Hoghusen hafwa hon
berättat, det wore Hans Maj:ts Allernådi
wilje, det Ständerne ju förr ju hellre med s
uppå Propositionen inkomma måtte. Och ald
stund den 5:te puncten uti Högstberörde Ha
Maj:ts Allernådigste Proposition, som an
manskap och medels förskaffande til at utf
deße swåre och widt utseende Krigen, som w
K. Fäderneslând är råkadt uti, har retard
Ständerne, som än intet kunnat sig härom fö
ena

*) Är tillika med de följande benäget lemnadt af Exp
tions Secreteraren wid Kongl. Maj:ts och Rik
Cancellie, Herr Sam. Sernandet, och med afsk
terna i de förr nämda Grefl. Cronstedtska Sam
garna noga jämfördt, som Documentet under Num
widare utwisar, genom de tillagde Variantes Lection

[...]na, seendes på den ena sidan farans swårhet och huru största delen af Europæiske magterne stå beredde at angripa Sweriges Krona med wapen, hafwandes intet som Ständerne än är bekandt, någon underftöd af andre Potentater at försäkra sig om, hwarföre Fäderneslandsens och des Inbyggares fullkomlige undergång (där den aldrahögste af sit allwetande råd det icke afwärja wille, på hwilkens Guddomelige hjelp Ständerne endast sin förtröstan hafwa) för ögonen wises; hälst emedan desse efter hwar andre infallne hårde åren samt Sjö-krigen, som handelen aldeles tilbaka satt hafwa, förordsakat det ena Ståndets så wäl som det andras märckeliga olägenheter, warandes de så medelst intet capable med sådan hjelp och undsättning at gå Hans Kongl. Maj:t tilhanda, som nödwändigheten fordrar och deras Allerunderdånigste wilja och benägenhet eljest wore. I ty och de höge Herrar af Rikssens Råd hafwa förl. Riksdag, som hölts i Stockholm år 1672, uptäckt Ständernes Secrete-Utskott det slut, som för den tiden öfwer detta Europæiske wäsendet, så wida det Hans Kongl. Maj:t, samt Fäderneslandets interesse angick, i Riks-Senaten fattadt war, syftandes det endast och allena til at befordra den allgemene friden, men besynnerligast at utur wägen alt rödjas måtte, som syntes förordsaka, det Krigs-lågan wårt K. Fädernes-land itända kunde, hafwandes ock Ständerne wid samma tid med skyldigste

tack-

tacksamhet erkändt denne Hans Kongl. Maj:ts och Riksens Råds waksamme sorgfällighet, samt inkommit med en underdånig skrift, däruti innan de i lika måtto påminna det allmänna frids-wärcket befordras, men särdeles at Kriget för all ting ifrån wårt K. Fäderneslands afwärjas måtte; Så emedan deras Excellencier Riksens Råd hafwa Hans Kongl. Maj:t wår Allernådigste Konung och Herre styrckt til at föra sine wapn in uti Churfurstens af Brandenburg land, hwarigenom de ock nogsamt hafwa kunnat afmärka, ehuru raisonabelt och skäligt det ock wara måtte, det skulle Hans Kongl. Maj:t därigenom gifwa alla sina illwiljande tilfälle och prætexter, at sammansätta sig emot Hans Kongl. Maj:t, deß Crono och Stat, hwilkas store macker så til lands som wattn wårt K. Fädernesland och uti de bästa och önskeligaste åren aldeles sontes förswag wara at emot stå; kunnandes altså Riksens Ständer nu mera omöjel. tro, det skola de höge Herrar af Riksens Råd hafwa welat styrka och inråda Hans Kongl. Maj:t til några fiendtelige invasioner uti Chur-Brandeburgiske länderne, hwarpå de ofelbart kunnat förrutse hwad påfölja skulle, neml. som sagt är, inwekla Sweriges Crona uti swåra Krig, och sådant alt utan at reflectera uppå Kongl. Maj:ts til Riksens Ständers gifne försäkring, och utan deras wetskap, med mindre deras Exellencier utwägar, medel och förråd wist at tilgå, hwarigenom

igenom det samma wål utföras kunde, utan at endast lita och göra Stat på det Ständerne därtil contribuera skulle, warandes Ständerne härom så mycket mera försäkrade, som den aldrahögste har behagat förunna wårt K. Fäderneslånd at sittja på 14 års tid i en önskelig frid, på hwilken tid twifwels utan nogsamt samkadt är, som til detta widt utseende wärckets utförande betarfwas, förutan andre medel, som Ständerne okunnige äro, och torde dock säkert göras förslag uppå; så at där detta alt wid handen tages, och Ständerne i lika måtto lägga til hwad för dem görligit wore, då skulle med Guds nådige tilhjelp Hans Kongl. Maj:t denne swårheten wål öfwerwinna. Och aldenstund Hans Kongl. Maj:t allernådigst har behagat på denne Riksdag uptäcka Ständerne hwad fiendernes anslag emot Hans Kongl. Maj:t och Fäderneslandet är, samt begärt af dem understöd och hjelp så til manskap som medel, de ock finna deras Allerunderdånigste plickt och skyldighet lämlikt wara, at i sådane fall såsom trohjertige och rätt menande undersåtare gå Hans Kongl. Maj:t tilhanda, sökandes på deras sida intet slå tilbaka med det som hös dem utgöras bör, allenast emedan dem okunnigt är på hwilket Fundament af medel Deras Excellencier Rikfens Råd förbemälte sine consilier bygt och grundat hafwa, i ty synes för Ständerne nödwändigt wederbörligen af Deras Excellencer begära

göra at blifwa härom informerade, på det de sedan måge så mycket bättre proportionera och afpaßa hwad til detta werk af dem contribueras och tilläggas bör; Hwarföre blef slutit at Riksens Ständer om detta ofwantalde genom Utskott hos Deras Excellencier Riksens Råd hörsamst och ödmjukeligen anhålla skulle.

Den 10 Sept. efter middagen gingo alle fyra Riksens Ständers Utskott efter aftal up på Slottet, då de ock efter en liten fördröjsel blefwo inlåtne til Riksens Råd. Hr. Landtmarskalken talade först och för alle Ständerne ungefär således: At aldenstund Riksens Ständer hafwa nu i följe af Hans Kongl. Maj:ts befallning tagit den 5. §. uti propositionen före och wid dess öfwerläggande funnit en swårighet, som de finna sig ofullkomlige at afhjelpa; hwarföre de hafwa funnit sig så mycket nödigare at begära deras Excellenciers goda inrådande. Och aldenstund Riksens Ständer hafwa dragit betänkande at wara Deras Excellencier til något widlyftigt beswär, ty hafwa de låtit sätta deras tankar på papperet, förmodandes, det deras Excellencier sådant efterlåta at upläsas.

Derpå upläste Ridderskapets och Adelens Secreterare detta Extractet inför Riksens Råd och alla 4 Ständernes Utskott.

När det war skedt, sade Hans Excellence Herr Cantzlern: Såsom denne sak är af en stor wigt; så behöfwa Riksens Råd, och förmode öfwer-

öfwerwäl, at Rikssens Ständers Utskott intet taga illa up, at wi begära, det de taga et litet afträde. Hwarmed Rikssens Ständers Utskott äfwen gingo i et annat rum.

Efter ungefär en timas tid blefwo Utskotten åter til Rikssens Råd inkallade, då Hans Excellence Riks-Cantzlern sade: Såsom det Extractet, som Rikssens Ständer här hafwa upläsa låtit, är både widlystigt så wäl som af den wigt, at det så intet kan minnas, därföre skulle wi gärna hafwa en afskrift däraf: ärendet är därjemte af den consequence, at wi finne oß incapable at inträda med de goda Herrar til någon communication, aldenstund wi i detta fallet som alt annat, äro pliktige göra först Hans Kongl. Maj:t en underdånig berättelse.

Hr. Landtmarskalken öfwerlemnade til Rikssens Råd Extractet, tagandes sedan afträde, sedan Hr Landtmarskalken på de 4 Ståndens wägnar, hade tilbörligen tackat för det gunstige tilträde, de hos Rikssens Råd hade njutit.

6.

Extract utur Protocollet hållit uti Rikssens Senat den 15 Sept. 1675.

Rikssens Senat hade gärna swarat Samteliga Rikssens Ständer förr på den communication, som de gjorde Senaten för några dagar sedan, med Extractet af deras Protocoll hållit i Riddarhuset: men sakens swårhet hafwer det förhindrat, ehwad flit man ock därtil anwändt,

hwar-

hwarföre Rikßens Råd förmoda, at Rikß[illegible] Ständer det wäl wille förmärka.

Rikßens Råd hafwa i sielfwe saken alle m[illegible] menta tagit i behörig consideration, och fin[illegible] trenne wara, som Rikßens Ständer begära swa[illegible] uppå. 1:o Af hwad orsak är skedt, at emo[illegible] den på sidste Riksdagen gifne försäkring Rike[illegible] är råkadt i krig, utan communication med Ständerne. 2. På hwad Fundament Rikßens Råd äro komne i rupturen med Brandeburg. 3:o At förmodeligen 14 års frid kan hafwa tilbragt det som til detta werkets fortsättande och sublevation förslå kan.

Ad primum R:r. Rikßens Råd försäkra sig, det Rikßens Ständer ihogkomma hwad pa[illegible] radt war förra Riksdagen och då gjorde com[illegible] munication, det Ständerne genom sitt Utsko[illegible] approbera månde, approbantes hactenus fa[illegible] Hwad sedan den förra Riksdagen förelupit, hafwer Kongl. Maj:t deras Utskott på innew[illegible] rande Riksdag giordt fullkomlig berättelse, d[illegible] af nog är at afmärcka, altsammans til friden wara syftadt, såsom acta publica documente[illegible] kunna, så at hwad ifrån den förra in til de[illegible] ne Riksdag händt är, är icke annat än con[illegible] quens och efterfölgd af Rikßens Ständers pl[illegible] gade communication. Förmoda därföre icke n[illegible] got skedt, in suis statibus, som i denne hastige concur[illegible] rencen Ständerne icke har kunnat communice[illegible]

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 7.

Fortsättning af K. Senatens Protocoll 1675.

Ad Secundum. Est id ejusdem cum priori rationis. Rikfens Råd äro försäkrade, det de alle eventus hafwa sig för ögonen stält, hwilke nu a Statibus Regni påminnas, som med menniskelig försigtighet hafwa kunnat assees, så som Rikfens Protocoll, Senatus consulta och andre Acta publica kunna berätta.

Ad Tertium Resp. Rikfens Ständer och Rikfens Råd hafwa wid Kongl. Maj:ts anträde til regementet gjordt en fullkomlig berättelse i en bok Kongl. Maj:t communicerad, om medlens disponerende i alla år, jämwäl alt annat regemente concernerande. Samma bok och räkningar i Cammaren utwisa nogsamt, huru wida görligit hafwer warit årl. något bespara. I det öfrige önska Rikfens Råd, at samtelige Ständerne

derne wille conservera den goda opinion, som de wist hafwa, och förmoda, det de efter Skyl- plickt och trohet deras yttersta åhåga til Rikset tjenst och det allmänna bästa, härefter som här- tils anwändandes warda.

7.

Supplique, som Ständerne genom et anse- ligit utskott hos Hans Maj:t insinuerade d. 18 Sept. 1675 *).

Stormägtigste Konung, Allernådigste Herre,

Såsom wi efter wår underdånigste skyldighet hafwe warit bewekte at fullgöra Eder Kongl. Maj:ts befallning, och med wårt swar til den nådige Proposition inkomma, och därwid såsom de förnämsta puncter considererat den fjerde och femte, winläggandes oß på det högsta, at up- finna sådana medel, som måtte kunna tjena och förslå emot det som närwarande tid nödwändigt synes requirera; Så hafwe wi intet pröfwat något expedient wara därtil närmare, än at träda

*) Af denna Skrift blef först et annat utkast upsatt, men sedermera förändradt, såsom närwarande Docu- ment nu är. Afskrift af båda har jag funnit i före- nämda Grefl. Cronstedtska Samlingarna, hwarföre jag dem noga jämfört och äfwen här bifogat olik- heterna, som woro i Första Utkastet. Skriften up- lästes i K. Maj:ts åhöro.

rådа tilhopa med Rikſens Råd, ſå wäl til at förnimma uppå hwad medel deras Excellencier hafwa warit betänkte detta kriget at utföra, til hwilket Eders Kongl. Maj:t de ſtyrckt och inrådt *) hafwa, utan **) at påminna om Ständernes convocation, ja ock emot det ſom wid ſidſte Riksdag, angående den Franſöſke Alliancen oß är wordet remonſtreradt, ſåſom ock at blifwa därigenom förſäkrade, det Kongl. Maj:t och Fädernes-landet må wara nöjackteligen hulpit med det, ſom wi då uti manſkap och medel bewilja kunde, och icke ſkulden til någon händande olycka hwälſwas inpå oß ſielfwa, lika ſom hade wi warit owillige eller wårdslöſe til at ingå det ſom E. K. Maj:t och wår egen wälfärd fordrade. Och ehuru wäl wi intet förmoda kunne, at denne wår uprichtige och hälſoſamme Intention ſkall blifwa af någon annorledes uttydd, likwäl i fall det måtte af någon tilbjudas, ſå bedje Eder Kongl. Maj:t wi underdånigſt, Eder Kongl. Maj:t täcktes wiſa emot oß ſina trogna Underſåtare det allernådigſte förtroende, at intet ſtälla därtil någon tro och andra tankar om oß admittera, än de ſom äro conforme med wår underdånigſte Reſpect emot alla Eders Kongl. Maj:ts actioner, hwilka wi †) orſak hafwe, deß GUDi ware lof, med wördnad at ihogkomma, och oß derföre enkannerligen hugna, at om ibland deße tiders

*) Förſta Utk. induceradt.
**) F. U. wårt ſamtycke, ja ock emot ɾc. †) F. U. Hög

tiders beswärligheter något til Landets defensi gjordt och företaget är, så hafwe wi det fö nämligast at tilskrifwa Eder Kongl. Maj:ts be römmelige försorg *). Men skulle wi något ra om de brister, som ifrån Eder Kongl. Maj:ts minorennitet härflyta, angående icke allenast de släte tilståndet i gemen, som nu i alle ting för spörjes, utan och i synnerhet den alliance, som åfwen samma tid med Frankrike sluten och of på sidste Riksdag **) försäkrad blef, at den icke skulle sätta wårt Fädernes-land i denne nu på komna olycka; så lefwe wi i den underdånigste tilförsigt, at E. K. Maj:t högwisligen warder betracktandes, det en sådan efterfrågan til E. K. Maj:ts egen wärckeliga tjenst och Rikets nytta allenast syftar, och nu för tiden så mycket nödi gare synes, som faran är större än någon tid tilförene, och fördenskull deß större sorgfällighet fordrar, så framt wärcket skall efter wår högste åstundan annars blifwa salveradt. Nu hafwa wäl Rikssens Råd efter åtskillige dagars förlopp behagat gifwa oß et swar, därutinnan de, an gående orsakerne til närwarande Krig förwisa

oß

*) F. U. Detta riket, wårt K. Fädernes-land, är i så långliga tider af Konungar regeradt, at det ingen annan Regerings-Form tåla kan, och hålle wi then för en förrädare, som skulle tänka then samma, emot Sweriges Lag och then uprättade Arf-föreningen at förandra.

**) F. U. Med fagert men nu in effectu annorledes befunnit skén, afmåladt är.

ß til det samtycke, som de prætendera oß wid
öste Riksdag til den †) med Riksens Ständer
jorde communication gifwit hafwa; men öfwer
ës uti E. K. Maj:ts minorenniter förde admi-
istration beropa sig uppå den råkenskap, som
E. K. Maj:t wid deß anträde til regementet de
skola gjordt hafwa. Sådant alt lemne wi fuller
ll sin ort; men kunne dock likwäl intet fördölja,
it såsom wårt största affeende war rättadt på
e medel, hwilka wi förmodade deras Excellen-
ier, såsom högwise Herrar, skulle hafwa utsedt
il Krigets utförande, til hwilket de sielfwe rådt
hafwa, så hafwe wi ock trodt, at deras Excel-
lencier förnämligast sig däröfwer hade welat ut-
låta och därmed tilkänna gifwa *) på hwad
undament af medel de sit rådslag rättat hafwa.
Och skulle det hafwa ländt til största förnöjelse,
det wi däraf utan twifwel hade kunnat spörja
ntet annat wara begynt, än det man efter bästa
örstånd med nöjaktige krafter hade kunnat ut-
föra; Ty at nu efteråt wilja låta all lasten och
wördan lika som ankomma på oß allena, sedan **)
wercket på förberörde sätt är råkadt i denna
swår-

†) F. U. Den Fransyska Alliancen gifwit hafwa.
*) F. U. Med hwad försigtighet de samma sit rådslag
handteradt hade.
**) F. U. Man genom Consilierne har fördt werket
i den swårhet och äfwentyr, det nu sticker, det för-
mode wi intet wara så förswarligt, som om wi för
begynnelsen hade warit adhiberade, och kanske fått

swårhet och åfwentyr, wille man ej förm
Hwad administrationen angår, dåraf det s
tilståndet nu synes wara flutit, så är den
ler oß til ingen del mera kunnig, än af det
nu på alla orter hafwa i händer. Skulle
ras Excellencier Rikfens Råd hafwa gjordt E
Kongl. Maj:t dåröfwer allaredan någon räk
skap, så lemne wi den billigt under E. K. Maj:
egen censur; men fatte likwäl til E. K. Ma
den underdånigste tilförsigt, at E. K. Maj:t
samma förmedelst någon approbation eller qu
rence intet annorlunda har welat gilla, än
sielfwe omständigheterne wid nogare öfwerw
gande kan gifwa wid handen. Om nu E.
Maj:t hafwer gifwit sig tid sådant at öfwer
††) det är oß icke kunnigt ***), och fördenst
detta alt under Eder Kongl. Maj:ts allernåd
ste godtfinnande lemne; Men där Eders Ko
Maj:t deß Höga Person med sådant arbete
skulle wilja belasta, önskade wi at E. K. M
allernådigst täcktes några wiße Personer af St
derne dårtil deputera, som det noga kunde
werse och tillika jämföra 1662 års Stat och

tilfälle igenom wåre underdånigste och trogne R
den faran at afböja, som oß nu hänger öfwer h
wudet.

†) F. U. Den inkomne Relationen med sielfwa Wer
ket kunde finnas conform.

††) F. U. Utleta.

***) F. U. Men skulle det ännu icke wara skedt,
giorde Eder Kongl. Maj:t oß en Hög N
wi hade kunnat deraf få någon communicat

arbete, som Rikssens Råd 1668 gjordt hafwa. I det öfriga hade wi wäl tänkt, at wi oß emot Rikssens Råd tydeligen nog skulle hafwa explicerat, at wi intet wißte oß i någon måtto til närwarande krig hafwa samtyckt; men som wi se, at deras Excellencier skjuta all orsaken däraf inpå *) Ständernes approbation wid 1672 års Riksdag, hwaraf denne widlöftigheten skal hafwa sin efterfölgd; altså påminne wi oß nogsamt, at om alliancen skulle här under förstås, det den redan warit af trycket utgången, och så lunda publicerad, och at därföre af oß icke kunnat widare approberas; finne ock af sjelfwa Riksdagsbeslutet oß endast och allenast reflecterat på freden, så at Riket kunde til alla sina gräntsor blifwa fredat och förswarat, derföre icke kunnat någon approbation hafwa gjordt, utan den som de modo agendi kunde wara; densamma klarligen och innehåller, at wi skulle sätta oß i god försattning, hwilket huruwida det är til Eder Kongl. Maj:ts och Fäderneslandets tjenst effectuerad, är oß än okunnigt och wi ej eller afsedt hafwe: desutan påminne wi oß nogsamt, at ej när alliancerne äro blefne oß föreläsne, hwad förs[ä]k-

---

*) S. U. Den Fran[s]ka alliancen och derhos förmeka oß en absolut [b]ewillning dertil gifwit hafwa; så nödgas in för Et. Kongl. Maj:t wi härmed underdånigst påminna, huru lätt och fundeligen bemälte alliance oß[?] wid sista Riksdag gjord är, at den icke allenaßt ingen fara skulle hafwa med sig etc.

säkringar oß gjordes, det icke allenast detta wä-
ket ingen fara skulle hafwa med sig, utan myc-
ket mera lända E. K. Maj:t och Riket til respe-
nytta och säkerhet; i det E. K. Maj:t skulle för
medelst deß mediation emellan deßa stridande
parter behålla directionen af alle consilierne,
och ehjest intet wara obligerad at sätta sin fo
i elden och taga en annans där ut, utan sta-
digt kunna conservera friden och hugna sina
trogna undersåtare med de lycksaligheter, som et
fredligt tilstånd med sig förer.

Sluter härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 8.

Slut af Riksens Ständers Supplique til Konungen den 18. Sept. 1675.

Och när wi wid detta jämföre uti hwad farlighet Ed. K. Maj:t och hela Riket med alla deß Provincier nu för tiden swäfwar, i det E. K. Maj:t *) således är så småningom förd uti et mycket swårt och åfwentyrligit krig icke allenast med **) Romerska Riket, utan ock andra

*) F. U. Genom samma alliance är så småningom förd worden &c.

**) F. U. De Potentater och Mägter som äro Frankrikes fiender; utan ock med Konungen i Dannemark, jämwäl, som nu är at befrukta, med Czaren i Moscow, af hwilke Frankrike intet bestrides, så at Ed. Kongl. Maj:t fast djupare fastnad är i denne krigslågan, än den, som Eder Kongl. Maj:t med sin hjelp hade welat frälsa, och sådant ändå på den tiden, när hela Imperium hade förklarat Frankrike för fiende, och der således ingen war mer at lita på, när samma Fransyska alliance war på några månader när expirerad, när ingen sjö-

dra Potentater, hwarigenom E. K. Maj:ts illwiljare hafwa fått orsak sit onda upsåt at främja och det alt utan at hafwa någon främmande Sjömagt at lita uppå, hwilket ock klarligen är förut sedt, och däremot tilståndet här hemma förnimmes mycket slättare än det efter 14 års frid hade kunnat och bordt förmodas. Af alt detta, Allernådigste Konung, är det nu intet under, om sådane och andre flere omständigheter komma oß eftertänkelige före, och en så sällsam con-

magt war at stödja sig wid, och når man förut wiste, at de i händer hafwande allianceer, at det man sig emot Chur-Brandenburg företog, skulle ounwikeligen draga det spiten med sig, som nu skedt är, och Eder Kongl. Maj:t med hela wårt k. Fädernesland, derigenom störtas uti et beswärligt och widlöftigare krigswäsende, än det någon tid för detta warit: efter som alla Eders Kongl. Maj:ts Naboer och illwiljande nu conspirera tilsammans och deremot tilståndet här hemma finnes mycket slättare, än det efter 24 års frid hade kunnat och bordt wara. Så hemställe til Eders Kongl. Maj:ts högst förnuftiga dijudication wi underdånigst, om wi til denne Fransyska alliancens effect hafwe kunnat samtyckt; emedan wi af den samma på sidsta Riksdagen så litet wetat, at och det contrarium oß aldeles är wordet remonstreradt, särdeles i den då sist för oß uplåste skriften, i hwilken fast andre både principia och eventus, samt modus agendi oß måste ställas för ögonen, så at af det då gifne samtycket det sedan påfölgde inrådandet til kriget, ingalunda slutas kan, med mindre man bekänna måste, oß igenom en sådan skrift hafwa warit dertil förledde.

constellation fórorsakar hos oß sällsamma tankar, jämwäl at den underdänigste trohet, med hwilken E. K. Maj:t wi äre förbundne, och den kärlek, som hwar och en billigt bär til sit Fäderneslands och sine egne anhöriges timmeliga och kan ske til en del ewiga wälfärds conservation, förpliktar oß til at intet underlåta något i råd eller dåd, förr än wi efter all månniskelig möjelighet kunne wara försäkrade, at E. Kongl. Maj:t och Riket samt de månge tusende själar, som därunder höra, måga näst GUDs nådiga tilhjelp kunna eluctera ur närwarande farlighet. Och emedan ibland bemälte farligheter oß för tiden hotar, ingen större är, än den E. Kong. Maj:ts Höga Person angå kan, med hwilken hela Riksens wälfärd på det fastaste förbunden är, fördenskull måste wi bekänna, at det oß på det högsta ängslar, at detta swåra *) upsprungne krig hafwer anträffat E. Kongl. Maj:t uti deß än unga år, medan E. K. Maj:t är allena af den Kongl. Stammen, och ännu icke hafwer kunnat träda til något Giftermål och därigenom förplanta flere **) Telningar oß til hugnad och säkerhet. Wi kunne wäl intet utan beröm ihogkomma den tapperhet och oförskräckta mod, som wi af åtskilliga teckn hos E. K. Maj:t remarquerat hafwe; men när wi därhos betänke, at denne

*) F. U. Af den Fransyske alliancen.
**) F. U. Några.

denne dygden skulle wid de tilfällen, som u
slika krigstider förefalla, kunna exponera E. K
Maj:t uti en och annan lifsfara, så förskräck
wi nästan at tänka därpå, såsom ock fatta
deßa krigen deß större wederwilja. Skulle m
likwäl någon finnas, hafwa sådane occasioner,
at sätta E. K. Maj:t i lifsfara, gärna sedt el-
ler med flit eftertraktat, då måtte den wißerl-
ligen hafwa förgätit icke allenast all trohets plikt,
utan snarare sagt, alt menniskligit förstånd.
Därföre är det ock oß i begynnelsen något un-
derligit förekommit, det man i deße dagar ha
welat utsprida, lika som skulle någon warit,
hwilken sin lust eller intention, at hafwa E. K
Maj:t utur landet, skall uti orden hafwa rög
och kungjordt. Och ehuruwäl uppå sådane sp
gementer ingen något wißt bör tilläggas,
som ock ingen wißt är namngifwen, den ma
något tillägga kan; likwäl efter saken i sig sj
är af det höga wärde, at hon angår E. Ko
Maj:ts Höga Person, och uti den samma rö-
rer grundfästet af hela Riket, efter som i sa
ning ingen större olycka hända kunde, än
E. Kongl. Maj:t, det Gud mildeligen afwänd
något dödeligit skulle tilstöta; fördenskul tillåter
icke wår underdånige trohet emot Ed. Kongl
Maj:t och den försorg wi pliktige äro, at bära
för Rikets allmänna så wäl som hwars och
ens wår egen wälfärd, at wi detta ehuru rin-
ga det ock synes, kunne förakta, eller af en

fö

förfigtig och skadelig säkerhet slå i wädret; hälst efter oß den anledning gifwen är, at man ingen annorstädes behöfwer at söka efter sakens rätta beskaffenhet, än hos Deras Excellencier Rikfens Råd, hwilka härutinnan såsom til wittnesbörd, nämde äro. Wi hafwe det löftet i Guds ord, at foglarne under himmelen föra dens röst, och de där wingar hafwa säja det efter, när man Konungen i sitt hjerta bannar; så må ock detta rycktet åtminstone så högt aktas som et fogla-rop och i et så högt mål icke lattas utan wärde. Rikfens Råd sielfwe kunna eller böra ingalunda sig wägra at bekänna och utsäja hwad de häroni weta. De fordras här opp, allenast såsom wittnen, och deras Ed, den de inför Gud, E. K. Maj:t och oß samtel. giordt hafwa, bjuder dem därtil, at de en sådan sak intet förtiga måtte. Och emedan fördenskull det är deras egen skyldighet likmätigt, och wår uti deßa farliga tider fattade ängslan icke annars stillas kan, än förmedelst rätta sammanhangets *) utletande; ty bönfalle hos E. Kongl. Maj:t wi Allerunderdånigst, Eders Kongl. Maj:t behagade af nåder unna oß den förnöjning, at**) öfwer

*) F. U. Sanningens. **) F. U. Rikfens Råd ifrån den fiste til den främste måge under sin ed säga ifrån sig, hwad de om denna saken hördt hafwa och sig påminna kunna, och sådant uti närwaro af et wårt utskott, på det wi wåre medbröder både här och frånwarandes må kunna ställa tilfreds med det wi då sielfwe

öfwer detta importente ärende nu strax en noga inquisition anställes, på det at sanningen i ljuset komma måtte: Och der detta ryckte fun-nes af intet wärde, wi då kunde underrättas härom. Wi förmode oß ingalunda härutinnan något begå, som med skäl skall kunna tadlas. Åtminstone wete wi at oß til alt detta intet an-nat moverat hafwer, än den wördnad och tro-het allena, med hwilken E. K. Maj:t och wårt K. Fäderneslaud wi förbundne äre, icke kunnan-des wi hafwa något godt och roligit samwete, förrän wi se och befinne, at E. K. Maj:ts höga Person för alla farliga stämplingar är fri och försäkrad. Efter som wi ock i det öfriga utan at härigenom söka något drögsmål, angåen-de den hjelp, af manskap och medel, som E. K. Maj:ts proposition omrörer, oß särdeles utlåta och förklara skole, at E. K. Maj:t deraf må kun-na fatta et nådigt nöje och wi uti sjelfwa wercket wisa oß wara beredwillige til E. K. Maj:ts tjenst, och för wårt K. Fäderneslands förswar och säker-het alt det wåga och upsätta, som i wår förmögen-het wara kan, och i synnerhet gifwa af wår under-dånigste devotion *) det prof, som näppligen någon gång för detta skall finnas skedt wara, såsom de där äro och intil wår dödsstund förblifwe. S. A. K.

Eders Kongl. Maj:ts

Allerunderdånigste trogne och hörsamste tjänare och undersåtare
Samtelige Rikfens Ständer.

---

sjelfwe anhörandes och dem sedan i följe deraf berät-tandes warda. *) F. U. För denna gången.

8.

Rikſens Råds Förklaring på föreſtående Bref, til Rikſens Ständer, Dat. den 23 Septemb. 1675 *).

Högwälborne, Wälborne, Högwördige, Hög- och Wällärde, Ehreborne, Wälacktade, Ehrlige och Beſkedelige gode Herrar och Män.

Såſom utaf den ſkrift, hwilken hos Hans K. Maj:t wår Allernådigſte Konung och Herre d. 18 förl. Sept. Rikſens Ständer inſinuerat haſwa, och utaf högſtbemälte Hans Kongl. Maj:t ſamtel. Rikſens Råd communicerad är, wi nogſamt haſwe förſpordt, at I gode Herrar och Män Eder uti 3:ne puncter för oß mycket eftertänckel. utlåtit, ſåſom 1. at Kongl. Maj:t och deß rike är råkadt uti detta ſwåra och widtutſeende kriget, igenom Rikſens Råds inrådande, utan därhos at påminna, om Ständernes convocation, och det alt emot det ſom på ſidſte Riksdag Eder, gode Herrar och Män, är wordet remonſtreradt, angående den Franſöſke Alliancen at han icke ſkulle ſätta Riket uti denne nu påkomne olycka. 2. At utaf Regements Adminiſtrationen uti Hans Kongl. Maj:ts Minorennitet

*) Är noga jämförd med Affſkriften i Greſl. Cronſtedtſka Saml. och et af Kongl. Secret. och Riks Hiſtoriogr. W. H. Anders Schönberg meddelt Exemplar.

ter är slutit närwarande slätta tilstånd; Samt 3. det Spargement at någon uti orden sig skulle utlåtit, at wilja hafwa Hans Kongl. Maj:t utur landet, hwarom Riksens Råd såsom til wittnes börd skola wara nämde, och derföre de härom så som wittnen af Eder, gode Herrar och Män, för dras och likasom upmanas, med hwad mera, som sjelfwa skriften omständeligen utförer; Altså hafwa fuller Riksens Råd i gemen denne sakens wigt och efterfölgd tagit i nogsamt betänkande, och utaf wår Allernådigste Konung och Herre den nåden erhål lit, at Eder, gode Herrar och Män, sakens sam manhang af sjelfwa Protocollen och däruti begrep ne discourser och votis skall blifwa communicerad men såsom det lärer hafwa någon widlyftighet m sig och fordrar tid; Altså hafwe wi underteckna icke kunnat underlåta, förrän wi (förmedelst slutet af denne Riksdag annalkande) af wåre ämbet syslor härifrån blifwa avocerade, med erhållit Kong Maj:ts Nådiga tilstånd, emot Eder gode Herr och Män, wälment och för sanning betyga, såsom wi ifrån förste inträdet uti wåre Råd ämbeten altid hafwe haft det ögnemått, som wå Ed och trohet emot wår Allernådigste Konung o Herre samt kärlek til wårt Fäderneslånd oß binder; så hafwe wi ock, hwad denne materie specie widkommer, dels utaf begynnelsen wår emot den Fransöska Allianeen, dels ock den i

ut

Sluter härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 9.

---

an under wilkor af Rikens trygghet och säkerhet samt fredens bibehållande samtyckt, och alt framant uti alla wåra discourser samt förda votis, lla de händelser sökt at afstyra och bemöta, om til widlyftighet af krig oss har synts kunna raga, som wid igenomlöpandet af Protocollen amt andre acter I, gode Herrar och Män, ogsamt kunnat spörja och förnimma, hwarinnan wi oss ock aldeles beropa. Administrationen och däraf flytande räkenskap belangande, såsom wi därmed icke widare än til wårt inrådande concurrere, så äre wi ock säkre, at I, gode Herrar och Män, wid de sakers igenomläsande, un-

samt låren spörja med hwad alfwar wi hafw
sökt at 1662 års Stat samt 1668 års arbe
måtte, til Kongl. Maj:ts tjänst och Riksens ny
ta, hafwa nådt den effect som de Herrar där
öfwer warit, intenderat. Utöfwer den 3:dje pun-
cten hafwa Riksens Råd i gemen icke hast nå-
gon kundskap, utan de 2:ne Herrar, som däraf
hördt, hafwa sig emot K. Maj:t, så ock uti Se-
naten, yttrat, förklarandes sig, at såsom de uti
denne sak icke concurrera såsom Parter, så wil-
ja de wid påsworen deras Relation om det de
hafwa hördt, Edeligen aflägga. Således behage
de I, gode Herrar och Män, denne wår wä
mente och uti all sanning bestående contestatio
wäl uptaga och uttyda, hwilken wi, dock uti
prejudice af de öfrige wåre medbröder, hafw
funnit nödigt Eder, gode Herrar och Män,
förut at göra, och därjemte betyga, at såso
wi härtil efter all görlighet hafwe sökt och efte
tracktat alt det, som wår Allernådigste Kon
och Herre, samt wårt K. Fädernesland h
ländt til tjenst och trygghet, så skole I, nä
Guds bistånd, ej eller af oss härefter annat än
sanning förspörja, än at wi med alla kraft
och efter wårt yttersta förstånd, skole söka a

ta alt det, som Kongl. Maj:t och Riket länder til tjenst, trygghet och förkofring, förblifwandes,

Edre, gode Herrars och Måns,

Tjenst- Wån- och willige,

Sten Bjelke	Gustaf Baner
Axel Sparre	Erik Flemming
Gustaf Soop	Knut Kurck
Gustaf Posse	Gustaf Kurck
Clas Rålamb	Georg Gyllenstjerna
J. G. Stenbock	Joh. Gyllenstjerna
Tord Bonde Ulfson	Emund Gripenhjelm.

9.

Extract af et Bref ifrån Upsala d. 6. Oct. 1675.*)

Under sielfwa Riksdagen, när de swåraste quæstionerne disputerades, hände det, at en skrift med en hwäst kåpp blef inkastad på Riddarhuset uti den Gustavianske Academien, såsom ock til Prästerskapet uti Consistorio, hwaruti gafs tilkänna, öfwer en hög Herres bord, som ej sitter långt ifrån Konungen, wara fälte deße orden uti 2:ne Riks-Råds närwaro: Skall intet det hufwudet, (neml. Konungens) ena, kunna komma utur wägen; det blir förr intet godt i Swerige. Detta gåfwo Ständerne Hans Maj:t straxt wid handen, underdånigst begärandes,

*) Hörer til näst föregående Handlingar.

randes, at Hans Maj:t wille taga sig til wa
och låta höra efter uphofs-mannen med myc
mera, som de därutinnan utlåto sig *). D
detta swarade Hans Maj:t, sedan det blifw
kunnigt, at Riks-Cantzlern war Auctor til orden,
och Riks-Råden Knut Kurck och Clas Råla
wille stå därföre, at saken skulle för rätta, hwa
efter Hans Excell. Cantzlern har låfwat com-
parera, at förklara och uttyda sin ord. S
nådig war dock Hans Maj:t förledne månda
morgon, då han afreste, at han först besök
Riks-Cantzlern, af hwad orsak wet man int
kem. Under Processen til Kyrkan midt emella
Bonde-Kyrkan och Axehjelms gård, hände si
at hästen steglade sig för Riks-Cantzlern, so
red näst fram för Hans Kongl. Maj:t m
äplet i handen, hwaraf Hans Excellence for ö
wer hals, peruque och äple sin kos, tagand
han skada i sin sida, at han härtils har hålli
wid sängen, malo prorsus omine, när man ihog
kommer det som förr under Riksdagen är passe-
rädt. Han steg likwäl strax up mycket altere-
rader, följde i Kyrkan och där biwistade stör-
sta delen af Ceremonierna, til des han hade aflagt
Hans Maj:t sin Ed och skulle för de andre Ri
sens Råd stafwa Eden, då gaf han sig hem,
lemnandes det andra åt R:Rådet Joh. Gyllen-
stjerna.

*) Se föregående Supplique under Num. 8.

10.

Extract af Hans Excellence Gref Gustaf Bondes Manuscript af Anecdoter i Swenska Historien från Konung Eric XIV. tid til 1675 *).

Sedan Auctor talat om jalousien emot den mägtige Adelen alt sedan Jöran Perssons tid och åfwen 1590, då Konung Johan nödgade Ridderskapet at bewisa sina Privilegier genom widlyftiga Documenter innan han wille dem bekräfta **), säger han at detta groll åter upwäcktes i Konung Gustaf Adolphs första Regering, då deß Præceptor Johan Skytte, på de ringare Ständers wägnar täflade med Braherne och Oxenstiernorne, som då begynte äga Konungens sinne. Konungen hänwiste saken til Skatt-

*) id detta Document har jag nyttjat Framledne H. Cancellerens och Riddarens Hr. Olof von Dalins egenhändiga utdrag, som blifwit mig benäget lemnat af Kongl. Archiatern, Assessoren och Stads-Physicus i Stockholm Herr Doctor Jon. Bökman. Det upplyser på många ställen de förr utgifne Handlingarne om detta tidehwarf; dock torde wißa stycker behöfwa närmare granskning.

**) Detta nämnes icke i Konung Johans Historia, men wäl at Konungen återkallade förläningarna ifrån de Råds-Personer, som fallit i onåd, för det de tilstyrkt at Konung Sigismund skulle emottaga Pålska Kronan. Se Reg. Girs Hist. p. 160. Konungen klagade wäl at Adelen ej welat bistå honom i kriget mot Rysland; men bekräftade dock deras Privil. d. 7. Mart. och 2 Maji 1590. Dalins Hist. Tom. 3. 2. p. 215. 217.

Skattmästaren Bo Ribbing, at inhämta dess tankar öfwer det anbragte förslaget, at Adelen skulle upwisa sina Titulos Possessionum af sina gamla arfwegods, på det icke något skulle possideras under Frälse, som med rätta tilhörde Kronan. Skattmästaren swarade: det kan wara lätt för dem, som ha sina Adels Bref i fickan; men intet för dem, som från urminnes tider, i så många leder besutto sin ärfda egendom under skygd af Lands Lag. 1. Cap. Jorda Bl.

När efter Konung GUSTAF ADOLPHS död Regeringen efter 1633 års Regerings-Form kom i Senatens och de förnämsta Herrarnes händer, som utstängde Pfaltz-Grefwen Casimir (hwilken i Konungens tid fört directionen i Kammar Collegio) och åfwen Drottning Maria, hopsmiddes af bemälte Pfaltz-Grefwe och dess Wänner alt det som sen förwarades och brukades til Herrarnes förtryck: han tog dem för enda obstacler emot hans Barn, at komma på Thronen.

Joh. Skytte giorde castigationer på Adelens Privilegier som länge gömde sig i mörkret. Gamla Adelen tänckte altid hålla undan alla attaquer genom glorieusa krig: det war en Intrigue emot honom af de ringare genom Salvius, samt genom Gref Magni de la Gardies jalousie emot Riks Cantzleren Axel Oxenstierna, at freden så snart slöts i Westphalen. Frukten däraf syntes strax wid Drottningens Kröning 16 o, då de 3 Stånden genom et oerhördt exem el

e-

quitterade propositionen som dem war gjord, och, under sken af Rikets bästa, gåfwo Drottningen en Skrift, som lände til Adelens totala Ruin †). Hon wille den icke gilla: Adelens gloire war för högt stigen i hennes sinne: Hon fruktade ock at den en desespoir torde kasta sig i Hertig CARL GUSTAFS händer, som då Kongl. Höghet förklarad. När det ej halp söktes andra medel: man formerade Dessein mot Drottningens Lif: man wille ha Hertig CARL GUSTAF til Chef i den ideen: *Messenierne* och Wallius blefwo då olyckeliga. I Konung CARL GUSTAFS första Regering speltes på samma sträng genom Herr Herman Flemming som på Riksdagen 1655 brakte det så wida, at fundament lades til den då begynte Reductionen *), då Adelen med förlust af en fjerdedel fick rädda sig ur mycket wärre snaror, som dål woro upsatte, och som fumos förwarade i Konungens Skattull då han dog i Götheborg 1660. Deße papper blefwo af Enke-Drottningen åt Herman Flemmings Fru efter stora böner och förböner återlämnade.

†) Saken upprepades å nyo på Riksdagen 1680. Se 8 Saml. af Handl. til Kon. CARL XI:tes Hist. Häraf kan ses huru olika omdömen understundom fällas öfwer en och samma sak.

*) Mån ej Rikets tryckande behof i anseende til de många abalienerade Krono-godsen, hade mer del i detta Rikens Ständers beslut, än alla enskilda anläggningar?

jämnade. S. Konungens Testamente ändrades strax i Götheborg, i anseende til Hertig ADOLPH och Herman Flemming &c. man öfwertalte och Drottningen därtil efter hon blef bibehållen med 2 vota i Rådet som sin Sons Tutrice: orsakerne til ändringen föregåfwos 4: 1:o At Testamentet war stridande emot Fundamental-Lagen, som uteslöt en främmande Förste från Regeringen: it. at ordningen i Regeringen invetterades; ty Fält-Herrn sattes framför Drotsen. 2:o At Sal. Konungen gjort det på sit yttersta då han ej kunde ha sinne och förnuft redigt. 3:o War det et charteque, där många rum woro utplånade. 4:o Woro Ständerne därwid icke hörde eller dem det communicerat, minst af dem approberat. Det war Clas Rålamb som förde ordet för 3:dje Classen af Adelen och framlade dessa skäl. Resolutionen blef at alt skulle uppskjutas til Riksdagen samma höst i Stockholm. Imellan dessa bägge Riksdagar 1660, bar det så lyckeligen til, at begge Krigen glorieust lyktades genom Fredert i Oliva och Köpenhamn, hwarigenom Adelen liksom Riket sattes i stor lustre. Armeen blef dock bibehållen, under skäl at man än ej wiste huruban freden kunde bli med Ryssen, som allenast slutat et 3 åra stillestånd i Valitza.

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 10.

Fortsättning af K.K. Gref Bondes Swenska Anecdoter.

Man war då i stånd, at icke allenast afslå Dr. Christinæ prætensioner (som då war i Stockholm at biwista Begrafningen), utan ock at bjuda spetzen mot andra inbördes anfall. Så blef ändringen med Testamentet fullbordad: Drottningen med sina 2 vota; 1. Drotzen Gr. Pehr Brahe, 2. Fält-Herren, icke Hertig Adolf, utan Lars Kagg, Grefwe til Silfwerborg, 3. Riks-Amiralen Gref Carl G. Wrangel, 4. Riks-Cantzleren Gref M. G. de la Gardie, 5. Riks-Skattmästaren, icke Herman Flemming utan Hr. Gustaf Bonde Friherre til Lajhela, skulle föra Regeringen. Curieust, at då Ständerne kommo up at förnimma om denna sak för at deliberera eller gifwa samtycke därtil, funno de redan Fältherren Kagg i sit Rum, hwilket gjorde et faseligit buller; ty de påstodo, at Rådet gjort

K ingrep

ingrep i deras frihet: det tillhörde dem, sade de, at gilla den Rådet wast eller utnämt. Hela wå hade så när gått öfwer ända: dock stillad der med stor möda †). Wid alt detta wa Hertig ADOLPH absens, at undwika förtret.

Caractere af förmyndarne: Grefwe Pehr, gam mal, from, Gudfruktig, klok, efter gamla Swen ska werlden och redligheten, icke intagen af nya seder, god hushållare; men därföre icke nisk: war Swärfar åt Hertig ADOLPH som gärna wille ärf wa honom medan han lefde. Kagg en utlefwad ärlig man; men i mycket rörig, förständig och snäll i Krigs-wäsendet: wäl förmögen och wäl beswägrad genom sit gifte med F. Agnera Ri bing. C. G. Wrangel, en af de största Gene rals-Personer i sin tid: redlig til sinnes: träffelig presence: mer inclinerad at föra en Armé och wistas på tyska botten, än at blanda sig hå hemma i Intriguer: mycket rik och depensif; men inkomsterne öfwergingo dock altid utgifter na. Gref M. G. de la Gardie, mycket wäl talig, bienfaisant, stora gåfwor at winna folk affection, lärd, qwick, kunnig i Potentaters In teressen; men war ej nog begåfwad med con stance och fermeté; mer commode än en favori wäsende tillsäger, därföre kunde han sällan länge bibehålla sig hos Öfwerhets-Personer i Credit: hade warit mycket rik, om han ej genom pro

fusione

†) Se Tersers Relation om 1660 års Riksdag Hist. Märkw. 2. del.

fusioner, och oordentel. Hushåldning förstört sina affairer; capable at förtära et helt Konunga-Rike, om det warit i hans wäld; han lefde och du jour au lendemain, föga bekymrad at fråga hwadan det kom, eller om det war med rätta, först det lades dit det tarfwades. Hans Alliance war stor: hän war Sal. Konungens Swåger och Konungens Fasterman; således hos Encke-Drottningen i mera anseende, än de andra. G. Bonde, af stor härkomst, fast icke Grefwe: ägde mycket förstånd och Capacité i Regeringen, särdeles i Cammar saker: hade et godt sinne: förstod Commercen ex fundamento; därföre han och altid sökte uphjelpa den i Swerige: fåordig; men i wercket essentiel: mera at göra än at lofwa: en träffelig Oeconome, så at han på sin Credit upbragte de nödiga medel K. Carl Gustaf behöfde, när han började Pohlska Kriget. De öfrige af Rådet woro distribuerade af sig sielfwa, at attachera sig til någondera af deßa 5 förmyndare, alt efter som deras interessen eller befryndelser fordrade. I början fördes Regeringen ganska wäl, balancen hölls lika i Rådet, och Ryska Kriget (NB politiquement at tala) war ganska nyttigt; ty det rörde ingen annan Potentat, det underhöll sig sielf, bibehölt Arméen och goda Generaler och Officerare, som sedan måste gå bort och taga tjenst hos Swериges fiender, hwarigenom de sedan mäst giordt oß skada. När således denna freden i Stolbova af Hr.

Bengt

Bengt Horn war fullbordad, war man i stånd at straxt betala alla afdanckningens penningar, Staten hade burit sig til 1665 och 30 Tunnor Guld woro betalte på Rikets gäld, alt genom den Stats Methode som G. Bonde formerat 1662; men sedan några gamle Råds-Personer dogo och särdeles Fältherren Kagg, hwarigenom Gref G. O. Stenbock fick inträde bland förmyndarne som Riks-Amiral, och således Gref de la Gardies partie stärktes (ty intil den tiden hade han ej kunnat räkna på någondera af de 4 öfriga förmyndarne) Fältherren Wrangel fick ock i hufwudet, at draga ut til Tyskland och heller wara à la Tête af Arméerne, än uppe i Rådet; så tog wercket en annan tour; Ty Skattmästaren G. Bondes Oeconomie blef föraktad, wårdslösad och så i alt contrecarrerad, at det blef hufwud orsaken til revolutionen och Reductionen 1680. Det hade ännu kunnat hjelpas 1672; men surdis narrabatur fabula. Gref Bondes och hans Systemes wärsta motståndare war Gref de la Gardie, som war mot honom jaloux. Bondes intention war, at Staten skulle kunna bära sig, at årligen en del af Rikets gäld skulle betalas och at Koppar-Räntan aldeles skulle upläggas, til en skatts formerande för alla tilstötande tilfällen: alt quadrerade sig på 260000 dal. Silfmt när, hwilka han ärnade taga af de efter hans project genom en lindrig och okänbar Reduction til Cronan, på hwarje

hands

handa sätt hemfallande gods, då ock imedlertid inga Donationer och benådningar widare fingo ske; men detta war Riks-Cantzlern emot: försia tilfället at draga sig där undan tog han af freden med Dannemarck som Schering Rosenhane och Sten Bjelke slutit, hwaruti Bornholmska saken war utsatt til widare afhandling, neml. at antingen skulle Bornholm gå öfwer til Swerige eller skulle Swerige ha Redress af Adeliga gods i Skåne. (NB däraf skulle då kanske de 260000 Dlr. Silfmt tagas) Hannibal Schestedt kom på Danska Hofwets wägnar i den saken til Stockholm och fann en accueil at man måtte sig förundra, och sådan facilité i sin Negotiation, at det war ganska mistänkt: Bornholm, ehuru högnödig den Ön hade warit för Swerige i många anseenden, och som då så lätt kunnat därunder mainteneras, blef in perpetuum cederad til Dannemark emot några Gods i Skåne, som dock lika fullt, oaktadt Bornholm, hade måst erkänna Sweriges jus Majestatis &c. i hwars händer de warit: åtminstone anwändes de ej til åfwannämde ändamål: twärtom R:Cantzlern då det kom til Quæstion om de 260000 Daler Silfwermynts innehållande, dref igenom, per Pluralitatem i Rådet, at det wore betänkligt, under sken, at ingen Regering kan ha bestånd sine præmio & pœna. Än mer: han lagade, at en hop ny Adel blef gjord til Ståndets förklening och Cronans Räntors förminskning: widare:

daret han afskaffade på Riksdagen 1664 Ch[illegible]
Sigillatæ afgiften, som hade inbragt anse[illegible]
i Skatt-Cammaren och genom alt sådant ska[illegible]
de han sig Wänner och anhang. At chagri[illegible]
na Skattmåstaren, souteneråde han Banco-D[illegible]
recteuren Palmstruck, som dock stod under Ska[illegible]
måstarens Inspection: denne wille ej allena [illegible]
gifwa Banco-Sedlar i allmänt Bruk, utan o[illegible]
alt för många, och til dubbelt högre än Capi[illegible]
let fanns i Banquen: Skattmåstaren oppone[illegible]
de sig, anklagade och öfwertygade Palmstruck[illegible]
Rådet; men denne tog sin tilflygt til Riks-Can[illegible]
lern och lät honom ansenligt njuta til godo [illegible]
andras medel, tils Banquen äntel. ramlade o[illegible]
kull, och spelte emot 200000 R:Dalers Banqu[illegible]
route, Cronan til första skada, hwars Cre[illegible]
därunder verserade. Efter Skattmåstarens d[illegible]
angrepos hans Arfwingar därföre; men rä[illegible]
wisan war dock så god, at Palmstruck blef [illegible]
dast. dömd til ersättningen. Sedan blandade Rik[illegible]
Cantzlern sig omedelbarl. i Kammar-wärck[illegible]
Clas Rålamb blef då insatt i Cammaren, [illegible]
han menade wara sit Kreatur; men denne so[illegible]
en ärlig man höll sig wid Rätt och Rikets b[illegible]
sta, följandes Skattmåstarens maximer: [illegible]
tog han et Project öfwer Staten af Sta[illegible]
Commissarien Gustaf Berg (sedan Palmqvis[illegible]
lad) genom hwilket ej allena Staten skulle b[illegible]
ra sig och alla nödtorfter stoppas, utan [illegible]
30000 dal. Silf:mt til gälds betalning årlig[illegible]

affättas. Det exeqverades, oaktadt Skattmästarens remonstrationer; men det fans ock utan frukt: alt blef i samma Confusion; men de 30000 daler kommo Cantzlern til godo för gamla Prætensioner och Palmqvist fick 1000 Ducater i Recompense för inventionen: ändtel. wille Cantzlern ha både Skattmästaren och Cammar-Collegium under fötteren: tilfället togs af den onödiga Brehmiska Expeditionen, som kostade Riket i fåfänga 19 tunnor Guld: Han angrep Skattmästaren och Cammar-Collegium in pleno senatu, som altid widrige när något erfordrades til Rikets heder och nytta, åfwen til Cronans gälds betalning, inblandandes däruti beskyllningen för egennytta &c. hårda tilmålen: Skattmästaren och Collegium begärte protection: ändtel. stadnade det wid Skattmästarens död; men at Cancelleren ej aldeles måtte ha tort, besaltes Skattmästarens adhærenter Clas Rålamb och Henr. Falckenberg, at göra redo för hela Cammarens förwaltning alt ifrån Sal. Konungens död: de begärte ej bättre och de hade ofta anbudit sig därtil; men Cancelleren mente, at han då skulle få dem fast. Imedlertid sökte han eloignera Fältherren Wrangel genom den Brehmiska Expeditionen efter han wiste at han hade smak för G. Bondes Consilier. Ehuru illa betänkt den Expeditionen war, gick han dock för sig. Alla Raisoner (at det kostade oändel. Penningar til Rikets största skada, at det gjorde jalousie i

Tyska Riket och hos andra magter, at det ex-
ponerade Sweriges Wapens Reputation &c.)
hulpo inte: Staden skulle straffas och Kä
herren ur Landet. Men slutet af den saken sw
rade emot begynnelsen: sedan 19 tunnor Gu
woro påkostade, blef freden sluten med ring
heder: Staden fick behålla sin Fri- och Rik
dags Rättighet, Troupparne återkallades och
Sweriges swaghet yppades, i det at blott Lune-
burgske Troupparne wiste sig på gränsen, på
skyndades friden. Wärsta slaget föll på Sta
wercket i Swerige, som til den tiden tali
qualiter släpat sig fram; men nu gick aldeles
wer ända: man började då lefwa på följan
årets revenüer. Så fick ock däraf Cancelle
credit någon stöt, hälst som och i det sam
Clas Rålamb och Henr. Falckenberg kommo
med deras Förklaring och öpnade ögonen p
Rådet angående hans despotique Regemente. O
hufwudfel begick han om Påsktiden 1661.

Fortsättning härnäst.

Historiska Mårkwårdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 11.

Fortsättning af R.R. Gref Bondes Swenska Anecdoter.

Frankrike hade 1667, efter Konungen i Spanien Philip 4:s död angripit Spanska Nederlånderna under Prætext af Jus Devolutionis, och begärt med Swerige genom Mr. Pomponne en defensive Alliance: den war så aldeles samtyckt, at intet mer feltes ån renskrifning och underteckning; men då Cancelleren litandes på sin Authoritét, reste öfwer Helgen och blef öfwer 14 dagar på Landet, ramade de andre i Rådet (Sten Bjelke, Knut Kurck, Clas Rålamb och Matts Björnclou) tilfålle och anförde så starcka skål mot Franska Alliancen, at det förra Beslutet kastades öfwer ånda: förutan de wanliga skålen af Balancen i Europa brukades ock det, at några Franske Ministrar så föraktel. utlåtit sig om Swerige, at når Frankrike rörde Trumman, skulle wål Swerige dantza, lik-

 som

som Schweitziska Cantonerne. Det war mi nödigt at wisa contrarium. IV. At lå Frankrike känna, huru det slagit Swerige för 1658, wid Negotiationen i Röskild, då Sw. Konungen utom det wäl hade kunnat få större förmåner. Således trädde nu Swerige på Angelands och Hollands sida och formerade den bekanta triple Alliancen, som hämmade Frankrikes affigter och förorsakade Akiska freden 1668. Under detta blef en stor Commission blott af Råds-Personer, i anledning af ofwannämde anledningar, satt öfwer Cammar-wercket, och oaktadt Cancell. fådt en sin wän Seved Båt til Skattmästare, så uppades dock för allas ögon den stora bristen i Staten och orsakerne därtil, såsom Statens continuerliga förhöjande genom nya Tjenster, Gratialer i gods och Penningar, Bremiska Expedition, gamla Banqven, Tull-friheten etc. etc. hwilket alt af de Deputerade redigerades i en Fundamental-Skrift, som presenterades hela Rådet 1668, och är den som sen blef wid Reductionen så bekant under Namn af den blå Boken. I anledning däraf formerades en ny Stat för 1669, under Cancellerns frånwaro; men wid hans återkomst blef hela det nya arbetet lagt ad acta och såsom ... All den gamla Stammen af Riks-Skattm. G. Bonde utrotades småningom i Cammar-wärcket: Clas Rålamb blef Öfwer-Ståthållare, Gref Johan Stenbock Riks-Marskalk och

ri[...]

pige hit och dit spridde. Et skönt andere gjordes i Cammaren kort före Konungens tilträde til Regeringen 1672, neml: Rikets inkomster och utgifter då Konung GUSTAF ADOLF kom til Regeringen 1611, då han blef död 1632, då den förre Regeringen antog styrelsen; 1645 då Drottn. CHRISTINA sielf började regera; 1654 då Sal. Konungen kom til Riket; 1660 wid deß afgång, och nu 1672 då styrelsen skulle öfwerlämnas K. CARL XI: men därmed gjordes aldrig någon nytta.

När Konung LUDVIG XIV wille hämnas öfwer Holland &c. skickade han en solenne Ambassade til Swerige; men liksom hwarandes, at om och icke Swerige reparerade hwad det gjort med triple Alliancen; fann han sig nödgad at uppwäcka det många fiender &c. Denne war och accompagnerad med en Angelsk Ambassadeur, som höll nästan samma tungomål. Frankrikes anbud war, at ingå med Swerige en Alliance pro Conservatione Pacis Westphalicæ en General, med en Explication af Artikeln de Circulo Burgundico, jemte en Offensif och Defensif Alliance på 10 år, då Swerige i Tyska Provincierne skulle hålla en Armée af 30000 man och däremot årligen undfå af Frankrike 400000 Riksdaler i freds-tider, och 600000 Riksdaler, där någon Activitét skulle behöfwas, hwartil dock Swerige ej skulle obligeras utan i anledning af Tyska Fridens Conservation: det wisade och at det

det hade med sig härutinnan Ängeland, Chur-Fursten af Cölln, Biskoppen af Munster, Chur-Fursten af Beyern, Hertigen af Hannover, K. Polen etc. Fyra Herrar i Rådet satte sig i synnerhet däremot: nemligen Sten Bjelke, K. Kurck, J. Gyllenstjerna och Thord Bonde; men ef Kriget mot Holland ej kunde afböjas, funno de öfrige betänckeligit at sitta neutrale och ådraga sig owänskap m. m. Alt deducerades så, ef Riks-Cantzlerns Esprit, at ingen ting war emotsäga, om icke några spådomar, at alt skull gå galit: Item en gammal spådom af S. Brit revelationer, som skulle hafwa determinerat Swriges undergång, då en Belägring och Fältsl skulle stå på Ladugårds-Gärdet; ty NB 167 om Sommaren hade man där för den ung Konungens nöje och öfning låtit göra et Läger där han såg Marcher, Campementer, wakter utställning, Partier, Batailler, Belägringar, Sjö-de scenter etc. Så mycket förmådde dock Cantzlern motståndare, at efter Herr Seved Båts död bl Herr Sten Bjelke, Cancellerens Antagonist, Riks-Skattmästare, fastän Cancelleren därwid påminte, at Konungen borde det besättja wid sit an träde til Regeringen, som nu snart skulle ske men de andre påstodo, at han då borde fin för sig en fullsatt och ostympad Regering.

På Riksdagen 1672 ingåfwo de 3 St der til Konungen en skrift, hwaruti de rådde

at intet confirmera Ridderskapet och Adelens Privilegier, innan han fick dem widare öfwerse; men Konungen communicerade den Suppliquen med Rådet och Ridderskapet, som inkommo med en märckelig skrift, upsatt af Skattmästaren Sten Bjelke, Riks-Rådet Clas Rålamb och Cammar-Rådet Henr. Falckenberg, hwarutur justicen så bewistes af Adel. Privilegierna, at detta ansall då ej fick rum; men så straffades ock så icke uphofs-männerne, utan hade tilfälle at komma fram en annan gång: Riks-Rådet Joh. Gyllenstjerna skyltes för at därtil i hemlighet hafwa warit ursprung, af Skyttianska huset uprunnen, it. Borgmästaren i Stockholm Olof Tegner och Stats-Secret. Joh. Paulin Olivecrantz. Det skedde ej af kärlek til Fäderneslandet; men af hämd emot Senaten, som under Minorenniteten förwist Bengt Skytte ur Rådet *). Joh. Gyllenstjerna underblåste ock den jalousien hos Adelen emot Grefwarne, som fordrade obillig heder: til ex. då Riks-Skattmästaren G. Bondes Fru 1666 på Gref Axel Lillies Bröllop war af Brudgummen bjuden at repræsentera hans Mor, måste hon dock cedera för Grefwinnor och Grefwe Döttrar. Item Den unge Grefwe Wittenberg, några Grefwar Douglas och andre, som nyss hemkommit från deras Resor, wille

*) Se Hist. Märkwärd. Försia Del, om orsakerna dertil.

wille gå fram för gamla Generaler; Sparre, Aschenberg &c. Grefwarne höllo sig ock för goda at taga någon simpel Adelsman, fast aldrig så god släckt, til deras Döttrar, som ett wanwyrdigt giftermål, hwilket alt gjorde en stor bitterhet på Riddarhuset. Änteligen, wid Riksdagen kom ut en Rang-ordning, som satte de förnämsta Ämbetsmän, alt intil Öfwerstar, efter deras Tjenste-grad och icke efter någon annan Titul.

En stor försummelse war af Senaten, at de för sin commoditet och goda dagar gingo sällan til Hofwet, och brydde sig ej om, at Konungens öron lämnades åt några unga Favoriter som Öfwersten af Gardet Christoffer Gyllenstjerna, hans Bror Gustaf, Cammar-Herren Hans Wachtmeister och Stallmästaren *Mårten* Reutercrantz, hwilke alle woro entreprenante och djerfwe. Redan för Riksdagen på en ring-ränning, den Konungen sielf anstälte, begynte observeras, at hwar en red efter sin ämbetes Rang, så at Grefwarne började föraktas.

Cancelleren fruktade icke stort Skattmästaren Sten Bjelke, efter deß styrka ej war stor i

war=wercket; men så wiste dock denne wara wäl wid Hofwet, genom det han entrerade i Konungens nöjen med Jagt, skjuta och små roliga Historier; åtskillige woro wäl i Rådet, som kunde bjuda Cancell. hufwudet, som Gref Bengt Oxenstjerna, Gref Nils Brahe, Knut Kurck, Clas Rålamb och Gref J. Stenbock; men inge woro farligare än Gyllenstjernorne. Grefwe Bengt war mäst attacherad til sit Præsidentskap i Wißmarska Tribunalet och Extra-Ord. Legation i Tyskland: Gref Nils brydde sig mäst om Amiralitetet, där han war engagerad: hade dessutan stor egendom: Knut Kurck war en klok och djupsinnig man, hwarföre och Cancell. contrecarrerade honom wid Skattmäst. sysslan: han hade och et stort sinne och sade alt för torra och bitande sanningar: Clas Rålamb hade utaf en mindre lustre Famille bragt sig up i stort anseende och goda Alliancer med giften: han war en lärd och uplyst man: han mente à part etablera sig hos Konungen, genom det han gaf sin Dotter åt Konungens Præceptor, då warande Riks=Rådet Emund Gripenhjelm, hwarigenom han ock fick Öfwer=Ståthållare Tjensten och

Herr

Herr Axel Sparre stöttes därifrån: en man som största delen hade ögonen på: Grefve J. Stenbock hade inga Studier; men ogemena Naturens gåfvor: träffelig Hofman och starck i Cammar-wercket: hade stor Ascendant öfwer Konungens sinne; men i öfrigit hade den allmänna Letargien honom likasom flere försoffat. Bröderne Jöran och Joh. Gyllenstjerna woro de illfundigaste, följande sine ärfde Skyttianske och Machiavelliske maximer *). Sjukdomen war så inkommen i den förnämsta Lemmen af Riks-Kroppen, som är Cammar-wercket och Nervus rerum, at intet annat än en ändring skulle förestå; men så hafwer den dock bort ske moderatis consiliis och ej så desperat eller hårdt.

Fortsättning härnäst.

---

*) Detta tyckes til någon del bestyrka det, som Samuel Puffendorf om R.R. Joh. Gyllenstjerna berättar i de bekanta Anecdotes de Suede.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 12.

Fortsättning af R. R. Gref Bondes Swenska Anecdoter.

Alla Cronans ingälder woro ännu hwarken graverade eller abalienerade: fast Cronan ingen ordinarie ränta hade af gods, så fans dock Koppar-Räntan, Tullar, acciser, extraord. Räntan af Allmogen, med bewiljade Contributioner, tillika med en då härligt florerande handel, så at man ätteligen kunnat hjelpa sin unga Koning under armarne. Om man allenast hade rätt brukat Franska Subsidierna, som för 1672 och 73 sämt halfwa 1674 stego til 16 tunnor Guld, och endast anwändt dem til Kriget, så hade det ändå gådt an; men här war ingen Hushållning: *)

M   twärt-

*) Holländske Ambassadeuren Baron Grot, som war i Swerige år 1668, berättar i sin Bref-wäxling med Raed-Pensionairen de Witte, at somlige Herrar hade 40000 Riksdaler i årlig inkomst, men kunde

twärtom 1675, då Kriget började, feltes al[…] och ingen styfwer war öfrig. Hos den u[…] Konungen formerades en Cabinetts conseille, [...] blott bestod af honom sielf och 2:ne Cabin[…] Secreterare af ringa härkomst, den ene Eric Linskö[…] en ärlig karl, den andre en ignorant, stu[…] och högfärdig Tyst benämd Rehnsköld, **) St[…] Secreteraren Joel Örnstedts måg. Oaktadt Gylle[…] stjernornes och Oliveecrantzes Intriguer och [...] half dags arbete med den unga Konungen [...] Jacobs-dal, kunde de dock ej förmå honom, [...] hans Fru-Mors och flere gamla Herrars [...] och intercession, at refusera Förmyndarne [...] Regeringen under Minorenniteten decharge, [...] han gaf dem quitto-bref och appuyerade [...] samma i en offentelig oration på Riksdag[…] Men därpå lämnade och Cancelleren all han[…] löst (fast alt kunde warit i hans händer) [...] at så roa sig på sina gårdar Carlberg, M[…] gam[…]

dermed ej hålla sin Hushållning hela året om, [...] at hos en eller annan 10000 Riksdaler gick åt [...] dasstil Winer. Se Lettres de B. Grot. Tom. [...]

**) Läsaren torde utan min påminnelse finna, at [...] de som förmenas bidragit til Souverainetetens [...] rande, afmålas med de mörkaste färgor. Saken [...] ock förhatelig, i synnerhet för den gamle och mäktig[…] Adelen. Den Rehnsköld som här nämnes lär war[…] Riks-Rådets och F. M. Gref Carl G. Rehnsköl[…] äldste Broder, Johan Rehnsköld, hwilken år 167[…] sägs blifwit Stats-Minister hos Konung CARL 1[…] Leben deß Feld-Marsch. Graf Rehnschilds, [...]

arn, Ekholmen &c. Konungen gjorde då först m Wintern efter Nyåret 1673 en Resa til Bergslagen och sedan om Sommaren sin Eriks-ata, hwarunder war blott et Secreterare Regemente, hwarefter hela Rådet måste rätta sig. Stort fel war af Riks-Cantzlern, at hans Son Grefwe Gustaf de la Gardie, en fullkomlig yngling på alt sätt, och med mycket wett och insigt, ej ick följa med Konungen, der han war i stor grace och hade kunnat tillika tjena sin Fars och Råders goda assigter, besynnerligen som han då war Öfwer-Cammar-Herre och Öfwerste af Upplands Cavallerie, som då fick Namn af Lif-Regemente; utan i det ställe följde han sin Far på deß gårdar i lättja och nöjen, låtandes andra Regera Konungen.

I anseende til de då widt utseende omständigheter, wille wäl Riks-Cantzleren i början icke så hastigt blanda sig i Kriget i Tyskland, utan sökte genom en Mediation afhålla Brandeburg därifrån, efter Frankrike då stod i begrep at envahera deß Clewiska länder, hwarigenom han både kunde få någon utflygt mot Frankrike och bringa Brandeburg til mer foglighet, låtandes imedlertid ordres afgå til alla Regementer, at hålla sig färdiga. Det lyckades ock en tid; men sedan Frankrike kom med nya offerter af 800000 Riksdaler årligen, war det et stort skäl hos Cancelleren; och större än alla Rationes Status. Han inrådde då Konungen på Skånska

Resan

Resan 1673, at formera en Armée på Tyska botten af 15000 man, hwarmed han mente antingen skrämma Tyskarne til fred eller winna tiden.

Ehuru sjuklig ganile Fältherren Wrangel war, så at han måst altid måtte ligga til sängs, ehuru han undanbad sig, så blef han dock så godt som med trug af Konungen drifwen, at åtaga sig Commando i Tyskland: om man ändå hade adjungerat honom någon af Vigueur, efter hans sinne, at exeqvera det han befalte; men därtil togs Fält-Marskalken Helmfeld, Cancellerens Creatur, som med Fältherren aldrig kommit öfwerens. Derföre och sedan han samlat Arméen i Tyskland for han därifrån, så snart Fältherren satte fot på Tyska botten, lämnandes honom allena i sit sjukliga tilstånd. I hans ställe sattes Mardefeldt, som Fält-Marskalk under Fältherren, en homme de fortune; men den gaf nog sedan tilkänna, at han war mer Brandeburgisk sinnad än Swensk.

Som hela Tyska Riket förklarade sig emot Frankrike (förutan Hannover) och deß steg började bli nog grofwa, särdeles med grymheten i Pfaltz, för hwilken Chur-Furste Swerige sig mycket utlade, så tänkte ännu Cancelleren, at kunna slippa activitet: han skickade Fält-Marskalken Gref Tott til Frankrike. Riks-Tygmästaren Pehr Sparre til Ängeland och Hof-Cantzleren Ehrensten til Holland, som Ambassadeurer, at negociera stillhet: item til Kejsaren

I

Riks-Rådet och Præsidenten i Wismar, Gref Bengt Oxenstjerna. Det hade wäl den werkan at Nimwegen blef utsatt til Locus Tractationis i början af 1675; men då kunde ej Swerige bli Mediator, utan Pars: det måste lämna Mediationen åt Ängeland. Dannemark fruktade för Sweriges rörelse; ty det trodde at det ej kunde agera i Tyskland utan at först sätta Dannemark ur stånd at skada sig; därföre betjänte det sig af den gamla hemliga jalousien det märkt hos Frankrike öfwer Sweriges tiltagande, och bragte det så widt, at Franske Ministrerne sökte befordra et giftermål emellan Konungen i Swerige och Danska Prinsessan, hwarigenom också både Kejsarens Syster och Printsessan af York kunde uteslångas. Sedan Ängeland började i sin Tractat med Frankrike at vacillera, så begynte Frankrike för alfwar om hösten 1674 at wilja bringa Swerige med i spelet, oaktadt det wißte huru ogerna Swerige wände sig åt Tyskland, så länge Dannemark stod armeradt och Hertigen af Hollstein ej kunde balancera det på sin sida: det rëusserade så mycket bättre som Riks-Cantzlern fick 30000 Riksdaler a part för sig *). Man fattade ändteligen det slut, at Brandenburg skulle angripas och den Secret-

Tracta-

*) Härtil nekar han sjelf aldeles i sina förswars skrifter, och wisar at han anwände dem til Kronans tjänst. Se Handl. til Konung CARL XI:tes Hist.

Tractaten med Frankrike förnyas. Riks-Tyg-mästaren Pehr Sparre skulle söka til at göra et Tractat med Ängeland til detta Krigets utföran-de. Ambassadeuren Ehrenstén skulle försäkra Holländarne om all wänskap och at Swerige ej annat än freden sökte, och at twinga Bran-denburg därtil, som så frivolement blandat sig i Kriget: skulle man och märcka, at Frank-rike wille göra difficulteter, skulle Swerige ej allena återkalla sina Troupper, utan ock läta cohjungera sig med den willige, at twinga den owillige til fred: nästan samma tungomål skulle Gref Oxenstjerna hålla i Wien. Wid Pohlniska Hofwet hos Konung Johan Sobieski skulle Her Anders Liljehök agera med Fr. Ministerns hjelp, och söka at drifwa på någon fiendtelighet med Brandeburg. Gref Gustaf Oxenstjerna skulle i Ryssland efter wanligheten hålla Hofwet wid god mine. Riks-Rådet Gref Nils Brahe skulle i Dannemark arbeta på wänskap och gifterm[ål].

Sedan alle desse wackre anstalter woro gjorde, reste Cantzlern efter sin wana hela hösten och den påföljande wintren på landet, at roa sig, lämnades alla så wigtiga och delicata affairer han lösa, så at de bästa lägenheter utrikes gingoför-bi och negligerades. Konungen i Frankrike hade så när ruinerat Ambassadeuren Pehr Sparre i dess Konungs Esprit, med det han gjorde honom til Grefwe, hwilket Sparre war så enfaldig och tog emot: han hade så när mist sin stämme på

 ar-

Riddarhuset, åtminstone fick han ej njuta denna Titul til godo. Det war hans Fru af de la Gardiska huset, som dårtil förledde honom: hon wille åndteligen heta Grefwinna. Så gick det i Sturarnes tid med de hustrur som åndteligen wille heta Fruer och äga Riddare, hwilka ej kunde dubbas utan af Konungen. Hwarken Ehrensten i Holland eller Gref Bengt i Wien kunde något uträtta: man trodde dem ej: Swerige war mißtänkt och man sökte bara insöfwa den senare med Protestationer och sken af wänskap.

När Kriget nu skulle gå för sig, hade man bordt taga goda Mesurer, då Chur-Fursten af Brandeburg wistades i Elsas och deß Trouppen sådt åtskillige stötar af Turenne; man hade bordt förse sig med någon säker ort wid Hawelströmen til conjunction med Hannoverska Troupperna, eller wid Elben mot all surprise, och at stänga Chur-Fursten från sit Land, så mycket mera som Magdeburg, mißnögt med Chur-Fursten, hemligen offererat sig at emottaga de Swenska, och därföre måste mycket utstå af Chur-Fursten; men den Lethargie som regerade i all ting, och åfwen den råddhogan, at stöta Imperium Germanicum för hufwudet, håll alt nyttigt tilbaka: man begynte inbilla sig at Chur-Fursten af Brandenburg kunde persvaderas, at det wore honom nyttigt, at Swenske Troupper åto upp hans Land, och at det intet war en Hostilitet, at rycka dit med en 10000 man och öpna sig durchmarcher genom deß

besatte orter. En faselig ostadighet war i Consi-lierne nu under en ung Konung, som måst hör- sina favoriter, hwaraf och Mårten Reutercran- uppenbart skröt och trodde sig förstå alt, fast ha- ingen ting lårt mer ån det Herr Joh. Gyllenstjern- sade honom. Swerige låt sig denna gången dra- ga in i Tyska Kriget, utan til at weta, huru de- kom in: det uppehölls så långe med Chimerer, å- wen sedan det ingådt i det Brandeburgska, at Chur-Fursten fick tid, at komma hem med sin Armée och innan de Swenske försåkrat sig om nödige Paß. Fåltherren Valetudinarius låg mi- råndels til sångs. Helmfelt som hår war förord- nad til hjelp, blef borta af pure caprice. Mardefe- antingen sjuk eller af politisk sjukdom hindrad: a- kom då an på General Lieutenanten Wolma- Wrangel en ung braf Herre; men af ringa Expe- rience: desutan mißunnad af General Majorerne Dellvik och Giesen, som hade prætenderat avancem- fram för honom, få at emellan Cheferne war oenighet och ej annat således kunde wåntas, än desastre.

Fortsåttning hårnåst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 13.

Fortsättning af N.N. Gref Bondes Swenska Anecdoter.

Fält-Marskalk-Lieutenanten Gref Königsmarck war wäl destinerad dit; men af Hof-Intriguerna och det sämre folcket hindrades det, på det mardefelt, som sades, ej skulle lida tort. En otrolig försummelse hos hwar och en: ingen bekymrade sig om kunskap hwar Chur-Fursten war, fast än Hollsteinske Gazetterne redan en månad förut, utropade om hans upbrott, marche och Desseiner: man förlet sig bara på Öfwerste Vangelin, som låg i Ratenow, at förswara Passet öfwer Hawel-strömen. Fältherren som då begynte gå litet uppe, bröt ändteligen up med 4000 man, at bemästra sig Havelberg och conjungera sig med Hannoverne: Chur-Fursten kom med en hast om Sommaren 1675, öfwerföll Öfwersten Vangelin, nederhögg eller til fångar tog hela hans Dragone Regemente, så at nästan ingen undslapp, at ge Arméen kun-

skap därom. Så snart detta lyckats honom, beslöt han, (oaktadt Fältherren låg wid Havelberg mycket swagare än han, och blott med 4000 man utcommenderade Trouppper) at gå honom förbi och endast med sit Cavallerie och Dragoner angripa sielfwa Swenska Hufwud-Arméen, som låg kringspridd mellan Alt-Brandeburg och Alt-Rupin i Qwarter; emedan den skulle snart kunna kullkastas i sielfwa hufwudets absence, och för de andra Generalers antingen oenighet eller ringa experience. Fördenskull utan at afbida Infanterie eller Artillerie, fortsatte han sin Dessein: han kunde dock ej så skynda sig, at ju Swenska Arméen fick tid, at draga sig ur Qwarteren tilsammans; men de altid twistande Generalerne kunde i et så pressant tilfälle icke taga någon ferme Resolution: man glömde at avertera Fältherren om Chur-Furstens ankomst: man glömde at öpna sig en wäg til Communication med honom: man tog inga Mesurer som kunde bringa Chur-Fursten at studsa: man sökte blott retirera sig i dessein, som föregafs, at få någon fördelaktig ort at postera sig på: man wille därföre til Wittstock, som låg i wägen från Havelberg, där Fältherren war, til Pommern; men då hade Retiraden redan gjordt fienden modig och wåra försagde: han hinde dem wid Naven och med et continuerligt anfall på Arriergarden följde dem i hälarne alt intil Fehrbellin: det är sant, at [illegible] fick fienden stryk af Arriergarden, så at [illegible]

[illegible]

ständigt måste wända om och förnya sig; men det ständiga skärmytslande gjorde den skada, at Generalerne altid woro där occuperade och fingo ej tid at taga alla nödiga Mesurer framföre. De skyndade sig för hastigt til Fehrbellinska bryggan, den de trodde efter Chur-Furstens utspridde tyckte wara upbränd; men det war hon ej: dock kunde de ej gå deröfwer, innan Artilleriet och Troßen först war in salvo. Då yppade sig först deras irresolution och ringa experience: Avant-Gardet med högra flygeln och Infanteriet blef så posteradt, at det ej kunde secundera eller bli secunderadt af wänstra flygeln, utan woro de så genom däldder och en bäck ifrån hwarannan skilde, at den ene måste med händerne i korß stå och se den andras nederlag: Generalerne, Volm. Vrangel som kom från Arriergarden, Delvik och Giesen, som commenderade wid högra flygeln och Infanteriet, hade så när sielfwa kommit ihop at slåß; men ehuru oordentlig denna Bataillens rangerande war, hade hon dock den werckan, at hon kom Chur-Fursten at studsa och tänka på sin egen säkerhet; emedan både hans Infanterie och Cavallerie war efter.

Så snart de woro ankomne, begynte han intaga alla högderna, hwilket de Swenske oförsigtigt wis försummat, och at därifrån canonnera wår Armée, som alt jämt af Generalernes oenighet war i den irresolution, at de hwarken wißte om de wille fullfölja i Retiraden eller attaqvera Chur-

Chur=Fursten. Imedlertid ledo de alt för myck
af fiendens Artillerie och af det de woro så il
posterade. Däraf hände ock den olyckan a
Öfwerstarne blefwo impatiente; ty de hade myck
bravoure: Adam Wachtmeister utryckte med h
la Östgötha Cavallerie ur främsta Linien af hög
ra flygeln och utan at afbida sina Generaler
ordres attaqverade fienden, och ehuru han tappe
i full kastade alt hwad sig emot honom oppo
nerade, måste han dock betala sin hastighet me
lifwet och tillika med fiendens General Maj
Mörner bli död på platsen: däraf hände at ma
nolens volens måste soutenera detta Regement
at förhindra det fienden ej nyttjade den sto
ra öpningen, som derigenom skedt i den högr
flygelen: då råkade man i en slaktning, som h
de fartigare sviter än skadan war i sig sjel
Förlusten bestod i General Maj. Delviks Reg
mente, som aldeles blef med Öfwerste Mole
och alla Officerarne nederhuggit wid fienden
styckor, dit det blifwit commenderat, men
secunderat: därnäst i en stor del af Östgöth
Cavallerie; ty mer än hälften blef conserverad
Artilleriet war mästa delen bragt in salvo, för
utan hwad som förhastigt och i otrångt må
förnaglades och sänktes i Fehrbellinska strömen
Med sådan förlust demelerade sig de Swensk
ur Fehrbellinska Actionen.

Så snart de dragit sig öfwer bryggan, f
satte de Retraiten alt en combattant intil N

stock, där de fattade stånd och fienden så afwiste, at han förlorade några 100 man tillika med General Maj. Götzen, som blef fången, och Chur-Fursten sielf jämte Hertigen af Homburg med all möda salverade sig. Hade då Fältherren och Fält-Marskalken Königsmarck (som då omsider kommit at renplacera Mardefelt) stött tilhopa med Arméen; ty de hade 4000 man det utwaldaste folcket, så hade alt kunnat repareras och all avantage ryckas ur fiendens händer; men det war fatalt; ty för Fehrbellinska Actionen hade Krigs Commissarien Örnstedt i början tagit til Har-wärjan och hwart han kommit, obetänkt utspridt, at Swenska Arméen war aldeles slagen, så at ej en man wore därifrån at wänta. Fältherren och Königsmarck woro då likwäl af sig sielfwa komne til Wittstock; men då de af en trowärdig man (som de mente) fingo höra denna funesta berättelsen, tänkte de bara på at conservera sina 4000 man och ryckte därmed in i Swenska Pommern: Hufwud-Arméen måste således ifrån Wittstock följa efter, där likwäl alt lätt kunnat repareras, om Fältherren blifwit ståendes wid Wittstock. Däremot när Swenska Arméen nu kom til Pommern och Demmin, war mäst alt det främmande och wärfwade Infanteriet skingradt genom den långa och hastiga marchen, fast Cavalleriet war til större delen conserverat. Efter denna olyckeliga händelse kunde hwarken Chur-Fursten röra

sig

sig til sin förmån, för sina Trouppers mat
och afgång skull; eller Swerige något mer
rätta på Tyska Botten, innan någon anse
hjelp kunde komma från Swerige: därföre bl
liksom et tacitum armistitium på båda sidor.

Äfwen sådan Lethargie war i Consilierne i
Swerige: tidningen härom kom til Hofwet wid
Kongsör; men icke deß mindre hwilade alt i
största stillhet och Riks-Cantzleren, som skulle ti
digt remediera sådane affairer, war ännu 14
dagar därefter på sina Gårdar och roade sig,
innan han änteligen kom til Hofwet. Imed
lertid war den unge Konungen willrådig: Han
wiste ej hwem han skulle hylla sig til; hwar
och en så lik som olik, begynte ge honom Råd
Man mente alt war därmed gjordt, at man för
bannade Frankrike, som warit orsak til denna
olyckan. M. Reutercrantz och H. Wachtmeister
sade uppenbarligen at man strax borde quittera
den Alliancen, samsätta sig med Imperio och gå
Frankrike på lifwet: de förfarnare utbrusto wäl
ej i sådane ord; men bara spådde illa och sade:
Som Cantzlern bryggt får han nu sjelf
dricka ut, liksom dylika olyckor ej träffade dem
så wäl som honom. Häremot handterade Swe
riges fiender saken med conseil och vigueur, så
at när alt gick lamt och confust i Swerige, blefwo
Brandeburgske Troupperne refraicherade, mesures
togos at angripa Swerige: Brandeburg och
Dannemark med Kejserlig och Luneburgisk Succurs
skul

skulle bryta in i Pommern: Munster och Cölln twingas, at quittera Frankrike: Holland med Skepp och Amiraler hjelpa Dannemark at hindra Transporter från Swerige til Pommern.

Det första som häraf utbrast war Declarationen i Regensburg, der Swerige utropades för Hostis imperii: därpå följde Gener. Staternes Krigs Declaration mot Swerige: Dannemark utan til at afkunna Krig, begynte hostiliteterne på Elben med Wakt-Skeppets borttagande utan för Skantzen wid Stade: Hertigens af Hollstein Länder och sielfwa Tönningen intogs, Posterne spärrades emellan Swerige och Tyskland, Printsessans öfwerförsel nekades til läggligare tider m. m. Så när hade man ock i detta slåta tilståndet skildt sig wid den enda Wännen man hade, och som endast (sedan han fört oß in) kunde föra oß ut igen. På Resan til Skåne, der Konungen war at taga alla lägenheter i akt, följde Franske Ambassadeuren med och fick höra så mycket indiscret af Reutercrantz och flere, at han ej annat kunde än berätta det til sit Hof: hwartil ock kom den kunskap man hade i Frankrike om Gref Bengt Oxenstjernas tal i Wien rörande denna Conjuncturen och giftermål mellan Konungen i Swerige och Kejsarens Syster, så at om ej Konung Ludvig XIV:des genereusitét mer i hans conseil gullit än hans Ministrers raisonnemens, så hade Sweriges subsidier blifwit indragne och employerade

ployerade til Frankrikes befästande i Nederland.

Man inbillade Konung CARL XI, at han skulle taga sin redress igen i Norrige emot det han förlorade i Tyskland, han låg ock hela året 1679 (undantagandes den tiden han om hösten anwände til sin Crôning i Upsala) på Norrska gräntsen i Wennersborg, aldeles skild från sit Råd. Riks-Cantzleren, som hade sit Läckö så när, där han ock måst war, tyckte rätt wäl därom, hälst hans Rivaler i Rådet då ej kunde skada honom, efter de hindrades af ålder eller Commoditér at wara tilstädes; men ... skadade honom wärkeligen; ty det mindre folket, som han ej aktade, och som dock hade Konungens öra, minerade hos Herren hans Credit, efter han warit, sade de, orsaken til kriget och olyckan. Riks-Cantzleren skaffade sig och en Querelle med Gref Bengt wid dess återkomst för Wienska Ambassaden, i det han skolat säga, at all Sweriges olycka haft sit ursprung af Gref Bengts rapporter, som hindrat nyttiga Resolutioner: Gref Bengt exculperade ej allena sin Conduite in för Konungen i Rådet, utan ... begärte reconvention: werkeligen blef och Revisions Secreteraren Rothoff beordrad at anklaga Riks-Cantzleren; men det blef strax neddämpat.

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 14.

Fortsättning af R. R. Gref Bondes Swenska Anecdoter.

Så mycket gjorde det dock, at ingen nu mer blygdes, at angripa honom: sielfwa Rothoff, som af Cancelleren fådt en Correction, skall ock ej allena gifwit honom en dementi, utan ock lade in emot honom hos Konungen en swår skrift om sin oskuld; men det blef ock nedtystadt: det wisade dock, som sagt är, at ej war så farligt, at få honom til owän. Hans gamle owänner i Rådet minskade och icke Ståndernes bitterhet mot honom wid Riksdagen, hwartil och det Omen kom hos de widskiepelige, at när han i Krönings Processen, wid återtåget til Slottet, förde Riks-Äplet*), stegrade sig hästen, at han föll i backen och slog en bula i Riks-Äplet.

*) I föregående Berättelse står at det skedde wid tågandet til Kyrkan.

Äplet. Gref Gust. Janson Baner (Dulle Baneren) Gyllenstjernornes Swåger, stod en gång i Adelens Pleno in Auditorio Gustaviano, just när Ridderskapet skulle skiljas åt til middagen, och lekte med sin käpp i fönstret, och framkrassade en papperslapp där låg, hwilken uptogs, liksom det skedt af en händelse, och wid han begynte läsa honom, fans därpå en avertissement at farlige discourser woro förde af en man i Rådet, om Konungens Höga Person, nemligen, at det ej blefwe godt förr än Konungen kom ur Landet, och at twå Herrar i Rådet det skulle hafwa hört: denne sedel communicerades strax med Landmarskalken Gust. Duwaldt. Ridderskapet återkallades, och där resolverades at sedelen skulle strax upbäras til Konungen, på det ej Ridderskapet måtte misstänkas för så farligt förslag: bland Ständerne blef ett allmänt larm; hwart och ett stånd supplicerade hos Konungen, at han wille wara betänkt på sin Persons säkerhet och låta sådant förräderie komma i dagsljuset: Sedelen communicerades med Riks-Cantzleren och offenteligen in pleno senatu upläste: Cantzeleren berömde Ständernes Nit och invecherade hårdeligen på dem af Rådet, som hört sådane Discourser och ej strax gifwit dem Konungen tilkänna, hwarigenom de gjort sig like delaktige med Banemannen: strax upstodo Herr Knut Kurck och Herr Clas Rålamb, som o[illegible]teligen deponerade, at i de nästföregående d[illegible]jar

Riks-Cantzlern sielf i Discours om Pommerska werckets upråttande hade fållt de orden: at det ej blefwe godt igen förr ån Konungen komme utur Landet. Cantzellern nekade hårtil, som en invention af deß owånner; men om han något dylikt skulle sagt, kunde aldrig annan mening deraf tagas, ån efter materien, nemligen, at ingen kunde redressera wercket igen, utan Konungens egen nårwaro på Tyska botten: men detta fann ej rum hos Ståndderne: gemene Man war så förbittrad, at han så når gjort uplopp, at taga Cantzelleren af daga, om ej Konungen sielf det stillat med löfte, at saken skulle lagligen ransakas och afdömas: Ståndderne wille at det nu strax på denna Riksdag skulle afgöras och Konungen hade så når lemnat Cantzelleren handlöst i deras Discretion, om ej den gamle Gubben Riks-Drotzen förestålt honom, efter förra tiders exempel, at aldrig den magten borde lemnas Ståndderne, eller dem efterlåtas hwad de i sin yrsel och bitterhet wille, i synnerhet mot Konungens högsta Åmbetsmån, som ej annat kunde ån ådraga sig mycken afund: En menighet sade han, år en oregerlig Best, når han får för mycket tyglarne, och når orolige hufwudens instigtande kommer dårtil, så blir denna friheten et raseri, som kan wånda sig emot des egit hufwud och Konung. Hårmed bragte Gref Pehr Hans Maj:t at skiuta saken til Swea Hof-Rått: Hof-Intriguen war ock den, at

Riks-

Riks-Cantzleren ej aldeles skulle fällas, utan genom honom skulle oenigheten bibehållas i Senaten och Ridderskapet, tils alt på en gång kunde ramla öfweränd.

Detta lyckades, man wille på Cantzlern löst, när ej annat halp, med administrationen under minorenniteten, i synnerhet med Kammarwerket. Konungen hade wäl gifwit Rådet sin decharge; men efter i Regerings-Formen, både den äldre och nyare, stod: „som de det för GUD, „Konungen och Ständerne kunde förswara" så mente Ständerne ock, at så se efter, huru de förwaltat. Konungen wille i förstone aldeles inte derpå; men som största delen af Rådet accompagnerade Ständernes begäran med en supplique, som frambars af Riks-Rådet Gripenhielm, så måste han dertil condescendera. Af hwart Stånd förordnades då wiße Deputerade, som skulle genomgå alla Acter, Protocoller, Räkenskaper &c. at inquirera om den förde Regeringen: de authoriserades af Konungen och föresågos med hans Instruction, de kallades allmänt den stora Commissionen. Af Adelen woro Clas Flemming, Jan Rosenhane, Arvid Ivarson, Henric Falckenberg, Mellker Falkenberg och Gyllencreutz: af Prästerne Svebilius, Carlson och Måns Pontinus: af Borgerskap Tegner. Imedlertid fick Konungen et sådant ressentiment emot Riks-Rådet Gripenhielm, som frambragt suppliquen, at han aldeles u[illegible] honom från sit förra förtroende och fria tilträde, hn[illegible]

hwaraf denne så chagrinerade sig, at det blef hans död. Nog hade stora Commissionen i början lätt kunnat förekommas eller detourneras, om hela Rådet med de interesserade Sterbhusen sammanskjutit en ansenlig summa, i en tid, då penningar så högt woro af nöden, som det skedde wid Konung Carl Gustafs Bilåger, då hwar en efter råd och ämne därtil gaf både Penningar och Jouveler; men här smickrade sig hwar och en, at detta blott angick Cantzeleren, hwilket tiden snart annorlunda wisade. Olyckeligen gick det ock nu med alla expeditioner. Stade, som belägrades, war ganska nödigt at undsätta: från Götheborg kunde altid gås dit med en strykande wind genom Sundet och Vice Amiralen Sjöblad med sin esquadre från Götheborg skulle ock gå dit; men som all utredning gick senfärdig, så fant han ej dit förrän allahanda armateurer och Holländska skepp den hamn och kusten inspärrat, at han måste gå med oförrättat ärende tilbaka. En stor Flotta blef omsider färdig at utlöpa wid Æquinox-tiden om hösten, bestående af 16 segel, små och stora, och en transport, utom sit Båtsfolk, af 10000 Man Landt-Milice och 2700 Canoner: Flottan war så wacker och ansenlig, at hon aldeles kunde jämföras med sjömagternes i wäster-hafwet: Hon anfördes af Riks-Amiralen Gref G. O. Stenbock, Riks-Rådet och Amiralen Gr. Nils Brahe och Herr Clas Stiernsköld, men senheten i affairerne och följakteligen senheten på året gjorde henne onyttig: hon måste ligga börfast för

för et continuerligt motwäder af sydwäst wind, öfwer 6 weckors tid, i skären wid Herhambra, där all Provianten förtärdes och måste därmed å nyo förefes några dagar för Allhelgona dag. Då fogade sig änteligen winden, at man gick til segels och oaktadt de korta dagarna hant Gottlands Norra udde; men där inföll genom Skepparnes eller Båts-folkets negligeance på stora Kronan den Accident, at utan någons wettskap stora Lif-anckaret föll til bottnen: hela flåttan följde detta Amiral-Skeppet, och när det således törnade med allas största förundran och inhämtade seglen, til deß det kunde uplyfta anckaret igen, mente alla de andra Skeppen, at detta skedt med Riks-Amiralens minne och ordres och kastade således Anckar: därigenom led det til mörckret, at de ej widare kunde komma den dagen, då de likwäl med den goda winden kunnat komma tämeligen när til Pommern; men i det stället hinde de ej längre andra dagen, emot afton, än under Öland, då et motwäder med starck storm påkom, så at man nödgades sätta sig wid Carlsöarne under Gottland, at afbida bättre wind; men snarare tiltog motwädret: deßutan yppades en sjukdom bland Soldaterne och Båts-folket, så at de hundrade tals af köld, owanan, den färska maten, Sjö-sjukan &c. afgingo; så Resolverades at conservera flåttan i tid (efter Pommern ej war betjänt med sjuka Soldater och man ändå ej kunde komma dit) at

at gå tilbaka, hälst som Danska flottan ej kunde anträffas, efter hon redan inlupit i Köpenhamn. Således kom man til Elfsnabben med oförrättadt ärende och öfwer 9000 mans förlust af sjukdom.

Amiralerne tiltaltes: Revisions Secret. Rothoff war Fiscal: En Commission sattes, där 4 af Rådet woro Deputerade, nemligen Skattmästaren Sten Bjelke, Herr Knut Kurck, Herr Johan Gyllenstjerna och Herr Thord Bonde. Hatet mot Grefwarne war här en starck Actor: Riks-Amiralen blef dömd til 200,000 daler Silf:mts erläggande til ersättning för Kronans fåfänga omkostnad på flottan. Detta decouragerade hela Sjö-Staten: både Flaggmän och mindre Officerare drogo öronen åt sig och sökte slippa den tjänsten. Et capitalt Orlogs Skepp råkade ock i Stockholms hamn i brand och språng i Luften, hwarigenom och Amiralitets Repare-banan blef i aska lagd: här war således ej anndt än lutter försagdhet och Confusion. Til yttermera jämmer yppades ock af Melancholier och illusioner den bekante Tollpacke inquisitionen: det war i sig sjelf ej annat än frapperade imaginationes i superstition, som yttrades genom en sjukdom. Änteligen då man in för Rätten beslagit en fullwuxen Piga, at hon af illwilja sådant updiktat på dem hon beskylde, och hon sedan, at undwika straffet sökte rymma, så stadnade hela denna Processen.

On=

Omsider fingo Swenske Ambassadeurerne Paß och öpna Passager från Götheborg til Nimwegen: de woro walde efter Herr Johan Gyllenstjernas smak, nemligen Gref Bengt, som Anti-Gallus, och Olivecrantz, som eljest kunde blifwit honom jämnwuxen i faveuren wid Hofwet. Ambassadeuren Ehrensten; wid sin afresa från Holland, lät där öfwertala sig til det hän sedan, til Swerges skada, inbillade sin Konung, at en Commerce-Tractat emellan Swerige och Holland, likafull oaktadt Kriget, kunde uprättas och handelen likafullt ha sin gång: den gjordes ock til all olycka. Dertil styrkte ock en hop Köpmän i Stockholm: månge Swenske undersåtare, som redan utrustat och armerat sina kapare, måste därmed afstå til sin stora förlust; men Holland bistod likafull Dannemark til sjös, så at Swerige däraf hinde dubbel skada. Gamle Fältherren skref til K[onungen] och sina wänner i Senaten, och bad, at saken måtte åter uprättas i Tyskland, genom god Succurs, under Flottans beskydd, innan de Danska och Holländska hunno i Öster-sjön, och imedlertid, at man agerade blott defensive mot Dannemark til-Lands; men i Swerige woro favoriterne mera pickhågade på en Deſcente på Seeland och at belägra Köpenhamn.

Slutet härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 15.

Slut af R.R. Gref Bondes Swenska Anecdoter.

Sist i Maji war och Flottan färdig til utlopp aldeles så leste och starck som förflutne året; men ganska olik i anseende til ombyte med Amiraler, modfälte och försagde Officerare och Manskap, lika som slagne innan de någon fiende sett. Riks-Amiralens böter hade gjordt en funeste werckan. Amiralen Clas Uggla war wäl en förfaren Sjö-Officer; men ambitieux och förmätsen: han sade til Konungen, at alt skulle gå wäl, bara man slippe Grefwarna: han wille genast stå under någon annan Råds Person: han fick och den han kunde gouvernera som han wille, det war Riks-Rådet Lorentz Creutz, en gammal ärlig man, som wäl förestått sina tjenster i Bergs-Collegio och Finland; men aldrig sett, hwarken fiende eller död: Under-Amiralerne Uggla, Bär och Anckarhjelm woro beßutan

sins imellan oenige och hela resten, som sagt är, försagd. Denne utredning kostade horribelt genom entrepreneurernes skinnande. Flottan gick då ut under Öfwer=Amiralen Creutz. Under honom commenderade på Amirals Skeppet Stora Cronan (af 136 Canoner) och första Escadren Amiral Anckarhjelm. Andra Escadren Amiralen Clas Uggla, och 3:dje Escadren Amiralen Bär. Man kom i sjön innan Holländska Succursen anländt under Allemonde och råkade Danska Flottan, som ej war mer än 30 segel under Amiral Juhl wid Blekingska Kusten: den begynte retirera sig; men den Swenska hade avantagen af winden, och dref hänne at sätta sig i en Wijk under Skånska och Ystedtska Wallen, der hon lätteligen hade och hällit kunnat falla i de Swenskas händer, om Öfwer=Amiralen det förstådt; men som han då ej war mer än sielf ottonde, så afbidade han resten af Flottan: det war wäl; men då han andra dagen, medan samma wind warade, bordt intet ögonblick försumma och upmuntra sitt folk, förnöttes tiden med bannor och reprocher af förräderi &c. mot Officerarne på de andra Skepp, som drögt så länge efter, för hwilket, sade han, de skulle stå honom til swars. Imedlertid kastade sig winden och fienden fick rådrum, at salvera sig til Köpenhamn: då kom ock Holländska Flottan i Sundet under Allemonde. Amiralen Tromp anförde den Danska, och bägge combinerade lupo ut i Östersjön, säkra at [illegible]

twerwinna den, som nyß förut begått et så groft fel. De undweko at inlåta sig i något fäktande under Skånska Kusterna, utan sökte bara at locka ut den oförfarne Öfwer-Amiralen: han lät ock narra sig, öfwergifwandes avantagen både af kusten och wädret: de togo lofwen af honom, den han sedan aldrig kunde taga igen; änteligen råkades de under Ölands södra udd, men minsta delen af Swenska Flottan hinde fram: hon war så i lägerwall, at Bär med hela sin Escadre måste gå til Swenska skären: mycket gjorde och försagdheten; man fick af den olyckeliga händelse med stora Cronan, som strax i början af affairen, wid första Lagets gifwande åt fienden, och i sjelfwa wändningen, lade sig aldeles på sidan, at gå omkull, och i samma ögonblick framstammen med halfwa delen af skeppet språng i wädret, så at både skeppet och hwart lif därpå war, gick i grund, undantagandes en Lieutenant och 100 gemena, som salverade sig på styckten af skeppet: De Swenske ansågo det som et Guds straff och sjelfwe fienden förundrade sig deröfwer, bekännandes sig aldrig hafwa sedt en sådan casus: Mästadelen tilskref det Amiralens oförfarenhet, antingen at bruka för starka segel i så starkt wäder, eller at bruka nedersta Laget af Canonerne i så djup sjö, eller owarsamhet med Styckens fastgörande förån wändningen skedde, eller och sist hastigheten i skiutandet, som war likt en salve. I denna

Ba-

Bataillen förlorades och det capitala skeppet Swärdet, som Amiralen Uggla förde, som fin nandes sig i avantage först börjat träffningen; men som alla de andra wid stora Cronans olycka, togo til flykten, kunde han ej degagera sig, utan efter några timars tappert fäktande råkade i brand och aldeles med skepp och folk förlorades. Olyckan följde Flottan in i Dalarö hamn, där det stora skeppet Äpplet om natten stötte på en klippa i stornien och sank, utan at man kunde sauvera annat än folket: således förlorades nu 3 skepp, 1 af 136, 1 af 130 och 1 af 100 Canoner: en terreur panique war ock i alt sjöfolket injagad (*). Fienden spelte mästare i sjön, Sweriges kuster oroades af kaprande och öfwer alt war osäkert för Descenter, som ock härefter skedde i Skåne. När den Danske ämnade göra descenten, gjorde han först falska miner därtil, at attaquera, då på Blekingska kusten, då wid Cimbrishamn, då wid Ystad, som syntes alfwarsammast, så at Konungen drog en stor del af sin lilla Armée dit; men i det samma satte han d. 9 Julii 16000 man i land wid Rå, imellan Helsingborg och Landscrona. Som då ej motstånd kunde göras efter Konungen war för swag, så måste han draga sig in öfwer gamla gränsen, i mening at fästningarne skulle

(*) Fullständigare relationer om dessa skeppens olyckor wara läses i Rechstadii Swenske Sjö-Man, p. 134. följ.

skulle något uppehålla fienden, til han fått samla sig krafter; men Helsingborg och Lands-crona gingo snart öfwer: hela landet lemnades fienden öpet: man kunde ej mer lita på, än på Malmö, där Fältmarskalken Fabian Fersen hade commando. En faselig oförsigtighet wid de Swenskas retraite då ur Skåne, at som et rykte gått, det både Präster och Bönder, samt en del Adel, woro gode Danskar, så blefwo de nästan så handterade som fiender; så at de fritt sköflades: däraf blefwo de desperate, och hwad de ej förr warit Danska så blefwo de då: däraf kom hela Snapphane-Fejgden: Allmogen war argare än Willdjur; men blef ock grymt straffad.

I Wexiö höll Konungen Krigsråd och beslöt at angripa Duncam som belägrade Halmstad: Konungen i Dannemark som då uppehöll sig wid Christianstad och Blekingska skantzarna, hade gifwit Duncam ordres, at retirera sig öfwer Laholmska Broen; men knapt hade han hunnit 2 mil från Halmstad, förän han fann Konungen i Swerige för sig i slagtordning och Laholms Bro upbränd: af 4000 man som han hade, kommo allenast 300 hästar undan genom skogswägar; men så blefwo dock flere fångne än slagne: General Majoren Duncam sjelf blef fången med alt Bagage, Artillerie &c. Det skedde den 17 Aug. Konungen begynte nu mera agera med conseil: många Officerare hade han och fått hem, som warit i utländsk tjenst och gjordt sig

ha-

habile. Denne Halmstadske affairen gaf J. Gyllenstierna än mer Credit, efter han rådt der til. Han gaf ock ännu ett råd som hade lycka: Konungen i Dannemark årnade åter belägra Halmstad, at genom Halland hafwa fri communication med sin Norrska Armée under Gyllenlöve: Konungen i Swerige war ej ännu stark nog, at hålla honom fältet, eller gripa honom an; ty rådde Gyllenstierna Konungen til at lägra sig så wid Falkenberg imellan bergen, at de Danske hwarken kunde belägra Halmstad (där Konungen lagt Gen. Maj. Jöran Sperling med en god besättning) eller angripa dess retrenchérade Läger, eller komma honom förbi. Dulle Baneren, en af J. Gyllenstiernas anhängare, hade det uptog för sig både i Upsala och Stockholm, at öfwertala Borgerskapet och liksom predika bland dem en härfärd til Konungens hjälp, hwilket alt, ehuru prætexten låt wäl, dock hade smak af upror, så at Rådet måste försäkra sig om hans person och rapporterá saken til Konungen; men Gyllenstjerna afstyrde det, at Konungen strax befallte han skulle sättas i frihet igen, efter alt ändå skedt i god mening: detta ökte dock mißtankar mot Gyllenstierna, at han liksom wille känna peublen på pulsen. Här stadnar detta curieuse Manuscript *).

11. Fi

*) At döma efter Hof-Cantzlern von Dalins utdrag är sielfwa hufwudskriften 260 sidor lång.

II.

Fragment af en Dagbok, hållen öfwer det som passerat wid Riksdagen 1664, på Riddarehuset *).

— — — Finska Adelen, som likwäl göra tredjedelen af Riket, hwilket ocksä blef af Hans Maj:t accepteradt. Uplästes ocksä någre supplicationer, en af Ruthen, den andre af Ulfwen, hwilke bägge prætenderade högre säten, hwilka at igenomse 2 utaf hwar Classe blefwo denominerade, sedan böter på dem satt, som sig i rättan tid intet infunne, nemligen 1 Ducat. Efter Måltiden kommo någre ihop och talade om rangen, då enhälleligen för godt funnit blef, at hälla sig wid den 20 p. i R. O. och det med Ständerne communicera förr än något derom rördes hos Konungen.

Den 12 [Maji] kom i begynnelsen Hertig Adolph utan någon angifning til oß på Riddarhuset **) och med et tämmeligt barskt ansigte hela

*) Professoren och Kyrko-Herden Herr Doct. Ol. Celsius har benäget lemnat mig detta stycke, som, fast än ofullkomligt i början och slutet, likwäl märkeligen kan uplysa och öka hwad om denna Riksdag finnes anfördt i Hist. Märkw. 2 Del. sid. 33 följ. Wid början saknas et blad och wid slutet halftredje sida in 8:vo.

**) Jämför Hist. Märkw. 2 Del. sid. 36. Swenska Fatburen, 3 Öpn. Num. 4.

helà Ridderskapet tiltalte, bad dem betrakta de-
ras wälfärd och säkerhet och det han begärte ut
sit bref at betrakta, deruti man han begärade
at testamentet ännu måtte attenderas, och ha
til det komma kunna, at præstera Konungen de
til honom det naturliga bandet förbunde: lefw
rerade det åt Landtmarskalken, men intet swa
afbidade, utan gick strax igen på dören (NB
det samma har han också gjordt i Rådet oc
hos alla Stånder). Deruppå blef strax deli
bereradt, om man det upbryta skulle, eller först lå
ta komma för Konungen, hwilket senare enhäll
ligen blef slutit, och skedde et starkt utskott til Rege
ringen. Hwilket de nådigt uptogo och Ständerne i
gen remonstrerade dess stora wigtighet, och hur
han, så wäl efter Regerings-Formen som Adelig
privilegier icke dertil komma kunde, begärade, al
inconvenientier at förekomma, man på det snarast
til Fält-Herre-walet skrida måtte, det ock efter lån
deliberation af Ständerna för godt funnit blef, me
begärade at dem måtte 2 eller 3 föreslås, på det de
wälja kunde, dertil Regeringen ingalunda samtycka
wille, utan hällandes sig wid Kgl. magt och myndig-
het, en præsentera wille. Men efter det led mot afto-
nen, och Ständerne hårdt derwid höllo, begärde Rege-
ringen dilation til morgonen, då de votera wille. Blef
också rördt om de Skånske; men fingo ännu dilation.
Gref Stenberger (Steinberg) prætenderade också
rangen för Douglaserna.

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 16.

Fortsättning om det, som passerat wid Riksdagen 1664, på Riddarshuset *).

Den 13 (Maji) Begärde Regeringen et Utskott: gingo altså tämelig starka up, då härdt om præsentationen blef disputeradt, men ändteligen beslutit at emottaga en, då Riks-Amiralen blef föreslagen *) och af hela Riddarhuset med en röst accepterad: då ändteligen blef resolveradt, at först communicera det med Ständerna och sedan ändock ordenteligen votera, dertil ock samma aftonen Utskottet denominerade 10 af hwar classe. Deß imellan blefwo tre Öfwerstar intagne, dock utan deras præjudice, som härndst intogos på samma Riksdag och äldre bref hade, så ock den Skånske Adelen. Blef ock rangen prætenderad af Eric Kruse emot Flemmingen.

Den 14 (Maji) höll Utskottet med de andra

*) Gref Carl Gust. Wrangel.

Ständerna et conferentz och deruti androgo de 2 puncter: 1. om Fältherren: 2. om Hertig ADOLPHS Person. I det första wordo de strax enige. Men om det andra discurrerades på alla sidor. Landt-Marskalken höll dem före detta wara skedt lika som (med) Drottning CHRISTINA och derföre förmente, at honom på samma sätt swaras kunde. Sedan efter han några gånger rördt mycket hårdt i sin Supplication, kunde man lätteligen fatta hans tankar, som hade et skadeligt urseende, der någon förändring i Regementet falla skulle *). Biskoppen i Linköping mente wara af nöden, at fatta et Instrument med Hans

*) Uti framledne Kongl. Rådet Gref Eric Lindskölds Papper har funnits en Hans Annotation, som Eloq. och Poes. Lect. samt Professoren, Herr Samuel Alf, mig benäget meddelt, af följande innehåll:

„Orsaker, hwarföre Hertig Adolph ej blef til Förmyndare, efter Sal. Konung CARL GUSTAFS Testamente antagen„.

„Första och största Orsaken, at Hertig Adolph ej kom, at efter Sal. Konung CARL GUSTAFS Testamente blifwa Fältherre och Förmyndare, war, at dagen efter Salig Konungens död lät Hertigen til sig kalla Sjöblad, som war Commendant i Götheborg; befalte honom leswerera sig Stads-Nycklarna, såsom warande efter Sweriges Lag och Testamentet rätt Förmyndare. Sjöblad swarade sig det aldrig göra, utan Hennes Maj:t Enke-Drottningens och Rådets befallning. Hertigen drog på wärjan och wille dermed skräma honom dertil, men denne, som war

dem deruppe hafwer leswerera låtit et bref, igenom deß Hof-Marskalk, derutinnan han begärer de honom ingalunda wille gå förbi, allegue-randes den 27 §. i Riksd. Ordn. icke röra honom, förty den allena säger om ringare och intet om högre. 2. Begärte han at blifwa intagen i Riddarhuset, demonstrerandes sig på Mödernet wara af Adelig Swensk slägt, på det han dertil komma kunde. I lika måtto hafwer han ock sändt om aftonen tilförene et bref til Riks-Marsken. Deß innehåll war detta: at så högt Riks-Amiralen (annan titul gaf han honom intet) uptaga skulle, det en annan söka och winna skulle, det som honom af Kongl. Maj:t wore förtrodt; så högt kunde han tänka det honom toucherade, at han Riks-Marskens ställe affecterade, som honom (Hertigen) dock med all rätt borde: begärte af honom at weta hwad han deraf tro skulle, på det han sig widare rätta kunde. Såsom detta nu en stor sak war, och turberade pacem & tranquillitatem publicam, befann Regeringen skäligt, at försäkra sig om Hans Person, til deß de medel erfinna kunde det honom at betaga, hwilket af Ständerna blef approberadt, och låt Regeringen bedja honom, igenom Tauben, med Konungens wagn at komma på Slottet i Regeringen, på det de honom der bäst hålla kunde; men Fursten excuserade sig för sin opaßlighet skull, och sade, han andra dagen wißt för klockan 7 der wara wille.

Den

da ock så til Riks-Amiralens wal, dertil de andre Ständerne consenterade; men Landt-Marskalken tog det ad referendum. När nu Ridderskapet det föredrogs, bådo de samteligen, at det måtte ske efter propositionen. 1. Efter det wore en Hufwudsak, som intet borde tracteras för en fullkomlig Riksdag: nu wore Riksdagen intet fullkommen, förr än propositionen wore skedd: med Riks-Marsken wore det en casus necessitatis. 2. Kunde den inconvenientien flyta deraf, at der någon härefter skulle wäljas, dertil kunde beramas en liten deputations dag, eller ock först i begynnelsen af Riksdagen, då några få woro tilstädes. Hwilket swar Kongl. Maj:t icke behagade, utan begärte at Resolvera sig annorlunda och votera. Deruppå ändteligen blef swaradt: at votera på nytt, hade det anseende, som hade de obetänkt voterat den första gången; funno likwäl deras skäl så wigtige, at de intet wäl kunde gå derifrån; befunne nu Regeringen deras skäl starkare, der Ridderskapet dock icke begärte at penetrera, wille de gerna wara tilfrids, och detta hafwa talat discours-wis och intet med någon protestation. Efter middagen blef åter et Utskott begärat, och at Ridderskapet sig på Furstens sak declarera wille. Dertil blefwo 12 utaf hwar classe denominerade, som sig bemöda skulle at finna något utslag.

Den 17 (Maji). Enär Utskottet kom tilbaka igen, refererade Landt-Marskalken huru Fursten dem

dem deruppe hafwer leswerera låtit et bref, igenom deß Hof-Marskalk, deruti nnan han begärer de honom ingalunda wille gå förbi, alleguerandes den 27 §. i Riksd. Ordn. icke röra honom, förty den allena säger om ringare och intet om högre. 2. Begärte han at blifwa intagen i Riddarhuset, demonstrerandes sig på Nöddernet wara af Adelig Swensk slägt, på det han dertil komma kunde. I lika måtto hafwer han ock sändt om aftonen tilförene et bref til Riks-Marsken. Deß innehåll war detta: at så högt Riks-Amiralen (annan titul gaf han honom intet) uptaga skulle, det en annan söka och winna skulle, det som honom af Kongl. Maj:t wore förtrodt; så högt kunde han tänka det honom toucherade, at han Riks-Marskens ställe affecterade, som honom (Hertigen) dock med all rätt borde: begärte af honom at weta hwad han deraf tro skulle, på det han sig widare rätta kunde. Såsom detta nu en stor sak war, och turberade pacem & tranquillitatem publicam, befann Regeringen skäligt, at försäkra sig om Hans Person, til deß de medel erfinna kunde det honom at betaga, hwilket af Ständerna blef approberadt, och lät Regeringen bedja honom, igenom Tauben, med Konungens wagn at komma på Slottet i Regeringen, på det de honom der bäst hålla kunde; men Fursten excuserade sig för sin opaßlighet skull, och sade, han andra dagen wißt för klockan 7 der wara wille.

Den

Den 18 Maji, kom Fursten bittida om morgonen, då Regeringen af oß begärade et Utskott, som tillika med Rådet och de andra Ständerne kunde honom deß ofogade prætension betaga och honom brefwen igenlefwerera, hwilket så länge fördrögde, at de sig fast alle från Riddarhuset begåfwo. När nu Utskottet kom tilbaka, kunde Protocollet icke för de närwarandes ringhet skull uplåsas, utan blef differerat til den 20, för Helgdagen skull, som war den 19 hujus. Likwäl berättade Landt-Marskalken, Fursten hafwa talt mycket hårdt, och sin prætension ingalunda wille falla låta, ehuru det ock ginge. Efter middagen wille Fursten draga af Slottet i Bållhuset, men när de honom wägra wille, springer han sielf utur wagnen och hotade med wärjan emot Öfwersten Sparre, då han först rätt blef tagen i Arrest. Om aftonen efter mål tiden begärde han sin Secreterare til sig; men det wägrades honom, och ingen af hans folk slipper til honom, ej eller får någon dräng komma i Fruntimret, ej eller få Hof-Junkarne der inne mat.

Den 19 och 20 war det heligt.

Den 21 Maji Blef et Utskott denomineradt, som öfwerse skulle Hertigens saker och et Instrument författa, jämwäl ock en Revers, hwilket warade til den 25 Maji.

Den 25 blef Instrumentet uplåst i Riddarhuset och förmiddagen af Utskottet, för Furstens

skull

skull underskrifwit, och eftermiddagen af hela Ridderskapet. Förmiddagen begärtes också et Utskott och proponerades om den Skånske Adelen och Riks-Amiralens wal. Om de Skånske blef Resolveradt, at Riddarhuset wille skrifteligen inlägga deras motiver.

Den 26 Maji Begärtes et Utskott och wardt oß til Riks-Amiral benämnd Göstaf Stenbock, derom först igenom et Utskott blef communiceradt med de andra Ständerna, och sedan voteradt; då in Tertia Classe föllo 51 Negat. men 98 Affirm. in 2:da 5 negat och 3 Aff. in prima 16 Aff. och 22 neg. Sedan blef det Utskottet, som förr arbetat i Furstens Sak fullmägtigt gjordt, med de andre Ständerne om Furstens Revers at tractera. Förmiddagen marcherade också några Soldater i Staden.

Den 27 och 28 Maji blef arbetadt med Furstens Revers, hwilken han gerna accepterade och underskref. Det föll fuller före, at man Fursten, för säkerheten skull, helt skulle skaffa utur Riket; men det blef dock icke approberadt. Hela Pingst-weckan gick intet i Rikssens saker före.

Den 2 Junii kommo de åter tilhopa och blef den hela weckan tracterat om Riks-Amiralen och de Skånske, då ändteligen om Riks-Amiralen (emedan hos oß i Riddarhuset war Riks-Skattmästaren med några andra af Rådet, som enhälleligen begärte, man ännu så mycket möjeligt wore

wore, wille ändra sina vota och lämpa dem, at de kunde komma öfwerens med deras) blef slutit, at de utan deras förklaring icke wäl kunde gå ifrån deras votis; men at bewisa sin hörsamhet emot Öfwerheten, wille de dock dem hemställa, och dermed wara tilfrids, hälst och emedan de förnummo, at de andre Ständerne intet woro deremot, deraf de sig befarade, efter de med Regeringen wore ens, derigenom at blifwa öfwerwundne, och altså underkastade det Riksens Adel öfwerstämmas kunde. Om de Skånske blef en skrift inlagd, som sig der uppå grundade, at pacterna woro gjorde emot Ridderskapets fundamental Lag; men såsom det igenom en annan skrift af Regeringen Ridderskapet blef betaget, underkastade de sig Regeringens disposition, och begärde elucidation på den 9 punct i R. Ordn. hwilken dem blef tilsagd, och fick Landt-Marskalken et bref af Regeringen de Skånske at introducera, de sina fäder och Riksens Råd bewisa kunna, sist in Secunda, och de andra efter de 660 wara introducerade. Blef också proponeradt om Banqueten, at de kunde blifwa wid deras obligationer; men at det, som efter propositionen kunde upskutet blifwa, erhålles.

Fortsättning härnäst.

widare consideration, men Borgare, at en lag-
lig process skulle observeras, blef ändå och
derhos discurreradt, om icke nödigt wore at Banken
först wisa skulle hwaruppå alt berodde. Hwil-
ket efter middagen hela Ridderskapet blef före-
draget, och efter en lång discours för godt fun-
net, at söka et Utskott af Rikets Råd och alla
Stånder, som Banco-wäsendet wäl bese skulle,
gjorde fördenskull sit Utskott starkare och full-
mägtige, at härutinnan med de andra Utskotten
at göra hwad de godt funno, der med de wille
wara tilfreds.

Den 17 Junii, gick Utskottet til Regeringen
med de andra Ståndernes Utskott och erhölls
et Utskott af dem som Banken ransaka skulle,
nemligen 8: Bjelke, G. Soop, Knut Kurk, Stjern-
sköld, hwilke sedan deruppå arbetade til den
25, och blef det så underskrifwit, at Banken
skulle magt hafwa de förständna godsen strax
at försälja; men Köparen wara skyldig dem, i
den Landsort de belägne äro, at upbjuda, och
bördesmannen hafwa natt och år det at inlösa:
Så ock stå Egendoms-Herren (friet) til en
del af godsen at försälja, til at contentera Ban-
quen, och det öfriga för sig behålla. Men det
lösa skall upbjudas på Rådstufwun trenne Råd-
stufwu-dagar, en i hwar wecka, och sedan
wärderas 2 gånger. Finner sig ingen Köpare,
gånge det 8 dagar derefter til utrop. De an-
dre små saker, som mera äro i Estime än wär-
de,

Riks-Cantzlerens hus om middagen. Om aftonen åt han i Djuregården och drog så på Slottet igen.

Den 14 Junii skedde propositionen, då först de af Skånske Adelen blefwo introducerade, likwäl med det beting, at de som hade gifwit Fullmagter intet derigenom præjudicerade worden, ej eller de sig af tredje Classe först angifwit.

Den 15 Junii blef propositionen uplåsen i Riddarhuset, och deruppå benämdt twå Utskott, det ena at uptaga Banco wäsendet, och det andra at öfwerse propositionen och huru derpå swaras kunde, jämwäl ock uptaga allehanda beswär.

Samma dagen efter middagen, war det Utskottet om Banco wäsendet tilhopa, och efter en lång discours ändteligen af alla godt funnit, at Banken skulle njuta Executionen; men Köparen wara bunden det at upbjuda, och egendoms Herren, så ock andre Bördsmän det magt hafwa inom Staden at inlösa innan 6 weckor, och de utom Staden inom et fierdedels år, hwilket igenom några af Utskottet blef de andre Ständerne berättadt och deras swar upskjutit til andra dagen klockan 8.

Den 16 Junii kommo både Utskotten tilsammans, då om Banken blef talt i Prästernes och Borgarnes närwaro, då de fullkomligen alle föllo på den mening at executionen för sig gå skulle, men Ridderskapet begärde det lagligen af Köparen upbjudas skulle. Presterne, utan någon

widare

widare consideration, men Borgare, at en lagglig process skulle observeras. Blef likwäl ock derhos discurreradt, om icke nödigt wore Banken först wisa skulle hwaruppå alt beroddde. Hwilket efter middagen hela Ridderskapet blef förebraget, och efter en lång discours för godt funnet, at söka et Utskott af Rikens Råd och alla Ständer, som Banco-wäsendet wäl bese skulle, gjorde fördenskull sit Utskott starkare och fullmägtige, at härutinnan med de andra Utskotten at göra hwad de godt funno, der med de wille wara tilfreds.

Den 17 Junii, gick Utskottet til Regeringen med de andra Ständernes Utskott och erhölls et Utskott af dem som Banken ransaka skulle, nemligen 8: Bjelke, G. Soop, Knut Kurk, Stjernsköld, hwilke sedan däruppå arbetade til den 25, och blef det så underskrifwit, at Banken skulle magt hafwa de förståndna godsen strax at försälja; men Köparen wara skyldig dem, i den Landsort de belägne äro, at upbjuda, och bördesmannen hafwa natt och år det at inlösa: Så ock stå Egendoms-Herren (friet) til en del af godsen at försälja, til at contentera Banquen, och det öfriga för sig behålla. Men det lösa skall upbjudas på Rådstufwun trenne Rådstufwu-dagar, en i hwar wecka, och sedan wärderas 2 gånger. Finner sig ingen Köpare, gånge det 8 dagar derefter til utrop. De andre små saker, som mera äro i Estime än wär-

de,

de, [illegible]-utropet i Banquen. Nu gjordes också [illegible]ntning och ändring på Tullen, så ock Banqo-Sedlar förbrännas skulle. De andra Utskotten arbetade på Ridderskapets beswär och swar på propositionen til den 30, då de i Riddarhuset blefwo upläsne, och swaret mest derutinnan bestod, at de bådo om förskoning *). Beswärerne äro annorstädes til at finna.

Den 6 Julii war Ridderskapet först igen tilhopa, på dem både för och efter middagen blefwo föreläste Kongl. Maj:ts författade ordningar 1. om Klädedrägten, 2. om Barnsöl, Bröllop och Begrafningar, 3. om Eder och Sabbatsbrott, 4. om Tjänste-folk, 5. om Tiggeri och Spetals-hus.

Den 7 Julii förmiddagen blef et Utskott denominerat, som et swar författa skulle på dessa ordningar, til Kongl. Maj:t. Uplas ock så en Supplication af Ståhlarmen, derutinnan han prætenderade at komma ad Classem Secundam, efter en af hans förfäder hafwer af Sal. Konung Johan warit förskrifwen utur Finland til Riks-Råd; men död blef i Stockholm, förrän han det werkeligen beklädt; men det blef honom den gången afslaget. I lika måtto prætenderade ock så det samma Carl Körning, dess skäl at öf-

werste

*) Se Hist. Märkw. 2. Del. Sid. 58. At Högl. Ridderskapet och Adelen icke wille weta af något beswär.

uwerse några af hwar Classe förordnade wåro, så och gjordt et Utskott som swaret på propositionen och Ridderskapets swar skulle öfwerlofwerera, och begåra swar på den inlagde Supplicationen om Rangen. Efter middagen tog Utskottet ordningarne före och absolverade de 2 försie deraf.

Den 8 Julii Begärte Konungen et starkt Utskott af en 60 Personer och dem sielf denominerade. Ehuru nu Ridderskapet der wåre emot, at de sielfwe wille wälja deras Utskott, tilläto de det likwäl den gången, med det förbehåll, åt det härefter ej ske måtte. Och efter det något hemligt concernerade, blef deruppå af dem arbetat til den 19 Julii: deß emellan blefwo de ordningarne debatterade.

Den 19 Julii förmiddagen blefwo twänne andre ordningar upläsne om Förmynderskap och Handtwerkarnes Skråer. Eftermiddagen blef oß af Utskottet föredraget, hwalunda Drottning CHRISTINA hade begärat at komma hit i Riket, och hafwa Exercitium Religionis för sig och sin Hof-Stat, sägandes de den saken hafwa tagit i noga betänkande, och sedan tillika med de andre Ständerne voterat, at hon icke kunde förskjutas, utan för andra motiver wäl kunde tillåtas at komma i Riket; men skulle afskaffa alla sina Italienske Betjänte, och sig låta betjäna af infödde Swenske: Likwäl henne tillåtit warda en Prest, som för henne i hennes Kammar kunde hålla Missam. Hwilket Regeringen icke mycket

wäl

wål ansedt: och efter sig funno et par Präster, som deremot woro och begärde, at det hela Prästerskapet föredragas måtte, consenterade härutinnan Regeringen och wille alt uptaga som en discours och icke som et votum, och låta det förebringa i hela Riddarhuset, hwaremot Ridderskapet protesterade, uti den fruktan de måtte af de andra Ständerna öfwerdragade wärda, och begärde, at det måtte blifwa derwid, efter Ridderskapet en gång sit Utskott fullmägtigat, derutinnan at göra och låta, bedjandes, at dem den nesan icke ske måtte, deras mening alltid förändras, och ex post facto igenom de andra Ständerna omkullstötas måtte. Och såsom de befunno Regeringen härutinnan emot dem wara, wille de bruka Rådet som Mediatorer imellan dem och Regeringen, hwilket ocksa skedde.

Den 27, 28 och 29 Julii arbetades altfort i Drottning CHRISTINÆ sak, och skedde Utskott hwar dag til Präster och Borgare, som ocksa woro hos oß, så wäl som Bönderna; kommo ocksa til oß den 29 några Rikens Råd, som oß den farligheten af Drottning CHRISTINÆ inkomst, uti många punkter föredrogo, uplåsandes et bref af Cardinal *Mazarini*, om Drottning CHRISTINÆ farliga intentioner emot Swerige; men efter Ridderskapet en gång hade med de andra Ständer consenterat uti Hennes ankomst, wille de sig det låta behaga, allenast begärte, hon ingen Präst wille hafwa med sig, hwil-

hwilket Ridderskapet tog i betänkande och beslöt, ingalunda at gå ifrån deras voto, lemnandes likwäl Regeringen at göra häruti hwad dem tyckes. Blef ock så swarat på Ridderskapets påminnelser om Rangen, och blef uplåst hwad Utskottet gjordt hade, om dem, som antingen prætenderade, at komma in på Riddarhuset, eller ock transfereras. Så ock beslutet, at gifwa något åt Waktmästaren.

Den 30 Julii, för middagen, gick Utskottet up til Regeringen med Ridderskapets swar, då dem ännu blef remonstrerat af Riks-Cantzleren, hwad fara det hade med sig, och uppenbarade Utskottet stora hemligheter om Drottning CHRISTINÆ stämplingar emot Swerige, så at Utskottet betygade, de sådane skäl och saker hördt hade, (som likwäl för särdeles orsaker skull begärtes at förtigas,) at de sig gärna ändra wille. Hwilket också Ridderskapet bragte at falla på en annan mening och göra ett med Regeringen: och såsom de andre Ständerne dermed woro tilfreds, blef om aftonen beslutit, at hwar och en som introducerades på Riddarhuset skulle åtminstone gifwa Secreteraren 10 Riksdaler.

Den 1 Augusti för middagen, hade Ridderskapet före den nya Skogs-Ordningen, hwilken blef et särdeles Utskott, at revidera öfwergifwen. Efter middagen war allenast det stora Utskottet uppe.

Den

Den 2 Augusti war af Landt-Marskalken proponeradt, huru såsom Kongl. Majst gerna Ridderskapet Riksdags-Beslutet communicera wille; men det kunde icke ske för onsdagen ännu: blef altså Ridderskapet den dagen dimitterat.

Den 3 Augusti, woro wi, som till Banken förordnade woro, äfwen på Banken, der oß Kongl. Förordning, om de som late woro deras Gods at inlösa, förelåsen blef; så ock huru Konungen Banco-Sedlarna försäkrade och sielf derföre caverade: Tillät ocksä, åt halfwa utgående Tullen dermed kunde betalas *).

Fortsättning härnäst.

*) Påföljderna af sådane författningar, både då och i senare tider, äro nunmer werldskunnige.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 18.

Fortsättning om det som på Riddarhuset passerat, wid Riksdagen 1664.

Den 4 Augusti, blef oß Riksdags-Beslutet communicerat, deraf Landt-Marskalken de förnämsta punkter utdragit, som tycktes något på sig hafwa, som 1. Om Religionen, huru Kongl. Maj:t åstundade at hafwa här i Swerige, den rena Evangeliska Läran, och derföre gerna wille, det de af den Calwinska Religionen, som i tjänst äro, wäl för deras Personer derwid blifwa kunna; men inter deras barn. 2. Om Krigshjelpen och utskrifning, begärandes för 1665 och 1667 utskrifning, dertil Ridderskapet swarade sig först wilja det communicera med de andra Ständerna derom, och sedan Cathegorice swara; men efter de wore tilsammans, wille de, med de bemälte förbehåll til alla punkter swara. Och efter omröstande fun-

no de sig dertil fast benägne. 3. Om de Tyske Öfwerstarna, som sig igenom en supplication beswärat, något præjudicerligt om dem uti Utskottet skulle worden talat, at de dem at contentera måtte med infödde warda, hwilket Ridderskapet något nytt tycktes, sägande sig ännu intet wara öfwertygade, någon orsak af dem dertil wara gifwen, och begärte allenast at få weta af hwem det kommo. I det samma wardt Johan Gyllenstierna upkallad, och honom förehållit, det han med sit otidige tal sådant til wäga bragt, och ehuruwäl han sig excuserat, at han aldrig något annat talt, än hwad stadgar, Kongl. Ed och Försäkringar likmätigt warit, förorsakad af G. Donaws Person, blef det dock icke attenderat. Kom altså til Ridderskapet, beswärade sig deröfwer och begärte et attestatum hwad han talt hafwer, hwilket Ridderskapet mycket illa uptoge, attesterade icke eller honom aldrig något talat, som dem til præjuditz wara kunde; utan togo sig hans Person an, och begärte de sådant utsprängt tilbörligen skulle blifwa straffat, och om något i Riksdags-Beslutet skulle derom förmälas, skulle det dock derhos annoteras, så wida Stadgarne tillåta. Efter middagen blef Ridderskapets supplication förfärdigad, och igenom det stora Utskottet öfwergifwen. Dess imellan i punkterna fortfors. 4. At emedan Skeppsflottan mycket swag, några Provincier (som derom förmält är) et Skepp

til en 8 stycken wille förfärdiga låta. 5. Huru man sig, i nödfall kunde försäkra om någon hjelp emot en oförmodlig fiende, och derföre ingen Riksdag behöfde utskrifwa. 6. Om Lagens Revision. 7. Om Banquen. 8. Der någon af Regeringen imellan Riksdagen afginge, de en annan wälja kunna, eller sådant genom en vicarium låta förrätta, til hwilket, och alt annat, med de andra Ständerna at communicera, et Utskott blef denominerat.

Den 5 Augusti, berättade Utskottet, som med supplicationen (warit uppe), huru de af Regeringen woro bannade för deras otidiga Skrifter, med förundran de det så högt excusera wille, och blef dem pålagdt derom ej widare at tala. Efter middagen blef af Land-Marskalken propponeradt, huru Regeringen, för en Communication med Hertigen *), hafwer afsatt Bengt

*) J Godofr. Guil. Leibnitii Otium Hannoveranum, berättas p. 203 följande om Bengt Skytte; hwilket til någon del stadfäster Anecdoten som berättas i Hist. Märkw. Del. 1. Sid. 155. följ. Den lyder så:

Benedictus Skytte, Senator Svecicus, universitatem Gentium, scientiarum & artium proposuit. Is sub Regina Christina plurimum toto regno potuit. Illa discedente Regi exosus, legatus factus Lithuaniæ, tempore belli Polonici. Rebus non ex sententia gestis, omnia

Bengt Skytte, och blefwo alle motiver förebragte, hwarföre det skedt wore, på det Ridderskapet, der han sin tilflygt til dem taga wille, honom wißte at möta.

Den 6 Augusti delibererades om Bengt Skyttes Person, då af alla Ständerna blef voterat man sig om hans Person försäkra skulle. Blef också en conference begärd af alla Ständerne, om Riksdags-Beslutet; men såsom Borgarne först åstundade swar på deras Beswär, begärte de dilation til Måndagen.

Den 8 Augusti, blef ännu upläst Riksdags-Beslutet, och hade man gerna haft conference, men kommo intet dertil. Efter middagen blef Skogs-Ordningen upläsen, och det Utskottet

---

omnia in ipsum translata. Mansit tamen Senator, donec post mortem CAROLI GUSTAVI contra Senatum & ordines partes Joannis Adolphi, Fratris Regii, ex testamento sibi Ducis militaris munus contra jura Regni vindicantis, fervidius defendit. Ita jussus a Senatu abstinere, titulum tamen retinuit: Joannes Skyttius, Benedicti avus, erat filius Sartoris & Præceptor GUSTAVI ADOLPHI; ab eo magnis rebus adhibitus, tandem Baro factus. Filius ejus parvi pretii. Nepos unus fuit Benedictus Skyttius iste, de quo paullo antea. Alius Residens Lissabonæ fuit, qui Capucinus factus.

Kottet tog sig före Riksdags-Beslutet, så ock den supplicationen om de beskyllningar af de Tyska Öfwerstarna, då enhålleligen blef slutat, ingen supplication at öfwergifwa, utan at Land-Marskalken wårt Beswär af et papper låsa skulle.

Den 9 Augusti, Begärtes et Utskott af Regeringen, hwilket blef föredragit at Regeringen gerna först weta wille Ridderskapets mening om Skepphjelpen för conferencen, hwilken, at de wille göra halfparten emot Skatte och Krono, sig Regeringen låt behaga, och lofwade oß god satisfaction på wåra Beswär. Blef ock så beslutet i Skepps- och Eventual-hjelpen, at gifwa halfparten emot Skatte och Krono. Efter middagen höll Utskottet med de andra Ständerna conference, då efter lång föregången disputation man blef ense om den 2 och 3 punkten i Riksdags-Beslutet: och efter sig Borgare och Bönder beswårade at sluta, efter de ingen fullmagt hade, blefwo de dermed dimitterade til andra dagen, då de lofwa med fullmagt at göra och låta, sig igen at infinna.

Den 10 Augusti, Funno sig Ständerne hos oß in på Riddarhuset, och om den 1 punkt om Religionen blefwo ense, at denne skulle införas denne gången efter det gamla sättet, och imellan Riksdagen at bättre skärskådas til nästa Riksdag. 2. Blef utskrifningen bewiljad. 3. At det skulle strykas ut om de främmande. 4. Skeppsbyggeriet. NB. Borgarne wille ändteligen

at

at Ridderskapet för sig sielfwa ocksa concerteka skulle; men det blef dem utthdt. 5. Om Ordningarne woro de ense. Presterskapet wille ändteligen hafwa infördt om Eder, Sabbathsbrott och Tiggeriet, men Ridderskapet stodd derpå at de så wäl som den om Slagsmålet, så ock Executions Ordningen skulle utslutas och derom skulle något wißt til nästa Riksdagen. Om den eventual hjelpen woro de ock oense, i det Ridderskapet wille determinera et wißt quantum; men de andre Stånden wille sig til intet förstå, utan afwänta tiden. I det andra woro de mest ense, och at den siste punkten skulle blifwa efter Regerings-Formen. Efter middagen war stort allarm om Skogs- och Djure-Ordningen *). Könungen begärde Ridderskapet icke skulle skjuta djur i 6 år, deremot en stor del wät.

Den 11 Augusti, Blef voterat om Djureskjuteriet, då måste wora följe det at bewilja i 4 år. Blef ocksa Executions-Ordningen uplåsen, men begärdt hon måtte förbättras til nästa Riksdag. Blef ocksa den Skriften om de Tyska opbragt, hwilken af Regeringen nådigt blef upragen, och begärdt et starckare Utskott; skulle

*) Om samma sak har ock i senare tider warit myeken skiljaktighet. Bewis derpå är, at hela Capitlet om Jagt och Djurfång, som war inryckt i [...] jectet til Swenska Lagen, uteslöts ur Lag-B[...] då den år 1734 publicerades.

skulle dem alt blifwa remonstreradt och de i alt få et nöje.

Den 13 Augusti, Blef åter igen talat om Djur-skjuteriet och begynte några at ångra den liberale tilsägelsen. Blef ockſå begärdt af Regeringen, at få det de påminna wille på Riksdags-Beslutet.

Den 15 Augusti, Blef åter igen påmint om Riksdags-Beslutet och begärdt et Utskott uti reductionen öfwer några punkter med dem at conferera.

Den 16 Augusti, Blef projectet af Riksdags-Beslutet upbragt och ännu på nytt begärадt om Djur-skjuteriet, så ock at ingen på några år en mil när Kronones Parker jaga måtte. När nu Ridderskapet såg det widare hwar dag komma, begärte de at blifwa wid gamla ordningen.

Den 17 Augusti, Refererade Utskottet dem i Reductionen wara proponeradt 3 ting: 1. Om Caduquerne, efter der stod i R. B. allena Penninge-Caduquer, om icke alle Caduquer derunder wore til at förstås, och fanns under Protocollet der wara en error Typographi, och et ord derimellan utlåtit. 2. Om Gästgifware och Postbönder, som til Kronan falla skulle. 3. At Hans Maj:t dem med Reductionen förskona wille, som 3 Hemman allena bekommit, hwaruppå af Ridderskapet blef begärdt, det til 4

ex-

extenderas måtte. Blef också et Utskott begärdt af Regeringen på 10 af hwar Classe.

Den 18 Augusti, Kommo til oß Riks-Rådet Sten Bielke och Gr. Nils. Proponerade 3 punkter: 1. Om den enigheten imellan gammalt och nytt Frälse i Båtsmanhåld. 2. Om Gårdar som gifwas åt de Betjänte, at deras friheter sig så wida extendera skulle, at de fingo gifwa Gårdars räntor til löningar; och derigenom befria Bonden från Mantals-Penningarna. 3. Om Skeppshjelpen. Blefwo altså förente i det nya och gamla Frälse hwad allodial wore; men om Skeppshjelpen kunde de hwarken före eller efter middagen blifwa ense. Hade också före Duell Placatet.

Den 19 Augusti, Blef påminnelserne om Duell Placatet uplåsne och kommo åter igen de 2 Riksens Råd, stode hårdt deruppå, at den enigheten imellan gammalt och nytt Frälse också skulle gå på R. Besluts Gods, hwarom de också woro ense. Blef också den Daler Silfwermynt bewiljad, hwilken af Bonden skulle uttagas af Kronones Befallningsman, och lefwereras i hwar Province til de förordnade af Amiralitetet på quittence. Kom också Secreteraren Behmer med Riksdags-Beslutet efter middagen.

Slutet härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 19.

Slutet om det som på Riddarhuset passerat, wid Riksdagen 1664.

Den 20 Augusti, Blefwo några ordningar uplästa 1. Kläde-Ordningen, 2. Bröllops och Begrafnings, 3. Tjänstefolks, och blef et starkt Utskott gjordt, som skulle gå up med wåra betänkande på Riksdags-Beslutet.

Den 22 Augusti, Blef det samma Utskottet upkalladt, och dem förehållet, huru nödig den eventual Krigs-hjelpen wore: wille dem försäkra, at der öfwer förmodan något krig komma skulle, och de bewillningen til Skeppsbyggande utlagt hade, den dem deruti skulle decourterad blifwa. Deß imellan sig et allärm fanns imellan Gr. Stenberger och J. Gyllenstierna, härrörande af den Begrafnings-processen och gång imellan Sparrarna och Gr. Königsmark, dertil D. Sjöblad något talte, steg strax Stenberger up

och frågade om han också prætenderade at gå för någon Grefwe; hwaruppå Johan Gyllenstierna swarade: Hwarföre icke, om han hade bättre tjänst, hwilket Steinberg högt uptog, och sade han skulle skämmas, och blef i mellan dem det så wida bragt, at intet felades än stöta. Ridderskapet beswärade sig genom et Utskott hos Regeringen om sådane procedurer på Riddarhuset, det Regeringen uptog och lofwade dem satisfaction, så wäl på det som ock i går war föregånget. Efter middagen blef eventual hjelpen på förbenämdt sätt bewiljad, så högt de Skatt- och Krono kunde öfwertala, at deremot swara halfparten. Blef också det Stora Utskottet af Konungen benämdt upkalladt på Matsalen den andra dagen klockan 8.

Den 23 Augusti, Arbetade Utskottet på deras förtrolighet både förr och efter middagen. Blefwo också alle Grefwarne upkallade, och, näst en god reprimend, förmante at härefter bättre sig accommodera. Grefwen af Dohna och Christer Horn hafwa också wäxlat tämeliga Skrifter sin emellan, så ock hårda ord igenom M. Tauben *).

Den 25 Augusti, Blefwo Adelens privatsaker företagne, derunder 1. war Hugguth, som be-

*) Detta och fler dylike händelser och enskilde träter om företräde woro de som egenteligen gåfwo anledning til Rang-Ordningen.

begärde at komma på Riddarehuset, hwilket ock blef bewiljadt. 2. Sabblarna. Blefwo också 7 Rikfens Råd gjorde af Regeringen. Efter middagen war fast hela tiden Landmarskalken på Slottet och ringa företaget. Blef också Riksdagen afblåsen.

Den 26 Augusti, För middagen wardt det af Utskottet är passeradt uti Reductionen uplåsit. Efter middagen — — — *).

12.

Project til Relationen angående de swåra Tal och Discourser, som i Kongl. Senatens Protocoller finnas införde och stråfwa emot Kongl. Maj:ts Höga Rätt och Wälde **).

N:o 1. Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit den 5. Octobr. 1660, angående Quæstionen

*) Här slutas nu detta märkeliga Diarium. Skulle någon äga et fullständigare Exemplar och behaga det meddela, skal det med all tacksamhet emottagas och nyttjas.

**) Detta Document är funnit i Kongl. Rådets och President. m. m. Gref Bengt Oxenstiernas Samlingar, med original vidimation af E. Palmsköld och A. Höijer, wid hwarje Extract ur Kgl. Senatens Protocoll. Det förwaras nu i Hennes Kongl. Maj:ts präktiga Manuscript-Samling på Drottningholm. Det uplyser ganska mycket de fordna quästioner i Swenska Jure Publico.

nen i Regerings-Formen, om Konungen allena har magt at wälja Riks-Råd. Pars 4. Fol. 75. 76.

Den 5. om Walet på R. Råd, antingen Konungen allena skal haswa magt därtil, eller om det icke skal ske med R. Råds råde:

Herr R. Drotzen hölt före, at Konungen allena intet bör wälja dem, utan Rådet bör och haswa deras vota deruti, efter R. Råd äro lika som Medlare emellan Konungen och Ständerne, 1:mo til at hålla Konungen dertil, at han regerar efter Lag. 2:o Och Allmogen til lydno och trohet emot Konungen.

Concordare vidimus E. Palmsköld. A. Höijer.

N:o 2. Extract af Kongl. Senatens Protocoll, hållit d. 5 Octobr. 1660. Pars 5:ta. Fol. 60.

Ad 4. ad ea verba, at Konungen wäljer och tager Ämbetsmän, inföll Discours om Konungen allena kunde detta göra.

Herr Sch. Rosenhane: Konungen haswer magt at wälja Embeten men med Riks-Råds råde.

Herr Sten Bjelke: man haswer och exempel, at Riks-Råd äro walde med Riks-Råds råde.

R. Drotzen Assentit: efter det är en wicktig sak, som går R. wälfärd an, och är ingenstädes Senatoris Officium så Nobile som här i Swerige, Pohlen, Dannemark och Ryßland, hwarest R. Råd äga wara så Mediatores emellan Konungen och Ständerne, och dem begge tilhålla om deras Ed och Plickt.

Herr

Herr Jöran Flemming: Regerings=Formen syftar allenast på Konungens Minorenniter, och det kan intet mera binda Konungen sedan han är kommen til Laga ålder.

R. Drotzen / H. G. Bonde / H. G. Baner } Sustinerade K. Gustaf Adolph hafwa welat göra af denna formen en wiß Teneur, hwarefter Konungen och Riket skulle rätta sig; men förstå därhos, at hwar och en Konung intet behöfwer sådan Regel, utan de som äro ilacka, och derföre dessa Orden intet böra utslutas och förgätas.

Gref Clas Tott: sjelfwa Res ipsa är fuller god; men synes intet böra propter novitatem så restringeras och exprimeras.

Gref B. Oxenstjerna: hade det förr warit observerat, så hade wi denna tiden ej haft så många Difficulteter.

Herr G. Bjelke, mente wara nog, at det står: Konungen wäljer och tager efter Swe-riges Lag.

Herr Sch. Rosenhane tyckte fuller ändteligen desse Orden intet böra förbigås; men med bättre maner kunna insättas uti den 5 puncten, hwarest talas om Riks=Råd.

Resolverades At de Orden, med R. Råds råde, skulle insättas uti nästkommande 5 punct.

N:o 3. Extract af Riks=Cantzlerns Herr Axel Oxenstjernas Memorial til Kongl. Senaten, öfwerskickadt med Secreteraren Lars Grubbe, daterat Erfurth d. 5 Decembr. A:o 1632. 12) Hurü fram-

Herr Pähr Baner mente, at hwar det skedde, då skola de så mycket mera scrupulera öfwer henne på följande Riksdag.

Herr Gabriel hölt Contrarium, at de mera och snarare skulle scrupulera, så framt Hon denna gången icke blefwe dem proponerat. Eljest hafwa Ständerne ingen mackt at scrupulera Henne: de skulle och på sådant fall snart gifwa Henne en annan formam.

Fältherrens mening war, at en Konung kunde framdeles succedera uti Regementet, som skulle tänka, at de sielfwa hafwa den Regerings-formen conciperat.

Herr Pähr Baner sade, at en Konung skulle snarare hafwa orsak, at gaudera öfwer sådane Ordningar, och mente wara nödigt, at alle Ständerne den samma acceptera, sedan måste fuller futurus Rex gilla och emottaga henne, så framt han eljest wil få Cronan på Hufwudet *).

Fortsättning härnäst.

---

*) I deßa Raisonnementer synes grunden til de skäl, som drefwos på Hofwets sida wid Riksdagen år 1680; men hwilka sedermera äro beswarade med en Skrift, som läses i den, för goda saker, och många tautologier bekanta Boken, Ärlig Swensk.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 20.

Fortsättning af den Projecterade Relationen, om Tal och Discourser, i K. Senatens Protocoller införde, angående K. Maj:ts Höga Rätt och wälde.

N:o 5. Extract af Kongl. Senatens Protocoll, hållit d. 5 October 1660, angående, den Quæstionen, om Kongl. Maj:t skulle wara bunden til Regerings-formen och därpå swärja. Pars 5 Fol. 60.

Riks-Drotzen: Och är ingenstädes Senatoris Officium så nobile som här i Swerige, Pohlen, Dannemark och Ryssland, hwarest R. Råd äga wara så Mediatores emellan Konungen och Ständerna och dem begge tilhålla om deras Ed och Plickt.

Herr Jöran Flemming: Regerings-Formen syftar allenast på Konungens Minorenniret, och det kan intet mera binda Konungen sedan han är kommen til Laga ålder.

R. Drotzen } Sustinerade Konung Gustaf haf-
H. G. Bonde } wa welat göra af denna Formen
H. G. Baner } en wiß teneur, hwarefter Konun-
gen och Riket skulle rätta sig; men förstå därhos at hwar och en Konung intet behöfwer en sådan Regel, utan de som äro elacka, och därföre desse Orden intet böra utslutas och förgätas.

N:o 6. Extract af Kongl. Senatens Protocoll, hållit d. 9 Octobr. 1660, angående den Quæstionen om, Kongl. Maj:t skulle wara bunden til Regerings-Formen och därpå swärja. Pars 5, Fol. 89. Ad 62 punct. Och påmintes därhos, at såsom Regements-Formen i förra Regeringen är antagit för en Lag, så bör hon och alltid af Konungarne confirmeras, och swärjas på henne så wäl som på Lagen. Ja och at Konungen intet borde hafwa något Votum i Rådet, förrän han hade swurit därpå, hwilket och befans godt, dock rådslöts intet däruti.

N:o 7. Extract af Kongl. Senatens Protocoll, hållit d. 9 Oct. 1660. Pars 4. Fol. 135.

Öfwer den 62 Artikl. Är Konungen öfwer Magi &c. och några gods antingen gifwas eller förpantas åt några, hafwe macht då han mogen blifwer, det at återkalla. Detta synes wara något hårdt och måste circumscriberas, och måste Konungen swärja så wäl på denna Regerings-form som Sweriges Lag. Herr

B

Bjelke höll före, at så wida denne Regerings Form intet strider emot Sweriges Lag, så wida bör en Konung swärja häruppå och intet undandraga sig.

N:o 8. Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit d. 30 Oct. 1660 Pars 4. Fol. 363.

Grefe Nils Brahe: Quæstio är, om Konungen kan kasta kull Regerings-Formen utan Ständernes Wetskap och Consens eller och intet.

Resp:r. Posterius Affirmatur, Ergo må det införas i Regerings-Formen.

N:o 9. Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit d. 1 Martii 1667, angående Kongl. Maj:ts macht at stifta och uttyda Lag. Fol. 89.

Herr Lorentz Creutz. Rex non potest sua Authoritate mutare & sancire L. L.

Herr Jöran Gyllenstjerna, idem.

Herr Sten Bjelke: Konungen skall styrcka det som slutit är, efter Konungens Ed honom därtil obligerar.

Herr Björnklo idem.

Herr R. Cantzlen, men det skall bewisas at det är en Lag: uplästes Lagen om Konungens Ed.

Herr Sten Bjelke, aldrig kan en Konung göra en ny Lag, men at conservera de gjorde Lagar det swär han på.

Herr Clas Kolamb idem.

Herr R. Cantzlern: det är intet bättre, än at man uti en sådan important sak, säger hwad för sig sin mening.

Herr

Herr Clas Rolamb. När en gör willse om Lagens mening, så måste Konungen göra en explication, quo modo det skall ske, wisar sielfwa Lagen, neml. igenom Lagmannens interpretation. I stället för Lagmänner, häfwer Kongl. Maj:t skrifwit til Hof-Rätterne som äro i stället för Lagmannen, och tagit deras Sentiment, och kan derföre Kongl. Maj:t nu så mycket bättre sluta.

N:o 10. Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit d. 21 Mart. 1667. pag. 86.

Herr Clas Rolamb: det är emot Konungens Ed, at han skall tillåta en orätt Lag, heller Praxin gå för rätt Lag.

Herr R. Cantzlern: det är nu in Quæstione och måste proberas.

Herr Clas Rolamb: det är förr skedt och in Pleno därom voterat, och Konungen hafwer med sin Rådd allaredan så godt funnit, hwilket synes nog.

Herr Lorentz Creutz: det wore res pessimi exempli, wore bättre at Ständerne interpreterade Lagen.

Herr R. Cantzlern Idem.

N:o 11. Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit post meridiem d. 3 Nov. 1680. pag. 168. Præsentibus.

Herr Riks-Skattmästaren, Herr G. Baner, Gref Bengt Oxenstjerna, Gref Nils Brahe, Herr G. Kurck, Herr Gust. Sparre, Herr Ge g Gyllenstjerna, Herr Gustaf Oxenstjerna, H r

Lars Flemming, Herr Ernest Creutz, Herr Axel de la Gardie. Uplästes Protocollet som hölts på Riddarhuset. Grefwe Bengt Oxenstjerna kom neder ifrån Kongl. Maj:t och berättade, det Kongl. Maj:t hade befalt, at säga Deras Excell. af Rikssens Råder, at et utskott ifrån Riddarhuset ifrån alla 3 Classer hade warit hos Kongl. Maj:t och sagt, at som de i Fredags och Lördags hade öfwerlagt, det förslaget om godsens Reduction, och dermed efter Riddarhus Ordningen fortfarit och funnit däruti alla 3 Classer enige, at en sådan Bewillning skulle accorderas, som de allaredan hade förenat sig om; så hade likwäl några i prima Classe, satt sig däremot; men nu har sig tildragit, at en stor del af dem ha nu trädt til de andra, hwarföre de förhoppas, at efter det efter Pluralitatem Votorum war concluderat, skulle Kongl. Maj:t beskydda dem wid de Privilegier de ha erhållit, och intet låta dem turberas af några som sit egit Interesse allenast söka.

Hans Kongl. Maj:t hafwer utskottet därpå swarat, at som de stödja sig på Riddarhus Ordningen, så hafwer Kongl. Maj:t gifwit dem den försäkringen, at ingen skulle dem därutinnan turbera.

Landt-Marskalken Herr Clas Flemming inkallades och af Herr Riks-Skattmästaren frågades: Entedan man hade förnummit i Staden at Ridderskapet hade uptagit Rikssens Råds

swar

swar i dag på Riddarhuset, angående Reductionen på godsen, som skulle de hafwa warit nögde därmed, om Herr Landt-Marskalken wiste något däraf.

Herr Clas Flemming. Jag har intet hört något sägas derom på Riddarhuset, icke heller hört någon tala om något deras samtycke, ej heller wet jag någon ha tagit det så upp.

Berättade sedan orsaken hwarföre Reductionen hade warit förändrat, neml. efter den första hade warit med några hårda expressioner stälter. Men huru en del af prima Classe äro af et ljud, som Landt-Marskalken likwäl säger sig intet ha hördt, neml. at några wille gå up til Kongl. Maj:t och dem illa angifwa, föranlåtne til at gå ut ifrån Riddarhuset, och de när Disputen war, hwilken dera Parten war större, den som protesterade emot förslaget eller den som det agréerade, så at de förordsakades träda hwar på sin sida, til at asse hwilket dera war sant; då hade de af prima Classe som protesterade, gått up til Kongl. Maj:t och dock intet bekommo Audience, efter Hans Kongl. Maj:t war i Rådet, och eljest wille at de skulle ha Landt-Marskalken med sig, det som skedde den andra dagen, och Landt-Marskalken på deras wägnar contesterade dem wara ledt, at de förnummit somliga wilja dem hos Kongl. Maj:t illa angifwa: de anhölls och i underdånighet, at Kongl. Maj:t intet wille tillåta de andra 2

Classer-

Classerne judicera öfwer dem och deras gods, som de under Kongl. Maj:ts Nåd hemskjuta; häremot äro de andre åter inkomne, med en Supplication, däruti de wisa, at de intet raisonera öfwer Kongl. Maj:ts Nåd, och skulle hälst önska, at det intet kommo til någon votering, öfwer det de af särdeles kärlek emot sin Konung och det gemena bästa afstodo.

Herr Riks-Skattmästaren: jag håller före, at man bör göra Kongl. Maj:t en underdånig berättelse, om alt som är passerat, angående godsens Reduction, så woro de erbödiga alt til Kongl. Maj:ts tjenst upoffra; men kunde intet underlåta Kongl. Maj:t berätta, at det ena Ståndet intet compererar at döma öfwer det andra, eller det något afhända, och ju wisa Hans Kongl. Maj:t det som wi äro skyldiga, på wåra Embetens wägnar at göra.

Grefve Bengt Oxenstjerna: wilken i det göra, så råder jag, at i det gören skrifteligen.

Herr G. Oxenstjerna: det kunne fuller wara säkrare; men jag frucktar skriften blifwer intet så snart färdig, emedlertid göra de andra hwad de wilja.

Herr Gust. de la Gardie höll bäst, at gå up och munteligen förehålla Kongl. Maj:t deras tanckar.

Gustaf Oxenstjerna idem.

Herr Georg Gyllenstjerna idem, at man toge Protocoller och wiste Kongl. Maj:t, at det intet

intet war aldeles passerat, efter Riddarhus Ordningen, och at Kongl. Maj:ts hoghet blef därigenom læderat, och at man begärade dilation til at skrifwa en skrift. Gref Bengt Oxenstjerna råder at göra alt på en gång, både munteligen berätta Kongl: Maj:t och ingifwa skriften. Och som Kongl. Maj:t låfwar sig wilja maintenera Adelen wid Riddarhus Ordningen, så kunde man wisa, at det intet är så tilgådt, efter de intet ha fådt votera med Sedlar, icke heller ha de 2 Classer öfwersändt den twdje, decenti modo, och det största felet, at Landt-Marskalken intet ha proponerat om Reduction utan en annan.

Herr Ernest Creutz begärade häremot at föras til Protocollum det han distingerat: neml. annat är göra en ting incompetenter och annat inordinate: om Adelen ha incompetenter gjordt när de talt på godsens Reduction, det underkastar han Kongl. Maj:ts Censur, men at de ha gjordt inordinate, kunde man intet aftaga af Landt-Marskalkens Discours.

Fortsättning härnäst.

Historiska Mårkwårdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 21.

Fortsättning af den Projecterade Relationen om Tal och Discourser, i K. Senatens Protocoller införde, angående K. Maj:ts Höga Rätt och wälde.

Voterades.

Gref Gust. de la Gardie: det wore önskeligit, at wi ginge upp til Kongl. Maj:t ju förr ju heller.

Gref G. Oxenstjerna: Man bör relatera, hwad wi har hördt och sedt, och contestera, at alt det man talar intet sker til at touchera Reductionen, utan allenast fullgöra wår Ämbetes plickt.

Gref Joh. Stenbock: Efter saken är af stor wigt, begärer jag at få göra några påminnelser derom, ehuruwäl det är swårt at tala i sin egen sak: det är intet utan, at man kan säga det wara skedt et stort ingrep uti Privilegierne och således Kongl. Maj:ts höghet. När 3 Stånder komma och begära Reductionen, och det 4:de, som det mäst angår, mumlar fuller först något

där-

däremot; men omsider slutar med de första, och Kongl. Maj:t intet ovillkorligt uptager deras offerter, så finner jag swårt at gå til och förebringa Kongl. Maj:t något däremot. Anklaga Ridderskapet, at de intet ha rätt voterat, det kommer intet Rådet til, utan de hafwa Konungen för sig; om nu Ständerne äro ense och Konungen will maintenera dem därwid, så finner jag det swårt för Eders Excell. at göra Kongl. Maj:t någon Remonstration derom som wore contraire. Men om Kongl. Maj:t wiste sig irriterat däraf, då wore det en annan sak.

Sedan är intet owanligt at några votera emot hwar andra. Kongl. Maj:t går och förlikar eder härom, och wi skulle gå upp och råda Konungen ifrån detta.

Herr G. Sparre: jag wet intet, om wi prostituera oß, om wi gå upp och göra Kongl. Maj:t en ny Relation af det som är passerat på Riddarhuset, särdeles uppå den berättelsen som Grefwe Bengt gör, at Kongl. Maj:t uptager saken för sluten. Man kunde efter en simpel Relation begära, at Kongl. Maj:t wille med nåder uptaga det wi sade wåre underdånigste tanckar och Remonstration af de många elacka consequentier, som kunde följa.

Gref Pontus de la Gardie: Jag tror intet, at det skulle skada, at man gjorde Kongl. Maj:t den Remonstration, intet at wilja ändra det som är gjordt, utan til at conservera sin Ed.

Gref

Gref Nils Brahe: jag skulle önska, at aldrig ha sutit wid detta Bordet, efter jag fruchtar, at impingera uppå något; men jag måste mera taga i Consideration, hwad jag är Gud skyldig, och fördenskull måste säga min mening: än skönt 4 Stånd hade trädt tillhopa, är jag än i mit samwete intet convincerat, at de hafwa votum decisivum, uti det som dem intet competerar; ty det är efter Lag, at gifwa sina underskrifne Söner, och competerar Konungen allena: wi kunna intet choquera Ständerne om wi defendera det. Det kan intet kallas at lägga in Protestation emot Ständerne, när wi Remonstrera Kongl. Maj:t, at det competerar Kongl. Maj:t allena. Om wi det intet göra, så wet jag intet huru wi kunna det förswara, särdeles dessa tider: jag tycker, när man talar emot den högheet, som Kongl. Maj:t competerar, så är det emot Kongl. Maj:t sielf.

Gref Bengt Oxenstjerna: det är mycket widlyftigt deducerat hwad denna materien angår, skall fördenskull intet wara widlyftig. Det är fuller swårt, at tala i sin egen sak, men när jag betrackar de många Consequentier häraf flyta, så tror jag intet, at man gör illa, när man gör det eus Ed förplicktar honom til, såsom at wisa, at modus är praeposterus, det är fuller något at säga om et helt Stånd eller Ridderskapet: Men ha de intet haft betänkande, at göra det, så kan det intet betänkande wara

at

at säga det som sant är, de twenne andra Ständerne: det är wår skyldighet, at Remonstrera Konungen, at han intet bör tåla det, det kan en Senat utan at lada på sig deß offence göra, hälst efter det allenast sker at fria sit samwete, och göra sig ursäcktat för efterkommanderne, hoppas at Kongl. Maj:t det intet illa uptager, efter Hans Maj:t plågar höra privata Supplicationer. Dock bör man detta göra decenti modo, och kanske wid det tilfället, at man tackar Kongl. Maj:t för en nådig communication, af Riddarhusets slut; men som man likwäl hade något, at berätta Kongl. Maj:t därom.

Herr G. Baner: jag finner aldeles onödigt, at säga något därtil, lägger allenast detta dertil at det woro oförswarligit, om man detta icke gjorde, och menar, at man och detta skulle göra skrifteligen.

Herr Riks-Skattmästaren: jag skulle distingera, hwad som än står at göra, och hwad framdeles kan ske, ser fuller at denna saken intet kan än ändras; men såsom det är en sak, som framdeles lärer draga något efter sig, som wi skulle önska intet wore skedt, därföre böra wi råda Kongl. Maj:t härutinnan på det sättet, at göra Kongl. Maj:t en Relation, öfwer det som war på Riddarhuset passerat, och at saken war där så wida kommen, at wi intet kunde säga deruti på det stället: wi kunna contestera, at wi intet tala derföre, at wi något mista,

utan

utan at Ständerne ha intet så considererat Processen härutinnan som sig borde, det wi likwäl intet tro dem hafwa gjordt af elack intention, och at det competerar Kongl. Maj:t at göra något därutinnan, och ingen annan, och det kunde man underdånigst föredraga Kongl. Maj:t munteligen: därmed gingo Rikens Råd upp til Hans Kongl. Maj:t.

N:o 12. Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit den 4 Novemb. 1680. Fol. 179. Præsentibus.

Herr Riks-Skattmästaren, Herr Gust. Baner, Gref Bengt Oxenstjerna, Gref Nils Brahe, Herr Gustav Kurck, Gref Pontus de la Gardie, Hr. Georg Gyllenstjerna, Gr. Johan Stenbock, Gr. Gust. de la Gardie, Hr. Lars Flemming, Hr. Ernest Creutz.

Riks-Skattmästaren, Herr Sten Bjelke, berättar, hwad han i aftons uppå R. Råds wägnar hafwer talat hos Hans Kongl. Maj:t: Såsom wi uppå Eders Kongl. Maj:ts nådigste tillåtelse efter Ridderskapets begäran, hafwa warit i dag på Riddarhuset, så fordrar wår underdånigste skyldighet E. Kongl. Maj:t berätta, hwad därsammastädes är passerat.

Först Notificerade oß Landt-Marskalken, hwad de hafwa för gott funnit til at handla på Riddarhuset, nemligen: om Reductionen af Grefwe- och Friherrskaperne, såsom ock af Norrköpings beslut och Läne goitsen med några Conditioner

och

och omständigheter, som han uprepade och hwilka nu för E. Kongl. Maj:t woro alt för långt at berätta.

Sedan uplästes en skrift, som Adelen, hat låtit upsätta, til at Remonstrera det ofog, som de andre Ständerne dem göra, i det de påbörda dem något, dertil de finna sig aldeles oskyldige, och begära, at omdömme därom måtte wara hos E. Kongl. Maj:t sielf och icke hos Ständerne; men wid ändan war där inryckt en Clausul om Reductionen, hwilket somlige intet woro ense med och förmente wara dem owitterligen insatt, derom E. Kongl. Maj:t af dem sielfwe lärer bättre kundskap bekomma. Sist och wid afträdet, förehades en skrift, som en del af primæ Classe hade upsatt, hwaruti de beswära sig öfwer några i samma Classe, som i underdånighet, ha warit uppe hos E. Kongl. Maj:t, hwilket wi tyckte oß intet angå, derföre de den samma intet låto upläsa, medan wi ingen Jurisdiction öfwer dem hafwa kunde, utan där de sig hafwa öfwer något, at beswära, hafwa de det at andraga hos E. Kongl. Maj:t, och som något tal infölll, om den oordning som de mente wara passerat på Riddarhuset, så rådde wi dem som medbröder til enighet och förmante, at när de lefwa efter Riddarhus ordningen, så kunde alt sådant bäst utur Wägen rödjas.

Hwad den första Puncten angick, om Länens reducerande, så säga wi oß på den orten därom intet

intet wara något at göra och öfwerlägga, eller med dem at conferera, emedan wi befunno saken där alla redan så långt wara avancerat, såsom wi och sedermera af Gref Bengt Oxenstjerna hafwa förnummit, E. Kongl. Maj:ts nådigste swar gifwit Ridderskapet, hwilket wi skola oß låta wara til en underdånig efterrättelse. Och bedje wi at E. Kongl. Maj:t intet tänker, at wi här något tala, för wårt privat interesse angående Reductionen, ehuru ibland oß några torde wara, som samma Reduction ginge när nog; utan wi, E. Kongl. Maj:ts underdånigste Tjenare af Rikssens Råd, hafwa för wår Ed och Embetes Plickt skull intet kunnat underlåta at warna och råda, det E. Kongl. Maj:t täcktes sjelf considerera den farlige Consequentien, som däraf kan entstå, där Ständerne i gemen eller några i synnerhet skulle wilja tillägna sig votum decisivum, der dem likwäl allenast competerar votum deliberativum; men E. Kongl. Maj:ts Kongl. myndighet och rätt allena competerar votum decisivum, därom fordna Konungar, och särdeles E. Kongl. Maj:ts Herr Fader hafwa warit mycket öme om, och det särdeles efter Sweriges Rikes Lag, där som Konungen allenast tillägnas sådant at göra och låta, men ingenstädes tillägnas det Ständerne; altså där wi uti sådant icke skulle uptäcka E. Kongl. Maj:t wåra underdånigste tankar, och framdeles, det Gud doch afwände, någon

gon skada däraf skulle tima, churuwäl wi intet tro at Ständernes upsåt är, at göra något som skulle lända E. Maj:t til skada, så skulle det oß wara oförswarligit, at icke hafwa E. Kongl. Maj:t wåra underdånigste tankar yttrat. Derföre förmoda wi och lefwa i den underdåniga förhoppning, det E. Kongl. Maj:t detta wårt underdånige nödige och wälmente inrådande uti Nåder uptager och oß altid med Kongl. Nåde så härefter som härtil blifwer bewågen.

Däruppå swarade Hans Kongl. Maj:t: Jag kan intet utan med förundran förnimma, det Riksens Råd skulle wilja afråda mig ifrån det som alla 4 Ständerne hafwa för godt funnit, och jag hafwer låfwat dem at wilja maintenera dem wid, och huru skulle det wara säkert för mig, at göra något emot det, som alla 4 Ständerne ha slutit.

Hwaruppå jag i underdånighet replicerade, at om jag hade warit så olyckelig intet rätt kunnat exprimera mig för E. Kongl. Maj:t: ty jag in för Gud och på min själs salighet kan bedyra, at jag aldrig hafwer haft det i Commission af mine medbröder R. Råd, ej heller hafwer det warit mina tankar at göra, beropandes mig på dem sjelf närwarandes, och at wi aldrig hafwa sökt det på det sättet, at hindra eller afwärja, hwarwid H. M. sade: så hafwer jag intet rätt förstådt eder och det är wäl.

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 22.

Fortsättning af den Projecterade Relationen om Tal och Discourser, i K. Senatens Protocoller införde, angående K. Maj:ts Höga Rätt och wälde.

N:o 13. Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit den 22 Decemb. 1680 ante merid. D. Mercuri Fol. 239.

Præsentibus:

Herr Riks-Drotzen, Herr Riks-Skattmästaren, Herr Gust. Banner, Grefwe Bengt Oxenstjerna, Gref Nils Brahe, Herr Knut Kurck, Herr Gust. Kurck, Herr Gust. Sparre, Herr Jöran Gyllenstjerna, Gref Joh. Stenbock, Herr Lars Flemming, Gref Anders Torstenson, Herr Ernest Creutz.

Gref Bengt Oxenstjerna uplåste Hans Kongl. Maj:ts til sig en particulier ankomne nådiga Bref, dateradt Kongsör den 18 Decemb. sistledne, därutinnan nådigst befalles at communicera, med

med Rikfens Råd det senaste Ståndernes swar, öfwerlefwererat den 9 Dec. så och at tilsäga Secretair Wallenstedt, det han til den ändan deras Excellencer en Copia tilställer.

Framwistes Copian af denna skriften, som är vidimerat af Secretaire Wallenstedt och uplästes, befants innehålla en förklaring angående Regerings-Formen, Rikets Styrelse med Rikets Råds råde, och Successionen. Item om Riks-Råd äro Mediatorer och om de göra et Stånd etc.

Discourerades först, at såsom Hans Kongl. Maj:t har communicerat med dem Skriften, men intet begärt däröfwer deras betänkande, så wore det nog om Hans Excellence Grefwe Oxenstjerna swarade, at skriften efter Hans Kongl. Maj:ts nådiga befallning, wore med Rikfens Råd communicerat och för dem redan upläsen. Men litet därefter togs saken widare uti Consideration.

Gref Joh. Gabr. Stenbock: såsom jag dels i dag, dels i går, har sedt uppå de 4 med oss communicerade momenterne, så har jag mer och mer eftertänkt, huru wigtiga de äro, och funnit nödwändigt, at något däruppå må swaras. Jag reflecterar på de orden som där stå, at Riks-Råd af alt sku få Communication, sku de nu därjämte njuta det som är reciprokt, neml. at få göra deras underdånige Påmin[nel]ser, til det som communiceras, så följer at [...]

de til desse momenterne intet påminna, synas de samtycka dårtil. De 3 första skulle fuller någorlunda kunna beswaras, men når jag tånker på det 4:de om Successionen, så fasar jag; ty detta år en sak, som förr har warit et Crimen, at tånka uppå, mycket mer at yttra sina tankar dåröfwer. Jag befarar at man wil draga oß på det hala, ty på den ena sidan år oß okunnigt huruwida det Hans Kongl. Maj:t kan behaga, at wi utlåta oß, om det icke sårdeles blir befalt, och huruledes Hans Kongl. Maj:t considererar Riksens Råds Embeten; men på den andra sidan om wi intet påminna, når det behöfwes, efter wår Ed, så ha wi och förswar på oß. Derföre skulle jag tycka rådeligit, at wi förfrågade oß hos Hans Kongl. Maj:t underdånigst, huruledes wi hårwid hafwa at förhålla oß.

Herr Riks-Drotzen approberar aldeles denna Gref Joh. Stenbocks mening, finnandes för Riksens Råd mycket betånkeligit, at tiga stilla och intet swara; ty antingen communicerar Hans Kongl. Maj:t med oß til en blott efterråttelse, heller och som med Riksens Råd, och til at förnimma wårt betånkande: det förra kan intet wara; ty dår står at Hans Kongl. Maj:t år sinnat at communicera med oß alt, derföre måste man tro det senare och par consequent åligger det oß, at göra det som wår Ed af oß fordrar.

Herr Riks-Skattmåstaren år och utaf samma

na mening som Gref Joh. Stenbocks Excell; Deras Excellencer påminna sig intet at någon så importante sak för har warit sluten utan föregången communication med Rikssens Råd.

Gref Nils Brahe bekänner det samma som Herr Riks-Marskalken, at saken meriterar at komma uti Consideration och är af stor Importence, men hemställer deras Excell. Dijudication om icke rådeligast wore, at med yttrande af wåra tanckar låta ännu något anstå, hälst efter wi nogsamt hafwa erfarit, at wi förr med wåra underdånige Remonstrationer intet ha efter önskan reusserat. Kanske at såsom wi nu äro in prædicamento passionis och til en del lika som Scopæ Dissolutæ, så torde wi med wåra Skrifter gifwa tilfälle, til sådane Discourser och explicationer som föga skulle lända oss til avantage, men emedan som maxima negotia intet volveras uno momento, så är bäst wänta til des framdeles någon bättre Occasion yppar sig, och til des wi finna at det är de tempore at uptäcka wåra tankar. Posito at Hans Kongl. Maj:t i Nåder swarade, ja jag will weta edra tanckar, kanske det torde wara swårare för oss, än alt annat at efterkomma.

Herr Joh. Stenbock: Jag underkastar detta Eders Excell. Censure, men om Eders Excellencer intet wela skrifwa så wil jag det göra för mig.

Herr Riks-Skattmästaren säger det sa... a

h

och remonstrerar, at det intet är rådeligit at dröja därmed, ty Rikssens Råd stå lika som emellan 2 Eldar, i det at Ständerne intet göra dem fria från deras Ed, och därföre måste de underdånigst påminna, det som Hans Kongl. Maj:ts Tjenst fordrar, ty fast om det intet wore Hans Kongl. Maj:t så behageligit, så skulle det likwäl behaga Gud.

Herr Riks-Drotzen idem, Om wi måste bli olyckeliga, så är ju bättre wara olyckelig med godt samwete än med ondt samwete. Berättar sig hafwa något oåtspordt påmint hos Kongl. Maj:ts Sal. Herr Fader Glorwyrdigst i åminnelse, men som Hans Kongl. Maj:t det onådigt uptog med befallning, at han intet skulle understå sig det at göra flere gånger, så har han sig sådant til efterrättelse stält, och det intet flere gånger gjordt, sedan han från sin Ed blef dispenserat.

Gref Bengt Oxenstjerna, jag för min Person, considererar wärcket således, at såsom här äro 4 membra uti Ständernes Skrift, så böra de hwar efter sin Ordning företagas och considereras, här är mycket för mig discourerat, som jag nu intet uprepar, men jag går til sjelfwa saken och finner den således beskaffat, at som det är nödigt, at wi måste något swara, så synes det och därhos betänkeligit, at begära förut tilstånd til at så swara, ty därmed kunna wi oß beta den friheten, som oß ännu är lämnat.

Jag

Jag ser intet huru Rikssens Råd kunna förrätta deras Embeten, när de således äro circumscriberade. Ständerne destruera med den ena handen det som de med den andra uti deras Skrift ha upbygdt. Jag har hört sägas af några, lika som Rikssens Råd hade allenast et votum consultativum, men om Riket skall styras med Rikssens Råds råde, kan det intet wara et blott consultativum votum som de hafwa. Derföre behöfwes wäl, at uti underdånighet begära någon förklaring huruledes Hans Kongl. Maj:t det will i nåder hafwa förstådt, sammaledes behöfdes wäl at uttyda på hwad sätt och uti hwad mening Rikssens Råd kallas Mediatorer, item et särdeles Stånd.

Herr Riks-Skattmästaren säger sig kunna wisa, at Riks-Råd uti en Skrift som är tryckt, kallas Mediatorer.

Gref Bengt Oxenstjerna continuerar, at man har orsak at Remonstrera, huru som det är något nytt, at en sådan sak, uppå hwilken hela Rikets wälfärd hänger intet är communicerat med Riks-Råd; men såsom dessa Puncterne äro zarte och granlaga, och Rikssens Råd dess förutan äro occuperade med de sakerne, som höra til den stora Commissionen, så wet jag intet om man något i hastighet kan determinera, som icke skulle bli ofullkommeligit, hemställer fördenskull deras Excell. om dem icke skulle behaga något hwar för sig ruminera förut och denna

gån-

gången allenast kortel. och med få ord tacka Hans Kongl. Maj:t underdånigst för communication, och säga, at wi wele wara betänkte på det som wi finna nödigt at göra.

Herr Jöran Gyllenstjerna, bifaller Gref Bengt Oxenstjernas mening, at såsom desse Puncterne äro mycket importante, altså där de nu skulle öfwerläggas, så skulle wi intet mera hinna för Jul göra än det, och tycker at Skrifsten angående stora Commissionen är mera pressant än denna.

Herr Riks-Drotzen, intet är det min icke heller Gref Johans mening, at wi nu skulle skrifwa wårt betänkande öfwer alla dessa puncterne, det är extra Qvæstionem, at Hans Kongl. Maj:t intet är bunden til Pluralitatem. Men efter Riksens Råd på Embetens wägnar äro plicktige, at i underdånighet warna Hans Kongl. Maj:t och styrcka des samt Allmogens rätt, så skulle det wara 2:ne Contradictoria, at säga de sku rätta sig efter deras Ed och likwäl non rogati tacere.

Herr G. Baner approberar Gref Joh. Stenbocks och Herr Riks-Skattmästarens mening, angående Quæstionen om Skrifningen til Hans Kongl. Maj:t, lägger allenast det därtil, at det wore bäst til at ännu något därmed dröja.

Såsom Hans Excellence Herr Knut Kurck inkom, så repeterade Gref Joh. Stenbocks Excell. efter de andra Herrarnas begäran sin mening för Herr Knut Kurck.

Herr

Herr Knut Kurck håller af många skäl för betänkeligit at swara Hans Kongl. Maj:t nu strax, efter Hans Kongl. Maj:t intet har befalt Rådet at inkomma med något swar: uti hwad Consideration Riks-Råd äro hos Ständerne, det ha wi nu erfarit och måste wi se til icke allenast hwad wår Ed fordrar, utan och hwad frukt och effect därpå kan följa, ty så snart wi något swara, så impugnera wi det som Ständerne ha giordt.

Herr Gust. Kurck: Jag ser intet huru wi kunna förrätta wåra Embeten, om wi icke få något eclaircissement, hwarefter wi oß rätta skola, antingen wår Ed eller Ständernes explication. Herr Knut Kurck: än om Hans Kongl. Maj:t swarar: wi ha intet begärt at weta edra tankar.

Discourerades igen åter et och annat, som efter befallning intet fördes til Protocollet.

Sedan som deras Excellencer något hade talat sakta med hwarandra, förändrade Herr Knut Kurck sin mening och gaf bifall därtil, at det wore bäst nu strax i underdånighet skrifwa til Hans Kongl. Maj:t.

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

No 23.

Fortsättning af dett Projecterade Relationen om Tal och Discourser, i R. Senatens Protocoller införde, angående K. Maj:ts Höga Rätt och wälde.

Talas än och ytterligare, om och huru det skal skrifwas. Gref Bengt Oxenstjerna: jag finner något som wi nödwändigt måste ha eclaircissement öfwer, men befarar, at om wi nu skrifwa, så ge wi sielf anledning til at beta oss den friheten som oss ännu är lämnat.

Herr Knut Kurck: om man desperarar at producera någon god effect, så måste man åtminstone salvera sit samwete.

Herr G. Sparre: jag anser saken således, at när Hans Kongl. Maj:t i nåder communicerar något med Rådet, så är det intet en blott communication, utan sker til den ändan, at Rikssens Råd skola låta weta deras tankar. Materien är swår och af stor importence; men jag ser intet

intet huru wi kunna undgå at swara: wi kunna med några ord låta weta, at wi tacka underdånigst för communication, och om Hans Kongl. Maj:t wil i nåder låta oß weta, huru wi oß uti en så important sak hafwa at förhålla, så skola wi oß sådant låta wara til hörsam efterrättelse.

Herr G. Kurck uprepar sin förriga mening på nytt. Gr. And. Torstenson finner fuller rådeligit, at uti underdånighet begära någon information om Hans Kongl. Maj:ts nådiga wilja, men wet intet om man det skall göra nu strax, eller om icke någon imedlertid kunde få den nåden at tala muntel. med H. K. M. om detta.

Hr. R. Drotzen, än om man skulle skrifwa någon til, som munteligen kunde föredraga detta ärendet.

Det förslaget approberades intet.

Taltes sedan om et och annat Discoursive.

Gr. Joh. Stenbock säger sig intet finna uti den gamla Riks-Råds Eden de Orden, det de böra skada och förderf i tid gifwa til känna.

Resp. Deße Orden brukas i alla Fullmagter.

Herr Ernst Creutz: jag finner saken således beskaffad, at jag är ånger om jag skulle wara af en annan mening än deras Excellencer, men lefwer uti den underdånigste tilförsigten at Deras Excellencer det af deras wanliga godhet excusera. Jag för min person skulle gärna wara informerad, af hwad tilfälle Ständerne äro komne, til at göra denna förklaringen.

De

Deras Excellencer swara, at H. K. M. det sielf har begärt.

Herr Ernst Creutz: Skulle H. K. M. det sielf ha begärt, så wet jag icke om intet på den händelsen wore nödigt, at uti underdånighet förnimma af H. K. M. hwad det egentel. är, som kan ha mera beweckt H. K. M. än framfarne Konungar til at begära denna Declaration. Wore det nu så, at Deras Excellencer genom Bref eller eljest skulle synas gjort sig af Regimentet participes, låra Deras Excellencer förmodel. förklara, at det aldrig har warit deras mening, och at sådane impressioner, der de woro gifne H. K. Maj:t, stodo intet på ett rätt fundament. Jag har önskat altstilla, sedan som jag förstådt af ett Rumor och Ryckte, lika som H. K. M. skulle ha warit otålig öfwer skrifter, som Eders Excellencer til H. K. M. låtit afgå, at det måtte komma i dagsljuset och under debat af owälde Domare, huru wida Deras Excellencer därutinnan gjort det som deras åmbetes plikt dem tilbinder. Och som jag har den äran at sitta här hos Edres Excellencer, måste jag det och säga, at jag intet annat har wetat, än at Riks Råds votum woro allenast deliberativum och intet decisivum: at H. K. M. låfwar styra Riket med Rikssens Råds råde, det binder intet H. K. M. til at följa deras Råd, ehuruwäl om han wil wara bonus Rex och bli en lyckelig Konung, så går han dem intet förbi. Jag considererar

intet

intet Riks Råd anwända, än som Råd hos en Prints i Tyskland.

Herr Riks Drotsen: Det är den åtskilnaden, at Riks Råd äro Konungens och Rikets Råd och swärja Riket.

Herr Ernest Creutz förklarar sig, at han icke heller håller en Förstes i Tyskland Råd lika med Rikssens Råd i Swerige, deras Authoritét och wärde, ty dignitas Senatoria i Swerige är större. Nu hemställer jag Eders Excellencers dijudication, om en af Rådet woro discrepant ifrån de öfriga och Konungen bifölle den ena, om icke H. K. M. ändå kunde sägas regera med R. Råds råde.

Herr Riks Drotsen: Det är extra quæstionem, at annat är regera med R. Råds råde, annat regera efter Riks Råds Råde.

Herr Ernest Creutz: en Président uti et Collegio går efter pluraliteten men intet Konungen.

Såsom denna Saken nu först kommer til öronen, och man intet därom förr haft notice, så skulle jag önska, at man intet förhastade sig med något swar til H. K. M. at tacka för communication; och såsom ärenderne äro wichtige, och R. Råd ej kunna weta huruwida H. K. M. något af dem därwid requirerar, altså bedja underdånigst om någon information, af H. K. M:ts nådigste wilja, hwarefter sig hörsammeligast at rätta.

Herr Knut Kurk; detta torde wara betänkeligit at fråga; efter wår Ambetes plikt, står i Sweriges Lag beskrifwen.

Herr

Herr Ernst Creutz continuerar at deducera sin mening, at det wore wäl, om sådane widrige impressioner komma i dagsljuset, och råder intet at skrifwa något med mindre det wore et Bref som bunde, eller och at Gr. Bengt Oxenstierna allena swarade med några ord.

Protocollet interromperades åter igen.

Herr Riks Drotsen säger: at det är extra Quæstionem, at Regerings-Formen är uphäfd wen sedan H. K. M. blef myndig, Item är extra quæstionem, at H. K. M. intet är bunden til pluralitatem.

Deras Excellencer påminna discoursive, at Mediatorer kallas R. Råd, efter deras Ed obligerar dem til at styrka både Konungens och Allmogens rätt, warandes deras Excellencer intet uti den meningen, lika som H. K. M. och Ständerne woro emot hwarandra och R. Råds Assistence behöfdes til at göra fred.

Icke heller är R. Råds mening, at de göra 5:te Ståndet i Riket, utan de kallas Stånd för det, at det är en Societas, som à part nämnes uti Riksdags besluten.

Herr Ernst Creutz: det kan bewisas utaf Saxone Grammatico och Joh. Magno, at Ständen intet af ålder warit som de nu äro.

Taltes om Brefwen som deras Excellencer skrifwit til Hans Kongl. Maj:t.

Herr Riks Drotsen förmodar, om de komma under Räfsten, skulle det finnas, at de snarare ha peccerat in defectu än i excessu.

Herr Knut Kurk: rätt nu sade Herr Ernst Creutz, at H. K. M. intet är bunden til pluralitatem, men jag påminner mig intet annat, än det Kong Albrecht har gifwit den försäkring, at om en af Rådet funnes, som styrckte emot det som de andra tilrådt, skulle den förwisas utur Rådet och aldrig mera komma dit.

Deras Excellencer säga, at denna försäkringen lärer förstås, om dem, som emot et Senatus conclusum råda något.

Herr Ernest Creutz önskar ännu, at det åfwanbemälte komme i dagsljuset, ty om det skal bli en fullkomlig curatio, så måste sjelfwa roten och orsaken borttagas. Men finner intet rådeligit, at nu pro tempore skrifwa swar, utan skulle heller se, at det kunde anstå til morgon, och at wi fingo omhugsa oß.

Herr Lars Flemming är i den meningen, at det wore bäst om Gr. Bengt Oxenstierna nu först muntel. talte med H. K. M., och sedan där så omträngde, skriftel. det samma föredroge, neml. om det är en blott communication, eller om H. K. M. wil weta Rådets tankar.

Herr Riks Drotsen upsatte et project, som upläftes och agreerades: sedan gingo deras Excellencer från hwarandra, och efter middagen hölts intet Protocoll.

N:o 14. Extract af Kongl. Senatens Protocoll, hållit den 26 Aug. 1636. Fol. 498.

Riks-Cantzlern: Wi äro Senatores Regni och hö-

böre wara såsom Mediatorer inter Regem & subditos, och tala icke allenast på jus Regium, utan uppå Jus Regni och competentem libertatem patriæ, hwilket ändock det kan ofta wara odieust hos Regem, fordrar likwäl sådant af oß wårt kall och ämbete.

N:o 10. Extract af Kongl. Senatens Protocoll, hållit den 28 *Martii* 1636. Riks Råds *Mediators* ämbete angående. Fol. 120.

Taltes om den Instruction Regeringen skulle gå efter och följa uti Rikfens administration.

Hof-Cantzlern berättade R. Cantzlerns mening öfwer samma Instruction och hwad fara det är at handtera ett så hett järn: Ty at wara såsom en Mäklare emellan Konungen och Rikfens Ständer, är et stort och periculeust ting. Konungens rätt och Ständernes rätt måste hwarsom behåldne och oförblandade införas, allegerade och hwad jalousie Eric Sparre råkade uti, när han hafwer skrifwit den Tractat han kallar Lex, Rex, Grex, assererandes hwarjom sit jus.

N:o 16. Extract af Kongl. Senatens Protocoll, hållit den 5 Oct. 1660. Pars 5:ta. Fol. 60.

R. Drotzen: Och är ingenstädes Senatens officium så nobile, som här i Swerige, Pohlen, Dannemark och Ryßland, hwarest Rikfens Råd äga wara så mediatores så emellan Konungen och Ständerne och dem begge tilhålla om deras Ed och Pligt.

Herr Jöran Flemming: Regerings-Formen syftar allenast på Konungens Minorenniter. N:o

N:o 17. Extract af Kongl. Senatens Protocoll, hållit den 18 Octob. 1660. Pars 4. Fol. 257.

Landtmarskalken: de göra derföre, at de icke wilja separera sig ifrån Senaten, och när de 5 höga ämbeten blifwa satte, sitta de i K. Maj:ts ställe, och de andra såsom Mediatorer emellan Ständerne och Kongl. Maj:t.

N:o 18. Extract af Kongl. Senatens Protocoll, hållit den 11 Septembr. 1672. Pars 2. Fol. 330.

Herr Clas Rålamb: Jag ser intet huru wi kunna göra Adelen större tjenst än därmed, at när wi finna en Supplication som är ingifwen emot deras Stånd, wi då råda H. Maj:t, at intet låta det ske, som den samma Supplication innehåller, ty därmed nå wi den Principalaste scopum, och kunnom således med sjelfwa realiteten conservera förtroende, fast wi intet communicera med den Supplication, men med Supplications communicerande nå wi detta intet, utan snarare förtreetet, det wi helst wilja låta någon annan, som detta uppenbarar, hafwa. Wi måste och förekomma all aigreur emellan Ständerne, kommandes ihog, at Senaten bör wara et medium och et Läkeblad emellan Ständerne.

N:o 19. Extract af K. Senatens Protocoll, hållit d. 10 Sept. 1675.

Herr R. Canzlern: Det är mycket swårt för R. Råd som måste wara emellan Konungen och Ständerne; ty at om något går olyckeligt, så har Rådet skulden, men när det går wäl det tillskrifwer hwar och en sig.

Fortsättning härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.

Fjerde Delen.

N:o 24.

Fortsättning af den Projecterade Relationen om Tal och Discourser, i K. Senatens Protocoller införde, angående K. Maj:ts Höga Rätt och wälde.

N:o 20. Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit den 11 Sept. 1675.

Herr Clas Rålamb: Som Conduiten är til, så kan och utslaget bli i detta wäsendet. Rikssens Råd äro Medlare imellan Hans Kongl. Maj:t och Ständerne, och efter såsom Rådet i denna skriften är angripit, så lätt oß och taga skulden uppå oß, och intet inwikla Hans Maj:t däruti.

N:o 21. Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit den 25 Oct. 1680. Fol. 108.

Ty såsom Rikssens Råd på Ämbetes wägnar, borde wara lika som Medlare emellan Hans Kongl. Maj:t och Ständerne, så woro de där til incapables, om de intet blefwe mainteneerade wid den hedern som dem competerar.

N:o 22 Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit den 22 Decembr. A:o 1680. Fol. 243.

Herr R. Skattmästaren säger sig kunna wisa at Riks-Råd uti en skrift som är tryckt, kallas Mediatorer.

N:o 23. Dito Protocoll, Fol. 243.

Gref Bengt Oxenstjerna. Sammaledes behöfwes wäl at uttyda, på hwad sätt och uti hwad mening Rikssens Råd kallas Mediatorer; item särdeles et stånd.

N:o 24. Dito Protocoll Fol. 250.

Herr R. Drotzen: icke heller är Riks-Råds mening, at de göra det 5:te Ståndet i Riket, utan de kallas Stånd för det at det är en Societas, som à part nämnes uti Riksdags besluten.

N:o 25. Dito Protocoll af d 29 Dec. Fol. 261.

Herr Knut Kurck: Sammaledes är och Rikssens Råd kallade et Stånd, intet uti den meningen, lika som wore de det 5:te Ståndet, utan som en Societet, som och uti Riksdags besluten särdeles upföres och nämnes.

N:o 26. Extract af Kongl. Senatens Protocoll hållit den 30 Oct. 1660, Pars 4:ta Fol. 364.

Herr R. Cantzlern påminte, at efter det är emot fundamental Lag, at en Furste blifwer admitterat til Regementet, så synes såsom Sal. Kongl. Maj:t skulle hafwa gjort häremot.

N:o 27. Dito Protocoll Fol. 369.

R. Cantzlern: at man remonstrerar H. F. Durchl. at det intet är personelt, utan emot

Leges

Leges fundamentales at någon Furste skall bliswa admitterat til Regeringen.

N:o 28. Dito Protocoll Fol. 371.

Herr Knut Kurck: För ån man skrider til Walet af Riks-Skattmåstaren borde man först wål præmuniera sig, hwad man i framtiden skall swara, når hårefter frågas; ty en annan sak år med Hertig Adolphs Person, hwilket år emot Sweriges Lag, men detta intet så.

N:o 29. Extract af Kongl. Senatens Protocoll, hållit den 20 Maji 1664, Pars 1, Fol. 184.

Herr R. Cantzlern: så wille han ånnu til Öfwerflöd berätta, at det Testamentet som H. Sal. Maj:t gjort hafwer, war allenast en provisional förordning, som han sielf kallar, som intet kunde utan confirmeras; åfwen såsom skedde med GUSTAVI I:mi Testamente, hwilket ingen Vigeur fick, för ån det confirmerades.

N:o 30. Extract af 1636 års Protocoll den 28 Martii, Fol. 121.

Refererades och sedan hwad de förra Konungars intention hafwer warit uti de 5 höga Ambeters stiftande, at såsom Konungen hafwer sin Staff R. Råd, så skulle ock hwart Caput Collegii hafwa sin Staff i Riket.

N:o 31. Extract af 1660 års Protocoll pars 5. Fol. 89.

R. Drotzen berättar, at fundamentet af denna Regering wore tagen utaf det Gouverno uti Hispanien, hwarest Collegierne altid woro, och dör aldrig ut.

N:o

N:o 32. Dito pag. versa.

R. Drotzen war tilfrids, at Senaten circumscriberade Regeringen huru de wille.

Ej heller är potesteten allenast wid de fem, utan bättre til at säga wid Collegerne, emedan när en eller twå äro borta, så äro strax andre af Collegerne i stället.

N:o 33. Extract af 1660 års Protocoll, den 9 Octobr. pag. 20. 5 Delen.

Herr G. Bonde: frågas om de fem skola hafwa så stor myndighet som en Konung?

Neg. nisi cum Senatu.

N:o 34. Stormäktigste Konung
Allernådigste Herre.

Såsom E. K. Maj:t hafwer uti nåder behagat föreställa Riksens Ständer några för E. K. Majt och Riket högt angelägna ärender med widhängdt nådigt anbefallande, at Rikstens Ständer samma ärender således öfwerlägga och anse mätte, som Rikstens Ständer warda pröfwandes, det lända til E. K. M. och Rikets wälgång och säkerhet; så hafwa ock Rikstens Ständer samma ärender sig företagit, och på det nogaste dem öfwerlagdt, och omsider enhälleligen stadnat uti et sådant slut, som E. K. M. i Nåder behagar häraf at förnimma. Hwad nu det första anbelangar, huruwida Regerings-Formen med deß additament, hwilken uti minorenniteten såsom en Form och instruction, hwarefter Regementet då föras skulle, må nu af

E.

E. K. M. såsom en fullmyndig regerande Konung considereras, så hafwa wi Rikfens Ständer det uti så mycket nogare öfwerwägande tagit, som de finna det lända E. K. M. och deß posteriter nu och i tilkommande tiden til säkerhet och styrka, befinnandes E. K. M:s rättighet och Rikfens nytta det fordra, at alla Regerings-Former med därpå följde additamenter, kunna nu mera således intet wara ansedde til någon E. K. M:s förbindelse, utan E. K. M. bör stå fritt den samma efter egit nådiga godtycko således at förändra, som E. K. M. det sjelf behagandes warder, och det kan lända til deß Rikes och samtel. Undersåtarnes nytta, så at E. K. M. til ingen Regerings-Form förbunden är, utan allena til Sweriges Lag och Laga stadgar. At E. K. M. uti nåder behagat Rikfens Ständers betänkande däröfwer inhämta, huruwida E. K. M. bör styra Riket med Rikfens Råds Råde, så förmena Rikfens Ständer, at då E. K. M. styrer efter Lag Riket sino med Rikfens Råds Råde, så kan det annorledes ej uttydas, än at all decision uti de ärender som E. K. M. behagar och pröfwar nådigt til Rikfens Wälfärd, med Rikfens Råd at communicera, ju måtte aldeles dependera utaf E. K. M:s egit goda rättwisa dijudication och Hög-förnuftige förordnande; fördenskull E. K. M. såsom en myndig Konung, hwilken efter Lag och Laga stadgar styrer Riket sino, som sit egit

af

af Gud förlänte Arf-Rike, är och allenast in för Gud responsable för sine Actioner, hwaremot en Regering uti en Konungs minorennitet är skyldig för sin styrelse at swara, samt redo och Räkenskap at göra, enär Konungen det så godt finner. Til det tredje så ihogkomma samtelige Rikssens Ständer med största veneration och hugnad, huruledes alle framfarne Sweriges Konungar tillika med E. K. M. hafwa alltid nådigst tillåtit sine trogne undersåtare, at inkomma för deß Kongl. Thron, at sielfwa deß nådige förklaring uti deras angelägenheter at få inhämta; fördenskul Rikssens Ständer intet böra weta af någon mediator, hwilket såsom det i wårt k. Fäderneslând är en owan sak, och bör för den skull aldeles aboleras, så böre och Rikssens Råds ämbete och skyldighet intet widare extenderas, än som det samma med klara ord uti Sweriges Lag, det 8 Capitel Kong. B. L. L. dem uttryckeligen tilförbinder, som Konungens egne trogne Män och Undersåtare, fördenskul de och intet som et särdeles och det femte Ständ det uti Riket kunna considereras, utan böra Rikssens Råd allenast anses såsom et Stånd med Rikssens Ridderskap och Adel. Detta är nu allernådigste Konung den förklaring, som på E. K. M:s framställte ärender Rikssens Ständer enhälleligen hafwa fattat, förmodandes som de underdånigst bedja, at E. K. M. det med Konungslig nåde uptaga wille, som wi

at hafwa något högre om hjertat och heller önska, än at kunna upfinna de Råd och förslag, som måge lända alla deß trogne undersåtare til Lycka och wälgång: och ehuruwäl wi nu för tiden hafwa på åtskilliga sätt, at hugna oß öfwer närwarande tilstånd, i det den gode Guden hafwer beskärt E. K. M. och wårt k. Fädernesland den önskeliga freden, och förlänt E. K. M. god hälsa, samt på åtskillige flere sätt wälsignat, såsom och at denne nu öfwerstående Riksdag, är så lyckeligen och på det sättet förmedelst Riksens Ständers enige och trogne öfwerläggande til ända kommen, at däraf står at förmoda, det Riket näst Guds bistånd skal härhärefter sättjas uti et considerabelt och lyckeligit tilstånd; så är likwäl all den glädjen och förtröstan mycket ofullkomlig, då wi behjärte huruledes de högste Personer äro farligheter, ja och sielfwa döden underkastade, så wäl som de ringare, hwilket oß så mycket mer beängstigar, som det intet uti E. K. M:s och wår magt står, freden stadig, at kunna bibehålla, ehuru högt E. K. M. och wi den önska, och all möjelig omsorg om deß conservation, anwändandes warde, wäl wetandes uti hwilka stora faror E. K. M. sig warder exponerandes, om något krig (det Gud nådeligen afwända wille) upkommer. Och såsom intet Rike skulle finnas olyckeligare, än äfwen wårt k. Fädernesland, om något dödeligit E. K. M. hända skulle, det wi dock genom

wår

wåra trogna böner til Gud altid skole söka at afbedja; ty hafwe wi utaf et troget wålmenande emot E. K. M. och deß Konglige Arfwingar, der Gud dem E. K. M. som wi önska och åstunda, förlånandes warder, intet underlåta kunnat i underdånighet at bedja, det E. K. M. deß Rikes och allas wår wälgång i sådant fall betänka täckes, och sig behaga låta at wara betänkt på hwad sätt E. K. M. will at deß Rike wid hwarjehanda händelse, skal blifwa styrt och regerat. Wi contestere Gud, at wi denna påminnelsen til ingen annan ända göra, än at derigenom conservera E. K. M:s rätt och höghet, samt bibehålla Rikes uti en stadig wälgång, som wi tro förnämligast bestå uti en sådan E. K. M. disposition om Regementets styrelse. Och såsom E. K. M. wißerligen det stadgandes och förordnandes warder, som länder lända til Riksens och deß undersåtares wälfärd och säkerhet, nu och i tilkommande tider; så erbjude wi oß detta E. K. M:s nådigste behag icke allenast med skyldigste devotion och wyrdnad emottaga, utan och, som en Lag wi och wåre efterkommande obrotsligen hålla och maintenera. Förmodandes at E. K. M. häröfwer deß trogne undersåtares af Riksens Ständer underdånige och trogne betänkande uti nåder höra wille, och wårt wälmenande inrådande, med Kongl. ynnest och Nåde omfatta; skolandes wi til wåre dödedagar lefwa E. K. M.

På Samtel. Riksens Ständers wägnar;

Allerunderdånigste och trohörigste Tjänare och Undersåtare,
På R. Ridderskapets wägnar, Clas Flemming, p. t. Landtmarskalk. På samt. Presterskapets wägnar, Johan Bazius. På samt. Borgerskapets wägnar, Olaus Thegner. På samt. Allmogens wägnar, Hinrich Hinrichson.

Slutet härnäst.

Historiska Märkwärdigheter.
Fjerde Delen.
N:o 25.

Slut af den projecterade Relationen om Tal och Discourser, i K. Senatens Protocoller införde, angående K. Maj:ts Höga Rätt och wälde.

N:o 35. Kongl. Maj:ts nådigste approbation uppå Riksens Ständers Förklaring, angående några ärender gifwen den 10 Decemb. Anno MDCLXXX. *).

N:o 36. Stormäktigste Konung
Allernådigste Herre.

At E. K. M. i nåder behagat, igenom dess allernådigste Bref af d: 24 Dec. i förflutne året oss communicera låta, sielfwa Originalet af Riksens Ständers underdånigste swar, E. K. M. ödmjukeligast inlefwererat d. 9 Dec. af hwilka wi och tilförene Copiam genom samma E. K. M:s nådigste Förordning hört oss föreläsas, sådant såsom en särdeles hög Kongl. ynnest och allernådigste förtroende erkänne wi med skyldigaste veneration, och underdånigste tacksamhet. Och såsom wi intet högre i werlden önska eller ängsligare böra eftertracta, än igenom all underdånig trogen och rätrådig tjenst, så och wår

Bb Sub-

*) Tryckt samma år jämwäl i Herr v. Stiernmans Riksdags-Beslut, Tom. 2, pag. 1873.

Submission och Plikts erwisande, mer och mer at förtjena E. K. M:ts höga Kgl. förtroende och nådigste fasta tilförsikt; Altså förorsakar oß samme devote zele med denne allerunderdånigste skrift at inkomma och allerödmjukeligast in för E. K. M. at contestera, huru hjerteligen oß bedröfwade, der af, et eller annat tilfälle, om oß sådane tanckar hos någon skulle spörjas, som wore wi så förgätne af wår Eds och Ämbetes Plikt, at träda utom de skrancker, som rättsinnige undersåtare och E. K. M:ts Råds-Personer bör, arrogerandes oß antingen at E. K. M. wore förbunden widare, än deß egit behag wara kan, at följa wårt underdånigste inrådande, det wi hwar gång skyldige blifwa at gifwa efter wårt bästa förstånd och samwete, når det oß af E. K. M. anbefalles, eller at wi skulle wara capable, at fatta de tanckar, som fordrade wårt Riks-Råds åmbete, at wi som Mediatorer considererades emellan Konungen och Ständerne, eller til den orimlighet och fåkunnoghet komma kunde, at skatta wårt Riks-Råds Ämbete som et särdeles stånd, hwilket en alt för oförswarlig error af oß wore, i lika måtto at wi skulle wara af de tanckar, som hade Regerings-formen i en myndig Konungs tid någon kraft. At detta företalte kunne E. K. M. wi tryggeligen försäkra, aldrig hafwa warit wår mening, eller at det i wåra tanckar nånsin kommit är. Skulle en eller annans förde discourser til orde-formen så kunna uptagas; hwilket dock wi wist tro, al-

drig

öfrig hos någon meningen så warit; Wi böre, särdeles i det som E. K. M:ts jura Majestatis widkommer, aldrig förgäta det wi högre än någon förpliktade äro i wårt Riks-Råds Ambets-Ed, allan E. K. M:ts Rätt at styrcka, och så mycket mindre kan någon oß med skäl tiltro at prætendera det aldraringaste, som sådant wore til förfång. Wår högste heder och ära består däri, at wi oß altid winlägga at meritera E. K. M:ts nådiga fulla förtroende, och med trohet och huldhet i skyldig submission efterkomma, hwad en redlig Råds-Person ägnar och bör emot E. K. M. och Riket. Såsom nu allernådigste Konung och Herre, ingen ting oß angelägnare wara månde, än at conservera hos E. K. M. en sådan tancka, och at betaga alt det som kunde wara deremot, och det til meen; Ty bedje E. K. M. wi allerunderdånigst med nåde at förmärcka denna wår sanfärdige contestation och ödmjukaste bön, och oß at tiltro, det wi förblifwa in til wår död

Edert Kongl. Maj:ts

Stockh. d. 6 Sept. 1681. Underdån. och troplikt. tjän. och underf.

Magnus Gabr. de la Gardie, Gust. Otto Stenbock, Sten Bielke, Gustaf Baner, Bengt Oxenstierna, Nicolaus Brahe, Christer Horn, Knut Kurck, Gustav Kurck, Ebbe Uhlfelt, Clas Rålamb, P. F. de la Gardie, Gustaf Sparre, Georg Gyllenstierna, Joh. Gabr. Stenbock, Lars Flemming, Anders Torstenson, Axel Julius de la Gardie.

N:o 37. Såsom wi, för den enas frånwaro, som den andras infallne förhinder skul, ej äro komne at underskrifwa det underdånige Bref af

dato

dato d. 24 Dec. nästförledne år, som wåre medbröder af Rikssens Råd, hos Kongl. Maj:t wår allernådigste Konung och Herre åro med inkomne, angående Rikssens Ständers underdånigste swar och förklaring af dato d. 9 ejusdem. Altså ock emedan wi, til at icke mindre än de andra Herrar wåre medbröder af Rådet, wisa den trogne Devotion och Zele, som wi för Kgl. Maj:t och Riket drage, hafwe åfwanbemälte Rikssens Råds Skrift oß företagit at igenomläsa densamma, ocksä efter deß wiktighet och importance considererat; Hwarföre befinnandes wi densamme aldeles conform med de tanckar och den mening, som wi från begynnelsen hårutinnan haft hafwe; ty hafwe wi det samma genom denna wår Skrift welat i underdånighet betyga, och det til följe förklara: 1. At Kongl. Maj:t som en myndig Koming ej är bunden til Regerings-Formen, sedan ock 2. at Kongl. Maj:t icke förbunden är, widare än efter deß egit goda och rättwisa omdöme och godtfinnande, at följa Rikssens Råds underdånige betänckande, enär Kgl. Maj:t i nåder behagar, at de dermed inkomma skola, jämwäl ock 3. at Rikssens Råd i regard af Konungen ej annorlunda äro at considerera, än Kongl. Maj:ts trogne underdånige Råds-Personer och tjenare; ytterligare och 4. at aldrig hafwer kommit uti wåra tanckar, at R. Råd som Mediatorer consideseras eller som et särdeles stånd skattas skulle; hafwandes wi ock fördenskull utan den ringaste discrepantz och aldeles welat

oß

oß conformera, med de öfriga Herrar af Rådet i förberörde deras skrift författade och exprimerade mening, aldeles som den i sielfwa bokstafwen lyder. Til yttermera wißo bekräfta wi detta med wåra händers underskrift. Datum Stockholm, d. 13 Oct. 1680.

Knut Kurck. Gust. Sparre.

N:o 38. Kongl. Maj:ts Råds och samtel. Ständers enhälleligen gjorde Förklaring wid Riksdagen i Stockholm år 1682 angående några ärender *).

N:o 39. Kongl. Maj:ts Råds och Ständers förklaring angående det 4:de Capit. i K. Bl. L. L.

Wi underskrefne K. M. Råd och samtel. Ständer, som på denna allmänna Riksdagen här i Stockholm hafwa warit församlade, göre witterligit, at såsom K. M. utaf de hos H. M. öfwerlefwererade skrifter, så af Ridderskapet och Adelen, som Presterskapet, Borgarskapet och Allmogen föranlåten worden är, at i Nåder inhämta Ständernes underdånige mening, huruledes de det 4:de Capitel K. Bl. Lands-Lagen förstå? och det til följe, huruwida i kraft af samma Capitel K. M. berättigad är, Län låna; och efter den 5. §. i samma Capitel wid Rikens stora trångmål och nödige tarfwer, wäld äger det med Rätt at återtaga, och därom til Fäderneslandets bästa disponera, med eller utom Ständernes i gemen, et Stånds i synnerhet eller och hwar och en Donatarius ja och samtycke? Altså hafwe wi i följe af den underdånigst e oß åliggande skyldighet, sådant noga öfwerlagdt och således wåre underdånige tankar och mening häröfwer bordt uptäcka, at wi för

prim-

*) Tilförene särskildt tryckt och lemnas därföre ute.

...mmeligit hålle, at wara af andra tankar, än at K. M. som wår fullmyndige Konung, äger och må Län läna, och Crono-gods til des trogne undersåtare under et eller annat Namn och wilkor, Donationswis at uplåta. Och som Län läna står i K. M. makt, så hålla wi i lika måtto därföre, at K. M. och så äger wäld dem, de ware på allodial eller andre wilkor bortgifne, med rätt at återtaga, och wid Rikens stora trångmål och nödige tarfwor därom til fäderneslandets bästa disponera, och at hwarken Ständerne i gemen, eller något stånd i synnerhet, mycket mindre någon Donatarius, hafwer däruti at tala, neka eller samtycka, utan at sådant allenast dependerar af K. M:s. så som wår allernådigste Konung och Herres behag, kunnandes hwarken någons Privilegier eller private nytta det samma hindra, efter som sådant icke kan eller bör gälla, mera än Konungens höga rätt och Rikens allmänna wälstånd; hwilket det ena Ståndet, så wäl som det andra med Ed förbundit är at styrka; men så är wår underdånige begäran, at Cronans Gods och fasta Egendom icke måtte allodialiter och ewärdeligen bortgifwas, det wi dock K. M:s. nådigste godtfinnande hemställe. Til yttermera wißo, at wi oß således, som åfwanbemält är, och af oß och wåra medbröder som hemma äre och efterkommande skal ohryggeligen i akt tagas, förklarat hafwa; så hafwa wi efterskrefne K. M. Råd och Ständer på wåre och de andras wägnar detta med egne händer underskrifwit, och witterligen låtit hängja wåra egna så och wåre Stads och Härads Insegel derunder, som skedde uppå Stockholms Slott d. 22 dag uti Nov. Månad, år efter Christi Börd 1682.

N:o 40. K. M. nådigste approbation uppå deß Råds och samtel. Ständers wid Riksdagen giorde 2ne förklaringar, ang. det 4:de Cap. i K. Blk. L. L. Jämte några flere ärender. Dat. Stockholm den 9 Decembr. 1682 *).

N:o 41. K. M. Råds och samt. Ständernes Act om Cassation af åtskillige hållne Protocoller, samt förde otilbörl. Discourser och tal angående den Kongl. Makten, Rätten och myndigheten. Gif. wen Stockholm, den 14 Mart. 1689 **).

*) Tilförene tryckt. **) Är ocksä förut tryckt, både särskildt och i Herr Cancell. Rådet och Ridd. von Stiernmans Riksdags Beslut.

Förtekning

På

Handlingarne

I

Fjerde Delen.

****

7. Rik

